నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

అఙ్గుత్తరనికాయో

చతుక్కనిపాతపాళి

౧. పఠమపణ్ణాసకం

౧. భణ్డగామవగ్గో

౧. అనుబుద్ధసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా వజ్జీసు విహరతి భణ్డగామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“చతున్నం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. కతమేసం చతున్నం? అరియస్స, భిక్ఖవే, సీలస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. అరియస్స, భిక్ఖవే, సమాధిస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. అరియాయ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాయ అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ . అరియాయ, భిక్ఖవే, విముత్తియా అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. తయిదం, భిక్ఖవే, అరియం సీలం అనుబుద్ధం పటివిద్ధం, అరియో సమాధి అనుబుద్ధో పటివిద్ధో, అరియా పఞ్ఞా అనుబుద్ధా పటివిద్ధా, అరియా విముత్తి అనుబుద్ధా పటివిద్ధా, ఉచ్ఛిన్నా భవతణ్హా, ఖీణా భవనేత్తి, నత్థి దాని పునబ్భవో”తి.

ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“సీలం సమాధి పఞ్ఞా చ, విముత్తి చ అనుత్తరా;
అనుబుద్ధా ఇమే ధమ్మా, గోతమేన యసస్సినా.

“ఇతి బుద్ధో అభిఞ్ఞాయ, ధమ్మమక్ఖాసి భిక్ఖునం;
దుక్ఖస్సన్తకరో సత్థా, చక్ఖుమా పరినిబ్బుతో”తి. పఠమం;

౨. పపతితసుత్తం

౨. “చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి అసమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా పపతితో’తి వుచ్చతి. కతమేహి చతూహి? అరియేన, భిక్ఖవే, సీలేన అసమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా పపతితో’తి వుచ్చతి. అరియేన, భిక్ఖవే, సమాధినా అసమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా పపతితో’తి వుచ్చతి. అరియాయ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాయ అసమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా పపతితో’తి వుచ్చతి. అరియాయ, భిక్ఖవే, విముత్తియా అసమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా పపతితో’తి వుచ్చతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి అసమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా పపతితో’తి వుచ్చతి.

“చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా అపపతితో’తి [అప్పపతితోతి (క.)] వుచ్చతి. కతమేహి చతూహి? అరియేన, భిక్ఖవే, సీలేన సమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా అపపతితో’తి వుచ్చతి. అరియేన, భిక్ఖవే, సమాధినా సమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా అపపతితో’తి వుచ్చతి. అరియాయ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా అపపతితో’తి వుచ్చతి. అరియాయ, భిక్ఖవే, విముత్తియా సమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా అపపతితో’తి వుచ్చతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ‘ఇమస్మా ధమ్మవినయా అపపతితో’తి వుచ్చతీ”తి.

“చుతా పతన్తి పతితా, గిద్ధా చ పునరాగతా;
కతం కిచ్చం రతం రమ్మం, సుఖేనాన్వాగతం సుఖ”న్తి. దుతియం;

౩. పఠమఖతసుత్తం

౩. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో [అవ్యత్తో (సీ॰ పీ॰)] అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి చతూహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో [వ్యత్తో (సీ॰ పీ॰), బ్యత్తో (స్యా॰ కం॰)] సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి చతూహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి , అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతీ”తి.

[సు॰ ని॰ ౬౬౩; సం॰ ని॰ ౧.౧౮౦] “యో నిన్దియం పసంసతి,
తం వా నిన్దతి యో పసంసియో;
విచినాతి ముఖేన సో కలిం,

కలినా తేన సుఖం న విన్దతి.

[సు॰ ని॰ ౬౬౩; సం॰ ని॰ ౧.౧౮౦] "అప్పమత్తో అయం కలి,

యో అక్ఖేసు ధనపరాజయో;

సబ్బస్సాపి సహాపి అత్తనా,

అయమేవ మహన్తతరో కలి;

యో సుగతేసు మనం పదోసయే.

"సతం సహస్సానం నిరబ్బుదానం,

ఛత్తింసతీ పఞ్చ చ అబ్బుదాని;

యమరియగరహీ [యమరియం గరహీయ (స్యా॰ కం॰)] నిరయం ఉపేతి,

వాచం మనఞ్చ పణిధాయ పాపక"న్తి. తతియం;

౪. దుతియఖతసుత్తం

౪. "చతూసు, భిక్ఖవే, మిచ్ఛా పటిపజ్జమానో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేసు చతూసు? మాతరి, భిక్ఖవే, మిచ్ఛా పటిపజ్జమానో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. పితరి, భిక్ఖవే, మిచ్ఛా పటిపజ్జమానో…పే॰… తథాగతే , భిక్ఖవే, మిచ్ఛా పటిపజ్జమానో…పే॰… తథాగతసావకే, భిక్ఖవే, మిచ్ఛా పటిపజ్జమానో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, చతూసు మిచ్ఛా పటిపజ్జమానో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి.

"చతూసు, భిక్ఖవే, సమ్మా పటిపజ్జమానో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేసు చతూసు? మాతరి, భిక్ఖవే, సమ్మా పటిపజ్జమానో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. పితరి, భిక్ఖవే, సమ్మా పటిపజ్జమానో…పే॰… తథాగతే, భిక్ఖవే, సమ్మా పటిపజ్జమానో…పే॰… తథాగతసావకే, భిక్ఖవే, సమ్మా పటిపజ్జమానో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. ఇమేసు ఖో, భిక్ఖవే, చతూసు సమ్మా పటిపజ్జమానో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతీ"తి.

"మాతరి పితరి చాపి, యో మిచ్ఛా పటిపజ్జతి;

తథాగతే వా సమ్బుద్ధే, అథ వా తస్స సావకే;

బహుఞ్చ సో పసవతి, అపుఞ్ఞం తాదిసో నరో.

“తాయ నం అధమ్మచరియాయ [తాయ అధమ్మచరియాయ (సీ. స్యా. కం. పీ.)], మాతాపితూసు పణ్డితా;
ఇధేవ నం గరహన్తి, పేచ్చాపాయఞ్చ గచ్ఛతి.

“మాతరి పితరి చాపి, యో సమ్మా పటిపజ్జతి;
తథాగతే వా సమ్బుద్ధే, అథ వా తస్స సావకే;
బహుఞ్చ సో పసవతి, పుఞ్ఞం ఏతాదిసో [పుఞ్ఞమ్పి తాదిసో (సీ. స్యా. కం.)] నరో.

“తాయ నం ధమ్మచరియాయ, మాతాపితూసు పణ్డితా;
ఇధేవ [ఇధ చేవ (సీ.)] నం పసంసన్తి, పేచ్చ సగ్గే పమోదతీ”తి [సగ్గే చ మోదతీతి (సీ.)]. చతుత్థం;

౫. అనుసోతసుత్తం

౫. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? అనుసోతగామీ పుగ్గలో, పటిసోతగామీ పుగ్గలో, ఠితత్తో పుగ్గలో, తిణ్ణో పారఙ్గతో [పారగతో (సీ. స్యా. కం.)] థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అనుసోతగామీ పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కామే చ పటిసేవతి, పాపఞ్చ కమ్మం కరోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనుసోతగామీ పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పటిసోతగామీ పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కామే చ నప్పటిసేవతి, పాపఞ్చ కమ్మం న కరోతి, సహాపి దుక్ఖేన సహాపి దోమనస్సేన అస్సుముఖోపి రుదమానో పరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పటిసోతగామీ పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఠితత్తో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ, అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఠితత్తో పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తిణ్ణో పారఙ్గతో థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తిణ్ణో పారఙ్గతో థలే తిట్ఠతి బ్రాహ్మణో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి.

“యే కేచి కామేసు అసఞ్ఞతా జనా,
అవీతరాగా ఇధ కామభోగినో;
పునప్పునం జాతిజరూపగామి తే [జాతిజరూపగామినో (సీ.), జాతిజరూపగా హి తే (స్యా. కం.)],
తణ్హాధిపన్నా అనుసోతగామినో.

“తస్మా హి ధీరో ఇధుపట్ఠితస్సతీ,
కామే చ పాపే చ అసేవమానో;

సహాపి దుక్ఖేన జహేయ్య కామే,
పటిసోతగామీతి తమాహు పుగ్గలం.

“యో వే కిలేసాని పహాయ పఞ్చ,
పరిపుణ్ణసేఖో అపరిహానధమ్మో;
చేతోవసిప్పత్తో సమాహితిన్ద్రియో,
స వే ఠితత్తోతి నరో పవుచ్చతి.

“పరోపరా యస్స సమేచ్చ ధమ్మా,
విధూపితా అత్థగతా న సన్తి;
స వే ముని [స వేదగూ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] వుసితబ్రహ్మచరియో,
లోకన్తగూ పారగతోతి వుచ్చతీ”తి. పఞ్చమం;

౬. అప్పస్సుతసుత్తం

౬. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? అప్పస్సుతో సుతేన అనుపపన్నో, అప్పస్సుతో సుతేన ఉపపన్నో, బహుస్సుతో సుతేన అనుపపన్నో, బహుస్సుతో సుతేన ఉపపన్నో. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో ? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స అప్పకం సుతం హోతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథా ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స అప్పకస్స సుతస్స న అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ [న ధమ్మమఞ్ఞాయ (పీ॰ క॰)] ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స అప్పకం సుతం హోతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథా ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స అప్పకస్స సుతస్స అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స బహుకం సుతం హోతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథా ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స బహుకస్స సుతస్స న అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ [న ధమ్మమఞ్ఞాయ (పీ॰)] ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన అనుపపన్నో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స బహుకం సుతం హోతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథా ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో తస్స బహుకస్స సుతస్స అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో బహుస్సుతో హోతి సుతేన ఉపపన్నో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి.

“అప్పస్సుతోపి చే హోతి, సీలేసు అసమాహితో;
ఉభయేన నం గరహన్తి, సీలతో చ సుతేన చ.

“అప్పస్సుతోపి చే హోతి, సీలేసు సుసమాహితో;
సీలతో నం పసంసన్తి, తస్స సమ్పజ్జతే సుతం.

“బహుస్సుతోపి చే హోతి, సీలేసు అసమాహితో;
సీలతో నం గరహన్తి, నాస్స సమ్పజ్జతే సుతం.

“బహుస్సుతోపి చే హోతి, సీలేసు సుసమాహితో;
ఉభయేన నం పసంసన్తి, సీలతో చ సుతేన చ.

“బహుస్సుతం ధమ్మధరం, సప్పఞ్ఞం బుద్ధసావకం;
నేక్ఖం జమ్బోనదస్సేవ, కో తం నిన్దితుమరహతి;
దేవాపి నం పసంసన్తి, బ్రహ్మునాపి పసంసితో”తి. ఛట్ఠం;

౭. సోభనసుత్తం

౭. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సఙ్ఘం సోభేన్తి. కతమే చత్తారో? భిక్ఖు, భిక్ఖవే, వియత్తో వినీతో విసారదో బహుస్సుతో ధమ్మధరో ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సఙ్ఘం సోభేతి. భిక్ఖునీ, భిక్ఖవే, వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సఙ్ఘం సోభేతి. ఉపాసకో, భిక్ఖవే, వియత్తో వినీతో విసారదో బహుస్సుతో ధమ్మధరో ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో సఙ్ఘం సోభేతి. ఉపాసికా, భిక్ఖవే, వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సఙ్ఘం సోభేతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సఙ్ఘం సోభేన్తీ”తి.

“యో హోతి వియత్తో [వ్యత్తో (సీ. పీ.), బ్యత్తో (స్యా. కం.)] చ విసారదో చ,
బహుస్సుతో ధమ్మధరో చ హోతి;
ధమ్మస్స హోతి అనుధమ్మచారీ,
స తాదిసో వుచ్చతి సఙ్ఘసోభనో [సంఘసోభణో (క.)].

“భిక్ఖు చ సీలసమ్పన్నో, భిక్ఖునీ చ బహుస్సుతా;
ఉపాసకో చ యో సద్ధో, యా చ సద్ధా ఉపాసికా;
ఏతే ఖో సఙ్ఘం సోభేన్తి, ఏతే హి సఙ్ఘసోభనా”తి. సత్తమం;

౮. వేసారజ్జసుత్తం

౮. “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, తథాగతస్స వేసారజ్జాని, యేహి వేసారజ్జేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి , పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి. కతమాని చత్తారి? ‘సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తే పటిజానతో ఇమే ధమ్మా అనభిసమ్బుద్ధా’తి తత్ర వత మం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం సహధమ్మేన పటిచోదేస్సతీతి నిమిత్తమేతం, భిక్ఖవే, న సమనుపస్సామి . ఏతమహం [ఏతమ్పహం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], భిక్ఖవే, నిమిత్తం అసమనుపస్సన్తో ఖేమప్పత్తో అభయప్పత్తో వేసారజ్జప్పత్తో విహరామి.

“‘ఖీణాసవస్స తే పటిజానతో ఇమే ఆసవా అపరిక్ఖీణా’తి తత్ర వత మం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం సహధమ్మేన పటిచోదేస్సతీతి నిమిత్తమేతం, భిక్ఖవే, న సమనుపస్సామి. ఏతమహం, భిక్ఖవే, నిమిత్తం అసమనుపస్సన్తో ఖేమప్పత్తో అభయప్పత్తో వేసారజ్జప్పత్తో విహరామి.

“‘యే ఖో పన తే అన్తరాయికా ధమ్మా వుత్తా తే పటిసేవతో నాలం అన్తరాయాయా’తి తత్ర వత మం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం సహధమ్మేన పటిచోదేస్సతీతి నిమిత్తమేతం, భిక్ఖవే, న సమనుపస్సామి. ఏతమహం, భిక్ఖవే, నిమిత్తం అసమనుపస్సన్తో ఖేమప్పత్తో అభయప్పత్తో వేసారజ్జప్పత్తో విహరామి.

“‘యస్స ఖో పన తే అత్థాయ ధమ్మో దేసితో సో న నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయా’తి తత్ర వత మం సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం సహధమ్మేన పటిచోదేస్సతీతి నిమిత్తమేతం, భిక్ఖవే, న సమనుపస్సామి. ఏతమహం, భిక్ఖవే, నిమిత్తం అసమనుపస్సన్తో ఖేమప్పత్తో అభయప్పత్తో వేసారజ్జప్పత్తో విహరామి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి తథాగతస్స వేసారజ్జాని, యేహి వేసారజ్జేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతీ”తి.

“యే కేచిమే వాదపథా పుథుస్సితా,
యం నిస్సితా సమణబ్రాహ్మణా చ;
తథాగతం పత్వా న తే భవన్తి,
విసారదం వాదపథాతివత్తం [వాదపథాభివత్తినం (సీ॰), వాదపథాతి వుత్తం (పీ॰ క॰)].

“యో ధమ్మచక్కం అభిభుయ్య కేవలీ [కేవలం (స్యా॰), కేవలో (క॰)],
పవత్తయీ సబ్బభూతానుకమ్పీ;
తం తాదిసం దేవమనుస్ససేట్ఠం,
సత్తా నమస్సన్తి భవస్స పారగు”న్తి. అట్ఠమం;

౯. తణ్హుప్పాదసుత్తం

౯. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, తణ్హుప్పాదా యత్థ భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. కతమే చత్తారో? చీవరహేతు వా, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి; పిణ్డపాతహేతు వా, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి; సేనాసనహేతు వా, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి; ఇతిభవాభవహేతు వా, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో తణ్హుప్పాదా యత్థ భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతీ”తి.

“తణ్హా దుతియో పురిసో, దీఘమద్ధాన సంసరం;
ఇత్థభావఞ్ఞథాభావం, సంసారం నాతివత్తతి.

“ఏవమాదీనవం ఞత్వా, తణ్హం దుక్ఖస్స సమ్భవం;
వీతతణ్హో అనాదానో, సతో భిక్ఖు పరిబ్బజే”తి [ఇతివు॰ ౧౫, ౧౦౫]. నవమం;

౧౦. యోగసుత్తం

౧౦. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, యోగా. కతమే చత్తారో? కామయోగో, భవయోగో, దిట్ఠియోగో, అవిజ్జాయోగో. కతమో చ, భిక్ఖవే, కామయోగో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో కామానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ [అత్థగమఞ్చ (సీ॰ పీ॰)] అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. తస్స కామానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం అప్పజానతో [నప్పజానతో (స్యా॰ కం॰ క॰)] యో కామేసు కామరాగో కామనన్దీ [కామనన్ది (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] కామస్నేహో కామముచ్ఛా కామపిపాసా కామపరిళాహో కామజ్ఝోసానం కామతణ్హా సానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కామయోగో. ఇతి కామయోగో.

“భవయోగో చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో భవానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. తస్స భవానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం అప్పజానతో యో భవేసు భవరాగో భవనన్దీ భవస్నేహో భవముచ్ఛా భవపిపాసా భవపరిళాహో భవజ్ఝోసానం భవతణ్హా సానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భవయోగో. ఇతి కామయోగో భవయోగో.

“దిట్ఠియోగో చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో దిట్ఠీనం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. తస్స దిట్ఠీనం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం అప్పజానతో యో దిట్ఠీసు దిట్ఠిరాగో దిట్ఠినన్దీ దిట్ఠిస్నేహో దిట్ఠిముచ్ఛా దిట్ఠిపిపాసా దిట్ఠిపరిళాహో దిట్ఠిజ్ఝోసానం [దిట్ఠిఅజ్ఝోసానం (సీ॰ పీ॰)] దిట్ఠితణ్హా సానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠియోగో. ఇతి కామయోగో భవయోగో దిట్ఠియోగో.

“అవిజ్జాయోగో చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం నప్పజానాతి. తస్స ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం అప్పజానతో యా ఛసు ఫస్సాయతనేసు అవిజ్జా అఞ్ఞాణం సానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అవిజ్జాయోగో. ఇతి కామయోగో భవయోగో దిట్ఠియోగో అవిజ్జాయోగో, సంయుత్తో పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి సంకిలేసికేహి పోనోభవికేహి [పోనో బ్భవికేహి (స్యా॰ క॰)] సదరేహి దుక్ఖవిపాకేహి ఆయతిం జాతిజరామరణికేహి. తస్మా అయోగక్ఖేమీతి వుచ్చతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో యోగా.

“చత్తారోమే , భిక్ఖవే, విసంయోగా. కతమే చత్తారో? కామయోగవిసంయోగో, భవయోగవిసంయోగో, దిట్ఠియోగవిసంయోగో, అవిజ్జాయోగవిసంయోగో. కతమో చ, భిక్ఖవే, కామయోగవిసంయోగో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో

కామానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. తస్స కామానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానతో యో కామేసు కామరాగో కామనన్దీ కామస్నేహో కామముచ్ఛా కామపిపాసా కామపరిళాహో కామజ్ఝోసానం కామతణ్హా సా నానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కామయోగవిసంయోగో. ఇతి కామయోగవిసంయోగో.

"భవయోగవిసంయోగో చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో భవానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. తస్స భవానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానతో యో భవేసు భవరాగో భవనన్దీ భవస్నేహో భవముచ్ఛా భవపిపాసా భవపరిళాహో భవజ్ఝోసానం భవతణ్హా సా నానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భవయోగవిసంయోగో. ఇతి కామయోగవిసంయోగో భవయోగవిసంయోగో.

"దిట్ఠియోగవిసంయోగో చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో దిట్ఠీనం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. తస్స దిట్ఠీనం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానతో యో దిట్ఠీసు దిట్ఠిరాగో దిట్ఠినన్దీ దిట్ఠిస్నేహో దిట్ఠిముచ్ఛా దిట్ఠిపిపాసా దిట్ఠిపరిళాహో దిట్ఠిజ్ఝోసానం దిట్ఠితణ్హా సా నానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠియోగవిసంయోగో. ఇతి కామయోగవిసంయోగో భవయోగవిసంయోగో దిట్ఠియోగవిసంయోగో.

"అవిజ్జాయోగవిసంయోగో చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఛన్నం ఫస్సాయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం పజానతో యా ఛసు ఫస్సాయతనేసు అవిజ్జా అఞ్ఞాణం సా నానుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అవిజ్జాయోగవిసంయోగో . ఇతి కామయోగవిసంయోగో భవయోగవిసంయోగో దిట్ఠియోగవిసంయోగో అవిజ్జాయోగవిసంయోగో, విసంయుత్తో పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి సంకిలేసికేహి పోనోభవికేహి సదరేహి దుక్ఖవిపాకేహి ఆయతిం జాతిజరామరణికేహి. తస్మా యోగక్ఖేమీతి వుచ్చతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో విసంయోగా"తి.

"కామయోగేన సంయుత్తా, భవయోగేన చూభయం;
దిట్ఠియోగేన సంయుత్తా, అవిజ్జాయ పురక్ఖతా.

"సత్తా గచ్ఛన్తి సంసారం, జాతిమరణగామినో;
యే చ కామే పరిఞ్ఞాయ, భవయోగఞ్చ సబ్బసో.

"దిట్ఠియోగం సమూహచ్చ, అవిజ్జఞ్చ విరాజయం;
సబ్బయోగవిసంయుత్తా, తే వే యోగాతిగా మునీ"తి. దసమం;

భణ్డగామవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

> అనుబుద్ధం పపతితం ద్వే, ఖతా అనుసోతపఞ్చమం;
> అప్పస్సుతో చ సోభనం, వేసారజ్జం తణ్హాయోగేన తే దసాతి.

౨. చరవగ్గో

౧. చరసుత్తం

౧౧. [ఇతివు॰ ౧౧౦] “చరతో చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు అధివాసేతి, నప్పజహతి న వినోదేతి న బ్యన్తీకరోతి [బ్యన్తికరోతి (పీ॰), బ్యన్తిం కరోతి (క॰)] న అనభావం గమేతి, చరమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘అనాతాపీ అనోత్తాపీ సతతం సమితం కుసీతో హీనవీరియో’తి వుచ్చతి.

“ఠితస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు అధివాసేతి, నప్పజహతి న వినోదేతి న బ్యన్తీకరోతి న అనభావం గమేతి, ఠితోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘అనాతాపీ అనోత్తాపీ సతతం సమితం కుసీతో హీనవీరియో’తి వుచ్చతి.

“నిసిన్నస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు అధివాసేతి, నప్పజహతి న వినోదేతి న బ్యన్తీకరోతి న అనభావం గమేతి, నిసిన్నోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘అనాతాపీ అనోత్తాపీ సతతం సమితం కుసీతో హీనవీరియో’తి వుచ్చతి.

“సయానస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో జాగరస్స ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు అధివాసేతి, నప్పజహతి న వినోదేతి న బ్యన్తీకరోతి న అనభావం గమేతి, సయానోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జాగరో ఏవంభూతో ‘అనాతాపీ అనోత్తాపీ సతతం సమితం కుసీతో హీనవీరియో’తి వుచ్చతి.

“చరతో చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు నాధివాసేతి, పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, చరమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతి.

“ఠితస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు నాధివాసేతి, పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, ఠితోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతి.

“నిసిన్నస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు నాధివాసేతి, పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, నిసిన్నోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతి.

“సయానస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో జాగరస్స ఉప్పజ్జతి కామవితక్కో వా బ్యాపాదవితక్కో వా విహింసావితక్కో వా. తం చే భిక్ఖు నాధివాసేతి, పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, సయానోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జాగరో ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతీ”తి.

“చరం వా యది వా తిట్ఠం, నిసిన్నో ఉద వా సయం;
యో వితక్కం వితక్కేతి, పాపకం గేహనిస్సితం.

“కుమ్మగ్గప్పటిపన్నో సో, మోహనేయ్యేసు ముచ్ఛితో;
అభబ్బో తాదిసో భిక్ఖు, ఫుట్ఠుం సమ్బోధిముత్తమం.

“యో చ చరం వా తిట్ఠం వా, నిసిన్నో ఉద వా సయం;
వితక్కం సమయిత్వాన, వితక్కూపసమే రతో;
భబ్బో సో తాదిసో భిక్ఖు, ఫుట్ఠుం సమ్బోధిముత్తమ”న్తి. పఠమం;

౨. సీలసుత్తం

౧౨. “సమ్పన్నసీలా, భిక్ఖవే, విహరథ సమ్పన్నపాతిమోక్ఖా, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతా విహరథ ఆచారగోచరసమ్పన్నా అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావినో. సమాదాయ సిక్ఖథ సిక్ఖాపదేసు. సమ్పన్నసీలానం వో, భిక్ఖవే, విహరతం సమ్పన్నపాతిమోక్ఖానం పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతానం విహరతం ఆచారగోచరసమ్పన్నానం అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీనం సమాదాయ సిక్ఖతం సిక్ఖాపదేసు కిమస్స ఉత్తరి కరణీయం?

“చరతో చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అభిజ్ఝాబ్యాపాదో విగతో హోతి, థినమిద్ధం… ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం… విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి, ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గం, చరమ్పి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతి.

“ఠితస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అభిజ్ఝాబ్యాపాదో విగతో హోతి, థినమిద్ధం… ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం… విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి, ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గం, ఠితోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతి.

“నిసిన్నస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అభిజ్ఝాబ్యాపాదో విగతో హోతి, థినమిద్ధం… ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం… విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి, ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గం, నిసిన్నోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతి.

“సయానస్స చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో జాగరస్స అభిజ్ఝాబ్యాపాదో విగతో హోతి, థినమిద్ధం… ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం… విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి, ఆరద్ధం హోతి వీరియం అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గం, సయానోపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జాగరో ఏవంభూతో ‘ఆతాపీ ఓత్తాపీ సతతం సమితం ఆరద్ధవీరియో పహితత్తో’తి వుచ్చతీ”తి.

“యతం [యథా (క॰) ఇతివు॰ ౧౧౧] చరే యతం [యథా (క॰) ఇతివు॰ ౧౧౧] తిట్ఠే, యతం [యథా (క॰) ఇతివు॰ ౧౧౧] అచ్ఛే యతం [యథా (క॰) ఇతివు॰ ౧౧౧] సయే;

యతం [యథా (క.) ఇతివు. ౧౧౧] సమిఞ్జయే [సమ్మిఞ్జయే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] భిక్ఖు, యతమేనం [యతమేవ నం (సీ.), యతమేతం (స్యా. కం.), యతమేవ (?)] పసారయే.

“ఉద్ధం తిరియం అపాచీనం, యావతా జగతో గతి;
సమవేక్ఖితా చ ధమ్మానం, ఖన్ధానం ఉదయబ్బయం.

“చేతోసమథసామీచిం, సిక్ఖమానం సదా సతం;
సతతం పహితత్తోతి, ఆహు భిక్ఖుం తథావిధ”న్తి. దుతియం;

౩. పధానసుత్తం

౧౩. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, సమ్మప్పధానాని. కతమాని చత్తారి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి సమ్మప్పధానానీ”తి.

“సమ్మప్పధానా మారధేయ్యాభిభూతా,
తే అసితా జాతిమరణభయస్స పారగూ;
తే తుసితా జేత్వా మారం సవాహినిం [సవాహనం (స్యా. కం. పీ. క.)] తే అనేజా,
సబ్బం నముచిబలం ఉపాతివత్తా తే సుఖితా”తి. తతియం;

౪. సంవరసుత్తం

౧౪. “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, పధానాని. కతమాని చత్తారి? సంవరప్పధానం, పహానప్పధానం, భావనాప్పధానం, అనురక్ఖణాప్పధానం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సంవరప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం , తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ, యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సంవరప్పధానం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, పహానప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి; ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం…పే.… ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం…పే.… ఉప్పన్నుప్పన్నే

పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పహానప్పధానం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, భావనాప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భావనాప్పధానం.

“కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, అనురక్ఖణాప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం భద్దకం సమాధినిమిత్తం అనురక్ఖతి అట్ఠికసఞ్ఞం పుళవకసఞ్ఞం వినీలకసఞ్ఞం విచ్ఛిద్దకసఞ్ఞం ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనురక్ఖణాప్పధానం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి పధానానీ”తి.

“సంవరో చ పహానఞ్చ, భావనా అనురక్ఖణా;
ఏతే పధానా చత్తారో, దేసితాదిచ్చబన్ధునా;
యేహి భిక్ఖు ఇధాతాపీ, ఖయం దుక్ఖస్స పాపుణే”తి. చతుత్థం;

౫. పఞ్ఞత్తిసుత్తం

౧౫. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, అగ్గపఞ్ఞత్తియో. కతమా చతస్సో? ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, అత్తభావీనం యదిదం – రాహు అసురిన్దో. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, కామభోగీనం యదిదం – రాజా మన్ధాతా. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఆధిపతేయ్యానం యదిదం – మారో పాపిమా. సదేవకే, భిక్ఖవే, లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ తథాగతో అగ్గమక్ఖాయతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో అగ్గపఞ్ఞత్తియో”తి.

“రాహుగ్గం అత్తభావీనం, మన్ధాతా కామభోగినం;
మారో ఆధిపతేయ్యానం, ఇద్ధియా యససా జలం.

“ఉద్ధం తిరియం అపాచీనం, యావతా జగతో గతి;
సదేవకస్స లోకస్స, బుద్ధో అగ్గో పవుచ్చతీ”తి. పఞ్చమం;

౬. సోఖుమ్మసుత్తం

౧౬. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, సోఖుమ్మాని. కతమాని చత్తారి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు రూపసోఖుమ్మేన సమన్నాగతో హోతి పరమేన; తేన చ రూపసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం రూపసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న సమనుపస్సతి; తేన చ రూపసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం రూపసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న పత్థేతి. వేదనాసోఖుమ్మేన సమన్నాగతో హోతి పరమేన; తేన చ వేదనాసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం వేదనాసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న సమనుపస్సతి; తేన చ వేదనాసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం వేదనాసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న పత్థేతి. సఞ్ఞాసోఖుమ్మేన సమన్నాగతో హోతి పరమేన; తేన చ సఞ్ఞాసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం సఞ్ఞాసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న సమనుపస్సతి; తేన చ

సఞ్ఞాసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం సఞ్ఞాసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న పత్థేతి. సఙ్ఖారసోఖుమ్మేన సమన్నాగతో హోతి పరమేన; తేన చ సఙ్ఖారసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం సఙ్ఖారసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న సమనుపస్సతి; తేన చ సఙ్ఖారసోఖుమ్మేన అఞ్ఞం సఙ్ఖారసోఖుమ్మం ఉత్తరితరం వా పణీతతరం వా న పత్థేతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి సోఖుమ్మానీ"తి.

"రూపసోఖుమ్మతం ఞత్వా, వేదనానఞ్చ సమ్భవం;
సఞ్ఞా యతో సముదేతి, అత్థం గచ్ఛతి యత్థ చ;
సఙ్ఖారే పరతో ఞత్వా, దుక్ఖతో నో చ అత్తతో.

"స వే సమ్మద్దసో భిక్ఖు, సన్తో సన్తిపదే రతో;
ధారేతి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహిని"న్తి. ఛట్ఠం;

౭. పఠమఅగతిసుత్తం

౧౭. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, అగతిగమనాని. కతమాని చత్తారి? ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, దోసాగతిం గచ్ఛతి, మోహాగతిం గచ్ఛతి, భయాగతిం గచ్ఛతి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అగతిగమనానీ"తి.

"ఛన్దా దోసా భయా మోహా, యో ధమ్మం అతివత్తతి;
నిహీయతి తస్స యసో, కాళపక్ఖేవ చన్దిమా"తి. సత్తమం;

౮. దుతియఅగతిసుత్తం

౧౮. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, నాగతిగమనాని. కతమాని చత్తారి? న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి నాగతిగమనానీ"తి.

"ఛన్దా దోసా భయా మోహా, యో ధమ్మం నాతివత్తతి;
ఆపూరతి తస్స యసో, సుక్కపక్ఖేవ చన్దిమా"తి. అట్ఠమం;

౯. తతియఅగతిసుత్తం

౧౯. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, అగతిగమనాని. కతమాని చత్తారి? ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి , దోసాగతిం గచ్ఛతి, మోహాగతిం గచ్ఛతి, భయాగతిం గచ్ఛతి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అగతిగమనాని.

"చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, నాగతిగమనాని. కతమాని చత్తారి? న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి నాగతిగమనానీ"తి.

"ఛన్దా దోసా భయా మోహా, యో ధమ్మం అతివత్తతి;
నిహీయతి తస్స యసో, కాళపక్ఖేవ చన్దిమా.

“ఛన్దా దోసా భయా మోహా, యో ధమ్మం నాతివత్తతి;

ఆపూరతి తస్స యసో, సుక్కపక్ఖేవ చన్దిమా”తి. నవమం;

౧౦. భత్తుద్దేసకసుత్తం

౨౦. “చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, దోసాగతిం గచ్ఛతి, మోహాగతిం గచ్ఛతి, భయాగతిం గచ్ఛతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? న ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భత్తుద్దేసకో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి.

“యే కేచి కామేసు అసఞ్ఞతా జనా,

అధమ్మికా హోన్తి అధమ్మగారవా;

ఛన్దా దోసా మోహా చ భయా గామినో [ఛన్దా చ దోసా చ భయా చ గామినో (సీ. స్యా. కం. పీ)],

పరిసాకసటో [పరిసక్కసావో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] చ పనేస వుచ్చతి.

“ఏవఞ్హి వుత్తం సమణేన జానతా,

తస్మా హి తే సప్పురిసా పసంసియా;

ధమ్మే ఠితా యే న కరోన్తి పాపకం,

న ఛన్దా న దోసా న మోహా న భయా చ గామినో [న ఛన్దదోసా న భయా చ గామినో (సీ. స్యా. కం. పీ.)];

“పరిసాయ మణ్డో చ పనేస వుచ్చతి,

ఏవఞ్హి వుత్తం సమణేన జానతా”తి. దసమం;

చరవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

చరం సీలం పధానాని, సంవరం పఞ్ఞత్తి పఞ్చమం;

సోఖుమ్మం తయో అగతీ, భత్తుద్దేసేన తే దసాతి.

౩. ఉరువేలవగ్గో

౧. పఠమఉరువేలసుత్తం

౨౧. ఏవం మే సుతం [సం॰ ని॰ ౧.౧౭౩ ఆగతం] – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"ఏకమిదాహం , భిక్ఖవే, సమయం ఉరువేలాయం విహరామి నజ్జా నేరఞ్జరాయ తీరే అజపాలనిగ్రోధే పఠమాభిసమ్బుద్ధో. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – 'దుక్ఖం ఖో అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో. కిం ను ఖో అహం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా సక్కత్వా గరుం కత్వా [గరుకత్వా (సీ॰ పీ॰)] ఉపనిస్సాయ విహరేయ్య'"న్తి?

"తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – అపరిపూరస్స ఖో అహం సీలక్ఖన్ధస్స పారిపూరియా అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యం. న ఖో పనాహం పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా అత్తనా సీలసమ్పన్నతరం, యమహం సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యం.

"అపరిపూరస్స ఖో అహం సమాధిక్ఖన్ధస్స పారిపూరియా అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యం. న ఖో పనాహం పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా అత్తనా సమాధిసమ్పన్నతరం, యమహం సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యం.

"అపరిపూరస్స ఖో అహం పఞ్ఞాక్ఖన్ధస్స పారిపూరియా అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యం. న ఖో పనాహం పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా అత్తనా పఞ్ఞాసమ్పన్నతరం, యమహం సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యం.

"అపరిపూరస్స ఖో అహం విముత్తిక్ఖన్ధస్స పారిపూరియా అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్యం. న ఖో పనాహం పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అఞ్ఞం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా అత్తనా విముత్తిసమ్పన్నతరం, యమహం సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్య"న్తి.

"తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – 'యంనూనాహం య్వాయం [యోపాయం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ధమ్మో మయా అభిసమ్బుద్ధో తమేవ ధమ్మం సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరేయ్య'"న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సహమ్పతి మమ చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ – సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం [సమ్మిఞ్జితం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవం – బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో మమ పురతో పాతురహోసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సహమ్పతి ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా దక్ఖిణం జాణుమణ్డలం పథవియం నిహన్త్వా యేనాహం తేనఞ్జలిం పణామేత్వా మం ఏతదవోచ – ‘ఏవమేతం భగవా, ఏవమేతం సుగత! యేపి తే, భన్తే, అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా తేపి భగవన్తో ధమ్మంయేవ సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరింసు; యేపి తే, భన్తే, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా తేపి భగవన్తో ధమ్మంయేవ సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరిస్సన్తి; భగవాపి, భన్తే, ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మంయేవ సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహరతూ’”తి. ఇదమవోచ బ్రహ్మా సహమ్పతి. ఇదం వత్వా అథాపరం ఏతదవోచ –

“యే చ అతీతా [యే చబ్భతీతా (సీ. పీ. క.)] సమ్బుద్ధా, యే చ బుద్ధా అనాగతా;
యో చేతరహి సమ్బుద్ధో, బహూనం [బహున్నం (సీ. స్యా. కం. పీ.) సం. ని. ౧.౧౭౩] సోకనాసనో.

“సబ్బే సద్ధమ్మగరునో, విహంసు [విహరింసు (స్యా. కం.)] విహరన్తి చ;
అథోపి విహరిస్సన్తి, ఏసా బుద్ధాన ధమ్మతా.

“తస్మా హి అత్తకామేన [అత్థకామేన (సీ. క.)], మహత్తమభికఙ్ఖతా;
సద్ధమ్మో గరుకాతబ్బో, సరం బుద్ధాన సాసన”న్తి.

“ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, బ్రహ్మా సహమ్పతి. ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి. అథ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మునో చ అజ్ఝేసనం విదిత్వా అత్తనో చ పతిరూపం య్వాయం [యోపాయం (సబ్బత్థ)] ధమ్మో మయా అభిసమ్బుద్ధో తమేవ ధమ్మం సక్కత్వా గరుం కత్వా ఉపనిస్సాయ విహాసిం. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, సఙ్ఘోపి మహత్తేన సమన్నాగతో, అథ మే సఙ్ఘేపి గారవో”తి. పఠమం.

౨. దుతియఉరువేలసుత్తం

౨౨. “ఏకమిదాహం , భిక్ఖవే, సమయం ఉరువేలాయం విహరామి నజ్జా నేరఞ్జరాయ తీరే అజపాలనిగ్రోధే పఠమాభిసమ్బుద్ధో. అథ ఖో, భిక్ఖవే, సమ్బహులా బ్రాహ్మణా జిణ్ణా వుద్ధా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా మయా సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో, భిక్ఖవే, తే బ్రాహ్మణా మం ఏతదవోచుం – ‘సుతం నేతం [మేతం (సీ. స్యా. కం. క.)], భో గోతమ – న సమణో గోతమో బ్రాహ్మణే జిణ్ణే వుద్ధే మహల్లకే అద్ధగతే వయోఅనుప్పత్తే అభివాదేతి వా పచ్చుట్ఠేతి వా ఆసనేన వా నిమన్తేతీతి. తయిదం, భో గోతమ, తథేవ. న హి భవం గోతమో బ్రాహ్మణే జిణ్ణే వుద్ధే మహల్లకే అద్ధగతే వయోఅనుప్పత్తే అభివాదేతి వా పచ్చుట్ఠేతి వా ఆసనేన వా నిమన్తేతి. తయిదం, భో గోతమ, న సమ్పన్నమేవా’”తి.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘నయిమే [న వత మే (సీ. పీ.), న చయిమే (స్యా. కం.), న వతిమే (?)] ఆయస్మన్తో జానన్తి థేరం వా థేరకరణే వా ధమ్మే’తి. వుద్ధో చేపి, భిక్ఖవే, హోతి ఆసీతికో వా నావుతికో వా వస్ససతికో వా జాతియా. సో చ హోతి అకాలవాదీ అభూతవాదీ అనత్థవాదీ అధమ్మవాదీ అవినయవాదీ, అనిధానవతిం వాచం భాసితా అకాలేన అనపదేసం అపరియన్తవతిం అనత్థసంహితం. అథ ఖో సో ‘బాలో థేరో’త్వేవ [తేవ (సీ. పీ.)] సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“దహరో చేపి, భిక్ఖవే, హోతి యువా సుసుకాళకేసో భద్రేన యోబ్బనేన సమన్నాగతో పఠమేన వయసా . సో చ హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ నిధానవతిం వాచం భాసితా కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం. అథ ఖో సో ‘పణ్డితో థేరో’త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“చత్తారోమే , భిక్ఖవే, థేరకరణా ధమ్మా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు, బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో, యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థం సబ్యఞ్జనం [సాత్థా సబ్యఞ్జనా (సీ. పీ.)] కేవలపరిపుణ్ణం [కేవలపరిపుణ్ణా (సీ.)] పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా [ధతా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా, చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో థేరకరణా ధమ్మా”తి.

“యో ఉద్ధతేన చిత్తేన, సమ్ఫఞ్చ బహు భాసతి;
అసమాహితసఙ్కప్పో, అసద్ధమ్మరతో మగో;
ఆరా సో థావరేయ్యమ్హా, పాపదిట్ఠి అనాదరో.

“యో చ సీలేన సమ్పన్నో, సుతవా పటిభానవా;
సఞ్ఞతో ధీరో ధమ్మేసు [సఞ్ఞతో ధీరధమ్మేసు (సీ.), సంయుత్తో ధిరధమ్మేసు (స్యా. కం.)], పఞ్ఞాయత్థం విపస్సతి.

“పారగూ సబ్బధమ్మానం, అఖిలో పటిభానవా;
పహీనజాతిమరణో, బ్రహ్మచరియస్స కేవలీ.

“తమహం వదామి థేరోతి, యస్స నో సన్తి ఆసవా;
ఆసవానం ఖయా భిక్ఖు, సో థేరోతి పవుచ్చతీ”తి. దుతియం;

౩. లోకసుత్తం

౨౩. “లోకో , భిక్ఖవే, తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధో. లోకస్మా తథాగతో విసంయుత్తో. లోకసముదయో, భిక్ఖవే, తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధో. లోకసముదయో తథాగతస్స పహీనో. లోకనిరోధో, భిక్ఖవే, తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధో. లోకనిరోధో తథాగతస్స

సచ్ఛికతో. లోకనిరోధగామినీ పటిపదా, భిక్ఖవే, తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా. లోకనిరోధగామినీ పటిపదా తథాగతస్స భావితా.

“యం, భిక్ఖవే, సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, సబ్బం తం తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధం. తస్మా ‘తథాగతో’తి వుచ్చతి.

“యఞ్చ, భిక్ఖవే, రత్తిం తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝతి యఞ్చ రత్తిం అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయతి, యం ఏతస్మిం అన్తరే భాసతి లపతి నిద్దిసతి సబ్బం తం తథేవ హోతి, నో అఞ్ఞథా. తస్మా ‘తథాగతో’తి వుచ్చతి.

“యథావాదీ, భిక్ఖవే, తథాగతో తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ. ఇతి యథావాదీ తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ. తస్మా ‘తథాగతో’తి వుచ్చతి.

“సదేవకే, భిక్ఖవే, లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ తథాగతో అభిభూ అనభిభూతో అఞ్ఞదత్థు దసో వసవత్తీ. తస్మా ‘తథాగతో’తి వుచ్చతి”.

“సబ్బం లోకం అభిఞ్ఞాయ, సబ్బం లోకే యథాతథం;
సబ్బం లోకం [సబ్బలోక (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] విసంయుత్తో, సబ్బలోకే అనూపయో.

“స వే సబ్బాభిభూ ధీరో, సబ్బగన్థప్పమోచనో;
ఫుట్ఠ’స్స పరమా సన్తి, నిబ్బానం అకుతోభయం.

“ఏస ఖీణాసవో బుద్ధో, అనీఘో ఛిన్నసంసయో;
సబ్బకమ్మక్ఖయం పత్తో, విముత్తో ఉపధిసఙ్ఖయే.

“ఏస సో భగవా బుద్ధో, ఏస సీహో అనుత్తరో;
సదేవకస్స లోకస్స, బ్రహ్మచక్కం పవత్తయీ.

“ఇతి దేవా మనుస్సా చ, యే బుద్ధం సరణం గతా;
సఙ్గమ్మ తం నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

“దన్తో దమయతం సేట్ఠో, సన్తో సమయతం ఇసి;
ముత్తో మోచయతం అగ్గో, తిణ్ణో తారయతం వరో.

“ఇతి హేతం నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం;
సదేవకస్మిం లోకస్మిం, నత్థి తే [నత్థి తే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పటిపుగ్గలో”తి. తతియం;

౪. కాళకారామసుత్తం

౨౪. ఏకం సమయం భగవా సాకేతే విహరతి కాళకారామే [కోళికారామే (క.)]. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“యం , భిక్ఖవే, సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, తమహం జానామి.

“యం, భిక్ఖవే, సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, తమహం అబ్భఞ్ఞాసిం. తం తథాగతస్స విదితం, తం తథాగతో న ఉపట్ఠాసి.

“యం , భిక్ఖవే, సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, తమహం న జానామీతి వదేయ్యం, తం మమస్స ముసా.

“యం, భిక్ఖవే…పే॰… తమహం జానామి చ న చ జానామీతి వదేయ్యం, తంపస్స [తం పిస్స (స్యా॰ కం॰), తం మమస్స (క.)] తాదిసమేవ.

“యం, భిక్ఖవే…పే॰… తమహం నేవ జానామి న న జానామీతి వదేయ్యం, తం మమస్స కలి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతో దట్ఠా దట్ఠబ్బం, దిట్ఠం న మఞ్ఞతి, అదిట్ఠం న మఞ్ఞతి, దట్ఠబ్బం న మఞ్ఞతి, దట్ఠారం న మఞ్ఞతి; సుత్వా సోతబ్బం, సుతం న మఞ్ఞతి, అసుతం న మఞ్ఞతి, సోతబ్బం న మఞ్ఞతి, సోతారం న మఞ్ఞతి; ముత్వా మోతబ్బం, ముతం న మఞ్ఞతి, అముతం న మఞ్ఞతి, మోతబ్బం న మఞ్ఞతి, మోతారం న మఞ్ఞతి; విఞ్ఞత్వా విఞ్ఞాతబ్బం, విఞ్ఞాతం న మఞ్ఞతి, అవిఞ్ఞాతం న మఞ్ఞతి, విఞ్ఞాతబ్బం న మఞ్ఞతి, విఞ్ఞాతారం న మఞ్ఞతి. ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతో దిట్ఠసుతముతవిఞ్ఞాతబ్బేసు ధమ్మేసు తాదీయేవ తాదీ [తాదిసోవ తాదీ (స్యా. కం॰), తాదిసే యేవ తాదీ (పీ॰), తాదీయేవ తాదీయేవేకా (క॰)]. తమ్హా చ పన తాదిమ్హా [తాదితమ్హా (సీ॰ పీ॰)] అఞ్ఞో తాదీ ఉత్తరితరో వా పణీతతరో వా నత్థీతి వదామీ”తి.

“యం కిఞ్చి దిట్ఠంవ సుతం ముతం వా,
అజ్ఝోసితం సచ్చముతం పరేసం;
న తేసు తాదీ సయసంవుతేసు,
సచ్చం ముసా వాపి పరం దహేయ్య.

“ఏతఞ్చ సల్లం పటికచ్చ [పటిగచ్చ (సీ॰ పీ॰)] దిస్వా,
అజ్ఝోసితా యత్థ పజా విసత్తా;
జానామి పస్సామి తథేవ ఏతం,

అజ్ఝోసితం నత్థి తథాగతాన”న్తి. చతుత్థం;

౫. బ్రహ్మచరియసుత్తం

౨౫. “నయిదం , భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియం వుస్సతి జనకుహనత్థం, న జనలపనత్థం, న లాభసక్కారసిలోకానిసంసత్థం, న ఇతివాదప్పమోక్ఖానిసంసత్థం, న ‘ఇతి మం జనో జానాతూ’తి. అథ ఖో ఇదం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియం వుస్సతి సంవరత్థం పహానత్థం విరాగత్థం నిరోధత్థ”న్తి.

“సంవరత్థం పహానత్థం, బ్రహ్మచరియం అనీతిహం;
అదేసయి సో భగవా, నిబ్బానోగధగామినం;
ఏస మగ్గో మహన్తేహి [మహత్తేభి (క.) ఇతివు. ౩౫], అనుయాతో మహేసిభి.

“యే చ తం పటిపజ్జన్తి, యథా బుద్ధేన దేసితం;
దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి, సత్థుసాసనకారినో”తి. పఞ్చమం;

౬. కుహసుత్తం

౨౬. [ఇతివు. ౧౦౮ ఇతివుత్తకేపి] “యే తే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ కుహా థద్ధా లపా సిఙ్గీ ఉన్నళా అసమాహితా, న మే తే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ మామకా. అపగతా చ తే, భిక్ఖవే , భిక్ఖూ ఇమస్మా ధమ్మవినయా, న చ తే ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరుళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జన్తి. యే చ ఖో తే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ నిక్కుహా నిల్లపా ధీరా అత్థద్ధా సుసమాహితా, తే ఖో మే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ మామకా. అనపగతా చ తే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మా ధమ్మవినయా. తే చ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే వుద్ధిం విరుళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జన్తీ”తి.

[ఇతివు. ౧౦౮ ఇతివుత్తకేపి] “కుహా థద్ధా లపా సిఙ్గీ, ఉన్నళా అసమాహితా;
న తే ధమ్మే విరూహన్తి, సమ్మాసమ్బుద్ధదేసితే.

“నిక్కుహా నిల్లపా ధీరా, అత్థద్ధా సుసమాహితా;
తే వే ధమ్మే విరూహన్తి, సమ్మాసమ్బుద్ధదేసితే”తి. ఛట్ఠం;

౭. సన్తుట్ఠిసుత్తం

౨౭. “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, అప్పాని చ [చేవ (క.)] సులభాని చ, తాని చ అనవజ్జాని. కతమాని చత్తారి? పంసుకూలం, భిక్ఖవే, చీవరానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ , తఞ్చ అనవజ్జం. పిణ్డియాలోపో, భిక్ఖవే, భోజనానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ, తఞ్చ అనవజ్జం. రుక్ఖమూలం, భిక్ఖవే, సేనాసనానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ, తఞ్చ అనవజ్జం. పూతిముత్తం, భిక్ఖవే, భేసజ్జానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ, తఞ్చ అనవజ్జం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అప్పాని చ సులభాని చ, తాని చ అనవజ్జాని. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అప్పేన చ తుట్ఠో హోతి సులభేన చ, ఇదమస్సాహం అఞ్ఞతరం సామఞ్ఞఙ్గన్తి [సామఞ్ఞన్తి (క.)] వదామీ”తి.

“అనవజ్జేన తుట్ఠస్స, అప్పేన సులభేన చ;
న సేనాసనమారబ్భ, చీవరం పానభోజనం;
విఘాతో హోతి చిత్తస్స, దిసా నప్పటిహఞ్ఞతి.

“యే చస్స ధమ్మా అక్ఖాతా, సామఞ్ఞస్సానులోమికా;
అధిగ్గహితా తుట్ఠస్స, అప్పమత్తస్స సిక్ఖతో”తి. సత్తమం;

౮. అరియవంససుత్తం

౨౮. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, అరియవంసా అగ్గఞ్ఞా రత్తఞ్ఞా వంసఞ్ఞా పోరాణా అసంకిణ్ణా అసంకిణ్ణపుబ్బా, న సంకీయన్తి న సంకీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠా సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన చీవరేన, ఇతరీతరచీవరసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, న చ చీవరహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి, అలద్ధా చ చీవరం న పరితస్సతి, లద్ధా చ చీవరం అగధితో [అగథితో (సీ. పీ.)] అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి; తాయ చ పన ఇతరీతరచీవరసన్తుట్ఠియా నేవత్తానుక్కంసేతి, నో [న (దీ. ని. ౩.౩౦౯)] పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పతిస్సతో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన, ఇతరీతరపిణ్డపాతసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, న చ పిణ్డపాతహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి, అలద్ధా చ పిణ్డపాతం న పరితస్సతి, లద్ధా చ పిణ్డపాతం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి; తాయ చ పన ఇతరీతరపిణ్డపాతసన్తుట్ఠియా నేవత్తానుక్కంసేతి , నో పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పతిస్సతో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన సేనాసనేన, ఇతరీతరసేనాసనసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, న చ సేనాసనహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి, అలద్ధా చ సేనాసనం న పరితస్సతి, లద్ధా చ సేనాసనం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి; తాయ చ పన ఇతరీతరసేనాసనసన్తుట్ఠియా నేవత్తానుక్కంసేతి, నో పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పతిస్సతో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు భావనారామో హోతి భావనారతో, పహానారామో హోతి పహానరతో; తాయ చ పన భావనారామతాయ భావనారతియా పహానారామతాయ పహానరతియా నేవత్తానుక్కంసేతి, నో పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పతిస్సతో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అరియవంసా అగ్గఞ్ఞా రత్తఞ్ఞా వంసఞ్ఞా పోరాణా అసంకిణ్ణా అసంకిణ్ణపుబ్బా, న సంకీయన్తి న సంకీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠా సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి.

“ఇమేహి చ పన, భిక్ఖవే, చతూహి అరియవంసేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు పురత్థిమాయ చేపి దిసాయ విహరతి స్వేవ అరతిం సహతి, న తం అరతి సహతి; పచ్ఛిమాయ చేపి దిసాయ విహరతి స్వేవ అరతిం సహతి, న తం అరతి సహతి;

ఉత్తరాయ చేపి దిసాయ విహరతి స్వేవ అరతిం సహతి, న తం అరతి సహతి; దక్ఖిణాయ చేపి దిసాయ విహరతి స్వేవ అరతిం సహతి, న తం అరతి సహతి. తం కిస్స హేతు? అరతిరతిసహో హి, భిక్ఖవే, ధీరో''తి.

"నారతి సహతి ధీరం [వీరం (సీ.)], నారతి ధీరం సహతి;
ధీరోవ అరతిం సహతి, ధీరో హి అరతిస్సహో.

"సబ్బకమ్మవిహాయీనం , పనుణ్ణం [పణున్నం (?)] కో నివారయే;
నేక్ఖం జమ్బోనదస్సేవ, కో తం నిన్దితుమరహతి;
దేవాపి నం పసంసన్తి, బ్రహ్మునాపి పసంసితో''తి. అట్ఠమం;

౯. ధమ్మపదసుత్తం

౨౯. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, ధమ్మపదాని అగ్గఞ్ఞాని రత్తఞ్ఞాని వంసఞ్ఞాని పోరాణాని అసంకిణ్ణాని అసంకిణ్ణపుబ్బాని, న సంకీయన్తి న సంకీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠాని సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. కతమాని చత్తారి? అనభిజ్ఝా, భిక్ఖవే, ధమ్మపదం అగ్గఞ్ఞం రత్తఞ్ఞం వంసఞ్ఞం పోరాణం అసంకిణ్ణం అసంకిణ్ణపుబ్బం, న సంకీయతి న సంకీయిస్సతి, అప్పటికుట్ఠం సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి.

"అబ్యాపాదో, భిక్ఖవే, ధమ్మపదం అగ్గఞ్ఞం రత్తఞ్ఞం వంసఞ్ఞం పోరాణం అసంకిణ్ణం అసంకిణ్ణపుబ్బం, న సంకీయతి న సంకీయిస్సతి, అప్పటికుట్ఠం సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి.

"సమ్మాసతి , భిక్ఖవే, ధమ్మపదం అగ్గఞ్ఞం రత్తఞ్ఞం వంసఞ్ఞం పోరాణం అసంకిణ్ణం అసంకిణ్ణపుబ్బం, న సంకీయతి న సంకీయిస్సతి, అప్పటికుట్ఠం సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి.

"సమ్మాసమాధి, భిక్ఖవే, ధమ్మపదం అగ్గఞ్ఞం రత్తఞ్ఞం వంసఞ్ఞం పోరాణం అసంకిణ్ణం అసంకిణ్ణపుబ్బం, న సంకీయతి న సంకీయిస్సతి, అప్పటికుట్ఠం సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి ధమ్మపదాని అగ్గఞ్ఞాని రత్తఞ్ఞాని వంసఞ్ఞాని పోరాణాని అసంకిణ్ణాని అసంకిణ్ణపుబ్బాని, న సంకీయన్తి న సంకీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠాని సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీ''తి.

"అనభిజ్ఝాలు విహరేయ్య, అబ్యాపన్నేన చేతసా;
సతో ఏకగ్గచిత్తస్స [ఏకగ్గచిత్తాయం (క.)], అజ్ఝత్తం సుసమాహితో''తి. నవమం;

౧౦. పరిబ్బాజకసుత్తం

౩౦. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా పరిబ్బాజకా సిప్పినికాతీరే [సప్పినియా తీరే (సీ. పీ.), సిప్పినియా తీరే (స్యా. కం.), సిప్పినియా నదియా తీరే (క.)] పరిబ్బాజకారామే పటివసన్తి, సేయ్యథిదం అన్నభారో వరధరో సకులుదాయీ చ పరిబ్బాజకో అఞ్ఞే చ అభిఞ్ఞాతా

అభిజ్ఞాతా పరిబ్బాజకా. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన సిప్పినికాతీరం పరిబ్బాజకారామో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా తే పరిబ్బాజకే ఏతదవోచ –

“చత్తారిమాని, పరిబ్బాజకా, ధమ్మపదాని అగ్గఞ్ఞాని రత్తఞ్ఞాని వంసఞ్ఞాని పోరాణాని అసంకిణ్ణాని అసంకిణ్ణపుబ్బాని, న సంకీయన్తి న సంకీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠాని సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. కతమాని చత్తారి? అనభిజ్ఝా, పరిబ్బాజకా, ధమ్మపదం అగ్గఞ్ఞం రత్తఞ్ఞం వంసఞ్ఞం పోరాణం అసంకిణ్ణం అసంకిణ్ణపుబ్బం, న సంకీయతి న సంకీయిస్సతి, అప్పటికుట్ఠం సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. అబ్యాపాదో, పరిబ్బాజకా, ధమ్మపదం…పే… సమ్మాసతి, పరిబ్బాజకా, ధమ్మపదం… పే… సమ్మాసమాధి, పరిబ్బాజకా, ధమ్మపదం అగ్గఞ్ఞం రత్తఞ్ఞం వంసఞ్ఞం పోరాణం అసంకిణ్ణం అసంకిణ్ణపుబ్బం, న సంకీయతి న సంకీయిస్సతి, అప్పటికుట్ఠం సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. ఇమాని ఖో , పరిబ్బాజకా, చత్తారి ధమ్మపదాని అగ్గఞ్ఞాని రత్తఞ్ఞాని వంసఞ్ఞాని పోరాణాని అసంకిణ్ణాని అసంకిణ్ణపుబ్బాని, న సంకీయన్తి న సంకీయిస్సన్తి, అప్పటికుట్ఠాని సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి.

“యో ఖో, పరిబ్బాజకా, ఏవం వదేయ్య – ‘అహమేతం అనభిజ్ఝం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ అభిజ్ఝాలుం కామేసు తిబ్బసారాగం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సామీ’తి, తమహం తత్థ ఏవం వదేయ్యం – ‘ఏతు వదతు బ్యాహరతు పస్సామిస్సానుభావ’న్తి. సో వత, పరిబ్బాజకా, అనభిజ్ఝం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ అభిజ్ఝాలుం కామేసు తిబ్బసారాగం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“యో ఖో, పరిబ్బాజకా, ఏవం వదేయ్య – ‘అహమేతం అబ్యాపాదం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ బ్యాపన్నచిత్తం పదుట్ఠమనసఙ్కప్పం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సామీ’తి, తమహం తత్థ ఏవం వదేయ్యం – ‘ఏతు వదతు బ్యాహరతు పస్సామిస్సానుభావ’న్తి. సో వత, పరిబ్బాజకా, అబ్యాపాదం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ బ్యాపన్నచిత్తం పదుట్ఠమనసఙ్కప్పం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“యో ఖో, పరిబ్బాజకా, ఏవం వదేయ్య – ‘అహమేతం సమ్మాసతిం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ ముట్ఠస్సతిం అసమ్పజానం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సామీ’తి, తమహం తత్థ ఏవం వదేయ్యం – ‘ఏతు వదతు బ్యాహరతు పస్సామిస్సానుభావ’న్తి. సో వత, పరిబ్బాజకా, సమ్మాసతిం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ ముట్ఠస్సతిం అసమ్పజానం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“యో ఖో, పరిబ్బాజకా, ఏవం వదేయ్య – ‘అహమేతం సమ్మాసమాధిం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ అసమాహితం విబ్భన్తచిత్తం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సామీ’తి, తమహం తత్థ ఏవం వదేయ్యం – ‘ఏతు వదతు బ్యాహరతు పస్సామిస్సానుభావ’న్తి. సో వత, పరిబ్బాజకా, సమ్మాసమాధిం ధమ్మపదం పచ్చక్ఖాయ అసమాహితం విబ్భన్తచిత్తం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా పఞ్ఞాపేస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“యో ఖో, పరిబ్బాజకా, ఇమాని చత్తారి ధమ్మపదాని గరహితబ్బం పటిక్కోసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య, తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే చత్తారో సహధమ్మికా వాదానుపాతా గారయ్హా ఠానా [వాదానువాదా గారయ్హం ఠానం (మ॰ ని॰ ౩.౮)] ఆగచ్ఛన్తి. కతమే చత్తారో? అనభిజ్ఝం చే భవం ధమ్మపదం గరహతి పటిక్కోసతి, యే చ హి [యే చ (మ॰ ని॰ ౩.౧౪౨-౧౪౩)] అభిజ్ఝాలూ

కామేసు తిబ్బసారాగా సమణబ్రాహ్మణా తే భోతో పుజ్జా తే భోతో పాసంసా. అబ్యాపాదం చే భవం ధమ్మపదం గరహతి పటిక్కోసతి, యే చ హి బ్యాపన్నచిత్తా పదుట్ఠమనసఙ్కప్పా సమణబ్రాహ్మణా తే భోతో పుజ్జా తే భోతో పాసంసా. సమ్మాసతిం చే భవం ధమ్మపదం గరహతి పటిక్కోసతి, యే చ హి ముట్ఠస్సతీ అసమ్పజానా సమణబ్రాహ్మణా తే భోతో పుజ్జా తే భోతో పాసంసా. సమ్మాసమాధిం చే భవం ధమ్మపదం గరహతి పటిక్కోసతి, యే చ హి అసమాహితా విబ్భన్తచిత్తా సమణబ్రాహ్మణా తే భోతో పుజ్జా తే భోతో పాసంసా.

"యో ఖో, పరిబ్బాజకా, ఇమాని చత్తారి ధమ్మపదాని గరహితబ్బం పటిక్కోసితబ్బం మఞ్ఞేయ్య, తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే ఇమే చత్తారో సహధమ్మికా వాదానుపాతా గారయ్హా ఠానా ఆగచ్ఛన్తి . యేపి తే పరిబ్బాజకా అహేసుం ఉక్కలా వస్సభఞ్ఞా [వస్సభిఞ్ఞా (క.) సం. ని. ౩.౬౨ పస్సితబ్బం] అహేతుకవాదా అకిరియవాదా నత్థికవాదా, తేపి ఇమాని చత్తారి ధమ్మపదాని న గరహితబ్బం న పటిక్కోసితబ్బం అమఞ్ఞింసు. తం కిస్స హేతు? నిన్దాబ్యారోసనఉపారమ్భభయా"తి [ఉపవాదభయాతి (క.) మ. ని. ౩.౧౩౫; సం. ని. ౩.౬౨ పస్సితబ్బం].

"అబ్యాపన్నో సదా సతో, అజ్ఝత్తం సుసమాహితో;
అభిజ్ఝావినయే సిక్ఖం, అప్పమత్తోతి వుచ్చతీ"తి. దసమం;

ఉరువేలవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే ఉరువేలా లోకో కాళకో [కోళికో (క.)], బ్రహ్మచరియేన పఞ్చమం;
కుహం సన్తుట్ఠి వంసో చ, ధమ్మపదం పరిబ్బాజకేన చాతి.

౪. చక్కవగ్గో

౧. చక్కసుత్తం

౩౧. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, చక్కాని, యేహి సమన్నాగతానం దేవమనుస్సానం చతుచక్కం వత్తతి, యేహి సమన్నాగతా దేవమనుస్సా నచిరస్సేవ మహన్తత్తం వేపుల్లత్తం పాపుణన్తి భోగేసు. కతమాని చత్తారి? పతిరూపదేసవాసో, సప్పురిసావస్సయో [సప్పురిసూపస్సయో (సీ. స్యా. కం. పీ.)], అత్తసమ్మాపణిధి, పుబ్బే చ కతపుఞ్ఞతా – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి చక్కాని, యేహి సమన్నాగతానం దేవమనుస్సానం చతుచక్కం వత్తతి, యేహి సమన్నాగతా దేవమనుస్సా నచిరస్సేవ మహన్తత్తం వేపుల్లత్తం పాపుణన్తి భోగేసూ"తి.

"పతిరూపే వసే దేసే, అరియమిత్తకరో సియా;
సమ్మాపణిధిసమ్పన్నో, పుబ్బే పుఞ్ఞకతో నరో;
ధఞ్ఞం ధనం యసో కిత్తి, సుఖఞ్చేతంధివత్తతీ"తి. పఠమం;

౨. సఙ్గహసుత్తం

౩౨. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, సఙ్గహవత్థూని. కతమాని చత్తారి? దానం, పేయ్యవజ్జం, అత్థచరియా, సమానత్తతా – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి సఙ్గహవత్థూనీ"తి.

"దానఞ్చ పేయ్యవజ్జఞ్చ [సఙ్గహే (అట్ఠకథాయం పాఠన్తరం) దీ. ని. ౩.౨౭౩ పస్సితబ్బం], అత్థచరియా చ యా ఇధ;
సమానత్తతా చ ధమ్మేసు, తత్థ తత్థ యథారహం;
ఏతే ఖో సఙ్గహా లోకే, రథస్సాణీవ యాయతో.

"ఏతే చ సఙ్గహా నాస్సు, న మాతా పుత్తకారణా;
లభేథ మానం పూజం వా, పితా వా పుత్తకారణా.

"యస్మా చ సఙ్గహా [సఙ్గహే (అట్ఠకథాయం పాఠన్తరం) దీ. ని. ౩.౨౭౩ పస్సితబ్బం] ఏతే, సమవేక్ఖన్తి పణ్డితా;
తస్మా మహత్తం పప్పోన్తి, పాసంసా చ భవన్తి తే"తి. దుతియం;

౩. సీహసుత్తం

౩౩. "సీహో , భిక్ఖవే, మిగరాజా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమతి. ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భతి. విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేతి. సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదతి. తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా గోచరాయ పక్కమతి. యే ఖో పన తే, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతా పాణా సీహస్స మిగరఞ్ఞో నదతో సద్దం సుణన్తి, తే యేభుయ్యేన భయం సంవేగం సన్తాసం ఆపజ్జన్తి. బిలం బిలాసయా పవిసన్తి, దకం దకాసయా [ఉదకం ఉదకాసయా (క.)]

సం॰ ని॰ ౩.౭౮; పటి॰ మ॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౩౭ పస్సితబ్బం] పవిసన్తి, వనం వనాసయా పవిసన్తి, ఆకాసం పక్ఖినో భజన్తి . యేపి తే, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగా గామనిగమరాజధానీసు దళ్హేహి వరత్తేహి బన్ధనేహి బద్ధా, తేపి తాని బన్ధనాని సఞ్ఛిన్దిత్వా సమ్పదాలేత్వా భీతా ముత్తకరీసం చజమానా యేన వా తేన వా పలాయన్తి. ఏవం మహిద్ధికో ఖో, భిక్ఖవే, సీహో మిగరాజా తిరచ్ఛానగతానం పాణానం, ఏవం మహేసక్ఖో ఏవం మహానుభావో.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యదా తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా, సో ధమ్మం దేసేతి – ‘ఇతి సక్కాయో, ఇతి సక్కాయసముదయో, ఇతి సక్కాయనిరోధో [సక్కాయస్స అత్థఙ్గమో (అట్ఠ॰, సం॰ ని॰ ౩.౭౮) “సక్కాయనిరోధగామినీ”తి పచ్ఛిమపదం పన పస్సితబ్బం], ఇతి సక్కాయనిరోధగామినీ పటిపదా’తి. యేపి తే, భిక్ఖవే, దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా ఉచ్చేసు విమానేసు చిరట్ఠితికా, తేపి తథాగతస్స ధమ్మదేసనం సుత్వా యేభుయ్యేన భయం సంవేగం సన్తాసం ఆపజ్జన్తి – ‘అనిచ్చా వత కిర, భో, మయం సమానా నిచ్చమ్హాతి అమఞ్ఞిమ్హ; అద్ధువా వత కిర, భో, మయం సమానా ధువమ్హాతి అమఞ్ఞిమ్హ; అసస్సతా వత కిర, భో, మయం సమానా సస్సతమ్హాతి అమఞ్ఞిమ్హ. మయం కిర, భో, అనిచ్చా అద్ధువా అసస్సతా సక్కాయపరియాపన్నా’తి. ఏవం మహిద్ధికో ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతో సదేవకస్స లోకస్స, ఏవం మహేసక్ఖో ఏవం మహానుభావో”తి.

“యదా బుద్ధో అభిఞ్ఞాయ, ధమ్మచక్కం పవత్తయి;
సదేవకస్స లోకస్స, సత్థా అప్పటిపుగ్గలో.

“సక్కాయఞ్చ నిరోధఞ్చ, సక్కాయస్స చ సమ్భవం;
అరియఞ్చట్ఠఙ్గికం మగ్గం, దుక్ఖూపసమగామినం.

“యేపి దీఘాయుకా దేవా, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
భీతా సన్తాసమాపాదుం, సీహస్సేవి’తరేమిగా.

“అవీతివత్తా సక్కాయం, అనిచ్చా కిర భో మయం;
సుత్వా అరహతో వాక్యం, విప్పముత్తస్స తాదినో”తి [సం॰ ని॰ ౩.౭౮]. తతియం;

౪. అగ్గప్పసాదసుత్తం

౩౪. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అగ్గప్పసాదా. కతమే చత్తారో? యావతా, భిక్ఖవే, సత్తా అపదా వా ద్విపదా [దిపదా (సీ॰ పీ॰) అ॰ ని॰ ౫.౩౨; ఇతివు॰ ౯౦] వా చతుప్పదా వా బహుప్పదా వా రూపినో వా అరూపినో వా సఞ్ఞినో వా అసఞ్ఞినో వా నేవసఞ్ఞినాసఞ్ఞినో వా, తథాగతో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. యే, భిక్ఖవే, బుద్ధే పసన్నా, అగ్గే తే పసన్నా. అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి.

“యావతా, భిక్ఖవే, ధమ్మా సఙ్ఖతా, అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి. యే, భిక్ఖవే, అరియే అట్ఠఙ్గికే మగ్గే పసన్నా, అగ్గే తే పసన్నా. అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి.

“యావతా, భిక్ఖవే, ధమ్మా సఙ్ఖతా వా అసఙ్ఖతా వా, విరాగో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి, యదిదం మదనిమ్మదనో పిపాసవినయో ఆలయసముగ్ఘాతో వట్టుపచ్ఛేదో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బానం. యే, భిక్ఖవే, విరాగే ధమ్మే పసన్నా, అగ్గే తే పసన్నా. అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి.

“యావతా , భిక్ఖవే, సఙ్ఘా వా గణా వా, తథాగతసావకసఙ్ఘో తేసం అగ్గమక్ఖాయతి, యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. యే , భిక్ఖవే, సఙ్ఘే పసన్నా , అగ్గే తే పసన్నా. అగ్గే ఖో పన పసన్నానం అగ్గో విపాకో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అగ్గప్పసాదా”తి.

“అగ్గతో వే పసన్నానం, అగ్గం ధమ్మం విజానతం;
అగ్గే బుద్ధే పసన్నానం, దక్ఖిణేయ్యే అనుత్తరే.

“అగ్గే ధమ్మే పసన్నానం, విరాగూపసమే సుఖే;
అగ్గే సఙ్ఘే పసన్నానం, పుఞ్ఞక్ఖేత్తే అనుత్తరే.

“అగ్గస్మిం దానం దదతం, అగ్గం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి;
అగ్గం ఆయు చ వణ్ణో చ, యసో కిత్తి సుఖం బలం.

“అగ్గస్స దాతా మేధావీ, అగ్గధమ్మసమాహితో;
దేవభూతో మనుస్సో వా, అగ్గప్పత్తో పమోదతీ”తి [ఇతివు॰ ౯౦]. చతుత్థం;

౫. వస్సకారసుత్తం

౩౫. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“చతూహి ఖో మయం, భో గోతమ, ధమ్మేహి సమన్నాగతం మహాపఞ్ఞం మహాపురిసం పఞ్ఞాపేమ . కతమేహి చతూహి? ఇధ, భో గోతమ, బహుస్సుతో హోతి తస్స తస్సేవ సుతజాతస్స తస్స తస్సేవ ఖో పన భాసితస్స అత్థం జానాతి – ‘అయం ఇమస్స భాసితస్స అత్థో, అయం ఇమస్స భాసితస్స అత్థో’తి. సతిమా ఖో పన హోతి చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా యాని ఖో పన తాని గహట్ఠకాని కింకరణీయాని, తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో, తత్రుపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం. ఇమేహి ఖో మయం, భో గోతమ, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతం మహాపఞ్ఞం మహాపురిసం పఞ్ఞాపేమ. సచే మే [సచే పన మే (సీ॰ క॰), సచే మే పన (పీ॰)], భో గోతమ, అనుమోదితబ్బం అనుమోదతు మే భవం గోతమో; సచే పన మే, భో గోతమ, పటిక్కోసితబ్బం పటిక్కోసతు మే భవం గోతమో”తి.

“నేవ ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, అనుమోదామి న పటిక్కోసామి . చతూహి ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, ధమ్మేహి సమన్నాగతం మహాపఞ్ఞం మహాపురిసం పఞ్ఞాపేమి. కతమేహి చతూహి? ఇధ, బ్రాహ్మణ, బహుజనహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనసుఖాయ; బహుస్స జనతా అరియే ఞాయే పతిట్ఠాపితా, యదిదం కల్యాణధమ్మతా కుసలధమ్మతా. సో యం వితక్కం ఆకఙ్ఖతి వితక్కేతుం తం వితక్కం వితక్కేతి, యం వితక్కం నాకఙ్ఖతి వితక్కేతుం న తం వితక్కం వితక్కేతి; యం సఙ్కప్పం ఆకఙ్ఖతి సఙ్కప్పేతుం తం సఙ్కప్పం సఙ్కప్పేతి, యం సఙ్కప్పం నాకఙ్ఖతి సఙ్కప్పేతుం న తం సఙ్కప్పం సఙ్కప్పేతి. ఇతి చేతోవసిప్పత్తో హోతి వితక్కపథే. చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. నేవ ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, అనుమోదామి న పన పటిక్కోసామి. ఇమేహి ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతం మహాపఞ్ఞం మహాపురిసం పఞ్ఞాపేమీ”తి.

“అచ్ఛరియం, భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! యావ సుభాసితం చిదం భోతా గోతమేన. ఇమేహి చ మయం, భో గోతమ, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతం భవన్తం గోతమం ధారేమ; భవఞ్హి గోతమో బహుజనహితాయ పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ; బహు తే [బహుస్స (స్యా॰ కం॰ క॰)] జనతా అరియే ఞాయే పతిట్ఠాపితా, యదిదం కల్యాణధమ్మతా కుసలధమ్మతా. భవఞ్హి గోతమో యం వితక్కం ఆకఙ్ఖతి వితక్కేతుం తం వితక్కం వితక్కేతి, యం వితక్కం నాకఙ్ఖతి వితక్కేతుం న తం వితక్కం వితక్కేతి, యం సఙ్కప్పం ఆకఙ్ఖతి సఙ్కప్పేతుం తం సఙ్కప్పం సఙ్కప్పేతి, యం సఙ్కప్పం నాకఙ్ఖతి సఙ్కప్పేతుం న తం సఙ్కప్పం సఙ్కప్పేతి. భవఞ్హి గోతమో చేతోవసిప్పత్తో వితక్కపథే. భవఞ్హి గోతమో చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ . భవఞ్హి గోతమో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ”తి.

“అద్ధా ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, ఆసజ్జ ఉపనీయ వాచా భాసితా. అపి చ, త్యాహం బ్యాకరిస్సామి – ‘అహఞ్హి, బ్రాహ్మణ, బహుజనహితాయ పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ; బహు మే [బహుస్స (స్యా॰ కం॰ క॰)] జనతా అరియే ఞాయే పతిట్ఠాపితా, యదిదం కల్యాణధమ్మతా కుసలధమ్మతా. అహఞ్హి, బ్రాహ్మణ, యం వితక్కం ఆకఙ్ఖామి వితక్కేతుం తం వితక్కం వితక్కేమి, యం వితక్కం నాకఙ్ఖామి వితక్కేతుం న తం వితక్కం వితక్కేమి , యం సఙ్కప్పం ఆకఙ్ఖామి సఙ్కప్పేతుం తం సఙ్కప్పం సఙ్కప్పేమి, యం సఙ్కప్పం నాకఙ్ఖామి సఙ్కప్పేతుం న తం సఙ్కప్పం సఙ్కప్పేమి. అహఞ్హి, బ్రాహ్మణ, చేతోవసిప్పత్తో వితక్కపథే. అహఞ్హి, బ్రాహ్మణ, చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. అహఞ్హి, బ్రాహ్మణ, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరామీ’”తి.

“యో వేది సబ్బసత్తానం, మచ్చుపాసప్పమోచనం;
హితం దేవమనుస్సానం, ఞాయం ధమ్మం పకాసయి;
యం వే దిస్వా చ సుత్వా చ, పసీదన్తి బహూ జనా [పసీదతి బహుజ్జనో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)].

“మగ్గామగ్గస్స కుసలో, కతకిచ్చో అనాసవో;

బుద్ధో అన్తిమసారీరో [అన్తిమధారితో (క.)], “(మహాపఞ్ఞో) [( ) స్యా. పోత్థకే నత్థి] మహాపురిసోతి వుచ్చతీ”తి. పఞ్చమం;

౬. దోణసుత్తం

౩౬. ఏకం సమయం భగవా అన్తరా చ ఉక్కట్ఠం అన్తరా చ సేతబ్యం అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో హోతి. దోణోపి సుదం బ్రాహ్మణో అన్తరా చ ఉక్కట్ఠం అన్తరా చ సేతబ్యం అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో హోతి. అద్దసా ఖో దోణో బ్రాహ్మణో భగవతో పాదేసు చక్కాని సహస్సారాని సనేమికాని సనాభికాని సబ్బాకారపరిపూరాని; దిస్వానస్స ఏతదహోసి – “అచ్ఛరియం వత, భో, అబ్భుతం వత, భో! న వతిమాని మనుస్సభూతస్స పదాని భవిస్సన్తీ”తి!! అథ ఖో భగవా మగ్గా ఓక్కమ్మ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. అథ ఖో దోణో బ్రాహ్మణో భగవతో పదాని అనుగచ్ఛన్తో అద్దస భగవన్తం అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం పాసాదికం పసాదనీయం సన్తిన్ద్రియం సన్తమానసం ఉత్తమదమథసమథమనుప్పత్తం దన్తం గుత్తం సంయతిన్ద్రియం [యతిన్ద్రియం (మహావ. ౨౦౭)] నాగం. దిస్వాన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ –

“దేవో నో భవం భవిస్సతీ”తి? “న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, దేవో భవిస్సామీ”తి. “గన్ధబ్బో నో భవం భవిస్సతీ”తి? “న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, గన్ధబ్బో భవిస్సామీ”తి. “యక్ఖో నో భవం భవిస్సతీ”తి? “న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, యక్ఖో భవిస్సామీ”తి. “మనుస్సో నో భవం భవిస్సతీ”తి? “న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, మనుస్సో భవిస్సామీ”తి.

“‘దేవో నో భవం భవిస్సతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, దేవో భవిస్సామీ’తి వదేసి. ‘గన్ధబ్బో నో భవం భవిస్సతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, గన్ధబ్బో భవిస్సామీ’తి వదేసి. ‘యక్ఖో నో భవం భవిస్సతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, యక్ఖో భవిస్సామీ’తి వదేసి. ‘మనుస్సో నో భవం భవిస్సతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, మనుస్సో భవిస్సామీ’తి వదేసి. అథ కో చరహి భవం భవిస్సతీ”తి?

“యేసం ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, ఆసవానం అప్పహీనత్తా దేవో భవేయ్యం, తే మే ఆసవా పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. యేసం ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, ఆసవానం అప్పహీనత్తా గన్ధబ్బో భవేయ్యం... యక్ఖో భవేయ్యం... మనుస్సో భవేయ్యం, తే మే ఆసవా పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, ఉప్పలం వా పదుమం వా పుణ్డరీకం వా ఉదకే జాతం ఉదకే సంవడ్ఢం ఉదకా అచ్చుగ్గమ్మ తిట్ఠతి అనుపలిత్తం ఉదకేన; ఏవమేవం ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, లోకే జాతో లోకే సంవడ్ఢో లోకం అభిభుయ్య విహరామి అనుపలిత్తో లోకేన. బుద్ధోతి మం, బ్రాహ్మణ, ధారేహీ”తి.

“యేన దేవూపపత్యస్స, గన్ధబ్బో వా విహఙ్గమో;
యక్ఖత్తం యేన గచ్ఛేయ్యం, మనుస్సత్తఞ్చ అబ్బజే;
తే మయ్హం, ఆసవా ఖీణా, విద్ధస్తా వినళీకతా.

“పుణ్డరీకం యథా వగ్గు, తోయేన నుపలిప్పతి [నుపలిమ్పతి (క.)];

నుపలిప్పామి [నుపలిమ్పామి (క.)] లోకేన, తస్మా బుద్ధోస్మి బ్రాహ్మణా”తి. ఛట్ఠం;

౭. అపరిహానియసుత్తం

౩౭. “చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో పరిహానాయ నిబ్బానస్సేవ సన్తికే. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో హోతి, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోతి, భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోతి, జాగరియం అనుయుత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోతి ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం; చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి మనిన్ద్రియం; మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఆహారం ఆహారేతి – ‘నేవ దవాయ న మదాయ న మణ్డనాయ న విభూసనాయ; యావదేవ ఇమస్స కాయస్స ఠితియా యాపనాయ విహింసూపరతియా బ్రహ్మచరియానుగ్గహాయ. ఇతి పురాణఞ్చ వేదనం పటిహఙ్ఖామి, నవఞ్చ వేదనం న ఉప్పాదేస్సామి, యాత్రా చ మే భవిస్సతి, అనవజ్జతా చ ఫాసువిహారో చా’తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు జాగరియం అనుయుత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దివసం చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేతి; రత్తియా పఠమం యామం చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేతి; రత్తియా మజ్ఝిమం యామం దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసేయ్యం కప్పేతి , పాదే పాదం అచ్చాధాయ, సతో సమ్పజానో ఉట్ఠానసఞ్ఞం మనసి కరిత్వా; రత్తియా పచ్ఛిమం యామం పచ్చుట్ఠాయ చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జాగరియం అనుయుత్తో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో పరిహానాయ, నిబ్బానస్సేవ సన్తికేతి.

“సీలే పతిట్ఠితో భిక్ఖు, ఇన్ద్రియేసు చ సంవుతో;
భోజనమ్హి చ మత్తఞ్ఞూ, జాగరియం అనుయుఞ్జతి.

“ఏవం విహారీ ఆతాపీ, అహోరత్తమతన్దితో;
భావయం కుసలం ధమ్మం, యోగక్ఖేమస్స పత్తియా.

“అప్పమాదరతో భిక్ఖు, పమాదే భయదస్సి వా [భయదస్సావీ (క॰) ధ॰ ప॰ ౩౨ ధమ్మపదేపి];
అభబ్బో పరిహానాయ, నిబ్బానస్సేవ సన్తికే”తి. సత్తమం;

౮. పతిలీనసుత్తం

౩౮. “పనుణ్ణపచ్చేకసచ్చో [పణున్నపచ్చేకసచ్చో (?)], భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘సమవయసట్ఠేసనో పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో పతిలీనో’తి వుచ్చతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పనుణ్ణపచ్చేకసచ్చో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో యాని తాని పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పుథుపచ్చేకసచ్చాని, సేయ్యథిదం – సస్సతో లోకోతి వా, అసస్సతో లోకోతి వా, అన్తవా లోకోతి వా, అనన్తవా లోకోతి వా, తం జీవం తం సరీరన్తి వా, అఞ్ఞం జీవం అఞ్ఞం సరీరన్తి వా, హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా, నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణాతి వా; సబ్బాని తాని నుణ్ణాని హోన్తి పనుణ్ణాని చత్తాని వన్తాని ముత్తాని పహీనాని పటినిస్సట్ఠాని. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పనుణ్ణపచ్చేకసచ్చో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కామేసనా పహీనా హోతి, భవేసనా పహీనా హోతి, బ్రహ్మచరియేసనా పటిప్పస్సద్ధా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పతిలీనో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అస్మిమానో పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పతిలీనో హోతి. పనుణ్ణపచ్చేకసచ్చో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘సమవయసట్ఠేసనో పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో పతిలీనో’తి వుచ్చతీ”తి.

[ఇతివు॰ ౫౫ ఇతివుత్తకేపి] “కామేసనా భవేసనా, బ్రహ్మచరియేసనా సహ;
ఇతి సచ్చపరామాసో, దిట్ఠిట్ఠానా సముస్సయా.

[ఇతివు॰ ౫౫ ఇతివుత్తకేపి] “సబ్బరాగవిరత్తస్స, తణ్హక్ఖయవిముత్తినో;
ఏసనా పటినిస్సట్ఠా, దిట్ఠిట్ఠానా సమూహతా.

“స వే సన్తో సతో భిక్ఖు, పస్సద్ధో అపరాజితో;
మానాభిసమయా బుద్ధో, పతిలీనోతి వుచ్చతీ”తి. అట్ఠమం;

౯. ఉజ్జయసుత్తం

౩౯. అథ ఖో ఉజ్జయో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఉజ్జయో బ్రాహ్మణో భగవన్తం

ఏతదవోచ – “భవమ్పి నో గోతమో యఞ్ఞం వణ్ణేతీ”తి ? “న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం యఞ్ఞం వణ్ణేమి; న పనాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం యఞ్ఞం న వణ్ణేమి. యథారూపే ఖో, బ్రాహ్మణ, యఞ్ఞే గావో హఞ్ఞన్తి, అజేళకా హఞ్ఞన్తి, కుక్కుటసూకరా హఞ్ఞన్తి, వివిధా పాణా సఙ్ఘాతం ఆపజ్జన్తి; ఏవరూపం ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, సారమ్భం యఞ్ఞం న వణ్ణేమి. తం కిస్స హేతు? ఏవరూపఞ్హి, బ్రాహ్మణ, సారమ్భం యఞ్ఞం న ఉపసఙ్కమన్తి అరహన్తో వా అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నా.

“యథారూపే చ ఖో, బ్రాహ్మణ, యఞ్ఞే నేవ గావో హఞ్ఞన్తి, న అజేళకా హఞ్ఞన్తి, న కుక్కుటసూకరా హఞ్ఞన్తి, న వివిధా పాణా సఙ్ఘాతం ఆపజ్జన్తి; ఏవరూపం ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, నిరారమ్భం యఞ్ఞం వణ్ణేమి, యదిదం నిచ్చదానం అనుకులయఞ్ఞం. తం కిస్స హేతు? ఏవరూపఞ్హి, బ్రాహ్మణ, నిరారమ్భం యఞ్ఞం ఉపసఙ్కమన్తి అరహన్తో వా అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నా”తి.

“అస్సమేధం పురిసమేధం, సమ్మాపాసం వాజపేయ్యం నిరగ్గళం ;
మహాయఞ్ఞా మహారమ్భా [సమ్మాపాసం వాజపేయ్యం; నిరగ్గళం మహారమ్భా (పీ॰) సం॰ ని॰ ౧.౧౨౦], న తే హోన్తి మహప్ఫలా.

“అజేళకా చ గావో చ, వివిధా యత్థ హఞ్ఞరే;
న తం సమ్మగ్గతా యఞ్ఞం, ఉపయన్తి మహేసినో.

“యే చ యఞ్ఞా నిరారమ్భా, యజన్తి అనుకులం సదా;
అజేళకా చ గావో చ, వివిధా నేత్థ హఞ్ఞరే [నాజేళకా చ గావో చ, వివిధా యత్థ హఞ్ఞరే (స్యా॰ కం॰)];
తఞ్చ సమ్మగ్గతా యఞ్ఞం, ఉపయన్తి మహేసినో.

“ఏతం [ఏవం (స్యా॰ కం॰)] యజేథ మేధావీ, ఏసో యఞ్ఞో మహప్ఫలో;
ఏతం [ఏవం (స్యా॰ కం॰ క॰)] హి యజమానస్స, సేయ్యో హోతి న పాపియో;
యఞ్ఞో చ విపులో హోతి, పసీదన్తి చ దేవతా”తి. నవమం;

౧౦. ఉదాయీసుత్తం

౪౦. అథ ఖో ఉదాయీ [ఉదాయి (సబ్బత్థ)] బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా ... పే॰... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఉదాయీ బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “భవమ్పి నో గోతమో యఞ్ఞం వణ్ణేతీ”తి? “న ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం యఞ్ఞం వణ్ణేమి; న పనాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం యఞ్ఞం న వణ్ణేమి. యథారూపే ఖో, బ్రాహ్మణ, యఞ్ఞే గావో హఞ్ఞన్తి, అజేళకా హఞ్ఞన్తి, కుక్కుటసూకరా హఞ్ఞన్తి, వివిధా పాణా సఙ్ఘాతం ఆపజ్జన్తి; ఏవరూపం ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, సారమ్భం యఞ్ఞం న వణ్ణేమి. తం కిస్స హేతు? ఏవరూపఞ్హి, బ్రాహ్మణ, సారమ్భం యఞ్ఞం న ఉపసఙ్కమన్తి అరహన్తో వా అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నా.

“యథారూపే చ ఖో, బ్రాహ్మణ, యఞ్ఞే నేవ గావో హఞ్ఞన్తి, న అజేళకా హఞ్ఞన్తి, న కుక్కుటసూకరా హఞ్ఞన్తి, న వివిధా పాణా సఙ్ఘాతం ఆపజ్జన్తి; ఏవరూపం ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, నిరారమ్భం యఞ్ఞం వణ్ణేమి , యదిదం నిచ్చదానం

అనుకులయఞ్ఞం. తం కిస్స హేతు? ఏవరూపఞ్హి, బ్రాహ్మణ, నిరారమ్భం యఞ్ఞం ఉపసఙ్కమన్తి అరహన్తో వా అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నా’’తి.

‘‘అభిసఙ్ఖతం నిరారమ్భం, యఞ్ఞం కాలేన కప్పియం;
తాదిసం ఉపసంయన్తి, సఞ్ఞతా బ్రహ్మచారయో.

‘‘వివటచ్ఛదా [వివత్తచ్ఛదా (సీ. పీ.), వివట్టచ్ఛదా (క.)] యే లోకే, వీతివత్తా కులం గతిం;
యఞ్ఞమేతం పసంసన్తి, బుద్ధా యఞ్ఞస్స [పుఞ్ఞస్స (స్యా. కం. పీ.)] కోవిదా.

‘‘యఞ్ఞే వా యది వా సద్ధే, హబ్యం [హవ్యం (సీ. పీ.), హుఞ్ఞం (స్యా. కం.)] కత్వా యథారహం;
పసన్నచిత్తో యజతి [పసన్నచిత్తా యజన్తి (క.)], సుఖేత్తే బ్రహ్మచారిసు.

‘‘సుహుతం సుయిట్ఠం సుప్పత్తం [సమ్పత్తం (స్యా. కం. క.)], దక్ఖిణేయ్యేసు యం కతం;
యఞ్ఞో చ విపులో హోతి, పసీదన్తి చ దేవతా.

‘‘ఏవం [ఏతం (క.) అ. ని. ౬.౩౭] యజిత్వా మేధావీ, సద్ధో ముత్తేన చేతసా;
అబ్యాబజ్ఝం సుఖం లోకం, పణ్డితో ఉపపజ్జతీ’’తి. దసమం;

చక్కవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

చక్కో సఙ్గహో సీహో, పసాదో వస్సకారేన పఞ్చమం;
దోణో అపరిహానియో పతిలీనో, ఉజ్జయో ఉదాయినా తే దసాతి.

౫. రోహితస్సవగ్గో

౧. సమాధిభావనాసుత్తం

౪౧. "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా. కతమా చతస్సో? అత్థి, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ సంవత్తతి; అత్థి, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఞాణదస్సనప్పటిలాభాయ సంవత్తతి; అత్థి, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా సతిసమ్పజఞ్ఞాయ సంవత్తతి; అత్థి, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తతి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ సంవత్తతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ సంవత్తతి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఞాణదస్సనప్పటిలాభాయ సంవత్తతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆలోకసఞ్ఞం మనసి కరోతి, దివాసఞ్ఞం అధిట్ఠాతి – యథా దివా తథా రత్తిం, యథా రత్తిం తథా దివా. ఇతి వివటేన చేతసా అపరియోనద్ధేన సప్పభాసం చిత్తం భావేతి. అయం, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఞాణదస్సనప్పటిలాభాయ సంవత్తతి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా సతిసమ్పజఞ్ఞాయ సంవత్తతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి; విదితా సఞ్ఞా...పే॰... విదితా వితక్కా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. అయం, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా సతిసమ్పజఞ్ఞాయ సంవత్తతి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహరతి – 'ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో [అత్థగమో (సీ॰ పీ॰)]; ఇతి వేదనా, ఇతి వేదనాయ సముదయో, ఇతి వేదనాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి సఞ్ఞా, ఇతి సఞ్ఞాయ సముదయో, ఇతి సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి సఙ్ఖారా, ఇతి సఙ్ఖారానం సముదయో, ఇతి సఙ్ఖారానం అత్థఙ్గమో; ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో'తి. అయం, భిక్ఖవే, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో సమాధిభావనా. ఇదఞ్చ పన మేతం, భిక్ఖవే, సన్ధాయ భాసితం పారాయనే పుణ్ణకపఞ్హే –

"సఙ్ఖాయ లోకస్మిం పరోపరాని,
యస్సిఞ్జితం నత్థి కుహిఞ్చి లోకే;
సన్తో విధూమో అనీఘో నిరాసో,
అతారి సో జాతిజరన్తి బ్రూమీ"తి [సు॰ ని॰ ౧౦౫౪; చూళని॰ పుణ్ణకమాణవపుచ్ఛా ౭౩]. పఠమం;

౨. పఞ్హబ్యాకరణసుత్తం

౪౨. “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, పఞ్హబ్యాకరణాని [పఞ్హాబ్యాకరణాని (క.)]. కతమాని చత్తారి? అత్థి, భిక్ఖవే, పఞ్హో ఏకంసబ్యాకరణీయో; అత్థి, భిక్ఖవే, పఞ్హో విభజ్జబ్యాకరణీయో; అత్థి, భిక్ఖవే, పఞ్హో పటిపుచ్ఛాబ్యాకరణీయో; అత్థి, భిక్ఖవే, పఞ్హో ఠపనీయో. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి పఞ్హబ్యాకరణానీ”తి.

“ఏకంసవచనం ఏకం, విభజ్జవచనాపరం;
తతియం పటిపుచ్ఛేయ్య, చతుత్థం పన ఠాపయే.

“యో చ తేసం [నేసం (సీ. స్యా. కం.)] తత్థ తత్థ, జానాతి అనుధమ్మతం;
చతుపఞ్హస్స కుసలో, ఆహు భిక్ఖుం తథావిధం.

“దురాసదో దుప్పసహో, గమ్భీరో దుప్పధంసియో;
అథో అత్థే అనత్థే చ, ఉభయస్స హోతి కోవిదో [ఉభయత్థస్స కోవిదో (స్యా. కం.)].

“అనత్థం పరివజ్జేతి, అత్థం గణ్హాతి పణ్డితో;
అత్థాభిసమయా ధీరో, పణ్డితోతి పవుచ్చతీ”తి. దుతియం;

౩. పఠమకోధగరుసుత్తం

౪౩. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? కోధగరు న సద్ధమ్మగరు, మక్ఖగరు న సద్ధమ్మగరు, లాభగరు న సద్ధమ్మగరు, సక్కారగరు న సద్ధమ్మగరు. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సద్ధమ్మగరు న కోధగరు, సద్ధమ్మగరు న మక్ఖగరు, సద్ధమ్మగరు న లాభగరు , సద్ధమ్మగరు న సక్కారగరు. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి.

“కోధమక్ఖగరూ భిక్ఖూ, లాభసక్కారగారవా;
న తే ధమ్మే విరూహన్తి, సమ్మాసమ్బుద్ధదేసితే.

“యే చ సద్ధమ్మగరునో, విహంసు విహరన్తి చ;
తే వే ధమ్మే విరూహన్తి, సమ్మాసమ్బుద్ధదేసితే”తి. తతియం;

౪. దుతియకోధగరుసుత్తం

౪౪. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, అసద్ధమ్మా. కతమే చత్తారో? కోధగరుతా న సద్ధమ్మగరుతా, మక్ఖగరుతా న సద్ధమ్మగరుతా, లాభగరుతా న సద్ధమ్మగరుతా, సక్కారగరుతా న సద్ధమ్మగరుతా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అసద్ధమ్మా.

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, సద్ధమ్మా. కతమే చత్తారో? సద్ధమ్మగరుతా న కోధగరుతా, సద్ధమ్మగరుతా న మక్ఖగరుతా, సద్ధమ్మగరుతా న లాభగరుతా, సద్ధమ్మగరుతా న సక్కారగరుతా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సద్ధమ్మా”తి.

“కోధమక్ఖగరు భిక్ఖు, లాభసక్కారగారవో;
సుఖేత్తే పూతిబీజంవ, సద్ధమ్మే న విరూహతి.

“యే చ సద్ధమ్మగరునో, విహంసు విహరన్తి చ;
తే వే ధమ్మే విరూహన్తి, స్నేహాన్వయమివోసధా”తి [స్నేహమన్వాయమివోసధాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)].
చతుత్థం;

౫. రోహితస్ససుత్తం

౪౫. ఏకం సమయం భగవా [సం॰ ని॰ ౧.౧౦౭] సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో రోహితస్సో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో రోహితస్సో దేవపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“యత్థ ను ఖో, భన్తే, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, సక్కా ను ఖో సో, భన్తే, గమనేన లోకస్స అన్తో ఞాతుం వా దట్ఠుం వా పాపుణితుం వా”తి? “యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి వదామీ”తి.

“అచ్ఛరియం , భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ సుభాసితమిదం, భన్తే, భగవతా – ‘యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి వదామీ’”తి.

“భూతపుబ్బాహం, భన్తే, రోహితస్సో నామ ఇసి అహోసిం భోజపుత్తో ఇద్ధిమా వేహాసఙ్గమో. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవరూపో జవో అహోసి, సేయ్యథాపి నామ దళ్హధమ్మా [దళ్హధమ్మో, అ॰ ని॰ ౯.౩౮; మ॰ ని॰ ౧.౧౬౧ (సబ్బత్థ) టీకా చ మోగ్గల్లానబ్యాకరణం చ ఓలోకేతబ్బం] ధనుగ్గహో సిక్ఖితో కతహత్థో కతూపాసనో లహుకేన అసనేన అప్పకసిరేన తిరియం తాలచ్ఛాయం అతిపాతేయ్య. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవరూపో పదవీతిహారో అహోసి, సేయ్యథాపి నామ పురత్థిమా సముద్దా పచ్ఛిమో సముద్దో. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవరూపేన జవేన సమన్నాగతస్స ఏవరూపేన చ పదవీతిహారేన ఏవరూపం ఇచ్ఛాగతం ఉప్పజ్జి – ‘అహం గమనేన లోకస్స అన్తం పాపుణిస్సామీ’తి. సో ఖో అహం, భన్తే, అఞ్ఞత్రేవ అసితపీతఖాయితసాయితా అఞ్ఞత్ర ఉచ్చారపస్సావకమ్మా అఞ్ఞత్ర నిద్దాకిలమథపటివినోదనా వస్ససతాయుకో వస్ససతజీవీ వస్ససతం గన్త్వా అప్పత్వావ లోకస్స అన్తం అన్తరాయేవ కాలఙ్కతో.

“అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ సుభాసితమిదం, భన్తే, భగవతా – ‘యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి వదామీ’”తి.

‘‘‘యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్య’న్తి వదామి. న చాహం, ఆవుసో, అప్పత్వావ లోకస్స అన్తం దుక్ఖస్స అన్తకిరియం వదామి. అపి చాహం, ఆవుసో, ఇమస్మింయేవ బ్యామమత్తే కళేవరే [కళేబరే (సీ. పీ.)] ససఞ్ఞిమ్హి సమనకే లోకఞ్చ పఞ్ఞాపేమి లోకసముదయఞ్చ లోకనిరోధఞ్చ లోకనిరోధగామినిఞ్చ పటిపద’’న్తి.

‘‘గమనేన న పత్తబ్బో, లోకస్సన్తో కుదాచనం;
న చ అప్పత్వా లోకన్తం, దుక్ఖా అత్థి పమోచనం.

‘‘తస్మా హవే లోకవిదూ సుమేధో,
లోకన్తగూ వుసితబ్రహ్మచరియో;
లోకస్స అన్తం సమితావి ఞత్వా,
నాసీసతీ [నాసింసతీ (సీ.)] లోకమిమం పరఞ్చా’’తి. పఞ్చమం;

౬. దుతియరోహితస్ససుత్తం

౪౬. అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం రోహితస్సో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో , భిక్ఖవే, రోహితస్సో దేవపుత్తో మం ఏతదవోచ – ‘యత్థ ను ఖో, భన్తే [సం॰ ని॰ ౧.౧౦౭], న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, సక్కా ను ఖో సో, భన్తే, గమనేన లోకస్స అన్తో ఞాతుం వా దట్ఠుం వా పాపుణితుం వా’తి? ఏవం వుత్తే అహం, భిక్ఖవే, రోహితస్సం దేవపుత్తం ఏతదవోచం – ‘యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి వదామీ’తి. ఏవం వుత్తే, భిక్ఖవే, రోహితస్సో దేవపుత్తో మం ఏతదవోచ – ‘అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ సుభాసితమిదం, భన్తే, భగవతా – యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి వదామి’’’.

‘‘భూతపుబ్బాహం, భన్తే, రోహితస్సో నామ ఇసి అహోసిం భోజపుత్తో ఇద్ధిమా వేహాసఙ్గమో. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవరూపో జవో అహోసి, సేయ్యథాపి నామ దళ్హధమ్మా ధనుగ్గహో సిక్ఖితో కతహత్థో కతూపాసనో లహుకేన అసనేన అప్పకసిరేన తిరియం తాలచ్ఛాయం అతిపాతేయ్య . తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవరూపో పదవీతిహారో అహోసి, సేయ్యథాపి నామ పురత్థిమా సముద్దా పచ్ఛిమో సముద్దో. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏవరూపేన జవేన సమన్నాగతస్స ఏవరూపేన చ పదవీతిహారేన ఏవరూపం ఇచ్ఛాగతం ఉప్పజ్జి – అహం గమనేన లోకస్స అన్తం పాపుణిస్సామీ’’తి. సో ఖో అహం, భన్తే, అఞ్ఞత్రేవ అసితపీతఖాయితసాయితా అఞ్ఞత్ర ఉచ్చారపస్సావకమ్మా అఞ్ఞత్ర నిద్దాకిలమథపటివినోదనా వస్ససతాయుకో వస్ససతజీవీ వస్ససతం గన్త్వా అప్పత్వావ లోకస్స అన్తం అన్తరాయేవ కాలఙ్కతో.

‘‘అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ సుభాసితమిదం, భన్తే, భగవతా – ‘యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి

వదామీ’’’తి. ఏవం వుత్తే అహం, భిక్ఖవే, రోహితస్సం దేవపుత్తం ఏతదవోచం –

‘‘‘యత్థ ఖో, ఆవుసో, న జాయతి న జీయతి న మీయతి న చవతి న ఉపపజ్జతి, నాహం, తం గమనేన లోకస్స అన్తం ఞాతేయ్యం దట్ఠేయ్యం పత్తేయ్యన్తి వదామీ’తి. న చాహం, ఆవుసో, అప్పత్వావ లోకస్స అన్తం దుక్ఖస్సన్తకిరియం వదామి. అపి చాహం, ఆవుసో, ఇమస్మింయేవ బ్యామమత్తే కళేవరే ససఞ్ఞిమ్హి సమనకే లోకఞ్చ పఞ్ఞాపేమి లోకసముదయఞ్చ లోకనిరోధఞ్చ లోకనిరోధగామినిఞ్చ పటిపద’’న్తి.

‘‘గమనేన న పత్తబ్బో, లోకస్సన్తో కుదాచనం;
న చ అప్పత్వా లోకన్తం, దుక్ఖా అత్థి పమోచనం.

‘‘తస్మా హవే లోకవిదూ సుమేధో,
లోకన్తగూ వుసితబ్రహ్మచరియో;
లోకస్స అన్తం సమితావి ఞత్వా,
నాసీసతీ లోకమిమం పరఞ్చా’’తి. ఛట్ఠం;

౭. సువిదూరసుత్తం

౪౭. ‘‘చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, సువిదూరవిదూరాని. కతమాని చత్తారి? నభఞ్చ , భిక్ఖవే, పథవీ చ; ఇదం పఠమం సువిదూరవిదూరే. ఓరిమఞ్చ, భిక్ఖవే, తీరం సముద్దస్స పారిమఞ్చ; ఇదం దుతియం సువిదూరవిదూరే. యతో చ, భిక్ఖవే, వేరోచనో అబ్భుదేతి యత్థ చ అత్థమేతి [అత్థఙ్గమేతి (స్యా.), వేతి (క.)]; ఇదం తతియం సువిదూరవిదూరే. సతఞ్చ, భిక్ఖవే, ధమ్మో అసతఞ్చ ధమ్మో; ఇదం చతుత్థం సువిదూరవిదూరే. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి సువిదూరవిదూరానీ’’తి.

[జా. ౨.౨౧.౪౧౪, ౪౪౮] ‘‘నభఞ్చ దూరే పథవీ చ దూరే,
పారం సముద్దస్స తదాహు దూరే;
యతో చ వేరోచనో అబ్భుదేతి,
పభఙ్కరో యత్థ చ అత్థమేతి;
తతో హవే దూరతరం వదన్తి,
సతఞ్చ ధమ్మం అసతఞ్చ ధమ్మం.

‘‘అబ్యాయికో హోతి సతం సమాగమో,
యావాపి [యావమ్పి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] తిట్ఠేయ్య తథేవ హోతి;
ఖిప్పఞ్హి వేతి అసతం సమాగమో,
తస్మా సతం ధమ్మో అసబ్భి ఆరకా’’తి. సత్తమం;

౮. విసాఖసుత్తం

౪౮. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా విసాఖో పఞ్చాలపుత్తో [పఞ్చాలిపుత్తో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి, పోరియా వాచాయ విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయ. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

"కో ను ఖో, భిక్ఖవే, ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి పోరియా వాచాయ విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయా"తి ? "ఆయస్మా, భన్తే, విసాఖో పఞ్చాలపుత్తో ఉపట్ఠానసాలాయం భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి పోరియా వాచాయ విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయా"తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం విసాఖం పఞ్చాలపుత్తం ఏతదవోచ – "సాధు సాధు, విసాఖ! సాధు ఖో త్వం, విసాఖ, భిక్ఖూ ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి పోరియా వాచాయ విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా పరియాపన్నాయ అనిస్సితాయాతి.

"నాభాసమానం జానన్తి, మిస్సం బాలేహి పణ్డితం;
భాసమానఞ్చ జానన్తి, దేసేన్తం అమతం పదం.

"భాసయే జోతయే ధమ్మం, పగ్గణ్హే ఇసినం ధజం;
సుభాసితధజా ఇసయో, ధమ్మో హి ఇసినం ధజో"తి. అట్ఠమం;

౯. విపల్లాససుత్తం

౪౯. "చత్తారోమే , భిక్ఖవే, సఞ్ఞావిపల్లాసా చిత్తవిపల్లాసా దిట్ఠివిపల్లాసా . కతమే చత్తారో? అనిచ్చే, భిక్ఖవే, నిచ్చన్తి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో; దుక్ఖే, భిక్ఖవే, సుఖన్తి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో; అనత్తని, భిక్ఖవే, అత్తాతి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో; అసుభే, భిక్ఖవే, సుభన్తి సఞ్ఞావిపల్లాసో చిత్తవిపల్లాసో దిట్ఠివిపల్లాసో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సఞ్ఞావిపల్లాసా చిత్తవిపల్లాసా దిట్ఠివిపల్లాసా.

"చత్తారోమే, భిక్ఖవే, నసఞ్ఞావిపల్లాసా నచిత్తవిపల్లాసా నదిట్ఠివిపల్లాసా. కతమే చత్తారో? అనిచ్చే, భిక్ఖవే, అనిచ్చన్తి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో; దుక్ఖే, భిక్ఖవే, దుక్ఖన్తి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో; అనత్తని, భిక్ఖవే, అనత్తాతి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో; అసుభే, భిక్ఖవే, అసుభన్తి నసఞ్ఞావిపల్లాసో నచిత్తవిపల్లాసో నదిట్ఠివిపల్లాసో . ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో నసఞ్ఞావిపల్లాసా నచిత్తవిపల్లాసా నదిట్ఠివిపల్లాసా"తి.

"అనిచ్చే నిచ్చసఞ్ఞినో, దుక్ఖే చ సుఖసఞ్ఞినో;
అనత్తని చ అత్తాతి, అసుభే సుభసఞ్ఞినో;
మిచ్ఛాదిట్ఠిహతా సత్తా, ఖిత్తచిత్తా విసఞ్ఞినో.

“తే యోగయుత్తా మారస్స, అయోగక్ఖేమినో జనా;
సత్తా గచ్ఛన్తి సంసారం, జాతిమరణగామినో.

“యదా చ బుద్ధా లోకస్మిం, ఉప్పజ్జన్తి పభఙ్కరా;
తే ఇమం ధమ్మం [తేమం ధమ్మం (సీ. స్యా. కం.)] పకాసేన్తి, దుక్ఖూపసమగామినం.

“తేసం సుత్వాన సప్పఞ్ఞా, సచిత్తం పచ్చలద్ధా తే;
అనిచ్చం అనిచ్చతో దక్ఖుం, దుక్ఖమద్దక్ఖు దుక్ఖతో.

“అనత్తని అనత్తాతి, అసుభం అసుభతద్దసుం;
సమ్మాదిట్ఠిసమాదానా, సబ్బం దుక్ఖం ఉపచ్చగు”న్తి [పటి. మ. ౧.౨౩౬]. నవమం;

౧౦. ఉపక్కిలేససుత్తం

౫౦. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే [చూళవ. ౪౪౭], చన్దిమసూరియానం ఉపక్కిలేసా, యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠా చన్దిమసూరియా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి. కతమే చత్తారో? అబ్భా, భిక్ఖవే, చన్దిమసూరియానం ఉపక్కిలేసా, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా చన్దిమసూరియా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి.

“మహికా, భిక్ఖవే, చన్దిమసూరియానం ఉపక్కిలేసా, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా చన్దిమసూరియా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి.

“ధూమో రజో, భిక్ఖవే, చన్దిమసూరియానం ఉపక్కిలేసో, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా చన్దిమసూరియా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి.

“రాహు , భిక్ఖవే, అసురిన్దో చన్దిమసూరియానం ఉపక్కిలేసో, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా చన్దిమసూరియా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి. ఇమే ఖో , భిక్ఖవే, చత్తారో చన్దిమసూరియానం ఉపక్కిలేసా, యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠా చన్దిమసూరియా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారోమే సమణబ్రాహ్మణానం ఉపక్కిలేసా, యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠా ఏకే సమణబ్రాహ్మణా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి. కతమే చత్తారో? సన్తి, భిక్ఖవే , ఏకే సమణబ్రాహ్మణా సురం పివన్తి మేరయం, సురామేరయపానా అప్పటివిరతా. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో సమణబ్రాహ్మణానం ఉపక్కిలేసో, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా ఏకే సమణబ్రాహ్మణా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి.

“సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తి, మేథునస్మా ధమ్మా అప్పటివిరతా. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో సమణబ్రాహ్మణానం ఉపక్కిలేసో, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా ఏకే సమణబ్రాహ్మణా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి.

“సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా జాతరూపరజతం సాదియన్తి, జాతరూపరజతపటిగ్గహణా అప్పటివిరతా. అయం, భిక్ఖవే, తతియో సమణబ్రాహ్మణానం ఉపక్కిలేసో, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా ఏకే సమణబ్రాహ్మణా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి.

“సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా మిచ్ఛాజీవేన జీవన్తి, మిచ్ఛాజీవా అప్పటివిరతా. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో సమణబ్రాహ్మణానం ఉపక్కిలేసో, యేన ఉపక్కిలేసేన ఉపక్కిలిట్ఠా ఏకే సమణబ్రాహ్మణా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సమణబ్రాహ్మణానం ఉపక్కిలేసా , యేహి ఉపక్కిలేసేహి ఉపక్కిలిట్ఠా ఏకే సమణబ్రాహ్మణా న తపన్తి న భాసన్తి న విరోచన్తీ”తి.

“రాగదోసపరిక్కిట్ఠా, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా;
అవిజ్జానివుతా పోసా, పియరూపాభినన్దినో.

“సురం పివన్తి మేరయం, పటిసేవన్తి మేథునం;
రజతం జాతరూపఞ్చ, సాదియన్తి అవిద్దసూ;
మిచ్ఛాజీవేన జీవన్తి, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా.

“ఏతే ఉపక్కిలేసా వుత్తా, బుద్ధేనాదిచ్చబన్ధునా;
యేహి ఉపక్కిలేసేహి [ఉపక్కిలిట్ఠా (సీ॰ పీ॰)], ఏకే సమణబ్రాహ్మణా;
న తపన్తి న భాసన్తి, అసుద్ధా సరజా మగా.

“అన్ధకారేన ఓనద్ధా, తణ్హాదాసా సనేత్తికా;
వడ్ఢేన్తి కటసిం ఘోరం, ఆదియన్తి పునబ్భవ”న్తి. దసమం;

రోహితస్సవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

సమాధిపఞ్హా ద్వే కోధా, రోహితస్సాపరే దువే;
సువిదూరవిసాఖవిపల్లాసా, ఉపక్కిలేసేన తే దసాతి.

పఠమపణ్ణాసకం సమత్తం.

౨. దుతియపణ్ణాసకం

(౬) ౧. పుఞ్ఞాభిసన్దవగ్గో

౧. పఠమపుఞ్ఞాభిసన్దసుత్తం

౫౧. సావత్థినిదానం . చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుఞ్ఞాభిసన్దా కుసలాభిసన్దా సుఖస్సాహారా సోవగ్గికా సుఖవిపాకా సగ్గసంవత్తనికా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చీవరం పరిభుఞ్జమానో అప్పమాణం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అప్పమాణో తస్స పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి.

"యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జమానో అప్పమాణం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అప్పమాణో తస్స పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి.

"యస్స , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేనాసనం పరిభుఞ్జమానో అప్పమాణం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అప్పమాణో తస్స పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి.

"యస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జమానో అప్పమాణం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అప్పమాణో తస్స పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుఞ్ఞాభిసన్దా కుసలాభిసన్దా సుఖస్సాహారా సోవగ్గికా సుఖవిపాకా సగ్గసంవత్తనికా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి.

"ఇమేహి చ పన, భిక్ఖవే, చతూహి పుఞ్ఞాభిసన్దేహి కుసలాభిసన్దేహి సమన్నాగతస్స అరియసావకస్స న సుకరం పుఞ్ఞస్స పమాణం గహేతుం [గణేతుం (క.)] – 'ఏత్తకో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతీ'తి. అథ ఖో అసఙ్ఖ్యేయ్యో [అసఙ్ఖేయ్యో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అప్పమేయ్యో మహాపుఞ్ఞక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖ్యం [సఙ్ఖం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] గచ్ఛతి.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహాసముద్దే న సుకరం ఉదకస్స పమాణం గహేతుం – 'ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకానీతి వా, ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసతానీతి వా, ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసహస్సానీతి వా, ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసతసహస్సానీతి వా', అథ ఖో అసఙ్ఖ్యేయ్యో అప్పమేయ్యో మహాఉదకక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమేహి చతూహి పుఞ్ఞాభిసన్దేహి కుసలాభిసన్దేహి సమన్నాగతస్స అరియసావకస్స న సుకరం పుఞ్ఞస్స పమాణం గహేతుం – 'ఏత్తకో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతీ'తి. అథ ఖో అసఙ్ఖ్యేయ్యో అప్పమేయ్యో మహాపుఞ్ఞక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతీ"తి.

"మహోదధిం అపరిమితం మహాసరం,

బహుభేరవం రతనవరానమాలయం [రతనగణానమాలయం (సీ. స్యా. కం. పీ.)];
నజ్జో యథా నరగణసఙ్ఘసేవితా [మచ్ఛగణసంఘసేవితా (స్యా. కం.)],
పుథూ సవన్తీ ఉపయన్తి సాగరం.

“ఏవం నరం అన్నదపానవత్థదం [అన్నపానవత్థం (క.)],
సేయ్యానిసజ్జత్థరణస్స దాయకం;
పుఞ్ఞస్స ధారా ఉపయన్తి పణ్డితం,
నజ్జో యథా వారివహావ సాగర”న్తి. పఠమం;

౨. దుతియపుఞ్ఞాభిసన్దసుత్తం

౫౨. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుఞ్ఞాభిసన్దా కుసలాభిసన్దా సుఖస్సాహారా సోవగ్గికా సుఖవిపాకా సగ్గసంవత్తనికా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’తి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా, ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా’తి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి అఖణ్డేహి అచ్ఛిద్దేహి అసబలేహి అకమ్మాసేహి భుజిస్సేహి విఞ్ఞుప్పసత్థేహి అపరామట్ఠేహి సమాధిసంవత్తనికేహి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతి . ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుఞ్ఞాభిసన్దా కుసలాభిసన్దా సుఖస్సాహారా సోవగ్గికా సుఖవిపాకా సగ్గసంవత్తనికా ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీ”తి.

[అ. ని. ౫.౪౭] “యస్స సద్ధా తథాగతే, అచలా సుప్పతిట్ఠితా;

సీలఞ్చ యస్స కల్యాణం, అరియకన్తం పసంసితం.

“సఙ్ఘే పసాదో యస్సత్థి, ఉజుభూతఞ్చ దస్సనం;
అదలిద్దోతి తం ఆహు, అమోఘం తస్స జీవితం.

“తస్మా సద్ధఞ్చ సీలఞ్చ, పసాదం ధమ్మదస్సనం;
అనుయుఞ్జేథ మేధావీ, సరం బుద్ధాన సాసన”న్తి. దుతియం;

౩. పఠమసంవాససుత్తం

౫౩. ఏకం సమయం భగవా అన్తరా చ మధురం అన్తరా చ వేరఞ్జం అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో హోతి. సమ్బహులాపి ఖో గహపతీ చ గహపతానియో చ అన్తరా చ మధురం అన్తరా చ వేరఞ్జం అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నా హోన్తి. అథ ఖో భగవా మగ్గా ఓక్కమ్మ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే ( ) [(పఞ్ఞత్తే ఆసనే) (పీ. క.)] నిసీది. అద్దసంసు ఖో గహపతీ చ గహపతానియో చ భగవన్తం అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం. దిస్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో తే గహపతీ చ గహపతానియో చ భగవా ఏతదవోచ –

“చత్తారోమే, గహపతయో, సంవాసా. కతమే చత్తారో? ఛవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి, ఛవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి, దేవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి, దేవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ, గహపతయో, ఛవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి? ఇధ , గహపతయో, సామికో హోతి పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ దుస్సీలో పాపధమ్మో మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం ; భరియాపిస్స హోతి పాణాతిపాతినీ అదిన్నాదాయినీ కామేసుమిచ్ఛాచారినీ ముసావాదినీ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయినీ దుస్సీలా పాపధమ్మా మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, గహపతయో, ఛవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ , గహపతయో, ఛవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి? ఇధ, గహపతయో, సామికో హోతి పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ దుస్సీలో పాపధమ్మో మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం; భరియా ఖ్వస్స హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా సీలవతీ కల్యాణధమ్మా విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, గహపతయో, ఛవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ, గహపతయో, దేవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి? ఇధ, గహపతయో, సామికో హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో ముసావాదా పటివిరతో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో సీలవా కల్యాణధమ్మో విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం; భరియా

ఖ్యస్స హోతి పాణాతిపాతినీ…పే॰… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయినీ దుస్సీలా పాపధమ్మా మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, గహపతయో, దేవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ, గహపతయో, దేవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి? ఇధ, గహపతయో, సామికో హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతో… పే॰… సీలవా కల్యాణధమ్మో విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం; భరియాపిస్స హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతా…పే॰… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా సీలవతీ కల్యాణధమ్మా విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, గహపతయో, దేవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి. ఇమే ఖో, గహపతయో, చత్తారో సంవాసా”తి.

“ఉభో చ హోన్తి దుస్సీలా, కదరియా పరిభాసకా;
తే హోన్తి జానిపతయో, ఛవా సంవాసమాగతా.

“సామికో హోతి దుస్సీలో, కదరియో పరిభాసకో;
భరియా సీలవతీ హోతి, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరా;
సాపి దేవీ సంవసతి, ఛవేన పతినా సహ.

“సామికో సీలవా హోతి, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరో;
భరియా హోతి దుస్సీలా, కదరియా పరిభాసికా;
సాపి ఛవా సంవసతి, దేవేన పతినా సహ.

“ఉభో సద్ధా వదఞ్ఞూ చ, సఞ్ఞతా ధమ్మజీవినో;
తే హోన్తి జానిపతయో, అఞ్ఞమఞ్ఞం పియంవదా.

“అత్థాసం పచురా హోన్తి, ఫాసుకం [ఫాసత్తం (సీ॰), వాసత్థం (పీ॰)] ఉపజాయతి;
అమిత్తా దుమ్మనా హోన్తి, ఉభిన్నం సమసీలినం.

“ఇధ ధమ్మం చరిత్వాన, సమసీలబ్బతా ఉభో;
నన్దినో దేవలోకస్మిం, మోదన్తి కామకామినో”తి. తతియం;

४. దుతియసంవాససుత్తం

౫౪. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, సంవాసా. కతమే చత్తారో? ఛవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి, ఛవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి, దేవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి, దేవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, ఛవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి. ఇధ, భిక్ఖవే, సామికో హోతి పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచో ఫరుసవాచో సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలు బ్యాపన్నచిత్తో మిచ్ఛాదిట్ఠికో దుస్సీలో

పాపధమ్మో మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం; భరియాపిస్స హోతి పాణాతిపాతినీ అదిన్నాదాయినీ కామేసుమిచ్ఛాచారినీ ముసావాదినీ పిసుణవాచా ఫరుసవాచా సమ్ఫప్పలాపినీ అభిజ్ఝాలునీ బ్యాపన్నచిత్తా మిచ్ఛాదిట్ఠికా దుస్సీలా పాపధమ్మా మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఛవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఛవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సామికో హోతి పాణాతిపాతీ…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికో దుస్సీలో పాపధమ్మో మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం; భరియా ఖ్వస్స హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతా ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతా సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా అనభిజ్ఝాలునీ అబ్యాపన్నచిత్తా సమ్మాదిట్ఠికా సీలవతీ కల్యాణధమ్మా విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఛవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, దేవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సామికో హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతో అదిన్నాదానా పటివిరతో కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో ముసావాదా పటివిరతో పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో అనభిజ్ఝాలు అబ్యాపన్నచిత్తో సమ్మాదిట్ఠికో సీలవా కల్యాణధమ్మో విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం; భరియా ఖ్వస్స హోతి పాణాతిపాతినీ…పే॰… మిచ్ఛాదిట్ఠికా దుస్సీలా పాపధమ్మా మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దేవో ఛవాయ సద్ధిం సంవసతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, దేవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి? ఇధ, భిక్ఖవే, సామికో హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతో…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో సీలవా కల్యాణధమ్మో విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసకపరిభాసకో సమణబ్రాహ్మణానం; భరియాపిస్స హోతి పాణాతిపాతా పటివిరతా…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికా సీలవతీ కల్యాణధమ్మా విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి అనక్కోసికపరిభాసికా సమణబ్రాహ్మణానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దేవో దేవియా సద్ధిం సంవసతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సంవాసా”తి.

“ఉభో చ హోన్తి దుస్సీలా, కదరియా పరిభాసకా;
తే హోన్తి జానిపతయో, ఛవా సంవాసమాగతా.

“సామికో హోతి దుస్సీలో, కదరియో పరిభాసకో;
భరియా సీలవతీ హోతి, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరా;
సాపి దేవీ సంవసతి, ఛవేన పతినా సహ.

“సామికో సీలవా హోతి, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరో;
భరియా హోతి దుస్సీలా, కదరియా పరిభాసికా;
సాపి ఛవా సంవసతి, దేవేన పతినా సహ.

“ఉభో సద్ధా వదఞ్ఞూ చ, సఞ్ఞతా ధమ్మజీవినో;
తే హోన్తి జానిపతయో, అఞ్ఞమఞ్ఞం పియంవదా.

“అత్థాసం పచురా హోన్తి, ఫాసుకం ఉపజాయతి;
అమిత్తా దుమ్మనా హోన్తి, ఉభిన్నం సమసీలినం.

“ఇధ ధమ్మం చరిత్వాన, సమసీలబ్బతా ఉభో;
నన్దినో దేవలోకస్మిం, మోదన్తి కామకామినో”తి. చతుత్థం;

౫. పఠమసమజీవీసుత్తం

౫౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా భగ్గేసు విహరతి సుసుమారగిరే [సుంసుమారగిరే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] భేసకళావనే [భేసకలావనే (సీ॰ పీ॰ క॰)] మిగదాయే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన నకులపితునో గహపతిస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో నకులపితా చ గహపతి నకులమాతా చ గహపతానీ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో నకులపితా గహపతి భగవన్తం ఏతదవోచ –

“యతో మే, భన్తే, నకులమాతా గహపతానీ దహరస్సేవ దహరా ఆనీతా, నాభిజానామి నకులమాతరం గహపతానిం మనసాపి అతిచరితా, కుతో పన కాయేన! ఇచ్ఛేయ్యామ మయం, భన్తే, దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితుం అభిసమ్పరాయఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితు”న్తి. నకులమాతాపి ఖో గహపతానీ భగవన్తం ఏతదవోచ – “యతోహం, భన్తే, నకులపితునో గహపతిస్స దహరస్సేవ దహరా ఆనీతా, నాభిజానామి నకులపితరం గహపతిం మనసాపి అతిచరితా, కుతో పన కాయేన! ఇచ్ఛేయ్యామ మయం, భన్తే , దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితుం అభిసమ్పరాయఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితు”న్తి.

“ఆకఙ్ఖేయ్యుం చే, గహపతయో, ఉభో జానిపతయో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితుం అభిసమ్పరాయఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితుం ఉభోవ [ఉభో చ (సీ॰ పీ॰)] అస్సు సమసద్ధా సమసీలా సమచాగా సమపఞ్ఞా, తే దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సన్తి అభిసమ్పరాయఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సన్తీ”తి [పస్సిస్సన్తీతి (క॰)].

“ఉభో సద్ధా వదఞ్ఞూ చ, సఞ్ఞతా ధమ్మజీవినో;
తే హోన్తి జానిపతయో, అఞ్ఞమఞ్ఞం పియంవదా.

“అత్థాసం పచురా హోన్తి, ఫాసుకం ఉపజాయతి;
అమిత్తా దుమ్మనా హోన్తి, ఉభిన్నం సమసీలినం.

“ఇధ ధమ్మం చరిత్వాన, సమసీలబ్బతా ఉభో;
నన్దినో దేవలోకస్మిం, మోదన్తి కామకామినో”తి. పఞ్చమం;

౬. దుతియసమజీవీసుత్తం

౫౬. “ఆకఙ్ఖేయ్యుం చే, భిక్ఖవే, ఉభో జానిపతయో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితుం అభిసమ్పరాయఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సితుం ఉభోవ అస్సు సమసద్ధా సమసీలా సమచాగా సమపఞ్ఞా, తే దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సన్తి అభిసమ్పరాయఞ్చ అఞ్ఞమఞ్ఞం పస్సన్తీ”తి.

“ఉభో సద్ధా వదఞ్ఞూ చ, సఞ్ఞతా ధమ్మజీవినో;
తే హోన్తి జానిపతయో, అఞ్ఞమఞ్ఞం పియంవదా.

“అత్థాసం పచురా హోన్తి, ఫాసుకం ఉపజాయతి;
అమిత్తా దుమ్మనా హోన్తి, ఉభిన్నం సమసీలినం.

“ఇధ ధమ్మం చరిత్వాన, సమసీలబ్బతా ఉభో;
నన్దినో దేవలోకస్మిం, మోదన్తి కామకామినో”తి. ఛట్ఠం;

౭. సుప్పవాసాసుత్తం

౫౭. ఏకం సమయం భగవా కోలియేసు విహరతి పజ్జనికం [సజ్జనేలం (సీ. పీ.), పజ్జనేలం (స్యా. కం.)] నామ కోలియానం నిగమో. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన సుప్పవాసాయ కోలియధీతుయా నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో సుప్పవాసా కోలియధీతా భగవన్తం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేసి సమ్పవారేసి. అథ ఖో సుప్పవాసా కోలియధీతా భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో సుప్పవాసం కోలియధీతరం భగవా ఏతదవోచ –

“భోజనం , సుప్పవాసే, దేన్తీ అరియసావికా పటిగ్గాహకానం చత్తారి ఠానాని దేతి. కతమాని చత్తారి? ఆయుం దేతి, వణ్ణం దేతి, సుఖం దేతి, బలం దేతి. ఆయుం ఖో పన దత్వా ఆయుస్స భాగినీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. వణ్ణం దత్వా వణ్ణస్స భాగినీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. సుఖం దత్వా సుఖస్స భాగినీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. బలం దత్వా బలస్స భాగినీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. భోజనం, సుప్పవాసే, దేన్తీ అరియసావికా పటిగ్గాహకానం ఇమాని చత్తారి ఠానాని దేతీ”తి.

“సుసఙ్ఖతం భోజనం యా దదాతి,
సుచిం పణీతం [సుపణీతం (క.)] రససా ఉపేతం;
సా దక్ఖిణా ఉజ్జుగతేసు దిన్నా,
చరణూపపన్నేసు మహగ్గతేసు;
పుఞ్ఞేన పుఞ్ఞం సంసన్దమానా,
మహప్ఫలా లోకవిదూన వణ్ణితా.

“ఏతాదిసం యఞ్ఞమనుస్సరన్తా,

యే వేదజాతా విచరన్తి లోకే;

వినేయ్య మచ్ఛేరమలం సమూలం,

అనిన్దితా సగ్గముపేన్తి ఠాన”న్తి. సత్తమం;

౮. సుదత్తసుత్తం

౫౮. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

“భోజనం , గహపతి, దదమానో అరియసావకో పటిగ్గాహకానం చత్తారి ఠానాని దేతి. కతమాని చత్తారి? ఆయుం దేతి, వణ్ణం దేతి, సుఖం దేతి, బలం దేతి. ఆయుం ఖో పన దత్వా ఆయుస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. వణ్ణం దత్వా… సుఖం దత్వా… బలం దత్వా బలస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. భోజనం, గహపతి, దదమానో అరియసావకో పటిగ్గాహకానం ఇమాని చత్తారి ఠానాని దేతీ”తి.

[మహావ॰ ౨౮౨] “యో సఞ్ఞతానం పరదత్తభోజినం,

కాలేన సక్కచ్చ దదాతి భోజనం;

చత్తారి ఠానాని అనుప్పవేచ్ఛతి,

ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చ సుఖం బలఞ్చ.

“సో ఆయుదాయీ వణ్ణదాయీ [సో ఆయుదాయీ బలదాయీ (సీ॰ పీ॰), ఆయుదాయీ బలదాయీ (స్యా॰ కం॰)], సుఖం బలం దదో [సుఖం వణ్ణం దదో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), సుఖబలదదో (క॰)] నరో;

దీఘాయు యసవా హోతి, యత్థ యత్థూపపజ్జతీ”తి. అట్ఠమం;

౯. భోజనసుత్తం

౫౯. “భోజనం , భిక్ఖవే, దదమానో దాయకో పటిగ్గాహకానం చత్తారి ఠానాని దేతి. కతమాని చత్తారి? ఆయుం దేతి, వణ్ణం దేతి, సుఖం దేతి, బలం దేతి. ఆయుం ఖో పన దత్వా ఆయుస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. వణ్ణం దత్వా… సుఖం దత్వా… బలం దత్వా బలస్స భాగీ హోతి దిబ్బస్స వా మానుసస్స వా. భోజనం, భిక్ఖవే, దదమానో దాయకో పటిగ్గాహకానం ఇమాని చత్తారి ఠానాని దేతీ”తి.

[మహావ॰ ౨౮౨] “యో సఞ్ఞతానం పరదత్తభోజినం,

కాలేన సక్కచ్చ దదాతి భోజనం;

చత్తారి ఠానాని అనుప్పవేచ్ఛతి,

ఆయుఞ్చ వణ్ణఞ్చ సుఖం బలఞ్చ.

“సో ఆయుదాయీ వణ్ణదాయీ, సుఖం బలం దదో నరో;

దీఘాయు యసవా హోతి, యత్థ యత్థూపపజ్జతీ”తి. నవమం;

౧౦. గిహిసామీచిసుత్తం

౬౦. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

“చతూహి ఖో, గహపతి, ధమ్మేహి సమన్నాగతో అరియసావకో గిహిసామీచిపటిపదం పటిపన్నో హోతి యసోపటిలాభినిం సగ్గసంవత్తనికం. కతమేహి చతూహి? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితో హోతి చీవరేన, భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితో హోతి పిణ్డపాతేన, భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితో హోతి సేనాసనేన , భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితో హోతి గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. ఇమేహి ఖో, గహపతి, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో అరియసావకో గిహిసామీచిపటిపదం పటిపన్నో హోతి యసోపటిలాభినిం సగ్గసంవత్తనిక”న్తి.

“గిహిసామీచిపటిపదం, పటిపజ్జన్తి పణ్డితా;

సమ్మగ్గతే సీలవన్తే, చీవరేన ఉపట్ఠితా.

పిణ్డపాతసయనేన, గిలానప్పచ్చయేన చ;

తేసం దివా చ రత్తో చ, సదా పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి;

సగ్గఞ్చ కమతిట్ఠానం [సగ్గఞ్చ సప్పతిట్ఠానం (క॰)], కమ్మం కత్వాన భద్దక”న్తి. దసమం;

పుఞ్ఞాభిసన్దవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే పుఞ్ఞాభిసన్దా ద్వే చ, సంవాసా సమజీవినో;

సుప్పవాసా సుదత్తో చ, భోజనం గిహిసామిచీతి.

(๒) ൨. పత్తకమ్మవగ్గో

౧. పత్తకమ్మసుత్తం

౬౧. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

"చత్తారోమే , గహపతి, ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? భోగా మే ఉప్పజ్జన్తు సహధమ్మేనాతి, అయం పఠమో ధమ్మో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం.

"భోగే లద్ధా సహధమ్మేన యసో మే ఆగచ్ఛతు సహ ఞాతీహి సహ ఉపజ్ఝాయేహీతి, అయం దుతియో ధమ్మో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం.

"భోగే లద్ధా సహధమ్మేన యసం లద్ధా సహ ఞాతీహి సహ ఉపజ్ఝాయేహి చిరం జీవామి దీఘమాయుం పాలేమీతి, అయం తతియో ధమ్మో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం.

"భోగే లద్ధా సహధమ్మేన యసం లద్ధా సహ ఞాతీహి సహ ఉపజ్ఝాయేహి చిరం జీవిత్వా దీఘమాయుం పాలేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జామీతి, అయం చతుత్థో ధమ్మో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో దుల్లభో లోకస్మిం. ఇమే ఖో, గహపతి, చత్తారో ధమ్మా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా దుల్లభా లోకస్మిం.

"ఇమేసం ఖో, గహపతి, చతున్నం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం చత్తారో ధమ్మా పటిలాభాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? సద్ధాసమ్పదా, సీలసమ్పదా, చాగసమ్పదా, పఞ్ఞాసమ్పదా.

"కతమా చ, గహపతి, సద్ధాసమ్పదా? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – 'ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి, సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా'తి. అయం వుచ్చతి, గహపతి, సద్ధాసమ్పదా.

"కతమా చ, గహపతి, సీలసమ్పదా? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే.… సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. అయం వుచ్చతి, గహపతి, సీలసమ్పదా.

"కతమా చ, గహపతి, చాగసమ్పదా? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి ముత్తచాగో పయతపాణి వోస్సగ్గరతో యాచయోగో దానసంవిభాగరతో. అయం వుచ్చతి, గహపతి, చాగసమ్పదా.

"కతమా చ, గహపతి, పఞ్ఞాసమ్పదా? అభిజ్ఝావిసమలోభాభిభూతేన , గహపతి, చేతసా విహరన్తో అకిచ్చం కరోతి, కిచ్చం అపరాధేతి. అకిచ్చం కరోన్తో కిచ్చం అపరాధేన్తో యసా చ సుఖా చ ధంసతి. బ్యాపాదాభిభూతేన, గహపతి, చేతసా విహరన్తో అకిచ్చం కరోతి, కిచ్చం అపరాధేతి. అకిచ్చం కరోన్తో కిచ్చం అపరాధేన్తో యసా చ సుఖా చ ధంసతి. థినమిద్ధాభిభూతేన, గహపతి, చేతసా విహరన్తో అకిచ్చం కరోతి కిచ్చం అపరాధేతి. అకిచ్చం కరోన్తో కిచ్చం అపరాధేన్తో యసా

చ సుఖా చ ధంసతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చాభిభూతేన, గహపతి, చేతసా విహరన్తో అకిచ్చం కరోతి, కిచ్చం అపరాధేతి. అకిచ్చం కరోన్తో కిచ్చం అపరాధేన్తో యసా చ సుఖా చ ధంసతి. విచికిచ్ఛాభిభూతేన, గహపతి, చేతసా విహరన్తో అకిచ్చం కరోతి, కిచ్చం అపరాధేతి. అకిచ్చం కరోన్తో కిచ్చం అపరాధేన్తో యసా చ సుఖా చ ధంసతి.

"స ఖో సో, గహపతి, అరియసావకో అభిజ్ఝావిసమలోభో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా అభిజ్ఝావిసమలోభం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహతి. బ్యాపాదో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా బ్యాపాదం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహతి. థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహతి. విచికిచ్ఛా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా విచికిచ్ఛం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసం పజహతి.

"యతో చ ఖో, గహపతి, అరియసావకస్స అభిజ్ఝావిసమలోభో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా అభిజ్ఝావిసమలోభో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి. బ్యాపాదో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా బ్యాపాదో చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి. థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా థినమిద్ధం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి. విచికిచ్ఛా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసోతి, ఇతి విదిత్వా విచికిచ్ఛా చిత్తస్స ఉపక్కిలేసో పహీనో హోతి. అయం వుచ్చతి, గహపతి, అరియసావకో మహాపఞ్ఞో పుథుపఞ్ఞో ఆపాతదసో [ఆపాథదసో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పఞ్ఞాసమ్పన్నో [హాసపఞ్ఞో (క॰)]. అయం వుచ్చతి, గహపతి , పఞ్ఞాసమ్పదా. ఇమేసం ఖో, గహపతి, చతున్నం ధమ్మానం ఇట్ఠానం కన్తానం మనాపానం దుల్లభానం లోకస్మిం ఇమే చత్తారో ధమ్మా పటిలాభాయ సంవత్తన్తి.

"స ఖో సో, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి చత్తారి పత్తకమ్మాని కత్తా హోతి. కతమాని చత్తారి? ఇధ గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి అత్తానం సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి. మాతాపితరో సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి. పుత్తదారదాసకమ్మకరపోరిసే సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి. మిత్తామచ్చే సుఖేతి పీణేతి సమ్మా సుఖం పరిహరతి. ఇదమస్స పఠమం ఠానగతం హోతి పత్తగతం ఆయతనసో పరిభుత్తం.

"పున చపరం, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి యా తా హోన్తి ఆపదా అగ్గితో వా ఉదకతో వా రాజతో వా చోరతో వా అప్పియతో వా దాయాదతో [అ॰ ని॰ ౫.౪౧], తథారూపాసు ఆపదాసు పరియోధాయ సంవత్తతి. సోత్థిం అత్తానం కరోతి. ఇదమస్స దుతియం ఠానగతం హోతి పత్తగతం ఆయతనసో పరిభుత్తం.

"పున చపరం, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి పఞ్చబలిం కత్తా హోతి – ఞాతిబలిం, అతిథిబలిం, పుబ్బపేతబలిం, రాజబలిం, దేవతాబలిం. ఇదమస్స తతియం ఠానగతం హోతి పత్తగతం ఆయతనసో పరిభుత్తం.

“పున చపరం, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి యే తే సమణబ్రాహ్మణా మదప్పమాదా పటివిరతా ఖన్తిసోరచ్చే నివిట్ఠా ఏకమత్తానం దమేన్తి, ఏకమత్తానం సమేన్తి, ఏకమత్తానం పరినిబ్బాపేన్తి, తథారూపేసు సమణబ్రాహ్మణేసు ఉద్ధగ్గికం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేతి సోవగ్గికం సుఖవిపాకం సగ్గసంవత్తనికం . ఇదమస్స చతుత్థం ఠానగతం హోతి పత్తగతం ఆయతనసో పరిభుత్తం.

“స ఖో సో, గహపతి, అరియసావకో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి ఇమాని చత్తారి పత్తకమ్మాని కత్తా హోతి. యస్స కస్సచి, గహపతి, అఞ్ఞత్ర ఇమేహి చతూహి పత్తకమ్మేహి భోగా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, ఇమే వుచ్చన్తి, గహపతి, భోగా అట్ఠానగతా అపత్తగతా అనాయతనసో పరిభుత్తా. యస్స కస్సచి, గహపతి, ఇమేహి చతూహి పత్తకమ్మేహి భోగా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, ఇమే వుచ్చన్తి, గహపతి, భోగా ఠానగతా పత్తగతా ఆయతనసో పరిభుత్తా”తి.

“భుత్తా భోగా భతా భచ్చా [గతా భూతా (క.) భటా భచ్చా (స్యా. కం.)], వితిణ్ణా ఆపదాసు మే;
ఉద్ధగ్గా దక్ఖిణా దిన్నా, అథో పఞ్చబలీ కతా;
ఉపట్ఠితా సీలవన్తో, సఞ్ఞతా బ్రహ్మచారయో.

“యదత్థం భోగం ఇచ్ఛేయ్య, పణ్డితో ఘరమావసం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, కతం అననుతాపియం.

“ఏతం [ఏవం (క.)] అనుస్సరం మచ్చో, అరియధమ్మే ఠితో నరో;
ఇధేవ నం పసంసన్తి, పేచ్చ సగ్గే పమోదతీ”తి. పఠమం;

౨. ఆనణ్యసుత్తం

౬౨. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

“చత్తారిమాని, గహపతి, సుఖాని అధిగమనీయాని గిహినా కామభోగినా కాలేన కాలం సమయేన సమయం ఉపాదాయ. కతమాని చత్తారి? అత్థిసుఖం, భోగసుఖం, ఆనణ్యసుఖం [అణణసుఖం (సీ. స్యా. కం. పీ.)], అనవజ్జసుఖం.

“కతమఞ్చ, గహపతి, అత్థిసుఖం? ఇధ, గహపతి, కులపుత్తస్స భోగా హోన్తి ఉట్ఠానవీరియాధిగతా బాహాబలపరిచితా సేదావక్ఖిత్తా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా . సో ‘భోగా మే అత్థి ఉట్ఠానవీరియాధిగతా బాహాబలపరిచితా సేదావక్ఖిత్తా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా’తి అధిగచ్ఛతి సుఖం, అధిగచ్ఛతి సోమనస్సం. ఇదం వుచ్చతి, గహపతి, అత్థిసుఖం.

“కతమఞ్చ, గహపతి, భోగసుఖం? ఇధ, గహపతి, కులపుత్తో ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి పరిభుఞ్జతి పుఞ్ఞాని చ కరోతి. సో ‘ఉట్ఠానవీరియాధిగతేహి భోగేహి

బాహాబలపరిచితేహి సేదావక్ఖిత్తేహి ధమ్మికేహి ధమ్మలద్ధేహి పరిభుఞ్జామి పుఞ్ఞాని చ కరోమీ'తి అధిగచ్ఛతి సుఖం, అధిగచ్ఛతి సోమనస్సం. ఇదం వుచ్చతి, గహపతి, భోగసుఖం .

"కతమఞ్చ, గహపతి, ఆనణ్యసుఖం? ఇధ, గహపతి, కులపుత్తో న కస్సచి కిఞ్చి ధారేతి అప్పం వా బహుం వా. సో 'న కస్సచి కిఞ్చి ధారేమి [కిఞ్చి వా దేతి (క.)] అప్పం వా బహుం వా'తి అధిగచ్ఛతి సుఖం, అధిగచ్ఛతి సోమనస్సం. ఇదం వుచ్చతి, గహపతి, ఆనణ్యసుఖం.

"కతమఞ్చ, గహపతి, అనవజ్జసుఖం? ఇధ, గహపతి, అరియసావకో అనవజ్జేన కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి. సో 'అనవజ్జేనమ్హి కాయకమ్మేన సమన్నాగతో, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో'తి అధిగచ్ఛతి సుఖం, అధిగచ్ఛతి సోమనస్సం. ఇదం వుచ్చతి, గహపతి, అనవజ్జసుఖం. ఇమాని ఖో, గహపతి, చత్తారి సుఖాని అధిగమనీయాని గిహినా కామభోగినా కాలేన కాలం సమయేన సమయం ఉపాదాయా"తి.

"ఆనణ్యసుఖం ఞత్వాన, అథో అత్థిసుఖం పరం;
భుఞ్జం భోగసుఖం మచ్చో, తతో పఞ్ఞా విపస్సతి.

"విపస్సమానో జానాతి, ఉభో భోగే సుమేధసో;
అనవజ్జసుఖస్సేతం, కలం నాగ్ఘతి సోళసి"న్తి. దుతియం;

౩. బ్రహ్మసుత్తం

౬౩. "సబ్రహ్మకాని, భిక్ఖవే [ఇతివు॰ ౧౦౬], తాని కులాని యేసం పుత్తానం మాతాపితరో అజ్ఝాగారే పూజితా హోన్తి. సపుబ్బాచరియకాని, భిక్ఖవే, తాని కులాని , యేసం పుత్తానం మాతాపితరో అజ్ఝాగారే పూజితా హోన్తి. సపుబ్బదేవతాని [సపుబ్బదేవాని (స్యా॰ కం॰)], భిక్ఖవే, తాని కులాని యేసం పుత్తానం మాతాపితరో అజ్ఝాగారే పూజితా హోన్తి. సాహునేయ్యకాని, భిక్ఖవే, తాని కులాని యేసం పుత్తానం మాతాపితరో అజ్ఝాగారే పూజితా హోన్తి.

"బ్రహ్మాతి, భిక్ఖవే, మాతాపితూనం [మాతాపితున్నం (సీ॰ పీ॰)] ఏతం అధివచనం. పుబ్బాచరియాతి, భిక్ఖవే, మాతాపితూనం ఏతం అధివచనం. పుబ్బదేవతాతి [పుబ్బదేవాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰)], భిక్ఖవే, మాతాపితూనం ఏతం అధివచనం. ఆహునేయ్యాతి, భిక్ఖవే, మాతాపితూనం ఏతం అధివచనం. తం కిస్స హేతు? బహుకారా, భిక్ఖవే, మాతాపితరో, పుత్తానం ఆపాదకా పోసకా ఇమస్స లోకస్స దస్సేతారో"తి.

"బ్రహ్మాతి మాతాపితరో, పుబ్బాచరియాతి వుచ్చరే;
ఆహునేయ్యా చ పుత్తానం, పజాయ అనుకమ్పకా.

"తస్మా హి నే నమస్సేయ్య, సక్కరేయ్య చ పణ్డితో;
అన్నేన అథ పానేన, వత్థేన సయనేన చ;

ఉచ్ఛాదనేన న్హాపనేన, పాదానం ధోవనేన చ.

“తాయ నం పారిచరియాయ, మాతాపితూసు పణ్డితా;
ఇధేవ నం పసంసన్తి, పేచ్చ సగ్గే పమోదతీ”తి. తతియం;

౪. నిరయసుత్తం

౬౪. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే”తి.

“పాణాతిపాతో అదిన్నాదానం, ముసావాదో చ వుచ్చతి;
పరదారగమనఞ్చాపి, నప్పసంసన్తి పణ్డితా”తి. చతుత్థం;

౫. రూపసుత్తం

౬౫. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? రూపప్పమాణో రూపప్పసన్నో, ఘోసప్పమాణో ఘోసప్పసన్నో , లూఖప్పమాణో లూఖప్పసన్నో, ధమ్మప్పమాణో ధమ్మప్పసన్నో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి.

“యే చ రూపే పమాణింసు [యే చ రూపేన పామింసు (సీ. స్యా. కం. పీ.)], యే చ ఘోసేన అన్వగూ;
ఛన్దరాగవసూపేతా, నాభిజానన్తి తే జనా [న తే జానన్తి తం జనా (సీ. స్యా. కం. పీ.)].

“అజ్ఝత్తఞ్చ న జానాతి, బహిద్ధా చ న పస్సతి;
సమన్తావరణో బాలో, స వే ఘోసేన వుయ్హతి.

“అజ్ఝత్తఞ్చ న జానాతి, బహిద్ధా చ విపస్సతి;
బహిద్ధా ఫలదస్సావీ, సోపి ఘోసేన వుయ్హతి.

“అజ్ఝత్తఞ్చ పజానాతి, బహిద్ధా చ విపస్సతి;
వినీవరణదస్సావీ, న సో ఘోసేన వుయ్హతీ”తి. పఞ్చమం;

౬. సరాగసుత్తం

౬౬. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సరాగో, సదోసో, సమోహో, సమానో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి.

“సారత్తా రజనీయేసు, పియరూపాభినన్దినో;

మోహేన ఆవుతా [అధమా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సత్తా, బద్ధా [బన్ధా (క.)] వడ్డేన్తి బన్ధనం.

“రాగజం దోసజఞ్చాపి, మోహజం చాపవిద్దసూ;
కరోన్తాకుసలం కమ్మం [ధమ్మం (క.)], సవిఘాతం దుఖుద్రయం.

“అవిజ్జానివుతా పోసా, అన్ధభూతా అచక్ఖుకా;
యథా ధమ్మా తథా సన్తా, న తస్సేవన్తి [నస్సేవన్తి (సీ.)] మఞ్ఞరే”తి. ఛట్ఠం;

౭. అహిరాజసుత్తం

౬౭. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన సావత్థియం అఞ్ఞతరో భిక్ఖు అహినా దట్ఠో కాలఙ్కతో హోతి. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – “ఇధ , భన్తే, సావత్థియం అఞ్ఞతరో భిక్ఖు అహినా దట్ఠో కాలఙ్కతో”తి.

“న హి నూన [న హ నూన (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చత్తారి అహిరాజకులాని మేత్తేన చిత్తేన ఫరి. సచే హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చత్తారి అహిరాజకులాని మేత్తేన చిత్తేన ఫరేయ్య, న హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అహినా దట్ఠో కాలఙ్కరేయ్య.

“కతమాని చత్తారి? విరూపక్ఖం అహిరాజకులం, ఏరాపథం అహిరాజకులం, ఛబ్యాపుత్తం అహిరాజకులం, కణ్హాగోతమకం అహిరాజకులం. న హి నూన సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమాని చత్తారి అహిరాజకులాని మేత్తేన చిత్తేన ఫరి. సచే హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమాని చత్తారి అహిరాజకులాని మేత్తేన చిత్తేన ఫరేయ్య, న హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అహినా దట్ఠో కాలఙ్కరేయ్య.

“అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఇమాని చత్తారి అహిరాజకులాని మేత్తేన చిత్తేన ఫరితుం అత్తగుత్తియా అత్తరక్ఖాయ అత్తపరిత్తాయా”తి.

[చూళవ. ౨౫౧; జా. ౧.౨.౧౦౫ పస్సితబ్బం] “విరూపక్ఖేహి మే మేత్తం, మేత్తం ఏరాపథేహి మే;
ఛబ్యాపుత్తేహి మే మేత్తం, మేత్తం కణ్హాగోతమకేహి చ.

“అపాదకేహి మే మేత్తం, మేత్తం ద్విపాదకేహి [దిపాదకేహి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మే;
చతుప్పదేహి మే మేత్తం, మేత్తం బహుప్పదేహి మే.

“మా మం అపాదకో హింసి, మా మం హింసి ద్విపాదకో [దిపాదకో (సీ. స్యా. కం. పీ.)];
మా మం చతుప్పదో హింసి, మా మం హింసి బహుప్పదో.

“సబ్బే సత్తా సబ్బే పాణా, సబ్బే భూతా చ కేవలా;
సబ్బే భద్రాని పస్సన్తు, మా కఞ్చి [కిఞ్చి (స్యా. కం. క.)] పాపమాగమా.

“అప్పమాణో బుద్ధో, అప్పమాణో ధమ్మో;

అప్పమాణో సఙ్ఘో, పమాణవన్తాని సరీసపాని [సిరింసపాని (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)].

“అహివిచ్ఛికా సతపదీ, ఉణ్ణనాభీ సరబూ మూసికా;

కతా మే రక్ఖా కతా మే పరిత్తా [కతం మే పరిత్తం (?)], పటిక్కమన్తు భూతాని;

సోహం నమో భగవతో, నమో సత్తన్నం సమ్మాసమ్బుద్ధాన”న్తి. సత్తమం;

౮. దేవదత్తసుత్తం

౬౮. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే అచిరపక్కన్తే దేవదత్తే. తత్ర ఖో భగవా దేవదత్తం ఆరబ్భ భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “అత్తవధాయ, భిక్ఖవే [చూళవ॰ ౨౩౨; సం॰ ని॰ ౨.౧౮౪], దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది. పరాభవాయ, భిక్ఖవే, దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కదలీ అత్తవధాయ ఫలం దేతి, పరాభవాయ ఫలం దేతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, వేళు అత్తవధాయ ఫలం దేతి, పరాభవాయ ఫలం దేతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, నళో అత్తవధాయ ఫలం దేతి, పరాభవాయ ఫలం దేతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అస్సతరీ అత్తవధాయ గబ్భం గణ్హాతి, పరాభవాయ గబ్భం గణ్హాతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, అత్తవధాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాది, పరాభవాయ దేవదత్తస్స లాభసక్కారసిలోకో ఉదపాదీ”తి.

“ఫలం వే కదలిం హన్తి, ఫలం వేళుం ఫలం నళం;

సక్కారో కాపురిసం హన్తి, గబ్భో అస్సతరిం యథా”తి [చూళవ॰ ౩౩౫; సం॰ ని॰ ౧.౧౮౩; ౨.౧౮౪; నేత్తి॰ ౯౦].

అట్ఠమం;

౯. పధానసుత్తం

౬౯. “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, పధానాని. కతమాని చత్తారి? సంవరప్పధానం, పహానప్పధానం, భావనాప్పధానం, అనురక్ఖణాప్పధానం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సంవరప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సంవరప్పధానం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, పహానప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పహానప్పధానం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, భావనాప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భావనాప్పధానం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అనురక్ఖణాప్పధానం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనురక్ఖణాప్పధానం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి పధానానీ”తి.

“సంవరో చ పహానఞ్చ, భావనా అనురక్ఖణా;
ఏతే పధానా చత్తారో, దేసితాదిచ్చబన్ధునా;
యో హి [యేహి (?)] భిక్ఖు ఇధాతాపీ, ఖయం దుక్ఖస్స పాపుణే”తి. నవమం;

౧౦. అధమ్మికసుత్తం

౭౦. “యస్మిం , భిక్ఖవే, సమయే రాజానో అధమ్మికా హోన్తి, రాజాయుత్తాపి తస్మిం సమయే అధమ్మికా హోన్తి. రాజాయుత్తేసు అధమ్మికేసు బ్రాహ్మణగహపతికాపి తస్మిం సమయే అధమ్మికా హోన్తి. బ్రాహ్మణగహపతికేసు అధమ్మికేసు నేగమజానపదాపి తస్మిం సమయే అధమ్మికా హోన్తి. నేగమజానపదేసు అధమ్మికేసు విసమం చన్దిమసూరియా పరివత్తన్తి . విసమం చన్దిమసూరియేసు పరివత్తన్తేసు విసమం నక్ఖత్తాని తారకరూపాని పరివత్తన్తి. విసమం నక్ఖత్తేసు తారకరూపేసు పరివత్తన్తేసు విసమం రత్తిన్దివా [రత్తిదివా (క.)] పరివత్తన్తి. విసమం రత్తిన్దివేసు పరివత్తన్తేసు విసమం మాసద్ధమాసా పరివత్తన్తి. విసమం మాసద్ధమాసేసు పరివత్తన్తేసు విసమం ఉతుసంవచ్ఛరా పరివత్తన్తి. విసమం ఉతుసంవచ్ఛరేసు పరివత్తన్తేసు విసమం వాతా వాయన్తి విసమా అపఞ్జసా . విసమం వాతేసు వాయన్తేసు విసమేసు అపఞ్జసేసు దేవతా పరికుపితా భవన్తి. దేవతాసు పరికుపితాసు దేవో న సమ్మా ధారం అనుప్పవేచ్ఛతి. దేవే న సమ్మా ధారం అనుప్పవేచ్ఛన్తే విసమపాకాని [విసమపాకీని (సీ. స్యా. కం.), విసమం పాకాని (క.)] సస్సాని భవన్తి. విసమపాకాని, భిక్ఖవే, సస్సాని మనుస్సా పరిభుఞ్జన్తా అప్పాయుకా హోన్తి దుబ్బణ్ణా చ బవ్హాబాధా [బహ్వాబాధా (క.)] చ.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే రాజానో ధమ్మికా హోన్తి, రాజాయుత్తాపి తస్మిం సమయే ధమ్మికా హోన్తి. రాజాయుత్తేసు ధమ్మికేసు బ్రాహ్మణగహపతికాపి తస్మిం సమయే ధమ్మికా హోన్తి. బ్రాహ్మణగహపతికేసు ధమ్మికేసు నేగమజానపదాపి తస్మిం సమయే ధమ్మికా హోన్తి. నేగమజానపదేసు ధమ్మికేసు సమం చన్దిమసూరియా పరివత్తన్తి. సమం చన్దిమసూరియేసు పరివత్తన్తేసు సమం నక్ఖత్తాని తారకరూపాని పరివత్తన్తి. సమం నక్ఖత్తేసు తారకరూపేసు పరివత్తన్తేసు సమం రత్తిన్దివా పరివత్తన్తి. సమం రత్తిన్దివేసు పరివత్తన్తేసు సమం మాసద్ధమాసా పరివత్తన్తి. సమం మాసద్ధమాసేసు పరివత్తన్తేసు సమం ఉతుసంవచ్ఛరా పరివత్తన్తి. సమం ఉతుసంవచ్ఛరేసు పరివత్తన్తేసు సమం వాతా వాయన్తి సమా పఞ్జసా. సమం వాతేసు వాయన్తేసు సమేసు పఞ్జసేసు దేవతా అపరికుపితా భవన్తి. దేవతాసు అపరికుపితాసు దేవో

సమ్మా ధారం అనుప్పవేచ్ఛతి. దేవే సమ్మా ధారం అనుప్పవేచ్ఛన్తే సమపాకాని సస్సాని భవన్తి. సమపాకాని, భిక్ఖవే, సస్సాని మనుస్సా పరిభుఞ్జన్తా దీఘాయుకా చ హోన్తి వణ్ణవన్తో చ బలవన్తో చ అప్పాబాధా చా”తి.

“గున్నం చే తరమానానం, జిమ్హం గచ్ఛతి పుఙ్గవో;
సబ్బా తా జిమ్హం గచ్ఛన్తి, నేత్తే జిమ్హం గతే సతి.

“ఏవమేవం మనుస్సేసు, యో హోతి సేట్ఠసమ్మతో;
సో చే అధమ్మం చరతి, పగేవ ఇతరా పజా;
సబ్బం రట్ఠం దుక్ఖం సేతి, రాజా చే హోతి అధమ్మికో.

“గున్నం చే తరమానానం, ఉజుం గచ్ఛతి పుఙ్గవో;
సబ్బా తా ఉజుం గచ్ఛన్తి, నేత్తే ఉజుం గతే సతి.

“ఏవమేవం మనుస్సేసు, యో హోతి సేట్ఠసమ్మతో;
సో సచే [సో చేవ (సీ॰ పీ॰), సో చే (స్యా॰)] ధమ్మం చరతి, పగేవ ఇతరా పజా;
సబ్బం రట్ఠం సుఖం సేతి, రాజా చే హోతి ధమ్మికో”తి. దసమం;

పత్తకమ్మవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

పత్తకమ్మం ఆనణ్యకో [అనణకో (సీ॰ పీ॰), అనణ్యకో (క॰)], సబ్రహ్మనిరయా రూపేన పఞ్చమం;
సరాగఅహిరాజా దేవదత్తో, పధానం అధమ్మికేన చాతి.

(౮) ౩. అపణ్ణకవగ్గో

౧. పధానసుత్తం

౭౧. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అపణ్ణకప్పటిపదం పటిపన్నో హోతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయ. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, బహుస్సుతో హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అపణ్ణకప్పటిపదం పటిపన్నో హోతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయా”తి. పఠమం.

౨. సమ్మాదిట్ఠిసుత్తం

౭౨. “చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అపణ్ణకప్పటిపదం పటిపన్నో హోతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయ. కతమేహి చతూహి? నేక్ఖమ్మవితక్కేన, అబ్యాపాదవితక్కేన, అవిహింసావితక్కేన, సమ్మాదిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అపణ్ణకప్పటిపదం పటిపన్నో హోతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయా”తి. దుతియం.

౩. సప్పురిససుత్తం

౭౩. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో అసప్పురిసో వేదితబ్బో. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో యో హోతి పరస్స అవణ్ణో తం అపుట్ఠోపి పాతు కరోతి, కో పన వాదో పుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో అహాపేత్వా అలమ్బిత్వా పరిపూరం విత్థారేన పరస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అయం భవన్తి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో యో హోతి పరస్స వణ్ణో తం పుట్ఠోపి న పాతు కరోతి, కో పన వాదో అపుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో హాపేత్వా లమ్బిత్వా అపరిపూరం అవిత్థారేన పరస్స వణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అయం భవన్తి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో యో హోతి అత్తనో అవణ్ణో తం పుట్ఠోపి న పాతు కరోతి, కో పన వాదో అపుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో హాపేత్వా లమ్బిత్వా అపరిపూరం అవిత్థారేన అత్తనో అవణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అయం భవన్తి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో యో హోతి అత్తనో వణ్ణో తం అపుట్ఠోపి పాతు కరోతి, కో పన వాదో పుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో అహాపేత్వా అలమ్బిత్వా పరిపూరం విత్థారేన అత్తనో వణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో అయం భవన్తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో అసప్పురిసో వేదితబ్బో.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సప్పురిసో వేదితబ్బో. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో యో హోతి పరస్స అవణ్ణో తం పుట్ఠోపి న పాతు కరోతి, కో పన వాదో అపుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో హాపేత్వా లమ్బిత్వా అపరిపూరం అవిత్థారేన పరస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం, భిక్ఖవే, సప్పురిసో అయం భవన్తి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సప్పురిసో యో హోతి పరస్స వణ్ణో తం అపుట్ఠోపి పాతు కరోతి, కో పన వాదో పుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో అహాపేత్వా అలమ్బిత్వా పరిపూరం విత్థారేన పరస్స వణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం, భిక్ఖవే, సప్పురిసో అయం భవన్తి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సప్పురిసో యో హోతి అత్తనో అవణ్ణో తం అపుట్ఠోపి పాతు కరోతి, కో పన వాదో పుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో అహాపేత్వా అలమ్బిత్వా పరిపూరం విత్థారేన అత్తనో అవణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం, భిక్ఖవే, సప్పురిసో అయం భవన్తి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, సప్పురిసో యో హోతి అత్తనో వణ్ణో తం పుట్ఠోపి న పాతు కరోతి, కో పన వాదో అపుట్ఠస్స! పుట్ఠో ఖో పన పఞ్హాభినీతో హాపేత్వా లమ్బిత్వా అపరిపూరం అవిత్థారేన అత్తనో వణ్ణం భాసితా హోతి. వేదితబ్బమేతం , భిక్ఖవే, సప్పురిసో అయం భవన్తి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సప్పురిసో వేదితబ్బో.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, వధుకా యఞ్ఞదేవ రత్తిం వా దివం వా ఆనీతా హోతి, తావదేవస్సా తిబ్బం హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సస్సుయాపి ససురేపి సామికేపి అన్తమసో దాసకమ్మకరపోరిసేసు. సా అపరేన సమయేన సంవాసమన్వాయ విస్సాసమన్వాయ సస్సుమ్పి ససురమ్పి సామికమ్పి ఏవమాహ – ‘అపేథ, కిం పన తుమ్హే జానాథా’తి! ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు యఞ్ఞదేవ రత్తిం వా దివం వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో హోతి, తావదేవస్స తిబ్బం హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠితం హోతి భిక్ఖూసు భిక్ఖునీసు ఉపాసకేసు ఉపాసికాసు అన్తమసో ఆరామికసమణుద్దేసేసు. సో అపరేన సమయేన సంవాసమన్వాయ విస్సాసమన్వాయ ఆచరియమ్పి ఉపజ్ఝాయమ్పి ఏవమాహ – ‘అపేథ, కిం పన తుమ్హే జానాథా’తి! తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘అధునాగతవధుకాసమేన చేతసా విహరిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. తతియం.

౪. పఠమఅగ్గసుత్తం

౭౪. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, అగ్గాని. కతమాని చత్తారి? సీలగ్గం, సమాధిగ్గం [సమాధగ్గం (సీ॰ స్యా॰ కం)], పఞ్ఞాగ్గం, విముత్తగ్గం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అగ్గానీ”తి. చతుత్థం.

౫. దుతియఅగ్గసుత్తం

౭౫. “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, అగ్గాని. కతమాని చత్తారి? రూపగ్గం, వేదనాగ్గం, సఞ్ఞాగ్గం, భవగ్గం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అగ్గానీ”తి. పఞ్చమం.

౬. కుసినారసుత్తం

౭౬. ఏకం సమయం భగవా కుసినారాయం విహరతి ఉపవత్తనే మల్లానం సాలవనే అన్తరేన యమకసాలానం పరినిబ్బానసమయే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“సియా ఖో పన, భిక్ఖవే [దీ. ని. ౨.౨౧౬], ఏకభిక్ఖుస్సపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా, పుచ్ఛథ, భిక్ఖవే, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ – ‘సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా అహోసి, నాసక్ఖిమ్హ భగవన్తం సమ్ముఖా పటిపుచ్ఛితు’”న్తి. ఏవం వుత్తే తే భిక్ఖూ తుణ్హీ అహేసుం. దుతియమ్పి ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “సియా ఖో పన, భిక్ఖవే, ఏకభిక్ఖుస్సపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా, పుచ్ఛథ, భిక్ఖవే, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ – ‘సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా అహోసి, నాసక్ఖిమ్హ భగవన్తం సమ్ముఖా పటిపుచ్ఛితు’”న్తి. దుతియమ్పి ఖో తే భిక్ఖూ తుణ్హీ అహేసుం. తతియమ్పి ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “సియా ఖో పన, భిక్ఖవే, ఏకభిక్ఖుస్సపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా, పుచ్ఛథ, భిక్ఖవే, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ – ‘సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా అహోసి, నాసక్ఖిమ్హ భగవన్తం సమ్ముఖా పటిపుచ్ఛితు’”న్తి. తతియమ్పి ఖో తే భిక్ఖూ తుణ్హీ అహేసుం.

అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “సియా ఖో పన, భిక్ఖవే, సత్థుగారవేనపి న పుచ్ఛేయ్యాథ, సహాయకోపి, భిక్ఖవే, సహాయకస్స ఆరోచేతూ”తి. ఏవం వుత్తే తే భిక్ఖూ తుణ్హీ అహేసుం. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! ఏవం పసన్నో అహం, భన్తే! నత్థి ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఏకభిక్ఖుస్సపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా”తి.

“పసాదా ఖో త్వం, ఆనన్ద, వదేసి. ఞాణమేవ హేత్థ, ఆనన్ద, తథాగతస్స – ‘నత్థి ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఏకభిక్ఖుస్సపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా’. ఇమేసఞ్హి, ఆనన్ద, పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం యో పచ్ఛిమకో భిక్ఖు సో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో”తి. ఛట్ఠం.

౭. అచిన్తేయ్యసుత్తం

౭౭. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, అచిన్తేయ్యాని, న చిన్తేతబ్బాని; యాని చిన్తేన్తో ఉమ్మాదస్స విఘాతస్స భాగీ అస్స. కతమాని చత్తారి? బుద్ధానం, భిక్ఖవే, బుద్ధవిసయో అచిన్తేయ్యో, న చిన్తేతబ్బో; యం చిన్తేన్తో ఉమ్మాదస్స విఘాతస్స భాగీ అస్స. ఝాయిస్స, భిక్ఖవే, ఝానవిసయో అచిన్తేయ్యో, న చిన్తేతబ్బో; యం చిన్తేన్తో ఉమ్మాదస్స విఘాతస్స భాగీ అస్స. కమ్మవిపాకో, భిక్ఖవే, అచిన్తేయ్యో, న చిన్తేతబ్బో; యం చిన్తేన్తో ఉమ్మాదస్స విఘాతస్స భాగీ అస్స. లోకచిన్తా, భిక్ఖవే, అచిన్తేయ్యా, న చిన్తేతబ్బా; యం చిన్తేన్తో ఉమ్మాదస్స విఘాతస్స భాగీ అస్స. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అచిన్తేయ్యాని, న చిన్తేతబ్బాని; యాని చిన్తేన్తో ఉమ్మాదస్స విఘాతస్స భాగీ అస్సా”తి. సత్తమం.

౮. దక్ఖిణసుత్తం

౭౮. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా విసుద్ధియో. కతమా చతస్సో? అత్థి, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి, నో పటిగ్గాహకతో; అత్థి, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి, నో దాయకతో; అత్థి, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా నేవ దాయకతో విసుజ్ఝతి, నో

పటిగ్గాహకతో; అత్థి, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా దాయకతో చేవ విసుజ్ఝతి పటిగ్గాహకతో చ.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి, నో పటిగ్గాహకతో? ఇధ, భిక్ఖవే, దాయకో హోతి సీలవా కల్యాణధమ్మో; పటిగ్గాహకా హోన్తి దుస్సీలా పాపధమ్మా [పటిగ్గాహకో హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో (స్యా. కం. క.) మ. ని. ౩.౩౮౧ ఓలోకేతబ్బం]. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి, నో పటిగ్గాహకతో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి, నో దాయకతో? ఇధ, భిక్ఖవే , దాయకో హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో; పటిగ్గాహకా హోన్తి సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి, నో దాయకతో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా నేవ దాయకతో విసుజ్ఝతి, నో పటిగ్గాహకతో? ఇధ, భిక్ఖవే, దాయకో హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో; పటిగ్గాహకాపి హోన్తి దుస్సీలా పాపధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా నేవ దాయకతో విసుజ్ఝతి, నో పటిగ్గాహకతో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా దాయకతో చేవ విసుజ్ఝతి పటిగ్గాహకతో చ? ఇధ, భిక్ఖవే, దాయకో హోతి సీలవా కల్యాణధమ్మో; పటిగ్గాహకాపి హోన్తి సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దక్ఖిణా దాయకతో చేవ విసుజ్ఝతి పటిగ్గాహకతో చ. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో దక్ఖిణా విసుద్ధియో”తి. అట్ఠమం.

౯. వణిజ్జసుత్తం

౭౯. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా ఛేదగామినీ హోతి? కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా న యథాధిప్పాయా [యథాధిప్పాయం (సీ.)] హోతి? కో ను ఖో, భన్తే హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా యథాధిప్పాయా [యథాధిప్పాయం (సీ.)] హోతి? కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా పరాధిప్పాయా హోతీ”తి?

“ఇధ, సారిపుత్త, ఏకచ్చో సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా పవారేతి – ‘వదతు, భన్తే, పచ్చయేనా’తి. సో యేన పవారేతి తం న దేతి. సో చే తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సో యఞ్ఞదేవ వణిజ్జం పయోజేతి, సాస్స హోతి ఛేదగామినీ.

“ఇధ పన, సారిపుత్త, ఏకచ్చో సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా పవారేతి – ‘వదతు , భన్తే, పచ్చయేనా’తి. సో యేన పవారేతి తం న యథాధిప్పాయం దేతి. సో చే తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సో యఞ్ఞదేవ వణిజ్జం పయోజేతి, సాస్స న హోతి యథాధిప్పాయా [యథాధిప్పాయం (సీ. క.)].

“ఇధ పన, సారిపుత్త, ఏకచ్చో సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా పవారేతి – ‘వదతు, భన్తే, పచ్చయేనా’తి. సో యేన పవారేతి తం యథాధిప్పాయం దేతి. సో చే తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సో యఞ్ఞదేవ వణిజ్జం పయోజేతి, సాస్స

హోతి యథాధిప్పాయా [యథాధిప్పాయం (సీ. క.)].

“ఇధ, సారిపుత్త, ఏకచ్చో సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా పవారేతి – ‘వదతు, భన్తే, పచ్చయేనా’తి. సో యేన పవారేతి తం పరాధిప్పాయం దేతి. సో చే తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సో యఞ్ఞదేవ వణిజ్జం పయోజేతి, సాస్స హోతి పరాధిప్పాయా [పరాధిప్పాయం (క.)].

“అయం ఖో, సారిపుత్త, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా ఛేదగామినీ హోతి. అయం పన, సారిపుత్త, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా న యథాధిప్పాయా హోతి. అయం ఖో పన, సారిపుత్త, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా యథాధిప్పాయా హోతి. అయం పన, సారిపుత్త, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చస్స తాదిసావ వణిజ్జా పయుత్తా పరాధిప్పాయా హోతీ”తి. నవమం.

౧౦. కమ్బోజసుత్తం

౮౦. ఏకం సమయం భగవా కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మాతుగామో నేవ సభాయం నిసీదతి, న కమ్మన్తం పయోజేతి, న కమ్బోజం గచ్ఛతీ”తి? “కోధనో, ఆనన్ద, మాతుగామో; ఇస్సుకీ, ఆనన్ద, మాతుగామో; మచ్ఛరీ , ఆనన్ద, మాతుగామో; దుప్పఞ్ఞో, ఆనన్ద, మాతుగామో – అయం ఖో , ఆనన్ద, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మాతుగామో నేవ సభాయం నిసీదతి, న కమ్మన్తం పయోజేతి, న కమ్బోజం గచ్ఛతీ”తి. దసమం.

అపణ్ణకవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

పధానం దిట్ఠిసప్పురిస, వధుకా ద్వే చ హోన్తి అగ్గాని;
కుసినారఅచిన్తేయ్యా, దక్ఖిణా చ వణిజ్జా కమ్బోజన్తి.

(౯) ౪. మచలవగ్గో

౧. పాణాతిపాతసుత్తం

౮౧. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి , కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. పఠమం.

౨. ముసావాదసుత్తం

౮౨. “చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. దుతియం.

౩. అవణ్ణారహసుత్తం

౮౩. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి, అననువిచ్చ అపరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసతి, అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా అప్పసాదనీయే ఠానే అప్పసాదం ఉపదంసేతి అనువిచ్చ పరియోగాహేత్వా పసాదనీయే ఠానే పసాదం ఉపదంసేతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. తతియం.

౪. కోధగరుసుత్తం

౮౪. “చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? కోధగరు హోతి న సద్ధమ్మగరు, మక్ఖగరు హోతి న సద్ధమ్మగరు, లాభగరు హోతి న సద్ధమ్మగరు, సక్కారగరు హోతి న సద్ధమ్మగరు – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? సద్ధమ్మగరు హోతి న కోధగరు, సద్ధమ్మగరు హోతి న మక్ఖగరు, సద్ధమ్మగరు హోతి న లాభగరు, సద్ధమ్మగరు హోతి న సక్కారగరు – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. చతుత్థం.

౫. తమోతమసుత్తం

౮౫. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? తమో తమపరాయణో [… పరాయనో (స్యా॰ కం॰ పీ॰) పు॰ ప॰ ౧౬౮; సం॰ ని॰ ౧.౧౩౨], తమో జోతిపరాయణో, జోతి తమపరాయణో , జోతి జోతిపరాయణో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తమో హోతి తమపరాయణో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి – చణ్డాలకులే వా వేనకులే వా నేసాదకులే వా రథకారకులే వా పుక్కుసకులే వా దలిద్దే అప్పన్నపానభోజనే కసిరవుత్తికే, యత్థ కసిరేన ఘాసచ్ఛాదో లబ్భతి. సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో బవ్హాబాధో కాణో వా కుణీ వా ఖఞ్జో వా పక్ఖహతో వా, న లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా, వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా, మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తమో హోతి తమపరాయణో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తమో హోతి జోతిపరాయణో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి – చణ్డాలకులే వా వేనకులే వా నేసాదకులే వా రథకారకులే వా పుక్కుసకులే వా దలిద్దే అప్పన్నపానభోజనే కసిరవుత్తికే, యత్థ కసిరేన ఘాసచ్ఛాదో లబ్భతి; సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో బవ్హాబాధో కాణో వా కుణీ వా ఖఞ్జో వా పక్ఖహతో వా న లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. సో కాయేన సుచరితం చరిత్వా, వాచాయ సుచరితం చరిత్వా, మనసా సుచరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తమో హోతి జోతిపరాయణో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో జోతి హోతి తమపరాయణో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఉచ్చే కులే పచ్చాజాతో హోతి – ఖత్తియమహాసాలకులే వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులే వా గహపతిమహాసాలకులే వా అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే పహూతజాతరూపరజతే పహూతవిత్తూపకరణే పహూతధనధఞ్ఞే; సో చ హోతి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా,

వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా, మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో జోతి హోతి తమపరాయణో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో జోతి హోతి జోతిపరాయణో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఉచ్చే కులే పచ్చాజాతో హోతి – ఖత్తియమహాసాలకులే వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులే వా గహపతిమహాసాలకులే వా అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే పహూతజాతరూపరజతే పహూతవిత్తూపకరణే పహూతధనధఞ్ఞే; సో చ హోతి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన సుచరితం చరతి , వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. సో కాయేన సుచరితం చరిత్వా, వాచాయ సుచరితం చరిత్వా, మనసా సుచరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో జోతి హోతి జోతిపరాయణో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. పఞ్చమం.

౬. ఓణతోణతసుత్తం

౮౬. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఓణతోణతో, ఓణతుణ్ణతో, ఉణ్ణతోణతో, ఉణ్ణతుణ్ణతో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి [పు॰ ప॰ ౧౬౯]. ఛట్ఠం.

౭. పుత్తసుత్తం

౮౭. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సమణమచలో, సమణపుణ్డరీకో, సమణపదుమో, సమణేసు సమణసుఖుమాలో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణమచలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేఖో హోతి పాటిపదో [పటిపదో (స్యా॰ కం॰ పీ॰) మ॰ ని॰ ౨ సేఖసుత్తవణ్ణనా ఓలోకేతబ్బా]; అనుత్తరం యోగక్ఖేమం పత్థయమానో విహరతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే , రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో ఆభిసేకో అనభిసిత్తో మచలప్పత్తో; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేఖో హోతి పాటిపదో, అనుత్తరం యోగక్ఖేమం పత్థయమానో విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణమచలో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, నో చ ఖో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి [ఫస్సిత్వా (సీ॰ పీ॰)]. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అట్ఠ చ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాచితోవ బహులం చీవరం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం సేనాసనం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో. యేహి ఖో పన సబ్రహ్మచారీహి సద్ధిం విహరతి, త్యస్స [త్యాస్స (సీ.) అ. ని. ౫.౧౦౪] మనాపేనేవ బహులం కాయకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపేనేవ బహులం వచీకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపేనేవ బహులం మనోకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపంయేవ బహులం ఉపహారం ఉపహరన్తి, అప్పం అమనాపం. యాని ఖో పన తాని వేదయితాని పిత్తసముట్ఠానాని వా సేమ్హసముట్ఠానాని వా వాతసముట్ఠానాని వా సన్నిపాతికాని వా ఉతుపరిణామజాని వా విసమపరిహారజాని వా ఓపక్కమికాని వా కమ్మవిపాకజాని వా, తాని పనస్స న బహుదేవ ఉప్పజ్జన్తి. అప్పాబాధో హోతి. చతున్నం ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ హోతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి.

“యఞ్హి తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య సమణేసు సమణసుఖుమాలోతి, మమేవ తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య సమణేసు సమణసుఖుమాలోతి. అహఞ్హి, భిక్ఖవే, యాచితోవ బహులం చీవరం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం సేనాసనం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో; యాచితోవ బహులం గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పరిభుఞ్జామి, అప్పం అయాచితో. యేహి ఖో పన భిక్ఖూహి సద్ధిం విహరామి తే మే మనాపేనేవ బహులం కాయకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపేనేవ బహులం వచీకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపేనేవ బహులం మనోకమ్మేన సముదాచరన్తి, అప్పం అమనాపేన; మనాపంయేవ బహులం ఉపహారం ఉపహరన్తి, అప్పం అమనాపం. యాని ఖో పన తాని వేదయితాని పిత్తసముట్ఠానాని వా సేమ్హసముట్ఠానాని వా వాతసముట్ఠానాని వా సన్నిపాతికాని వా ఉతుపరిణామజాని వా విసమపరిహారజాని వా ఓపక్కమికాని వా కమ్మవిపాకజాని వా, తాని మే న బహుదేవ ఉప్పజ్జన్తి. అప్పాబాధోహమస్మి. చతున్నం ఖో పనస్మి ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరామి.

“యఞ్హి తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య సమణేసు సమణసుఖుమాలోతి, మమేవ తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య సమణేసు సమణసుఖుమాలోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. సత్తమం.

౮. సంయోజనసుత్తం

౮౮. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సమణమచలో, సమణపుణ్డరీకో, సమణపదుమో, సమణేసు సమణసుఖుమాలో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో [పు॰ ప॰ ౧౯౦ (థోకం విసదిసం)] సమణమచలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణమచలో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి? ఇధ భిక్ఖవే, భిక్ఖు తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా, రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. అట్ఠమం.

౯. సమ్మాదిట్ఠిసుత్తం

౮౯. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సమణమచలో, సమణపుణ్డరీకో, సమణపదుమో, సమణేసు సమణసుఖుమాలో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణమచలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, సమ్మావాచో హోతి, సమ్మాకమ్మన్తో హోతి, సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మావాయామో హోతి, సమ్మాసతి [సమ్మాసతీ (సీ॰ క॰)] హోతి, సమ్మాసమాధి [సమ్మాసమాధీ (సీ॰ క॰)] హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణమచలో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, సమ్మావాచో హోతి, సమ్మాకమ్మన్తో హోతి, సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మావాయామో హోతి, సమ్మాసతి హోతి, సమ్మాసమాధి హోతి, సమ్మాఞాణీ హోతి, సమ్మావిముత్తి [సమ్మావిముత్తీ (సీ॰ క॰)] హోతి, నో చ ఖో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి . ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్మాదిట్ఠికో హోతి…పే॰… సమ్మావిముత్తి హోతి, అట్ఠ చ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాచితోవ బహులం చీవరం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో…పే॰… యఞ్హి తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య సమణేసు సమణసుఖుమాలోతి,

మమేవ తం, భిక్ఖవే , సమ్మా వదమానో వదేయ్య సమణేసు సమణసుఖుమాలోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. నవమం.

౧౦. ఖన్ధసుత్తం

౯౦. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సమణమచలో, సమణపుణ్డరీకో, సమణపదుమో, సమణేసు సమణసుఖుమాలో.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణమచలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేఖో హోతి అప్పత్తమానసో, అనుత్తరం యోగక్ఖేమం పత్థయమానో విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణమచలో హోతి.

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహరతి – 'ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా...పే.... ఇతి సఞ్ఞా...పే.... ఇతి సఙ్ఖారా...పే.... ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో'తి ; నో చ ఖో అట్ఠ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపుణ్డరీకో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహరతి – 'ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా...పే.... ఇతి సఞ్ఞా...పే.... ఇతి సఙ్ఖారా...పే.... ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో'తి ; అట్ఠ చ విమోక్ఖే కాయేన ఫుసిత్వా విహరతి . ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణపదుమో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సమణేసు సమణసుఖుమాలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాచితోవ బహులం చీవరం పరిభుఞ్జతి, అప్పం అయాచితో...పే.... మమేవ తం, భిక్ఖవే, సమ్మా వదమానో వదేయ్య సమణేసు సమణసుఖుమాలోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. దసమం.

మచలవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

పాణాతిపాతో చ ముసా, అవణ్ణకోధతమోణతా;
పుత్తో సంయోజనఞ్చేవ, దిట్ఠి ఖన్ధేన తే దసాతి.

(౧౦) ౫. అసురవగ్గో

౧. అసురసుత్తం

౯౧. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? అసురో అసురపరివారో, అసురో దేవపరివారో, దేవో అసురపరివారో, దేవో దేవపరివారో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో అసురో హోతి అసురపరివారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో, పరిసాపిస్స హోతి దుస్సీలా పాపధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అసురో హోతి అసురపరివారో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అసురో హోతి దేవపరివారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో, పరిసా చ ఖ్వస్స హోతి సీలవతీ కల్యాణధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అసురో హోతి దేవపరివారో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దేవో హోతి అసురపరివారో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, పరిసా చ ఖ్వస్స హోతి దుస్సీలా పాపధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దేవో హోతి అసురపరివారో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దేవో హోతి దేవపరివారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, పరిసాపిస్స హోతి సీలవతీ కల్యాణధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దేవో హోతి, దేవపరివారో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. పఠమం.

౨. పఠమసమాధిసుత్తం

౯౨. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న చేవ లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స న చ లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. దుతియం.

౩. దుతియసమాధిసుత్తం

౯౩. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న చేవ లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స న చ లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన అజ్ఝత్తం చేతోసమథే పతిట్ఠాయ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ యోగో కరణీయో. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ పతిట్ఠాయ అజ్ఝత్తం చేతోసమథే యోగో కరణీయో. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ లాభీ చ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో న చేవ లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స న చ లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన తేసంయేవ కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా తస్సేవ [తస్స తస్సేవ (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తేన పుగ్గలేన తేసంయేవ కుసలానం ధమ్మానం పటిలాభాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన తేసుయేవ కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ ఉత్తరి [ఉత్తరిం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఆసవానం ఖయాయ యోగో కరణీయో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. తతియం.

౪. తతియసమాధిసుత్తం

౯౪. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న చేవ లాభీ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స న చ లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

“తత్ర , భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స న లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన య్వాయం పుగ్గలో లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘కథం ను ఖో, ఆవుసో, సఙ్ఖారా దట్ఠబ్బా? కథం సఙ్ఖారా సమ్మసితబ్బా? కథం సఙ్ఖారా విపస్సితబ్బా’ [పస్సితబ్బా (క॰)] తి? తస్స సో యథాదిట్ఠం యథావిదితం బ్యాకరోతి – ‘ఏవం ఖో, ఆవుసో, సఙ్ఖారా దట్ఠబ్బా, ఏవం సఙ్ఖారా సమ్మసితబ్బా, ఏవం సఙ్ఖారా విపస్సితబ్బా’తి. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ న లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన య్వాయం పుగ్గలో లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘కథం ను ఖో,

ఆవుసో, చిత్తం సణ్ఠపేతబ్బం? కథం చిత్తం సన్నిసాదేతబ్బం ? కథం చిత్తం ఏకోది కాతబ్బం? కథం చిత్తం సమాదహాతబ్బ'న్తి? తస్స సో యథాదిట్ఠం యథావిదితం బ్యాకరోతి – 'ఏవం ఖో, ఆవుసో, చిత్తం సణ్ఠపేతబ్బం, ఏవం చిత్తం సన్నిసాదేతబ్బం, ఏవం చిత్తం ఏకోది కాతబ్బం [ఏకోది కత్తబ్బం (పీ.)], ఏవం చిత్తం సమాదహాతబ్బ'న్తి. సో అపరేన సమయే లాభీ చేవ హోతి అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ లాభీ చ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స.

"తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో న చేవ లాభీ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స న చ లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ, తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన య్వాయం పుగ్గలో లాభీ చేవ అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ సో ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'కథం ను ఖో, ఆవుసో, చిత్తం సణ్ఠపేతబ్బం? కథం చిత్తం సన్నిసాదేతబ్బం? కథం చిత్తం ఏకోది కాతబ్బం? కథం చిత్తం సమాదహాతబ్బం? కథం సఙ్ఖారా దట్ఠబ్బా? కథం సఙ్ఖారా సమ్మసితబ్బా? కథం సఙ్ఖారా విపస్సితబ్బా'తి? తస్స సో యథాదిట్ఠం యథావిదితం బ్యాకరోతి – 'ఏవం ఖో, ఆవుసో, చిత్తం సణ్ఠపేతబ్బం, ఏవం చిత్తం సన్నిసాదేతబ్బం, ఏవం చిత్తం ఏకోది కాతబ్బం, ఏవం చిత్తం సమాదహాతబ్బం, ఏవం సఙ్ఖారా దట్ఠబ్బా, ఏవం సఙ్ఖారా సమ్మసితబ్బా, ఏవం సఙ్ఖారా విపస్సితబ్బా'తి. సో అపరేన సమయేన లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ చ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ.

"తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో లాభీ చేవ హోతి అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స లాభీ అధిపఞ్ఞాధమ్మవిపస్సనాయ , తేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలేన తేసు చేవ కుసలేసు ధమ్మేసు పతిట్ఠాయ ఉత్తరి ఆసవానం ఖయాయ యోగో కరణీయో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. చతుత్థం.

౫. ఛవాలాతసుత్తం

౯౫. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? నేవత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, పరహితాయ పటిపన్నో నో అత్తహితాయ, అత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, అత్తహితాయ చేవ [అత్తహితాయ చ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పటిపన్నో పరహితాయ చ.

"సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, ఛవాలాతం ఉభతో పదిత్తం [ఆదిత్తం (క.)], మజ్ఝే గూథగతం, నేవ గామే కట్ఠత్థం ఫరతి న అరఞ్ఞే ( ) [(కట్ఠత్థం ఫరతి) కత్థచి]; తథూపమాహం , భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి య్వాయం పుగ్గలో నేవత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ.

"తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో నో అత్తహితాయ, అయం ఇమేసం ద్విన్నం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, అయం ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో పరహితాయ చ, అయం ఇమేసం చతున్నం పుగ్గలానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామొక్ఖో [మోక్ఖో (పీ.) సం. ని. ౩.౯౯౨-౯౯౩; అ. ని. ౫.౧౮౧] చ ఉత్తమో చ పవరో చ.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గవా ఖీరం, ఖీరమ్హా దధి, దధిమ్హా నవనీతం, నవనీతమ్హా సప్పి, సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో, సప్పిమణ్డో [సప్పిమ్హా సప్పిమణ్డో (క.)] తత్థ [తత్ర (సం. ని. ౩.౬౬౨-౬౬౩)] అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో పరహితాయ చ, అయం ఇమేసం చతున్నం పుగ్గలానం అగ్గో చ సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. పఞ్చమం.

౬. రాగవినయసుత్తం

౯౬. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? అత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, పరహితాయ పటిపన్నో నో అత్తహితాయ, నేవత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో పరహితాయ చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా రాగవినయాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరం రాగవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా దోసవినయాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరం దోసవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా మోహవినయాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరం మోహవినయాయ సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా న రాగవినయాయ పటిపన్నో హోతి, పరం రాగవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా న దోసవినయాయ పటిపన్నో హోతి, పరం దోసవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా న మోహవినయాయ పటిపన్నో హోతి, పరం మోహవినయాయ సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా న రాగవినయాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరం రాగవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా న దోసవినయాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరం దోసవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా న మోహవినయాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరం మోహవినయాయ సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ రాగవినయాయ పటిపన్నో హోతి, పరఞ్చ రాగవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ దోసవినయాయ పటిపన్నో హోతి, పరఞ్చ దోసవినయాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ మోహవినయాయ పటిపన్నో హోతి, పరఞ్చ మోహవినయాయ సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే , పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. ఖిప్పనిసన్తిసుత్తం

౯౭. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? అత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, పరహితాయ పటిపన్నో నో అత్తహితాయ, నేవత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, అత్తహితాయ చేవ

పటిపన్నో పరహితాయ చ.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఖిప్పనిసన్తీ చ హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, సుతానఞ్చ ధమ్మానం ధారకజాతికో [ధారణజాతికో (క.)] హోతి, ధాతానఞ్చ [ధతానఞ్చ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ధమ్మానం అత్థూపపరిక్ఖీ హోతి అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి; నో చ కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా, నో చ సన్దస్సకో హోతి సమాదపకో [సమాదాపకో (?)] సముత్తేజకో సమ్పహంసకో సబ్రహ్మచారీనం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న హేవ ఖో ఖిప్పనిసన్తీ హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో చ సుతానం ధమ్మానం ధారకజాతికో హోతి, నో చ ధాతానం ధమ్మానం అత్థూపపరిక్ఖీ హోతి, నో చ అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి; కల్యాణవాచో చ హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా, సన్దస్సకో చ హోతి సమాదపకో సముత్తేజకో సమ్పహంసకో సబ్రహ్మచారీనం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న హేవ ఖో ఖిప్పనిసన్తీ హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, నో చ సుతానం ధమ్మానం ధారకజాతికో హోతి, నో చ ధాతానం ధమ్మానం అత్థూపపరిక్ఖీ హోతి, నో చ అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి; నో చ కల్యాణవాచో హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా, నో చ సన్దస్సకో హోతి సమాదపకో సముత్తేజకో సమ్పహంసకో సబ్రహ్మచారీనం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఖిప్పనిసన్తీ చ హోతి కుసలేసు ధమ్మేసు, సుతానఞ్చ ధమ్మానం ధారకజాతికో హోతి, ధాతానఞ్చ ధమ్మానం అత్థూపపరిక్ఖీ హోతి అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి; కల్యాణవాచో చ హోతి కల్యాణవాక్కరణో పోరియా వాచాయ సమన్నాగతో విస్సట్ఠాయ అనేలగలాయ అత్థస్స విఞ్ఞాపనియా, సన్దస్సకో చ హోతి సమాదపకో సముత్తేజకో సమ్పహంసకో సబ్రహ్మచారీనం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. సత్తమం.

౮. అత్తహితసుత్తం

౯౮. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? అత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, పరహితాయ పటిపన్నో నో అత్తహితాయ, నేవత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో పరహితాయ చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. అట్ఠమం.

౯. సిక్ఖాపదసుత్తం

౯౯. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? అత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, పరహితాయ పటిపన్నో నో అత్తహితాయ, నేవత్తహితాయ పటిపన్నో నో పరహితాయ, అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో పరహితాయ చ.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే , ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, నో పరం పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, నో పరం అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, నో పరం కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి ; అత్తనా ముసావాదా పటివిరతో హోతి, నో పరం ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి, నో పరం సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణియా సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే , పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా పాణాతిపాతా అప్పటివిరతో హోతి, పరం పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా అదిన్నాదానా అప్పటివిరతో హోతి, పరం అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా కామేసుమిచ్ఛాచారా అప్పటివిరతో హోతి, పరం కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా ముసావాదా అప్పటివిరతో హోతి, పరం ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా అప్పటివిరతో హోతి, పరం సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణియా సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో అత్తహితాయ.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా పాణాతిపాతా అప్పటివిరతో హోతి, నో పరం పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి…పే… అత్తనా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా అప్పటివిరతో హోతి, నో పరం సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణియా సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి, నో పరహితాయ.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి…పే… అత్తనా చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణియా సమాదపేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. నవమం.

౧౦. పోతలియసుత్తం

౧౦౦. అథ ఖో పోతలియో పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో పోతలియం పరిబ్బాజకం భగవా ఏతదవోచ –

“చత్తారోమే, పోతలియ, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, పోతలియ, ఏకచ్చో పుగ్గలో [పు. ప. ౧౬౨] అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇధ పన, పోతలియ, ఏకచ్చో పుగ్గలో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇధ పన, పోతలియ, ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవ అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇధ పన, పోతలియ, ఏకచ్చో పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స చ అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, వణ్ణారహస్స చ వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇమే ఖో, పోతలియ, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం ఖో, పోతలియ, చతున్నం పుగ్గలానం కతమో తే పుగ్గలో ఖమతి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా”తి?

“చత్తారోమే, భో గోతమ, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భో గోతమ, ఏకచ్చో పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇధ పన, భో గోతమ, ఏకచ్చో పుగ్గలో వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ ఖో అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇధ పన, భో గోతమ, ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవ అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇధ పన, భో గోతమ, ఏకచ్చో పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స చ అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, వణ్ణారహస్స చ వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇమే ఖో, భో గోతమ, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం, భో గోతమ, చతున్నం పుగ్గలానం య్వాయం పుగ్గలో నేవ అవణ్ణారహస్స అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, నో చ వణ్ణారహస్స వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన; అయం మే పుగ్గలో ఖమతి ఇమేసం చతున్నం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? అభిక్కన్తా [అభిక్కన్తతరా (క.)] హేసా, భో గోతమ, యదిదం ఉపేక్ఖా”తి.

“చత్తారోమే, పోతలియ, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో…పే.… ఇమే ఖో, పోతలియ, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం ఖో, పోతలియ, చతున్నం పుగ్గలానం య్వాయం పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స చ అవణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, వణ్ణారహస్స చ వణ్ణం భాసితా హోతి భూతం తచ్ఛం కాలేన; అయం ఇమేసం చతున్నం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? అభిక్కన్తా హేసా, పోతలియ, యదిదం తత్థ తత్థ కాలఞ్ఞుతా”తి.

“చత్తారోమే, భో గోతమ, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో…పే.… ఇమే ఖో, భో గోతమ, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం, భో గోతమ, చతున్నం పుగ్గలానం య్వాయం పుగ్గలో అవణ్ణారహస్స చ అవణ్ణం భాసితా భూతం తచ్ఛం కాలేన, వణ్ణారహస్స చ వణ్ణం భాసితా భూతం తచ్ఛం కాలేన; అయం మే పుగ్గలో ఖమతి ఇమేసం చతున్నం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? అభిక్కన్తా హేసా, భో గోతమ, యదిదం తత్థ తత్థ కాలఞ్ఞుతా.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీతి,

ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో . ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. దసమం.

అసురవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

అసురో తయో సమాధీ, ఛవాలాతేన పఞ్చమం;
రాగో నిసన్తి అత్తహితం, సిక్ఖా పోతలియేన చాతి.

దుతియపణ్ణాసకం సమత్తం.

౩. తతియపణ్ణాసకం

(౧౧) ౧. వలాహకవగ్గో

౧. పఠమవలాహకసుత్తం

౧౦౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, వలాహకా. కతమే చత్తారో? గజ్జితా నో వస్సితా, వస్సితా నో గజ్జితా, నేవ గజ్జితా నో వస్సితా, గజ్జితా చ వస్సితా చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వలాహకా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వలాహకూపమా [పు॰ ప॰ ౧౩౭] పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? గజ్జితా నో వస్సితా, వస్సితా నో గజ్జితా, నేవ గజ్జితా నో వస్సితా, గజ్జితా చ వస్సితా చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా హోతి నో వస్సితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో భాసితా హోతి, నో కత్తా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో గజ్జితా, నో వస్సితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వస్సితా హోతి, నో గజ్జితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కత్తా హోతి, నో భాసితా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వస్సితా హోతి, నో గజ్జితా. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో వస్సితా, నో గజ్జితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే , ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవ గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవ భాసితా హోతి, నో కత్తా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవ గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో నేవ గజ్జితా [నేవ గజ్జితా హోతి (క॰)], నో వస్సితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా చ హోతి వస్సితా చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో భాసితా చ హోతి కత్తా చ. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా చ హోతి వస్సితా చ. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో గజ్జితా చ [గజ్జితా చ హోతి (క॰)] వస్సితా చ; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వలాహకూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. పఠమం.

౨. దుతియవలాహకసుత్తం

౧౦౨. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, వలాహకా. కతమే చత్తారో? గజ్జితా నో వస్సితా, వస్సితా నో గజ్జితా, నేవ గజ్జితా నో వస్సితా గజ్జితా చ వస్సితా చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వలాహకా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వలాహకూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? గజ్జితా నో వస్సితా, వస్సితా నో గజ్జితా, నేవ గజ్జితా నో వస్సితా, గజ్జితా చ వస్సితా చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో గజ్జితా, నో వస్సితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వస్సితా హోతి, నో గజ్జితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం న పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వస్సితా హోతి, నో గజ్జితా. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో వస్సితా, నో గజ్జితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవ గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవ ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవ గజ్జితా హోతి, నో వస్సితా. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో నేవ గజ్జితా, నో వస్సితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా చ హోతి వస్సితా చ ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గజ్జితా చ హోతి వస్సితా చ. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, వలాహకో గజ్జితా చ వస్సితా చ; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వలాహకూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. దుతియం.

౩. కుమ్భసుత్తం

౧౦౩. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, కుమ్భా. కతమే చత్తారో? తుచ్ఛో పిహితో, పూరో వివటో, తుచ్ఛో వివటో, పూరో పిహితో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో కుమ్భా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే , చత్తారో కుమ్భూపమా [పు॰ ప॰ ౧౬౦] పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? తుచ్ఛో పిహితో, పూరో వివటో, తుచ్ఛో వివటో, పూరో పిహితో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి పిహితో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి పిహితో . సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, కుమ్భో తుచ్ఛో పిహితో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో పూరో హోతి వివటో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పూరో హోతి వివటో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, కుమ్భో పూరో వివటో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి వివటో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో తుచ్ఛో హోతి వివటో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, కుమ్భో తుచ్ఛో వివటో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పూరో హోతి పిహితో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పూరో హోతి పిహితో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, కుమ్భో పూరో పిహితో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో కుమ్భూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. తతియం.

౪. ఉదకరహదసుత్తం

౧౦౪. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఉదకరహదా. కతమే చత్తారో? ఉత్తానో గమ్భీరోభాసో, గమ్భీరో ఉత్తానోభాసో, ఉత్తానో ఉత్తానోభాసో, గమ్భీరో గమ్భీరోభాసో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఉదకరహదా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఉదకరహదూపమా [పు॰ ప॰ ౧౬౧] పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఉత్తానో గమ్భీరోభాసో , గమ్భీరో ఉత్తానోభాసో, ఉత్తానో ఉత్తానోభాసో, గమ్భీరో గమ్భీరోభాసో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి గమ్భీరోభాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి గమ్భీరోభాసో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఉదకరహదో ఉత్తానో గమ్భీరోభాసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి ఉత్తానోభాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి ఉత్తానోభాసో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఉదకరహదో గమ్భీరో ఉత్తానోభాసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి ఉత్తానోభాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఉత్తానో హోతి ఉత్తానోభాసో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఉదకరహదో ఉత్తానో ఉత్తానోభాసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి గమ్భీరోభాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గమ్భీరో హోతి గమ్భీరోభాసో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఉదకరహదో గమ్భీరో గమ్భీరోభాసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో , భిక్ఖవే, చత్తారో ఉదకరహదూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. చతుత్థం.

౫. అమ్బసుత్తం

౧౦౫. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, అమ్బాని. కతమాని చత్తారి? ఆమం పక్కవణ్ణి [పక్కవణ్ణీ (పు॰ ప॰ ౧౫౯)], పక్కం ఆమవణ్ణి [ఆమవణ్ణీ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], ఆమం ఆమవణ్ణి, పక్కం పక్కవణ్ణి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అమ్బాని. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అమ్బూపమా [పక్కవణ్ణీ (పు॰ ప॰ ౧౫౯)] పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఆమో పక్కవణ్ణీ, పక్కో ఆమవణ్ణీ, ఆమో ఆమవణ్ణీ, పక్కో పక్కవణ్ణీ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆమో హోతి పక్కవణ్ణీ? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆమో హోతి పక్కవణ్ణీ. సేయ్యథాపి తం, భిక్ఖవే, అమ్బం ఆమం పక్కవణ్ణి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పక్కో హోతి ఆమవణ్ణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పక్కో హోతి ఆమవణ్ణీ. సేయ్యథాపి తం, భిక్ఖవే, అమ్బం పక్కం ఆమవణ్ణి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆమో హోతి ఆమవణ్ణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స న పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆమో హోతి ఆమవణ్ణీ . సేయ్యథాపి తం, భిక్ఖవే, అమ్బం ఆమం ఆమవణ్ణి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పక్కో హోతి పక్కవణ్ణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స పాసాదికం హోతి అభిక్కన్తం పటిక్కన్తం ఆలోకితం విలోకితం సమిఞ్జితం పసారితం సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి... పే॰... ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పక్కో హోతి పక్కవణ్ణీ. సేయ్యథాపి తం, భిక్ఖవే, అమ్బం పక్కం పక్కవణ్ణి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అమ్బూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఅమ్బసుత్తం

(ఛట్ఠం ఉత్తానత్థమేవాతి అట్ఠకథాయం దస్సితం, పాళిపోత్థకేసు పన కత్థచిపి న దిస్సతి.) [( ) “ఛట్ఠం ఉక్కానత్థమేవా”తి అట్ఠకథాయం దస్సితం, పాళిపోత్థకేసు పన కత్థచిపి న దిస్సతి. “... ఆమం పక్కోభాసం, పక్కం ఆమోభాస”న్తిఆదినా పాఠో భవేయ్య]

౭. మూసికసుత్తం

౧౦౭. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, మూసికా. కతమా చతస్సో? గాధం కత్తా నో వసితా, వసితా నో గాధం కత్తా, నేవ గాధం కత్తా నో వసితా, గాధం కత్తా చ వసితా చ – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో మూసికా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో మూసికూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? గాధం కత్తా నో వసితా, వసితా నో గాధం కత్తా, నేవ గాధం కత్తా నో వసితా, గాధం కత్తా చ వసితా చ.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో గాధం కత్తా హోతి నో వసితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి...పే॰... ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గాధం కత్తా హోతి, నో వసితా. సేయ్యథాపి సా , భిక్ఖవే, మూసికా గాధం కత్తా, నో వసితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వసితా హోతి, నో గాధం కత్తా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం న పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం , ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే॰... ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వసితా హోతి, నో గాధం కత్తా. సేయ్యథాపి సా, భిక్ఖవే, మూసికా వసితా హోతి, నో గాధం కత్తా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం, పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవ గాధం కత్తా హోతి నో వసితా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం న పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి...పే॰... ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే ,

పుగ్గలో నేవ గాధం కత్తా హోతి, నో వసితా. సేయ్యథాపి సా, భిక్ఖవే, మూసికా నేవ గాధం కత్తా హోతి, నో వసితా; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గాధం కత్తా చ హోతి వసితా చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే.… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గాధం కత్తా చ హోతి వసితా చ. సేయ్యథాపి సా, భిక్ఖవే, మూసికా గాధం కత్తా చ హోతి వసితా చ; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో మూసికూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. సత్తమం.

౮. బలీబద్దసుత్తం

౧౦౮. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, బలీబద్దా [బలివద్దా (సీ. స్యా. కం. పీ.), బలిబద్దా (క.) పు. ప. ౧౬౨]. కతమే చత్తారో? సగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో, పరగవచణ్డో నో సగవచణ్డో, సగవచణ్డో చ పరగవచణ్డో చ, నేవ సగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో బలీబద్దా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో బలీబద్దూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో, పరగవచణ్డో నో సగవచణ్డో, సగవచణ్డో చ పరగవచణ్డో చ, నేవ సగవచణ్డో నో పరగవచణ్డో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో సగవచణ్డో హోతి, నో పరగవచణ్డో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సకపరిసం ఉబ్బేజేతా హోతి, నో పరపరిసం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సగవచణ్డో హోతి, నో పరగవచణ్డో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, బలీబద్దో సగవచణ్డో, నో పరగవచణ్డో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరగవచణ్డో హోతి, నో సగవచణ్డో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో పరపరిసం ఉబ్బేజేతా హోతి, నో సకపరిసం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరగవచణ్డో హోతి, నో సగవచణ్డో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, బలీబద్దో పరగవచణ్డో, నో సగవచణ్డో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సగవచణ్డో చ హోతి పరగవచణ్డో చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సకపరిసం ఉబ్బేజేతా హోతి పరపరిసఞ్చ. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సగవచణ్డో చ హోతి పరగవచణ్డో చ. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, బలీబద్దో సగవచణ్డో చ పరగవచణ్డో చ; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవ సగవచణ్డో హోతి నో పరగవచణ్డో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవ సకపరిసం ఉబ్బేజేతా హోతి, నో పరపరిసఞ్చ. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవ సగవచణ్డో హోతి, నో పరగవచణ్డో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, బలీబద్దో నేవ సగవచణ్డో, నో పరగవచణ్డో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో బలీబద్దూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. అట్ఠమం.

౯. రుక్ఖసుత్తం

౧౦౯. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, రుక్ఖా. కతమే చత్తారో? ఫేగ్గు ఫేగ్గుపరివారో, ఫేగ్గు సారపరివారో, సారో ఫేగ్గుపరివారో, సారో సారపరివారో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో రుక్ఖా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో రుక్ఖూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఫేగ్గు ఫేగ్గుపరివారో, ఫేగ్గు సారపరివారో, సారో ఫేగ్గుపరివారో, సారో సారపరివారో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి ఫేగ్గుపరివారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో; పరిసాపిస్స హోతి దుస్సీలా పాపధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి ఫేగ్గుపరివారో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, రుక్ఖో ఫేగ్గు ఫేగ్గుపరివారో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి సారపరివారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో; పరిసా చ ఖ్వస్స హోతి సీలవతీ కల్యాణధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఫేగ్గు హోతి సారపరివారో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, రుక్ఖో ఫేగ్గు సారపరివారో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సారో హోతి ఫేగ్గుపరివారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో; పరిసా చ ఖ్వస్స హోతి దుస్సీలా పాపధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సారో హోతి ఫేగ్గుపరివారో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, రుక్ఖో సారో ఫేగ్గుపరివారో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సారో హోతి సారపరివారో? ఇధ భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో; పరిసాపిస్స హోతి సీలవతీ కల్యాణధమ్మా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సారో హోతి సారపరివారో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, రుక్ఖో సారో సారపరివారో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో రుక్ఖూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి [పు॰ ప॰ ౧౨౦]. నవమం.

౧౦. ఆసీవిససుత్తం

౧౧౦. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఆసీవిసా [ఆసివిసా (క॰) పు॰ ప॰ ౧౬౩]. కతమే చత్తారో? ఆగతవిసో న ఘోరవిసో, ఘోరవిసో న ఆగతవిసో, ఆగతవిసో చ ఘోరవిసో చ, నేవాగతవిసో న ఘోరవిసో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆసీవిసా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆసీవిసూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఆగతవిసో న ఘోరవిసో, ఘోరవిసో న ఆగతవిసో , ఆగతవిసో చ ఘోరవిసో చ, నేవాగతవిసో న ఘోరవిసో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆగతవిసో హోతి, న ఘోరవిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో [కోపో (క॰) పు॰ ప॰ ౧౬౩] న దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం ఖో , భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆగతవిసో హోతి, న ఘోరవిసో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఆసీవిసో ఆగతవిసో, న ఘోరవిసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఘోరవిసో హోతి, న ఆగతవిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న హేవ ఖో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఘోరవిసో హోతి, న ఆగతవిసో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఆసీవిసో ఘోరవిసో, న ఆగతవిసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆగతవిసో చ హోతి ఘోరవిసో చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆగతవిసో చ హోతి ఘోరవిసో చ. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఆసీవిసో ఆగతవిసో చ ఘోరవిసో చ; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవాగతవిసో హోతి న ఘోరవిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న హేవ ఖో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. నో చ ఖ్వస్స కోధో న దీఘరత్తం అనుసేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవాగతవిసో హోతి, న ఘోరవిసో. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, ఆసీవిసో నేవాగతవిసో న ఘోరవిసో; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆసీవిసూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. దసమం.

వలాహకవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే వలాహా కుమ్భ-ఉదక, రహదా ద్వే హోన్తి అమ్బాని;
మూసికా బలీబద్దా రుక్ఖా, ఆసీవిసేన తే దసాతి.

(౧౨) ౨. కేసివగ్గో

౧. కేసిసుత్తం

౧౧౧. అథ ఖో కేసి అస్సదమ్మసారథి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో కేసిం అస్సదమ్మసారథిం భగవా ఏతదవోచ – "త్వం ఖోసి, కేసి, పఞ్ఞాతో అస్సదమ్మసారథీతి [సఞ్ఞాతో అస్సదమ్మసారథి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. కథం పన త్వం, కేసి, అస్సదమ్మం వినేసీ"తి? "అహం ఖో, భన్తే, అస్సదమ్మం సణ్హేనపి వినేమి, ఫరుసేనపి వినేమి , సణ్హఫరుసేనపి వినేమీ"తి. "సచే తే, కేసి, అస్సదమ్మో సణ్హేన వినయం న ఉపేతి, ఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, సణ్హఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, కిన్తి నం కరోసీ"తి? "సచే మే, భన్తే, అస్సదమ్మో సణ్హేన వినయం న ఉపేతి, ఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, సణ్హఫరుసేన వినయం న ఉపేతి; హనామి నం, భన్తే. తం కిస్స హేతు? మా మే ఆచరియకులస్స అవణ్ణో అహోసీ"తి.

"భగవా పన, భన్తే, అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి. కథం పన, భన్తే, భగవా పురిసదమ్మం వినేతీ"తి? "అహం ఖో, కేసి, పురిసదమ్మం సణ్హేనపి వినేమి, ఫరుసేనపి వినేమి, సణ్హఫరుసేనపి వినేమి. తత్రిదం, కేసి, సణ్హస్మిం – ఇతి కాయసుచరితం ఇతి కాయసుచరితస్స విపాకో, ఇతి వచీసుచరితం ఇతి వచీసుచరితస్స విపాకో, ఇతి మనోసుచరితం ఇతి మనోసుచరితస్స విపాకో, ఇతి దేవా, ఇతి మనుస్సాతి. తత్రిదం, కేసి, ఫరుసస్మిం – ఇతి కాయదుచ్చరితం ఇతి కాయదుచ్చరితస్స విపాకో, ఇతి వచీదుచ్చరితం ఇతి వచీదుచ్చరితస్స విపాకో, ఇతి మనోదుచ్చరితం ఇతి మనోదుచ్చరితస్స విపాకో, ఇతి నిరయో, ఇతి తిరచ్ఛానయోని, ఇతి పేత్తివిసయో"తి.

"తత్రిదం, కేసి, సణ్హఫరుసస్మిం – ఇతి కాయసుచరితం ఇతి కాయసుచరితస్స విపాకో, ఇతి కాయదుచ్చరితం ఇతి కాయదుచ్చరితస్స విపాకో, ఇతి వచీసుచరితం ఇతి వచీసుచరితస్స విపాకో, ఇతి వచీదుచ్చరితం ఇతి వచీదుచ్చరితస్స విపాకో, ఇతి మనోసుచరితం ఇతి మనోసుచరితస్స విపాకో, ఇతి మనోదుచ్చరితం ఇతి మనోదుచ్చరితస్స విపాకో, ఇతి దేవా, ఇతి మనుస్సా, ఇతి నిరయో, ఇతి తిరచ్ఛానయోని, ఇతి పేత్తివిసయో"తి.

"సచే తే, భన్తే, పురిసదమ్మో సణ్హేన వినయం న ఉపేతి, ఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, సణ్హఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, కిన్తి నం భగవా కరోతీ"తి? "సచే మే, కేసి, పురిసదమ్మో సణ్హేన వినయం న ఉపేతి, ఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, సణ్హఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, హనామి నం, కేసీ"తి. "న ఖో, భన్తే, భగవతో పాణాతిపాతో కప్పతి. అథ చ పన భగవా ఏవమాహ – 'హనామి, నం కేసీ'"తి! "సచ్చం, కేసి! న తథాగతస్స పాణాతిపాతో కప్పతి. అపి చ యో పురిసదమ్మో సణ్హేన వినయం న ఉపేతి, ఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, సణ్హఫరుసేన వినయం న ఉపేతి, న తం తథాగతో వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞతి, నాపి విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తి. వధో హేసో, కేసి, అరియస్స వినయే – యం న తథాగతో వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞతి, నాపి విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తీ"తి.

"సో హి నూన, భన్తే, సుహతో హోతి – యం న తథాగతో వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞతి, నాపి విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ వత్తబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తీతి. అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే…పే॰… ఉపాసకం మం, భన్తే, భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత"న్తి. పఠమం.

౨. జవసుత్తం

౧౧౨. “చతూహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి చతూహి? అజ్జవేన, జవేన, ఖన్తియా, సోరచ్చేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి, రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి చతూహి? అజ్జవేన, జవేన, ఖన్తియా, సోరచ్చేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. దుతియం.

౩. పతోదసుత్తం

౧౧౩. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, భద్రా అస్సాజానీయా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో పతోదచ్ఛాయం దిస్వా సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి – ‘కిం ను ఖో మం అజ్జ అస్సదమ్మసారథి కారణం కారేస్సతి, కిమస్సాహం [కథమస్సాహం (క॰)] పటికరోమీ’తి! ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో భద్రో అస్సాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో న హేవ ఖో పతోదచ్ఛాయం దిస్వా సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి, అపి చ ఖో లోమవేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి – ‘కిం ను ఖో మం అజ్జ అస్సదమ్మసారథి కారణం కారేస్సతి, కిమస్సాహం పటికరోమీ’తి! ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో భద్రో అస్సాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో న హేవ ఖో పతోదచ్ఛాయం దిస్వా సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి నాపి లోమవేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి, అపి చ ఖో చమ్మవేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి – ‘కిం ను ఖో మం అజ్జ అస్సదమ్మసారథి కారణం కారేస్సతి, కిమస్సాహం పటికరోమీ’తి! ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో భద్రో అస్సాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో న హేవ ఖో పతోదచ్ఛాయం దిస్వా సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి నాపి లోమవేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి నాపి చమ్మవేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి, అపి చ ఖో అట్ఠివేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి – ‘కిం ను ఖో మం అజ్జ అస్సదమ్మసారథి కారణం కారేస్సతి, కిమస్సాహం పటికరోమీ’తి ! ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో భద్రో అస్సాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో భద్రా అస్సాజానీయా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారోమే భద్రా పురిసాజానీయా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో సుణాతి – ‘అముకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా పురిసో వా దుక్ఖితో వా కాలఙ్కతో [కాలకతో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] వా’తి. సో తేన సంవిజ్జతి, సంవేగం ఆపజ్జతి. సంవిగ్గో యోనిసో పదహతి.

పహితత్తో కాయేన చేవ పరమసచ్చం [పరమత్థసచ్చం (క.) మ. ని. ౨.౧౮౩ పస్సితబ్బం] సచ్ఛికరోతి, పఞ్ఞాయ చ అతివిజ్ఝ పస్సతి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, భద్రో అస్సాజానీయో పతోదచ్ఛాయం దిస్వా సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం భద్రం పురిసాజానీయం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో భద్రో పురిసాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో న హేవ ఖో సుణాతి – 'అముకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా పురిసో వా దుక్ఖితో వా కాలఙ్కతో వా'తి, అపి చ ఖో సామం పస్సతి ఇత్థిం వా పురిసం వా దుక్ఖితం వా కాలఙ్కతం వా. సో తేన సంవిజ్జతి, సంవేగం ఆపజ్జతి. సంవిగ్గో యోనిసో పదహతి. పహితత్తో కాయేన చేవ పరమసచ్చం సచ్ఛికరోతి, పఞ్ఞాయ చ అతివిజ్ఝ పస్సతి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, భద్రో అస్సాజానీయో లోమవేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం భద్రం పురిసాజానీయం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో భద్రో పురిసాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో న హేవ ఖో సుణాతి – 'అముకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా పురిసో వా దుక్ఖితో వా కాలఙ్కతో వా'తి, నాపి సామం పస్సతి ఇత్థిం వా పురిసం వా దుక్ఖితం వా కాలఙ్కతం వా, అపి చ ఖ్వస్స ఞాతి వా సాలోహితో వా దుక్ఖితో వా హోతి కాలఙ్కతో వా. సో తేన సంవిజ్జతి, సంవేగం ఆపజ్జతి. సంవిగ్గో యోనిసో పదహతి. పహితత్తో కాయేన చేవ పరమసచ్చం సచ్ఛికరోతి, పఞ్ఞాయ చ అతివిజ్ఝ పస్సతి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, భద్రో అస్సాజానీయో చమ్మవేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం భద్రం పురిసాజానీయం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, తతియో భద్రో పురిసాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో న హేవ ఖో సుణాతి – 'అముకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా పురిసో వా దుక్ఖితో వా కాలఙ్కతో వా'తి, నాపి సామం పస్సతి ఇత్థిం వా పురిసం వా దుక్ఖితం వా కాలఙ్కతం వా, నాపిస్స ఞాతి వా సాలోహితో వా దుక్ఖితో వా హోతి కాలఙ్కతో వా, అపి చ ఖో సామఞ్ఞేవ ఫుట్ఠో హోతి సారీరికాహి వేదనాహి దుక్ఖాహి తిబ్బాహి [తిప్పాహి (సీ. పీ.)] ఖరాహి కటుకాహి అసాతాహి అమనాపాహి పాణహరాహి. సో తేన సంవిజ్జతి, సంవేగం ఆపజ్జతి. సంవిగ్గో యోనిసో పదహతి. పహితత్తో కాయేన చేవ పరమసచ్చం సచ్ఛికరోతి, పఞ్ఞాయ చ అతివిజ్ఝ పస్సతి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, భద్రో అస్సాజానీయో అట్ఠివేధవిద్ధో సంవిజ్జతి సంవేగం ఆపజ్జతి; తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం భద్రం పురిసాజానీయం వదామి. ఏవరూపోపి, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో భద్రో పురిసాజానీయో సన్తో సంవిజ్జమానో లోకస్మిం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో భద్రా పురిసాజానీయా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. తతియం.

౪. నాగసుత్తం

౧౧౪. "చతూహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సోతా చ హోతి, హన్తా చ, ఖన్తా చ, గన్తా చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సోతా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో యమేనం హత్థిదమ్మసారథి కారణం కారేతి – యది వా కతపుబ్బం యది వా అకతపుబ్బం – తం అట్ఠిం కత్వా [అట్ఠికత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.) అ. ని. ౫.౧౪౦] మనసి కత్వా సబ్బచేతసా [సబ్బం చేతసో (సబ్బత్థ)] సమన్నాహరిత్వా ఓహితసోతో సుణాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సోతా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో హన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో హత్థిమ్పి హనతి, హత్థారుహమ్పి హనతి, అస్సమ్పి హనతి, అస్సారుహమ్పి హనతి , రథమ్పి హనతి, రథికమ్పి హనతి, పత్తికమ్పి హనతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో హన్తా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖన్తా హోతి? ఇధ భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో సఙ్గామగతో ఖమో హోతి సత్తిప్పహారానం అసిప్పహారానం ఉసుప్పహారానం ఫరసుప్పహారానం [“ఫరసుప్పహారాన”న్తి ఇదం పదం స్యామపోత్థకే నత్థి. మ. ని. ౩.౨౧౬ పస్సితబ్బం] భేరిపణవసఙ్ఖతిణవనిన్నాదసద్దానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో ఖన్తా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో గన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో యమేనం హత్థిదమ్మసారథి దిసం పేసేతి – యది వా గతపుబ్బం యది వా అగతపుబ్బం – తం ఖిప్పమేవ గన్తా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో నాగో గన్తా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో నాగో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి ...పే.... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతా చ హోతి, హన్తా చ, ఖన్తా చ, గన్తా చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే దేసియమానే అట్ఠిం కత్వా మనసి కత్వా సబ్బచేతసా సమన్నాహరిత్వా ఓహితసోతో ధమ్మం సుణాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సోతా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి (హనతి) [( ) నత్థి సీ. స్యా. పీ. పోత్థకేసు. అ. ని. ౪.౧౬౪ పటిపదావగ్గే చతుత్థసుత్తే పన “సమేతీ”తి పదం సబ్బత్థపి దిస్సతి] బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం...పే.... ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం...పే.... ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి హనతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హన్తా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖన్తా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గన్తా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాయం దిసా అగతపుబ్బా ఇమినా దీఘేన అద్ధునా యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బానం, తం ఖిప్పఞ్ఞేవ గన్తా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే,

భిక్ఖు గన్త్వా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి...పే॰... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా''తి. చతుత్థం.

౫. ఠానసుత్తం

౧౧౫. ''చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, ఠానాని. కతమాని చత్తారి? అత్థి, భిక్ఖవే, ఠానం అమనాపం కాతుం; తఞ్చ కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతి. అత్థి, భిక్ఖవే, ఠానం అమనాపం కాతుం; తఞ్చ కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతి. అత్థి, భిక్ఖవే, ఠానం మనాపం కాతుం; తఞ్చ కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతి. అత్థి, భిక్ఖవే, ఠానం మనాపం కాతుం; తఞ్చ కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతి.

''తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం [యదిదం (స్యా॰ కం॰ క॰)] ఠానం అమనాపం కాతుం; తఞ్చ కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతి – ఇదం, భిక్ఖవే, ఠానం ఉభయేనేవ న కత్తబ్బం మఞ్ఞతి [పఞ్ఞాయతి (?)]. యమ్పిదం [యదిదం (క॰)] ఠానం అమనాపం కాతుం; ఇమినాపి నం [తం (సీ॰ పీ॰) స్యామపోత్థకే నత్థి] న కత్తబ్బం మఞ్ఞతి. యమ్పిదం ఠానం కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతి; ఇమినాపి నం [తం (పీ॰) సీ॰ స్యా॰ పోత్థకేసు నత్థి] న కత్తబ్బం మఞ్ఞతి. ఇదం, భిక్ఖవే, ఠానం ఉభయేనేవ న కత్తబ్బం మఞ్ఞతి.

''తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం ఠానం అమనాపం కాతుం; తఞ్చ కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతి – ఇమస్మిం, భిక్ఖవే, ఠానే బాలో చ పణ్డితో చ వేదితబ్బో పురిసథామే పురిసవీరియే పురిసపరక్కమే. న, భిక్ఖవే, బాలో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'కిఞ్చాపి ఖో ఇదం ఠానం అమనాపం కాతుం; అథ చరహిదం ఠానం కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతీ'తి. సో తం ఠానం న కరోతి. తస్స తం ఠానం అకయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతి. పణ్డితో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'కిఞ్చాపి ఖో ఇదం ఠానం అమనాపం కాతుం; అథ చరహిదం ఠానం కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతీ'తి. సో తం ఠానం కరోతి. తస్స తం ఠానం కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతి.

''తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం [యదిదం (స్యా॰ కం॰)] ఠానం మనాపం కాతుం; తఞ్చ కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతి – ఇమస్మిమ్పి, భిక్ఖవే, ఠానే బాలో చ పణ్డితో చ వేదితబ్బో పురిసథామే పురిసవీరియే పురిసపరక్కమే. న, భిక్ఖవే, బాలో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'కిఞ్చాపి ఖో ఇదం ఠానం మనాపం కాతుం; అథ చరహిదం ఠానం కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతీ'తి. సో తం ఠానం కరోతి. తస్స తం ఠానం కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతి. పణ్డితో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'కిఞ్చాపి ఖో ఇదం ఠానం మనాపం కాతుం; అథ చరహిదం ఠానం కయిరమానం అనత్థాయ సంవత్తతీ'తి. సో తం ఠానం న కరోతి. తస్స తం ఠానం అకయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతి.

''తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం ఠానం మనాపం కాతుం, తఞ్చ కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతి – ఇదం, భిక్ఖవే, ఠానం ఉభయేనేవ కత్తబ్బం మఞ్ఞతి. యమ్పిదం ఠానం మనాపం కాతుం, ఇమినాపి నం కత్తబ్బం మఞ్ఞతి; యమ్పిదం ఠానం కయిరమానం అత్థాయ సంవత్తతి, ఇమినాపి నం కత్తబ్బం మఞ్ఞతి. ఇదం, భిక్ఖవే, ఠానం ఉభయేనేవ కత్తబ్బం మఞ్ఞతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి ఠానానీ''తి. పఞ్చమం.

౬. అప్పమాదసుత్తం

౧౧౬. "చతూహి, భిక్ఖవే, ఠానేహి అప్పమాదో కరణీయో. కతమేహి చతూహి? కాయదుచ్చరితం, భిక్ఖవే, పజహథ, కాయసుచరితం భావేథ; తత్థ చ మా పమాదత్థ. వచీదుచ్చరితం, భిక్ఖవే, పజహథ, వచీసుచరితం భావేథ; తత్థ చ మా పమాదత్థ. మనోదుచ్చరితం, భిక్ఖవే, పజహథ, మనోసుచరితం భావేథ; తత్థ చ మా పమాదత్థ. మిచ్ఛాదిట్ఠిం, భిక్ఖవే, పజహథ, సమ్మాదిట్ఠిం భావేథ ; తత్థ చ మా పమాదత్థ.

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కాయదుచ్చరితం పహీనం హోతి కాయసుచరితం భావితం, వచీదుచ్చరితం పహీనం హోతి వచీసుచరితం భావితం, మనోదుచ్చరితం పహీనం హోతి మనోసుచరితం భావితం, మిచ్ఛాదిట్ఠి పహీనా హోతి సమ్మాదిట్ఠి భావితా, సో న భాయతి సమ్పరాయికస్స మరణస్సా"తి. ఛట్ఠం.

౭. ఆరక్ఖసుత్తం

౧౧౭. "చతూసు, భిక్ఖవే, ఠానేసు అత్తరూపేన అప్పమాదో సతి చేతసో ఆరక్ఖో కరణీయో. కతమేసు చతూసు? 'మా మే రజనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం రజ్జీ'తి అత్తరూపేన అప్పమాదో సతి చేతసో ఆరక్ఖో కరణీయో; 'మా మే దోసనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం దుస్సీ'తి అత్తరూపేన అప్పమాదో సతి చేతసో ఆరక్ఖో కరణీయో; 'మా మే మోహనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం ముయ్హీ'తి అత్తరూపేన అప్పమాదో సతి చేతసో ఆరక్ఖో కరణీయో; 'మా మే మదనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం మజ్జీ'తి అత్తరూపేన అప్పమాదో సతి చేతసో ఆరక్ఖో కరణీయో.

"యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో రజనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం న రజ్జతి వీతరాగత్తా, దోసనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం న దుస్సతి వీతదోసత్తా, మోహనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం న ముయ్హతి వీతమోహత్తా, మదనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం న మజ్జతి వీతమదత్తా, సో న ఛమ్భతి న కమ్పతి న వేధతి న సన్తాసం ఆపజ్జతి, న చ పన సమణవచనహేతుపి గచ్ఛతీ"తి. సత్తమం.

౮. సంవేజనీయసుత్తం

౧౧౮. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయాని సంవేజనీయాని ఠానాని. కతమాని చత్తారి? 'ఇధ తథాగతో జాతో'తి, భిక్ఖవే, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. 'ఇధ తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో'తి, భిక్ఖవే, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. 'ఇధ తథాగతో అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తేసీ'తి, భిక్ఖవే, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. 'ఇధ తథాగతో అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బుతో'తి , భిక్ఖవే, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయాని సంవేజనీయాని ఠానానీ"తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమభయసుత్తం

౧౧౯. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, భయాని. కతమాని చత్తారి? జాతిభయం, జరాభయం, బ్యాధిభయం, మరణభయం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి భయానీ"తి. నవమం.

౧౦. దుతియభయసుత్తం

౧౨౦. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, భయాని. కతమాని చత్తారి? అగ్గిభయం, ఉదకభయం, రాజభయం, చోరభయం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి భయానీ"తి. దసమం.

కేసివగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

కేసి జవో పతోదో చ, నాగో ఠానేన పఞ్చమం;
అప్పమాదో చ ఆరక్ఖో, సంవేజనీయఞ్చ ద్వే భయాతి.

(౧౩) ౩. భయవగ్గో

౧. అత్తానువాదసుత్తం

౧౨౧. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, భయాని. కతమాని చత్తారి? అత్తానువాదభయం, పరానువాదభయం, దణ్డభయం, దుగ్గతిభయం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అత్తానువాదభయం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహఞ్చేవ [అహఞ్చే (?)] ఖో పన కాయేన దుచ్చరితం చరేయ్యం, వాచాయ దుచ్చరితం చరేయ్యం, మనసా దుచ్చరితం చరేయ్యం, కిఞ్చ తం యం మం [కిఞ్చ తం మం (సీ.), కిఞ్చ మం (స్యా. కం.), కిఞ్చ తం కమ్మం (పీ. క.)] అత్తా సీలతో న ఉపవదేయ్యా'తి! సో అత్తానువాదభయస్స భీతో కాయదుచ్చరితం పహాయ కాయసుచరితం భావేతి, వచీదుచ్చరితం పహాయ వచీసుచరితం భావేతి, మనోదుచ్చరితం పహాయ మనోసుచరితం భావేతి, సుద్ధం అత్తానం పరిహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అత్తానువాదభయం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, పరానువాదభయం? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'అహఞ్చేవ ఖో పన కాయేన దుచ్చరితం చరేయ్యం, వాచాయ దుచ్చరితం చరేయ్యం, మనసా దుచ్చరితం చరేయ్యం, కిఞ్చ తం యం మం పరే సీలతో న ఉపవదేయ్యు'న్తి! సో పరానువాదభయస్స భీతో కాయదుచ్చరితం పహాయ కాయసుచరితం భావేతి, వచీదుచ్చరితం పహాయ వచీసుచరితం భావేతి, మనోదుచ్చరితం పహాయ మనోసుచరితం భావేతి, సుద్ధం అత్తానం పరిహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పరానువాదభయం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, దణ్డభయం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పస్సతి చోరం ఆగుచారిం, రాజానో గహేత్వా వివిధా కమ్మకారణా కారేన్తే, కసాహిపి తాళేన్తే, వేత్తేహిపి తాళేన్తే, అద్ధదణ్డకేహిపి తాళేన్తే, హత్థమ్పి ఛిన్దన్తే, పాదమ్పి ఛిన్దన్తే, హత్థపాదమ్పి ఛిన్దన్తే, కణ్ణమ్పి ఛిన్దన్తే, నాసమ్పి ఛిన్దన్తే, కణ్ణనాసమ్పి ఛిన్దన్తే, బిలఙ్గథాలికమ్పి కరోన్తే, సఙ్ఖముణ్డికమ్పి కరోన్తే, రాహుముఖమ్పి కరోన్తే, జోతిమాలికమ్పి కరోన్తే, హత్థపజ్జోతికమ్పి కరోన్తే, ఏరకవత్తికమ్పి కరోన్తే, చీరకవాసికమ్పి కరోన్తే, ఏణేయ్యకమ్పి కరోన్తే, బళిసమంసికమ్పి కరోన్తే, కహాపణకమ్పి కరోన్తే, ఖారాపతచ్ఛికమ్పి కరోన్తే, పలిఘపరివత్తికమ్పి కరోన్తే, పలాలపీఠకమ్పి కరోన్తే, తత్తేనపి తేలేన ఓసిఞ్చన్తే, సునఖేహిపి ఖాదాపేన్తే, జీవన్తమ్పి సూలే ఉత్తాసేన్తే, అసినాపి సీసం ఛిన్దన్తే.

"తస్స ఏవం హోతి – 'యథారూపానం ఖో పాపకానం కమ్మానం హేతు చోరం ఆగుచారిం రాజానో గహేత్వా వివిధా కమ్మకారణా కారేన్తి, కసాహిపి తాళేన్తి...పే.... అసినాపి సీసం ఛిన్దన్తి, అహఞ్చేవ ఖో పన ఏవరూపం పాపకమ్మం కరేయ్యం, మమ్పి రాజానో గహేత్వా ఏవరూపా వివిధా కమ్మకారణా కారేయ్యుం, కసాహిపి తాళేయ్యుం, వేత్తేహిపి తాళేయ్యుం, అద్ధదణ్డకేహిపి తాళేయ్యుం, హత్థమ్పి ఛిన్దేయ్యుం, పాదమ్పి ఛిన్దేయ్యుం, హత్థపాదమ్పి ఛిన్దేయ్యుం, కణ్ణమ్పి ఛిన్దేయ్యుం, నాసమ్పి ఛిన్దేయ్యుం, కణ్ణనాసమ్పి ఛిన్దేయ్యుం, బిలఙ్గథాలికమ్పి కరేయ్యుం, సఙ్ఖముణ్డికమ్పి కరేయ్యుం; రాహుముఖమ్పి కరేయ్యుం, జోతిమాలికమ్పి కరేయ్యుం, హత్థపజ్జోతికమ్పి కరేయ్యుం, ఏరకవత్తికమ్పి కరేయ్యుం, చీరకవాసికమ్పి కరేయ్యుం, ఏణేయ్యకమ్పి కరేయ్యుం, బళిసమంసికమ్పి కరేయ్యుం, కహాపణకమ్పి కరేయ్యుం, ఖారాపతచ్ఛికమ్పి కరేయ్యుం, పలిఘపరివత్తికమ్పి కరేయ్యుం, పలాలపీఠకమ్పి కరేయ్యుం, తత్తేనపి తేలేన ఓసిఞ్చేయ్యుం, సునఖేహిపి

ఖాదాపేయ్యుం, జీవన్తమ్పి సూలే ఉత్తాసేయ్యుం, అసినాపి సీసం ఛిన్దేయ్యు'న్తి. సో దణ్డభయస్స భీతో న పరేసం పాభతం విలుమ్పన్తో చరతి. కాయదుచ్చరితం పహాయ...పే॰... సుద్ధం అత్తానం పరిహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దణ్డభయం.

"కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, దుగ్గతిభయం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'కాయదుచ్చరితస్స ఖో పాపకో విపాకో అభిసమ్పరాయం, వచీదుచ్చరితస్స పాపకో విపాకో అభిసమ్పరాయం, మనోదుచ్చరితస్స పాపకో విపాకో అభిసమ్పరాయం. అహఞ్చేవ ఖో పన కాయేన దుచ్చరితం చరేయ్యం, వాచాయ దుచ్చరితం చరేయ్యం, మనసా దుచ్చరితం చరేయ్యం, కిఞ్చ తం యాహం న కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి! సో దుగ్గతిభయస్స భీతో కాయదుచ్చరితం పహాయ కాయసుచరితం భావేతి, వచీదుచ్చరితం పహాయ వచీసుచరితం భావేతి, మనోదుచ్చరితం పహాయ మనోసుచరితం భావేతి, సుద్ధం అత్తానం పరిహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుగ్గతిభయం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి భయానీ"తి. పఠమం.

౨. ఊమిభయసుత్తం

౧౨౨. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, భయాని ఉదకోరోహన్తస్స [ఉదకోరోహన్తే (మ॰ ని॰ ౨.౧౬౧)] పాటికఙ్ఖితబ్బాని . కతమాని చత్తారి? ఊమిభయం, కుమ్భీలభయం, ఆవట్టభయం, సుసుకాభయం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి భయాని ఉదకోరోహన్తస్స పాటికఙ్ఖితబ్బాని. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి భయాని ఇధేకచ్చస్స కులపుత్తస్స ఇమస్మిం ధమ్మవినయే అగారస్మా [సద్ధా అగారస్మా (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] అనగారియం పబ్బజితస్స [పబ్బజితో (సీ॰)] పాటికఙ్ఖితబ్బాని. కతమాని చత్తారి? ఊమిభయం, కుమ్భీలభయం, ఆవట్టభయం, సుసుకాభయం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఊమిభయం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో కులపుత్తో సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో హోతి – 'ఓతిణ్ణోమ్హి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, దుక్ఖోతిణ్ణో దుక్ఖపరేతో; అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథా'తి! తమేనం తథా పబ్బజితం సమానం సబ్రహ్మచారినో ఓవదన్తి అనుసాసన్తి – 'ఏవం తే అభిక్కమితబ్బం, ఏవం తే పటిక్కమితబ్బం, ఏవం తే ఆలోకేతబ్బం , ఏవం తే విలోకేతబ్బం, ఏవం తే సమిఞ్జితబ్బం, ఏవం తే పసారితబ్బం, ఏవం తే సఙ్ఘాటిపత్తచీవరం ధారేతబ్బ'న్తి. తస్స ఏవం హోతి – 'మయం ఖో పుబ్బే అగారియభూతా సమానా అఞ్ఞే ఓవదామపి అనుసాసామపి. ఇమే పనమ్హాకం పుత్తమత్తా మఞ్ఞే నత్తమత్తా మఞ్ఞే ఓవదితబ్బం అనుసాసితబ్బం మఞ్ఞన్తీ'తి. సో కుపితో అనత్తమనో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఊమిభయస్స భీతో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తో. ఊమిభయన్తి ఖో, భిక్ఖవే, కోధూపాయాసస్సేతం అధివచనం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఊమిభయం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కుమ్భీలభయం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో కులపుత్తో సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో హోతి – 'ఓతిణ్ణోమ్హి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, దుక్ఖోతిణ్ణో దుక్ఖపరేతో; అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథా'తి! తమేనం తథా పబ్బజితం సమానం సబ్రహ్మచారినో ఓవదన్తి అనుసాసన్తి – 'ఇదం తే ఖాదితబ్బం, ఇదం తే న ఖాదితబ్బం, ఇదం తే భుఞ్జితబ్బం, ఇదం తే న భుఞ్జితబ్బం, ఇదం తే సాయితబ్బం, ఇదం తే న సాయితబ్బం, ఇదం తే పాతబ్బం , ఇదం తే న పాతబ్బం, కప్పియం తే ఖాదితబ్బం, అకప్పియం తే న ఖాదితబ్బం, కప్పియం తే భుఞ్జితబ్బం, అకప్పియం తే న భుఞ్జితబ్బం, కప్పియం తే

సాయితబ్బం, అకప్పియం తే న సాయితబ్బం, కప్పియం తే పాతబ్బం, అకప్పియం తే న పాతబ్బం, కాలే తే ఖాదితబ్బం, వికాలే తే న ఖాదితబ్బం, కాలే తే భుఞ్జితబ్బం, వికాలే తే న భుఞ్జితబ్బం, కాలే తే సాయితబ్బం, వికాలే తే న సాయితబ్బం, కాలే తే పాతబ్బం, వికాలే తే న పాతబ్బ'న్తి. తస్స ఏవం హోతి – 'మయం ఖో పుబ్బే అగారియభూతా సమానా యం ఇచ్ఛామ తం ఖాదామ, యం న ఇచ్ఛామ న తం ఖాదామ; యం ఇచ్ఛామ తం భుఞ్జామ, యం న ఇచ్ఛామ న తం భుఞ్జామ; యం ఇచ్ఛామ తం సాయామ, యం న ఇచ్ఛామ న తం సాయామ; యం ఇచ్ఛామ తం పివామ, యం న ఇచ్ఛామ న తం పివామ; కప్పియమ్పి ఖాదామ అకప్పియమ్పి ఖాదామ కప్పియమ్పి భుఞ్జామ అకప్పియమ్పి భుఞ్జామ కప్పియమ్పి సాయామ అకప్పియమ్పి సాయామ కప్పియమ్పి పివామ అకప్పియమ్పి పివామ, కాలేపి ఖాదామ వికాలేపి ఖాదామ కాలేపి భుఞ్జామ వికాలేపి భుఞ్జామ కాలేపి సాయామ వికాలేపి సాయామ కాలేపి పివామ వికాలేపి పివామ; యమ్పి నో సద్ధా గహపతికా దివా వికాలే పణీతం ఖాదనీయం వా భోజనీయం వా దేన్తి, తత్రపిమే [తత్థపిమే (మ॰ ని॰ ౨.౧౬౩)] ముఖావరణం మఞ్ఞే కరోన్తీ'తి. సో కుపితో అనత్తమనో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కుమ్భీలభయస్స భీతో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తో. కుమ్భీలభయన్తి ఖో, భిక్ఖవే, ఓదరికత్తస్సేతం అధివచనం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కుమ్భీలభయం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ఆవట్టభయం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో కులపుత్తో సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో హోతి – 'ఓతిణ్ణోమ్హి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి, దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి దుక్ఖోతిణ్ణో దుక్ఖపరేతో; అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథా'తి! సో ఏవం పబ్బజితో సమానో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన అనుపట్ఠితాయ సతియా అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి గహపతిం వా గహపతిపుత్తం వా పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితం సమఙ్గీభూతం పరిచారయమానం. తస్స ఏవం హోతి – 'మయం ఖో పుబ్బే అగారియభూతా సమానా పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితా సమఙ్గీభూతా పరిచారిమ్హా; సంవిజ్జన్తి ఖో పన మే కులే భోగా. సక్కా భోగే చ భుఞ్జితుం పుఞ్ఞాని చ కాతుం. యంనూనాహం సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిత్వా భోగే చ భుఞ్జేయ్యం పుఞ్ఞాని చ కరేయ్య'న్తి ! సో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి . అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆవట్టభయస్స భీతో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తో. ఆవట్టభయన్తి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆవట్టభయం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, సుసుకాభయం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో కులపుత్తో సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో హోతి – 'ఓతిణ్ణోమ్హి జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, దుక్ఖోతిణ్ణో దుక్ఖపరేతో; అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథా'తి! సో ఏవం పబ్బజితో సమానో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసతి అరక్ఖితేనేవ కాయేన అరక్ఖితాయ వాచాయ అరక్ఖితేన చిత్తేన అనుపట్ఠితాయ సతియా అసంవుతేహి ఇన్ద్రియేహి. సో తత్థ పస్సతి మాతుగామం దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా. తస్స మాతుగామం దిస్వా దున్నివత్థం వా దుప్పారుతం వా రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుసుకాభయస్స భీతో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తో. సుసుకాభయన్తి ఖో, భిక్ఖవే, మాతుగామస్సేతం అధివచనం. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే,

సుసుకాభయం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి భయాని ఇధేకచ్చస్స కులపుత్తస్స ఇమస్మిం ధమ్మవినయే అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితస్స పాటికఙ్ఖితబ్బానీ"తి. దుతియం.

౩. పఠమనానాకరణసుత్తం

౧౨౩. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? [కథా॰ ౬౨౧ ఆదయో] ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి. తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో బ్రహ్మకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. బ్రహ్మకాయికానం, భిక్ఖవే, దేవానం కప్పో ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా సతి [యదిదం చుతియా ఉపపత్తియా చాతి (క॰) అ॰ ని॰ ౩.౧౧౭ పస్సితబ్బం].

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి. తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో ఆభస్సరానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఆభస్సరానం, భిక్ఖవే, దేవానం ద్వే కప్పా ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా సతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – 'ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ'తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి. తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో, కాలం కురుమానో సుభకిణ్హానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సుభకిణ్హానం, భిక్ఖవే, దేవానం చత్తారో కప్పా ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా సతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి. తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో వేహప్ఫలానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. వేహప్ఫలానం, భిక్ఖవే, దేవానం పఞ్చ కప్పసతాని ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా సతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. తతియం.

౪. దుతియనానాకరణసుత్తం

౧౨౪. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో వివిచ్చేవ కామేహి…పే… పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో యదేవ తత్థ హోతి రూపగతం వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం, తే ధమ్మే అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో సమనుపస్సతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుద్ధావాసానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, ఉపపత్తి అసాధారణా పుథుజ్జనేహి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే… దుతియం ఝానం…పే… తతియం ఝానం…పే… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో యదేవ తత్థ హోతి రూపగతం వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం, తే ధమ్మే అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో సమనుపస్సతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుద్ధావాసానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, ఉపపత్తి అసాధారణా పుథుజ్జనేహి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. చతుత్థం.

౫. పఠమమేత్తాసుత్తం

౧౨౫. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి. తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో బ్రహ్మకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. బ్రహ్మకాయికానం, భిక్ఖవే, దేవానం కప్పో ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే

పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో , భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా సతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కరుణాసహగతేన చేతసా...పే.... ముదితాసహగతేన చేతసా...పే.... ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి. తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో ఆభస్సరానం [స్యామపోత్థకే పన కరుణాదయో తయో విహారా ఆభస్సరాదీహి తీహి విసుం విసుం యోజేత్వా పరిపుణ్ణమేవ దస్సితం] దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఆభస్సరానం, భిక్ఖవే, దేవానం ద్వే కప్పా ఆయుప్పమాణం...పే.... సుభకిణ్హానం [స్యామపోత్థకే పన కరుణాదయో తయో విహారా ఆభస్సరాదీహి తీహి విసుం విసుం యోజేత్వా పరిపుణ్ణమేవ దస్సితం] దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సుభకిణ్హానం, భిక్ఖవే, దేవానం చత్తారో కప్పా ఆయుప్పమాణం...పే.... వేహప్ఫలానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. వేహప్ఫలానం, భిక్ఖవే, దేవానం పఞ్చ కప్పసతాని ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా సతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియమేత్తాసుత్తం

౧౨౬. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. సో యదేవ తత్థ హోతి రూపగతం వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం తే ధమ్మే అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో సమనుపస్సతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుద్ధావాసానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, ఉపపత్తి అసాధారణా పుథుజ్జనేహి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కరుణా...పే.... ముదితా...పే.... ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి . సో యదేవ తత్థ హోతి రూపగతం వేదనాగతం సఞ్ఞాగతం సఙ్ఖారగతం విఞ్ఞాణగతం తే ధమ్మే అనిచ్చతో దుక్ఖతో రోగతో గణ్డతో సల్లతో అఘతో ఆబాధతో పరతో పలోకతో సుఞ్ఞతో అనత్తతో సమనుపస్సతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుద్ధావాసానం దేవానం

సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. అయం, భిక్ఖవే, ఉపపత్తి అసాధారణా పుథుజ్జనేహి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి’’న్తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమతథాగతఅచ్ఛరియసుత్తం

౧౨౭. ‘‘తథాగతస్స , భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా [అబ్భుతధమ్మా (స్యా॰ కం॰ క॰)] పాతుభవన్తి. కతమే చత్తారో? యదా, భిక్ఖవే, బోధిసత్తో తుసితా కాయా చవిత్వా సతో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి, అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా యత్థపిమేసం [యత్థిమేసం (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] చన్దిమసూరియానం ఏవంమహిద్ధికానం ఏవంమహానుభావానం ఆభా నానుభోన్తి, తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – ‘అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నా’తి. తథాగతస్స , భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం పఠమో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో [అబ్భుతధమ్మో (స్యా॰ కం॰ క॰)] పాతుభవతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో సతో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా యత్థపిమేసం చన్దిమసూరియానం ఏవంమహిద్ధికానం ఏవంమహానుభావానం ఆభా నానుభోన్తి, తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – ‘అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నా’తి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం దుతియో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో పాతుభవతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, యదా తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝతి, అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా యత్థపిమేసం చన్దిమసూరియానం ఏవంమహిద్ధికానం ఏవంమహానుభావానం ఆభా నానుభోన్తి, తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – ‘అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నా’తి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం తతియో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో పాతుభవతి.

‘‘పున చపరం, భిక్ఖవే, యదా తథాగతో అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తేతి, అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా యత్థపిమేసం చన్దిమసూరియానం ఏవంమహిద్ధికానం ఏవంమహానుభావానం ఆభా నానుభోన్తి, తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ

దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – ‘అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నా’తి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం చతుత్థో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో పాతుభవతి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా ఇమే చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా పాతుభవన్తీ”తి. సత్తమం.

౮. దుతియతథాగతఅచ్ఛరియసుత్తం

౧౨౮. “తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా పాతుభవన్తి. కతమే చత్తారో? ఆలయారామా [ఆలయరామా (అఞ్ఞసుత్తేసు)], భిక్ఖవే, పజా ఆలయరతా ఆలయసమ్ముదితా; సా తథాగతేన అనాలయే ధమ్మే దేసియమానే సుస్సూసతి సోతం ఓదహతి అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేతి . తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం పఠమో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో పాతుభవతి.

“మానారామా , భిక్ఖవే, పజా మానరతా మానసమ్ముదితా. సా తథాగతేన మానవినయే ధమ్మే దేసియమానే సుస్సూసతి సోతం ఓదహతి అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేతి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం దుతియో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో పాతుభవతి.

“అనుపసమారామా, భిక్ఖవే, పజా అనుపసమరతా అనుపసమసమ్ముదితా. సా తథాగతేన ఓపసమికే ధమ్మే దేసియమానే సుస్సూసతి సోతం ఓదహతి అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేతి. తథాగతస్స , భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం తతియో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో పాతుభవతి.

“అవిజ్జాగతా, భిక్ఖవే, పజా అణ్డభూతా పరియోనద్ధా. సా తథాగతేన అవిజ్జావినయే ధమ్మే దేసియమానే సుస్సూసతి సోతం ఓదహతి అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠపేతి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా అయం చతుత్థో అచ్ఛరియో అబ్భుతో ధమ్మో పాతుభవతి. తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావా ఇమే చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా పాతుభవన్తీ”తి. అట్ఠమం.

౯. ఆనన్దఅచ్ఛరియసుత్తం

౧౨౯. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే. కతమే చత్తారో? సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా హోతి, అథ ఆనన్దో తుణ్హీ భవతి.

“సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునిపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్థ చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునిపరిసా హోతి, అథ ఆనన్దో తుణ్హీ భవతి.

“సచే, భిక్ఖవే, ఉపాసకపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఉపాసకపరిసా హోతి, అథ ఆనన్దో తుణ్హీ భవతి.

“సచే, భిక్ఖవే, ఉపాసికాపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఉపాసికాపరిసా హోతి, అథ ఆనన్దో తుణ్హీ భవతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే”తి. నవమం.

౧౦. చక్కవత్తిఅచ్ఛరియసుత్తం

౧౩౦. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా రఞ్ఞో చక్కవత్తిమ్హి. కతమే చత్తారో? సచే, భిక్ఖవే, ఖత్తియపరిసా రాజానం చక్కవత్తిం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే రాజా చక్కవత్తీ భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఖత్తియపరిసా హోతి, అథ రాజా చక్కవత్తీ తుణ్హీ భవతి.

“సచే, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణపరిసా రాజానం చక్కవత్తిం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే రాజా చక్కవత్తీ భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణపరిసా హోతి, అథ రాజా చక్కవత్తీ తుణ్హీ భవతి.

“సచే, భిక్ఖవే, గహపతిపరిసా రాజానం చక్కవత్తిం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే రాజా చక్కవత్తీ భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, గహపతిపరిసా హోతి, అథ రాజా చక్కవత్తీ తుణ్హీ భవతి.

“సచే, భిక్ఖవే, సమణపరిసా రాజానం చక్కవత్తిం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే రాజా చక్కవత్తీ భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, సమణపరిసా హోతి, అథ రాజా చక్కవత్తీ తుణ్హీ భవతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా రఞ్ఞో చక్కవత్తిమ్హి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో [చత్తారోమే (క.)] అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే. కతమే చత్తారో? సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా హోతి, అథ ఆనన్దో తుణ్హీ భవతి.

“సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునిపరిసా…పే.… సచే, భిక్ఖవే, ఉపాసకపరిసా…పే.… సచే , భిక్ఖవే, ఉపాసికాపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేనపి సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఉపాసికాపరిసా హోతి, అథ ఆనన్దో తుణ్హీ భవతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే”తి. దసమం.

భయవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

అత్తానువాదఊమి చ, ద్వే చ నానా ద్వే చ హోన్తి;
మేత్తా ద్వే చ అచ్ఛరియా, అపరా చ తథా దువేతి.

(౧౪) ४. పుగ్గలవగ్గో

౧. సంయోజనసుత్తం

౧౩౧. "చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని హోన్తి, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని హోన్తి, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని హోన్తి.

"ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని హోన్తి, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని హోన్తి.

"ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని హోన్తి.

"ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి.

"కతమస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని? సకదాగామిస్స. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని.

"కతమస్స , భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని? ఉద్ధంసోతస్స అకనిట్ఠగామినో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని.

"కతమస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని? అన్తరాపరినిబ్బాయిస్స. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని.

"కతమస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని? అరహతో. ఇమస్స ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని, ఉపపత్తిపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని, భవపటిలాభియాని సంయోజనాని పహీనాని. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. పఠమం.

౨. పటిభానసుత్తం

౧౩౨. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? యుత్తప్పటిభానో, నో ముత్తప్పటిభానో; ముత్తప్పటిభానో, నో యుత్తప్పటిభానో; యుత్తప్పటిభానో చ ముత్తప్పటిభానో చ; నేవ యుత్తప్పటిభానో న ముత్తప్పటిభానో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి [పు. ప. ౧౫౨ ఆదయో]. దుతియం.

౩. ఉగ్ఘటితఞ్ఞూసుత్తం

౧౩౩. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో ? ఉగ్ఘటితఞ్ఞూ, విపఞ్చితఞ్ఞూ, నేయ్యో, పదపరమో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి [పు. ప. ౧౫౨ ఆదయో]. తతియం.

౪. ఉట్ఠానఫలసుత్తం

౧౩౪. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఉట్ఠానఫలూపజీవీ న కమ్మఫలూపజీవీ, కమ్మఫలూపజీవీ న ఉట్ఠానఫలూపజీవీ, ఉట్ఠానఫలూపజీవీ చేవ కమ్మఫలూపజీవీ చ, నేవ ఉట్ఠానఫలూపజీవీ న కమ్మఫలూపజీవీ – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి [పు. ప. ౧౬౭]. చతుత్థం.

౫. సావజ్జసుత్తం

౧౩౫. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా [పు. ప. ౧౪౪ ఆదయో] సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? సావజ్జో, వజ్జబహులో, అప్పవజ్జో, అనవజ్జో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సావజ్జో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సావజ్జేన కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, సావజ్జేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, సావజ్జేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సావజ్జో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో వజ్జబహులో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సావజ్జేన బహులం కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అప్పం అనవజ్జేన; సావజ్జేన బహులం వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అప్పం అనవజ్జేన; సావజ్జేన బహులం మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అప్పం అనవజ్జేన. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వజ్జబహులో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పవజ్జో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అనవజ్జేన బహులం కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అప్పం సావజ్జేన; అనవజ్జేన బహులం వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అప్పం సావజ్జేన; అనవజ్జేన బహులం మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అప్పం సావజ్జేన. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పవజ్జో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో అనవజ్జో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అనవజ్జేన కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో

అనవజ్జో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి''న్తి. పఞ్చమం.

౬. పఠమసీలసుత్తం

౧౩౬. ''చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలేసు న పరిపూరకారీ హోతి, సమాధిస్మిం న పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ న పరిపూరకారీ.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి, సమాధిస్మిం న పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ న పరిపూరకారీ.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి, సమాధిస్మిం పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ న పరిపూరకారీ.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి, సమాధిస్మిం పరిపూరకారీ, పఞ్ఞాయ పరిపూరకారీ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి''న్తి. ఛట్ఠం.

౭. దుతియసీలసుత్తం

౧౩౭. ''చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో న సీలగరు హోతి న సీలాధిపతేయ్యో, న సమాధిగరు హోతి న సమాధాధిపతేయ్యో, న పఞ్ఞాగరు హోతి న పఞ్ఞాధిపతేయ్యో.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలగరు హోతి సీలాధిపతేయ్యో, న సమాధిగరు హోతి న సమాధాధిపతేయ్యో, న పఞ్ఞాగరు హోతి న పఞ్ఞాధిపతేయ్యో.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలగరు హోతి సీలాధిపతేయ్యో, సమాధిగరు హోతి సమాధాధిపతేయ్యో, న పఞ్ఞాగరు హోతి న పఞ్ఞాధిపతేయ్యో.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలగరు హోతి సీలాధిపతేయ్యో, సమాధిగరు హోతి సమాధాధిపతేయ్యో, పఞ్ఞాగరు హోతి పఞ్ఞాధిపతేయ్యో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి''న్తి. సత్తమం.

౮. నికట్ఠసుత్తం

౧౩౮. ''చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? నికట్ఠకాయో అనికట్ఠచిత్తో, అనికట్ఠకాయో నికట్ఠచిత్తో, అనికట్ఠకాయో చ అనికట్ఠచిత్తో చ, నికట్ఠకాయో చ నికట్ఠచిత్తో చ.

''కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నికట్ఠకాయో హోతి అనికట్ఠచిత్తో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అరఞ్ఞవనపత్థాని [అరఞ్ఞే వనపత్థాని (సీ. పీ.)] పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి. సో తత్థ కామవితక్కమ్పి వితక్కేతి బ్యాపాదవితక్కమ్పి వితక్కేతి విహింసావితక్కమ్పి వితక్కేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నికట్ఠకాయో హోతి అనికట్ఠచిత్తో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అనికట్ఠకాయో హోతి నికట్ఠచిత్తో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నహేవ ఖో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి. సో తత్థ నేక్ఖమ్మవితక్కమ్పి వితక్కేతి అబ్యాపాదవితక్కమ్పి వితక్కేతి అవిహింసావితక్కమ్పి వితక్కేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అనికట్ఠకాయో హోతి నికట్ఠచిత్తో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అనికట్ఠకాయో చ హోతి అనికట్ఠచిత్తో చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నహేవ ఖో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి . సో తత్థ కామవితక్కమ్పి వితక్కేతి బ్యాపాదవితక్కమ్పి వితక్కేతి విహింసావితక్కమ్పి వితక్కేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అనికట్ఠకాయో చ హోతి అనికట్ఠచిత్తో చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నికట్ఠకాయో చ హోతి నికట్ఠచిత్తో చ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి. సో తత్థ నేక్ఖమ్మవితక్కమ్పి వితక్కేతి అబ్యాపాదవితక్కమ్పి వితక్కేతి అవిహింసావితక్కమ్పి వితక్కేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నికట్ఠకాయో చ హోతి నికట్ఠచిత్తో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. అట్ఠమం.

౯. ధమ్మకథికసుత్తం

౧౩౯. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మకథికా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ధమ్మకథికో అప్పఞ్చ భాసతి అసహితఞ్చ; పరిసా చస్స [పరిసా చ (సీ. స్యా. కం. పీ.) పు. ప. ౧౩౬] న కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ధమ్మకథికో అప్పఞ్చ భాసతి సహితఞ్చ; పరిసా చస్స కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ధమ్మకథికో బహుఞ్చ భాసతి అసహితఞ్చ; పరిసా చస్స న కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ధమ్మకథికో బహుఞ్చ భాసతి సహితఞ్చ; పరిసా చస్స కుసలా హోతి సహితాసహితస్స. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, ధమ్మకథికో ఏవరూపాయ పరిసాయ ధమ్మకథికోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మకథికా”తి. నవమం.

౧౦. వాదీసుత్తం

౧౪౦. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, వాదీ. కతమే చత్తారో? అత్థి , భిక్ఖవే, వాదీ అత్థతో పరియాదానం గచ్ఛతి, నో బ్యఞ్జనతో; అత్థి, భిక్ఖవే, వాదీ బ్యఞ్జనతో పరియాదానం గచ్ఛతి, నో అత్థతో; అత్థి, భిక్ఖవే, వాదీ అత్థతో చ బ్యఞ్జనతో చ పరియాదానం గచ్ఛతి; అత్థి, భిక్ఖవే, వాదీ నేవత్థతో నో బ్యఞ్జనతో పరియాదానం గచ్ఛతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో వాదీ. అట్ఠానమేతం, భిక్ఖవే, అనవకాసో యం చతూహి పటిసమ్భిదాహి సమన్నాగతో [సమన్నాగతో భిక్ఖు (సీ. స్యా. కం.)] అత్థతో వా బ్యఞ్జనతో వా పరియాదానం గచ్ఛేయ్యా”తి. దసమం.

పుగ్గలవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

సంయోజనం పటిభానో, ఉగ్ఘటితఞ్ఞు ఉట్ఠానం;
సావజ్జో ద్వే చ సీలాని, నికట్ఠ ధమ్మ వాదీ చాతి.

(౧౫) ౫. ఆభావగ్గో

౧. ఆభాసుత్తం

౧౪౧. "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, ఆభా. కతమా చతస్సో? చన్దాభా, సూరియాభా, అగ్గాభా, పఞ్ఞాభా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో ఆభా. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం [చతస్సన్నం (స్యా॰ కం॰) సద్దనీతిపదమాలా పస్సితబ్బా] ఆభానం యదిదం పఞ్ఞాభా"తి. పఠమం.

౨. పభాసుత్తం

౧౪౨. "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పభా. కతమా చతస్సో? చన్దప్పభా , సూరియప్పభా, అగ్గిప్పభా, పఞ్ఞాపభా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పభా. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమాసం చతున్నం పభానం యదిదం పఞ్ఞాపభా"తి. దుతియం.

౩. ఆలోకసుత్తం

౧౪౩. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ఆలోకా. కతమే చత్తారో? చన్దాలోకో, సూరియాలోకో, అగ్గాలోకో, పఞ్ఞాలోకో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఆలోకా. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమేసం చతున్నం ఆలోకానం యదిదం పఞ్ఞాలోకో"తి. తతియం.

౪. ఓభాససుత్తం

౧౪౪. "చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ఓభాసా. కతమే చత్తారో? చన్దోభాసో, సూరియోభాసో, అగ్గోభాసో, పఞ్ఞోభాసో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ఓభాసా. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమేసం చతున్నం ఓభాసానం యదిదం పఞ్ఞోభాసో"తి. చతుత్థం.

౫. పజ్జోతసుత్తం

౧౪౫. "చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పజ్జోతా. కతమే చత్తారో? చన్దపజ్జోతో, సూరియపజ్జోతో, అగ్గిపజ్జోతో, పఞ్ఞాపజ్జోతో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పజ్జోతా. ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, ఇమేసం చతున్నం పజ్జోతానం యదిదం పఞ్ఞాపజ్జోతో"తి. పఞ్చమం.

౬. పఠమకాలసుత్తం

౧౪౬. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, కాలా. కతమే చత్తారో? కాలేన ధమ్మస్సవనం, కాలేన ధమ్మసాకచ్ఛా, కాలేన సమ్మసనా [కాలేన సమథో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], కాలేన విపస్సనా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో కాలా"తి. ఛట్ఠం.

౭. దుతియకాలసుత్తం

౧౪౭. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, కాలా సమ్మా భావియమానా సమ్మా అనుపరివత్తియమానా అనుపుబ్బేన ఆసవానం ఖయం పాపేన్తి. కతమే చత్తారో? కాలేన ధమ్మస్సవనం, కాలేన ధమ్మసాకచ్ఛా, కాలేన సమ్మసనా, కాలేన విపస్సనా –

ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో కాలా సమ్మా భావియమానా సమ్మా అనుపరివత్తియమానా అనుపుబ్బేన ఆసవానం ఖయం పాపేన్తి.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉపరిపబ్బతే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే తం ఉదకం యథానిన్నం పవత్తమానం పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరేతి; పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరా కుసోబ్భే పరిపూరేన్తి; కుసోబ్భా పరిపూరా మహాసోబ్భే పరిపూరేన్తి; మహాసోబ్భా పరిపూరా కున్నదియో పరిపూరేన్తి; కున్నదియో పరిపూరా మహానదియో పరిపూరేన్తి; మహానదియో పరిపూరా సముద్దం [సముద్దం సాగరం (సీ॰ పీ॰ క॰), సముద్దసాగరం (స్యా॰ కం॰)] పరిపూరేన్తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇమే చత్తారో కాలా సమ్మా భావియమానా సమ్మా అనుపరివత్తియమానా అనుపుబ్బేన ఆసవానం ఖయం పాపేన్తీ"తి. సత్తమం.

౮. దుచ్చరితసుత్తం

౧౪౮. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, వచీదుచ్చరితాని. కతమాని చత్తారి? ముసావాదో, పిసుణా వాచా, ఫరుసా వాచా, సమ్ఫప్పలాపో – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి వచీదుచ్చరితానీ"తి. అట్ఠమం.

౯. సుచరితసుత్తం

౧౪౯. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, వచీసుచరితాని. కతమాని చత్తారి? సచ్చవాచా, అపిసుణా వాచా, సణ్హా వాచా, మన్తభాసా – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి వచీసుచరితానీ"తి. నవమం.

౧౦. సారసుత్తం

౧౫౦. "చత్తారోమే, భిక్ఖవే, సారా. కతమే చత్తారో? సీలసారో, సమాధిసారో, పఞ్ఞాసారో, విముత్తిసారో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సారా"తి. దసమం.

ఆభావగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

ఆభా పభా చ ఆలోకా, ఓభాసా చేవ పజ్జోతా;
ద్వే కాలా చరితా ద్వే చ, హోన్తి సారేన తే దసాతి.

తతియపణ్ణాసకం సమత్తం.

౪. చతుత్థపణ్ణాసకం

(౧౬) ౧. ఇన్ద్రియవగ్గో

౧. ఇన్ద్రియసుత్తం

౧౫౧. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, ఇన్ద్రియాని. కతమాని చత్తారి? సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి ఇన్ద్రియానీ"తి. పఠమం.

౨. సద్ధాబలసుత్తం

౧౫౨. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని చత్తారి? సద్ధాబలం, వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి బలానీ"తి. దుతియం.

౩. పఞ్ఞాబలసుత్తం

౧౫౩. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని చత్తారి? పఞ్ఞాబలం, వీరియబలం, అనవజ్జబలం, సఙ్గహబలం [సఙ్గాహబలం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి బలానీ"తి. తతియం.

౪. సతిబలసుత్తం

౧౫౪. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని చత్తారి? సతిబలం, సమాధిబలం, అనవజ్జబలం, సఙ్గహబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి బలానీ"తి. చతుత్థం.

౫. పటిసఙ్ఖానబలసుత్తం

౧౫౫. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని చత్తారి? పటిసఙ్ఖానబలం, భావనాబలం, అనవజ్జబలం, సఙ్గహబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి బలానీ"తి. పఞ్చమం.

౬. కప్పసుత్తం

౧౫౬. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, కప్పస్స అసఙ్ఖ్యేయ్యాని. కతమాని చత్తారి? యదా, భిక్ఖవే, కప్పో సంవట్టతి, తం న సుకరం సఙ్ఖాతుం – ఏత్తకాని వస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససహస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సానీతి వా.

"యదా, భిక్ఖవే, కప్పో సంవట్టో తిట్ఠతి, తం న సుకరం సఙ్ఖాతుం – ఏత్తకాని వస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససహస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సానీతి వా.

"యదా, భిక్ఖవే, కప్పో వివట్టతి, తం న సుకరం సఙ్ఖాతుం – ఏత్తకాని వస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససహస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సానీతి వా.

“యదా, భిక్ఖవే, కప్పో వివట్టో తిట్ఠతి, తం న సుకరం సఙ్ఖాతుం – ఏత్తకాని వస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససహస్సానీతి వా, ఏత్తకాని వస్ససతసహస్సానీతి వా. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి కప్పస్స అసఙ్ఖ్యేయ్యానీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. రోగసుత్తం

౧౫౭. “ద్వేమే, భిక్ఖవే, రోగా. కతమే ద్వే? కాయికో చ రోగో చేతసికో చ రోగో. దిస్సన్తి, భిక్ఖవే, సత్తా కాయికేన రోగేన ఏకమ్పి వస్సం ఆరోగ్యం పటిజానమానా, ద్వేపి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, తీణిపి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, చత్తారిపి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, పఞ్చపి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, దసపి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, వీసతిపి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, తింసమ్పి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, చత్తారీసమ్పి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, పఞ్ఞాసమ్పి వస్సాని ఆరోగ్యం పటిజానమానా, వస్ససతమ్పి, భియ్యోపి ఆరోగ్యం పటిజానమానా . తే, భిక్ఖవే, సత్తా సుదుల్లభా [దుల్లభా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] లోకస్మిం యే చేతసికేన రోగేన ముహుత్తమ్పి ఆరోగ్యం పటిజానన్తి, అఞ్ఞత్ర ఖీణాసవేహి.

“చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పబ్బజితస్స రోగా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహిచ్ఛో హోతి విఘాతవా అసన్తుట్ఠో ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. సో మహిచ్ఛో సమానో విఘాతవా అసన్తుట్ఠో ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన పాపికం ఇచ్ఛం పణిదహతి అనవఞ్ఞప్పటిలాభాయ లాభసక్కారసిలోకప్పటిలాభాయ. సో ఉట్ఠహతి ఘటతి వాయమతి అనవఞ్ఞప్పటిలాభాయ లాభసక్కారసిలోకప్పటిలాభాయ. సో సఙ్ఖాయ కులాని ఉపసఙ్కమతి, సఙ్ఖాయ నిసీదతి, సఙ్ఖాయ ధమ్మం భాసతి, సఙ్ఖాయ ఉచ్చారపస్సావం సన్ధారేతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పబ్బజితస్స రోగా.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘న మహిచ్ఛా భవిస్సామ విఘాతవన్తో అసన్తుట్ఠా ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, న పాపికం ఇచ్ఛం పణిదహిస్సామ అనవఞ్ఞప్పటిలాభాయ లాభసక్కారసిలోకప్పటిలాభాయ, న ఉట్ఠహిస్సామ న ఘటిస్సామ న వాయమిస్సామ అనవఞ్ఞప్పటిలాభాయ లాభసక్కారసిలోకప్పటిలాభాయ, ఖమా భవిస్సామ సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికా భవిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే , సిక్ఖితబ్బ”న్తి. సత్తమం.

౮. పరిహానిసుత్తం

౧౫౮. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి . “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

“యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా చత్తారో ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘పరిహాయామి కుసలేహి ధమ్మేహి’. పరిహానమేతం వుత్తం భగవతా. కతమే చత్తారో? రాగవేపుల్లత్తం [రాగవేపుల్లతం (సీ.

స్యా॰ కం॰ పీ॰)], దోసవేపుల్లత్తం, మోహవేపుల్లత్తం, గమ్భీరేసు ఖో పనస్స ఠానాఠానేసు పఞ్ఞాచక్ఖు న కమతి. యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా ఇమే చత్తారో ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – 'పరిహాయామి కుసలేహి ధమ్మేహి'. పరిహానమేతం వుత్తం భగవతా.

"యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా చత్తారో ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – 'న పరిహాయామి కుసలేహి ధమ్మేహి'. అపరిహానమేతం వుత్తం భగవతా. కతమే చత్తారో? రాగతనుత్తం [రాగతనుత్తనం (క॰)], దోసతనుత్తం, మోహతనుత్తం, గమ్భీరేసు ఖో పనస్స ఠానాఠానేసు పఞ్ఞాచక్ఖు కమతి. యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా ఇమే చత్తారో ధమ్మే అత్తని సమనుపస్సతి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – 'న పరిహాయామి కుసలేహి ధమ్మేహి'. అపరిహానమేతం వుత్తం భగవతా"తి. అట్ఠమం.

౯. భిక్ఖునీసుత్తం

౧౫౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే . అథ ఖో అఞ్ఞతరా భిక్ఖునీ అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – "ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, యేనయ్యో ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన అయ్యస్స ఆనన్దస్స పాదే సిరసా వన్ద – 'ఇత్థన్నామా, భన్తే, భిక్ఖునీ ఆబాధికినీ దుక్ఖితా బాళ్హగిలానా. సా అయ్యస్స ఆనన్దస్స పాదే సిరసా వన్దతీ'తి. ఏవఞ్చ వదేహి – 'సాధు కిర, భన్తే, అయ్యో ఆనన్దో యేన భిక్ఖునుపస్సయో యేన సా భిక్ఖునీ తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా'"తి . "ఏవం, అయ్యే"తి ఖో సో పురిసో తస్సా భిక్ఖునియా పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో పురిసో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ –

"ఇత్థన్నామా, భన్తే, భిక్ఖునీ ఆబాధికినీ దుక్ఖితా బాళ్హగిలానా. సా ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పాదే సిరసా వన్దతి, ఏవఞ్చ వదేతి – 'సాధు కిర, భన్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భిక్ఖునుపస్సయో యేన సా భిక్ఖునీ తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా'"తి. అధివాసేసి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో తుణ్హీభావేన.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన భిక్ఖునుపస్సయో యేన సా భిక్ఖునీ తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో సా భిక్ఖునీ ఆయస్మన్తం ఆనన్దం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వా ససీసం పారుపిత్వా మఞ్చకే నిపజ్జి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన సా భిక్ఖునీ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో తం భిక్ఖునిం ఏతదవోచ –

"ఆహారసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో ఆహారం నిస్సాయ. ఆహారో పహాతబ్బో. తణ్హాసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో తణ్హం నిస్సాయ. తణ్హా పహాతబ్బా. మానసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో మానం నిస్సాయ. మానో పహాతబ్బో. మేథునసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో. మేథునే చ సేతుఘాతో వుత్తో భగవతా.

"'ఆహారసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో ఆహారం నిస్సాయ. ఆహారో పహాతబ్బో'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భగిని, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఆహారం ఆహారేతి – 'నేవ దవాయ న మదాయ న మణ్డనాయ న విభూసనాయ, యావదేవ ఇమస్స కాయస్స ఠితియా యాపనాయ విహింసూపరతియా

బ్రహ్మచరియానుగ్గహాయ. ఇతి పురాణఞ్చ వేదనం పటిహఙ్ఖామి, నవఞ్చ వేదనం న ఉప్పాదేస్సామి. యాత్రా చ మే భవిస్సతి అనవజ్జతా చ ఫాసువిహారో చా’తి. సో అపరేన సమయేన ఆహారం నిస్సాయ ఆహారం పజహతి. ‘ఆహారసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో ఆహారం నిస్సాయ. ఆహారో పహాతబ్బో’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“‘తణ్హాసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో తణ్హం నిస్సాయ. తణ్హా పహాతబ్బా’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భగిని, భిక్ఖు సుణాతి – ‘ఇత్థన్నామో కిర భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘కుదాస్సు నామ అహమ్పి ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామీ’తి! సో అపరేన సమయేన తణ్హం నిస్సాయ తణ్హం పజహతి. ‘తణ్హాసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో తణ్హం నిస్సాయ. తణ్హా పహాతబ్బా’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“‘మానసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో మానం నిస్సాయ. మానో పహాతబ్బో’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భగిని, భిక్ఖు సుణాతి – ‘ఇత్థన్నామో కిర భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘సో హి నామ ఆయస్మా ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి; కిమఙ్గం [కిమఙ్గ (సీ॰ పీ॰) అ॰ ని॰ ౩.౧౮౦; చూళవ॰ ౩౩౧; సం॰ ని॰ ౩.౧౦౭౦] పనాహ’న్తి! సో అపరేన సమయేన మానం నిస్సాయ మానం పజహతి. ‘మానసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో మానం నిస్సాయ. మానో పహాతబ్బో’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“మేథునసమ్భూతో అయం, భగిని, కాయో. మేథునే చ సేతుఘాతో వుత్తో భగవతా”తి.

అథ ఖో సా భిక్ఖునీ మఞ్చకా వుట్ఠహిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “అచ్చయో మం, భన్తే, అచ్చగమా, యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, యాహం ఏవమకాసిం. తస్సా మే, భన్తే, అయ్యో ఆనన్దో అచ్చయం అచ్చయతో పటిగ్గణ్హాతు, ఆయతిం సంవరాయా”తి. “తగ్ఘ తం [తగ్ఘ త్వం (సీ॰ పీ॰ క॰)], భగిని, అచ్చయో అచ్చగమా, యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, యా త్వం ఏవమకాసి. యతో చ ఖో త్వం, భగిని, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోసి, తం తే మయం పటిగ్గణ్హామ. వుద్ధి హేసా, భగిని, అరియస్స వినయే యో అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోతి ఆయతిం సంవరం ఆపజ్జతీ”తి. నవమం.

౧౦. సుగతవినయసుత్తం

౧౬౦. “సుగతో వా, భిక్ఖవే, లోకే తిట్ఠమానో సుగతవినయో వా తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సుగతో? ఇధ, భిక్ఖవే, తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. అయం, భిక్ఖవే, సుగతో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సుగతవినయో? సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. అయం, భిక్ఖవే, సుగతవినయో. ఏవం సుగతో వా, భిక్ఖవే, లోకే తిట్ఠమానో సుగతవినయో వా తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన''న్తి.

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ దుగ్గహితం సుత్తన్తం పరియాపుణన్తి దున్నిక్ఖిత్తేహి పదబ్యఞ్జనేహి. దున్నిక్ఖిత్తస్స, భిక్ఖవే, పదబ్యఞ్జనస్స అత్థోపి దున్నయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ దుబ్బచా హోన్తి దోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా అక్ఖమా అప్పదక్ఖిణగ్గాహినో అనుసాసనిం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యే తే భిక్ఖూ బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా, తే న సక్కచ్చం సుత్తన్తం పరం వాచేన్తి. తేసం అచ్చయేన ఛిన్నమూలకో సుత్తన్తో హోతి అప్పటిసరణో. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, థేరా భిక్ఖూ బాహులికా హోన్తి సాథలికా, ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా, పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా, న వీరియం ఆరభన్తి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. తేసం పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి. సాపి హోతి బాహులికా సాథలికా, ఓక్కమనే పుబ్బఙ్గమా, పవివేకే నిక్ఖిత్తధురా, న వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా సద్ధమ్మస్స సమ్మోసాయ అన్తరధానాయ సంవత్తన్తీ”తి.

“చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ సుగ్గహితం సుత్తన్తం పరియాపుణన్తి సునిక్ఖిత్తేహి పదబ్యఞ్జనేహి. సునిక్ఖిత్తస్స, భిక్ఖవే, పదబ్యఞ్జనస్స అత్థోపి సునయో హోతి. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ సువచా హోన్తి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతా ఖమా పదక్ఖిణగ్గాహినో అనుసాసనిం. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యే తే భిక్ఖూ బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా, తే సక్కచ్చం సుత్తన్తం పరం వాచేన్తి. తేసం అచ్చయేన నచ్ఛిన్నమూలకో [అచ్ఛిన్నమూలకో (స్యా. కం.) అ. ని. ౨.౧౨౬] సుత్తన్తో హోతి సప్పటిసరణో. అయం, భిక్ఖవే, తతియో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, థేరా భిక్ఖూ న బాహులికా హోన్తి న సాథలికా, ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా, పవివేకే పుబ్బఙ్గమా, వీరియం ఆరభన్తి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. తేసం పచ్ఛిమా జనతా

దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి. సాపి హోతి న బాహులికా న సాథలికా, ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా, పవివేకే పుబ్బఙ్గమా, వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ . అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో ధమ్మో సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా సద్ధమ్మస్స ఠితియా అసమ్మోసాయ అనన్తరధానాయ సంవత్తన్తీ"తి. దసమం.

ఇన్ద్రియవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

ఇన్ద్రియాని సద్ధా పఞ్ఞా, సతి సఙ్ఖానపఞ్చమం;
కప్పో రోగో పరిహాని, భిక్ఖునీ సుగతేన చాతి.

(౧౭) ౨. పటిపదావగ్గో

౧. సంఖిత్తసుత్తం

౧౬౧. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పటిపదా”తి. పఠమం.

౨. విత్థారసుత్తం

౧౬౨. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పకతియాపి తిబ్బరాగజాతికో హోతి, అభిక్ఖణం రాగజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి తిబ్బదోసజాతికో హోతి, అభిక్ఖణం దోసజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి తిబ్బమోహజాతికో హోతి, అభిక్ఖణం మోహజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని ముదూని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ముదుత్తా దన్ధం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పకతియాపి తిబ్బరాగజాతికో హోతి, అభిక్ఖణం రాగజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి తిబ్బదోసజాతికో హోతి, అభిక్ఖణం దోసజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి తిబ్బమోహజాతికో హోతి , అభిక్ఖణం మోహజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని అధిమత్తాని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అధిమత్తత్తా ఖిప్పం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పకతియాపి న తిబ్బరాగజాతికో హోతి, నాభిక్ఖణం రాగజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి న తిబ్బదోసజాతికో హోతి, నాభిక్ఖణం దోసజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి న తిబ్బమోహజాతికో హోతి, నాభిక్ఖణం మోహజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని ముదూని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం...పే.... పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ముదుత్తా దన్ధం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పకతియాపి న తిబ్బరాగజాతికో హోతి, నాభిక్ఖణం రాగజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి న తిబ్బదోసజాతికో హోతి, నాభిక్ఖణం దోసజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. పకతియాపి న తిబ్బమోహజాతికో హోతి, నాభిక్ఖణం మోహజం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని అధిమత్తాని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం . సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అధిమత్తత్తా ఖిప్పం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పటిపదా"తి. దుతియం.

౩. అసుభసుత్తం

౧౬౩. "చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ [పటిక్కూలసఞ్ఞీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)], సబ్బలోకే అనభిరతిసఞ్ఞీ [అనభిరతసఞ్ఞీ (సీ. స్యా. కం. పీ.)], సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ; మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని [సేక్ఖబలాని (స్యా. కం.)] ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం , పఞ్ఞాబలం. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని ముదూని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ముదుత్తా దన్ధం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ, సబ్బలోకే అనభిరతిసఞ్ఞీ, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ; మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం...పే.... పఞ్ఞాబలం. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని అధిమత్తాని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం...పే.... పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అధిమత్తత్తా ఖిప్పం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా? ఇధ భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – 'ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ'తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం...పే.... పఞ్ఞాబలం. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని ముదూని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం...పే.... పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ముదుత్తా దన్ధం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా? [కథా॰ ౮౧౦ ఆదయో] ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి...పే....

దుతియం ఝానం…పే.… తతియం ఝానం…పే.… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని అధిమత్తాని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అధిమత్తత్తా ఖిప్పం ఆనన్తరియం పాపుణాతి ఆసవానం ఖయాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పటిపదా”తి. తతియం.

౪. పఠమఖమసుత్తం

౧౬౪. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా చతస్సో? అక్ఖమా పటిపదా, ఖమా పటిపదా, దమా పటిపదా, సమా పటిపదా. కతమా చ, భిక్ఖవే, అక్ఖమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో [ఏకచ్చో పుగ్గలో (సీ. స్యా. కం.)] అక్కోసన్తం పచ్చక్కోసతి, రోసన్తం పటిరోసతి, భణ్డన్తం పటిభణ్డతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అక్ఖమా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, ఖమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అక్కోసన్తం న పచ్చక్కోసతి, రోసన్తం న పటిరోసతి, భణ్డన్తం న పటిభణ్డతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఖమా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం; చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి ; రక్ఖతి మనిన్ద్రియం; మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దమా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి సమేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి; ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం…పే.… ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం… ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి సమేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమా పటిపదా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పటిపదా”తి. చతుత్థం.

౫. దుతియఖమసుత్తం

౧౬౫. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా చతస్సో? అక్ఖమా పటిపదా, ఖమా పటిపదా, దమా పటిపదా, సమా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అక్ఖమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అక్ఖమో హోతి సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం

దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అనధివాసకజాతికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అక్ఖమా పటిపదా .

“కతమా చ, భిక్ఖవే, ఖమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఖమో హోతి సీతస్స ఉణ్హస్స జిఘచ్ఛాయ పిపాసాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఖమా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి...పే.... సోతేన సద్దం సుత్వా... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ; యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి మనిన్ద్రియం; మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దమా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి సమేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం...పే.... ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం... ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి సమేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమా పటిపదా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పటిపదా”తి. పఞ్చమం.

౬. ఉభయసుత్తం

౧౬౬. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా.

“తత్ర , భిక్ఖవే, యాయం పటిపదా దుక్ఖా దన్ధాభిఞ్ఞా, అయం, భిక్ఖవే, పటిపదా ఉభయేనేవ హీనా అక్ఖాయతి. యమ్పాయం పటిపదా దుక్ఖా, ఇమినాపాయం హీనా అక్ఖాయతి; యమ్పాయం పటిపదా దన్ధా, ఇమినాపాయం హీనా అక్ఖాయతి. అయం, భిక్ఖవే, పటిపదా ఉభయేనేవ హీనా అక్ఖాయతి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, యాయం పటిపదా దుక్ఖా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, అయం, భిక్ఖవే, పటిపదా దుక్ఖత్తా హీనా అక్ఖాయతి.

“తత్ర , భిక్ఖవే, యాయం పటిపదా సుఖా దన్ధాభిఞ్ఞా, అయం, భిక్ఖవే, పటిపదా దన్ధత్తా హీనా అక్ఖాయతి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, యాయం పటిపదా సుఖా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, అయం, భిక్ఖవే, పటిపదా ఉభయేనేవ పణీతా అక్ఖాయతి. యమ్పాయం పటిపదా సుఖా, ఇమినాపాయం పణీతా అక్ఖాయతి; యమ్పాయం పటిపదా ఖిప్పా, ఇమినాపాయం పణీతా అక్ఖాయతి. అయం, భిక్ఖవే, పటిపదా ఉభయేనేవ పణీతా అక్ఖాయతి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో పటిపదా”తి. ఛట్ఠం.

౭. మహామోగ్గల్లానసుత్తం

౧౬౭. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేనాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహామోగ్గల్లానేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ –

“చతస్సో ఇమా, ఆవుసో మోగ్గల్లాన, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా. ఇమా ఖో, ఆవుసో, చతస్సో పటిపదా . ఇమాసం, ఆవుసో, చతున్నం పటిపదానం [చతస్సన్నం పటిపదానం (సీ. స్యా. కం.)] కతమం తే పటిపదం ఆగమ్మ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త”న్తి?

“చతస్సో ఇమా, ఆవుసో సారిపుత్త, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా. ఇమా ఖో, ఆవుసో, చతస్సో పటిపదా . ఇమాసం, ఆవుసో, చతున్నం పటిపదానం యాయం పటిపదా దుక్ఖా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, ఇమం మే పటిపదం ఆగమ్మ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త”న్తి. సత్తమం.

౮. సారిపుత్తసుత్తం

౧౬౮. అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

“చతస్సో ఇమా, ఆవుసో సారిపుత్త, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా. ఇమా ఖో, ఆవుసో, చతస్సో పటిపదా. ఇమాసం, ఆవుసో, చతున్నం పటిపదానం కతమం తే పటిపదం ఆగమ్మ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త”న్తి?

“చతస్సో ఇమా, ఆవుసో మోగ్గల్లాన, పటిపదా. కతమా చతస్సో? దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా. ఇమా ఖో, ఆవుసో, చతస్సో పటిపదా. ఇమాసం, ఆవుసో, చతున్నం పటిపదానం యాయం పటిపదా సుఖా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, ఇమం మే పటిపదం ఆగమ్మ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముత్త”న్తి. అట్ఠమం.

౯. ససఙ్ఖారసుత్తం

౧౬౯. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దిట్ఠేవ ధమ్మే ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కాయస్స భేదా ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దిట్ఠేవ ధమ్మే అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కాయస్స భేదా అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దిట్ఠేవ ధమ్మే ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ, సబ్బలోకే అనభిరతిసఞ్ఞీ, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ. మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం . తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని అధిమత్తాని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అధిమత్తత్తా దిట్ఠేవ ధమ్మే ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దిట్ఠేవ ధమ్మే ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కాయస్స భేదా ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అసుభానుపస్సీ కాయే విహరతి, ఆహారే పటికూలసఞ్ఞీ, సబ్బలోకే అనభిరతిసఞ్ఞీ, సబ్బసఙ్ఖారేసు అనిచ్చానుపస్సీ. మరణసఞ్ఞా ఖో పనస్స అజ్ఝత్తం సూపట్ఠితా హోతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని ముదూని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ముదుత్తా కాయస్స భేదా ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కాయస్స భేదా ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దిట్ఠేవ ధమ్మే అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే॰… పఠమం ఝానం…పే॰… దుతియం ఝానం…పే॰… తతియం ఝానం…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం…పే॰… పఞ్ఞాబలం. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని అధిమత్తాని పాతుభవన్తి – సద్ధిన్ద్రియం…పే॰… పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం అధిమత్తత్తా దిట్ఠేవ ధమ్మే అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దిట్ఠేవ ధమ్మే అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కాయస్స భేదా అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే , భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే॰… పఠమం ఝానం…పే॰… దుతియం ఝానం…పే॰… తతియం ఝానం…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ఇమాని పఞ్చ సేఖబలాని ఉపనిస్సాయ విహరతి – సద్ధాబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, వీరియబలం, పఞ్ఞాబలం. తస్సిమాని పఞ్చిన్ద్రియాని…పే॰… పఞ్ఞిన్ద్రియం. సో ఇమేసం పఞ్చన్నం ఇన్ద్రియానం ముదుత్తా కాయస్స భేదా అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కాయస్స భేదా అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. నవమం.

౧౦. యుగనద్ధసుత్తం

౧౭౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. తత్ర ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

“యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా మమ సన్తికే అరహత్తప్పత్తిం [అరహత్తప్పత్తం (క॰) పటి॰ మ॰ ౨.౧ పటిసమ్భిదామగ్గేపి] బ్యాకరోతి, సబ్బో సో చతూహి మగ్గేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన.

“కతమేహి చతూహి? ఇధ, ఆవుసో, భిక్ఖు సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావేతి. తస్స సమథపుబ్బఙ్గమం విపస్సనం భావయతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావేతి. తస్స విపస్సనాపుబ్బఙ్గమం సమథం భావయతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి . తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావేతి. తస్స సమథవిపస్సనం యుగనద్ధం భావయతో మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో ధమ్ముద్ధచ్చవిగ్గహితం మానసం హోతి. హోతి సో, ఆవుసో, సమయో యం తం చిత్తం అజ్ఝత్తమేవ సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి సమాధియతి. తస్స మగ్గో సఞ్జాయతి. సో తం మగ్గం ఆసేవతి భావేతి బహులీకరోతి. తస్స తం మగ్గం ఆసేవతో భావయతో బహులీకరోతో సంయోజనాని పహీయన్తి, అనుసయా బ్యన్తీహోన్తి.

“యో హి కోచి, ఆవుసో, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా మమ సన్తికే అరహత్తప్పత్తిం బ్యాకరోతి, సబ్బో సో ఇమేహి చతూహి మగ్గేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేనా”తి. దసమం.

పటిపదావగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

సంఖిత్తం విత్థారాసుభం, ద్వే ఖమా ఉభయేన చ;
మోగ్గల్లానో సారిపుత్తో, ససఙ్ఖారం యుగనద్ధేన చాతి.

(१८) ३. సఞ్చేతనియవగ్గో

౧. చేతనాసుత్తం

౧౭౧. [కథా॰ ౫౩౯] “కాయే వా, భిక్ఖవే, సతి కాయసఞ్చేతనాహేతు ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. వాచాయ వా, భిక్ఖవే, సతి వచీసఞ్చేతనాహేతు ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. మనే వా, భిక్ఖవే, సతి మనోసఞ్చేతనాహేతు ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం అవిజ్జాపచ్చయావ.

“సామం వా తం, భిక్ఖవే, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. పరే వాస్స [పరే వా తస్స (క॰)] తం, భిక్ఖవే, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోన్తి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. సమ్పజానో వా తం, భిక్ఖవే, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం. అసమ్పజానో వా తం, భిక్ఖవే, కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం.

“సామం వా తం, భిక్ఖవే, వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం; పరే వాస్స తం, భిక్ఖవే , వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోన్తి; యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం; సమ్పజానో వా తం, భిక్ఖవే, వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం; అసమ్పజానో వా తం, భిక్ఖవే, వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం.

“సామం వా తం, భిక్ఖవే, మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం; పరే వాస్స తం, భిక్ఖవే, మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోన్తి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం; సమ్పజానో వా తం, భిక్ఖవే, మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం; అసమ్పజానో వా తం, భిక్ఖవే, మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం.

“ఇమేసు , భిక్ఖవే, ధమ్మేసు అవిజ్జా అనుపతితా, అవిజ్జాయత్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సో కాయో న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం, సా వాచా న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం, సో మనో న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖం, ఖేత్తం తం [వత్థుం తం (సబ్బత్థ)] న హోతి…పే॰… వత్థుం తం న హోతి…పే॰… ఆయతనం తం న హోతి…పే॰… అధికరణం తం న హోతి యంపచ్చయాస్స తం ఉప్పజ్జతి అజ్ఝత్తం సుఖదుక్ఖ”న్తి.

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అత్తభావపటిలాభా. కతమే చత్తారో? అత్థి, భిక్ఖవే, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే అత్తసఞ్చేతనా కమతి, నో పరసఞ్చేతనా. అత్థి, భిక్ఖవే, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే పరసఞ్చేతనా కమతి, నో అత్తసఞ్చేతనా. అత్థి, భిక్ఖవే, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే అత్తసఞ్చేతనా చ కమతి పరసఞ్చేతనా చ. అత్థి, భిక్ఖవే, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే నేవత్తసఞ్చేతనా కమతి, నో పరసఞ్చేతనా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అత్తభావపటిలాభా”తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి – 'తత్ర, భన్తే, యాయం అత్తభావపటిలాభో యస్మిం అత్తభావపటిలాభే అత్తసఞ్చేతనా కమతి నో పరసఞ్చేతనా, అత్తసఞ్చేతనాహేతు తేసం సత్తానం తమ్హా కాయా చుతి హోతి. తత్ర, భన్తే, యాయం అత్తభావపటిలాభో యస్మిం అత్తభావపటిలాభే పరసఞ్చేతనా కమతి నో అత్తసఞ్చేతనా, పరసఞ్చేతనాహేతు తేసం సత్తానం తమ్హా కాయా చుతి హోతి. తత్ర, భన్తే, యాయం అత్తభావపటిలాభో యస్మిం అత్తభావపటిలాభే అత్తసఞ్చేతనా చ కమతి పరసఞ్చేతనా చ, అత్తసఞ్చేతనా చ పరసఞ్చేతనా చ హేతు తేసం సత్తానం తమ్హా కాయా చుతి హోతి. తత్ర, భన్తే, యాయం అత్తభావపటిలాభో యస్మిం అత్తభావపటిలాభే నేవ అత్తసఞ్చేతనా కమతి నో పరసఞ్చేతనా, కతమే తేన దేవా దట్ఠబ్బా'"తి? "నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగా, సారిపుత్త, దేవా తేన దట్ఠబ్బా"తి.

"కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా తమ్హా కాయా చుతా ఆగామినో హోన్తి ఆగన్తారో ఇత్థత్తం? కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా తమ్హా కాయా చుతా అనాగామినో హోన్తి అనాగన్తారో ఇత్థత్త"న్తి? "ఇధ, సారిపుత్త, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని అప్పహీనాని హోన్తి, సో దిట్ఠేవ ధమ్మే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి; తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సో తతో చుతో ఆగామీ హోతి ఆగన్తా ఇత్థత్తం.

"ఇధ పన, సారిపుత్త, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స ఓరమ్భాగియాని సంయోజనాని పహీనాని హోన్తి, సో దిట్ఠేవ ధమ్మే నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి, తం నికామేతి, తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి; తత్థ ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. సో తతో చుతో అనాగామీ హోతి అనాగన్తా ఇత్థత్తం.

"అయం ఖో, సారిపుత్త, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా తమ్హా కాయా చుతా ఆగామినో హోన్తి ఆగన్తారో ఇత్థత్తం. అయం పన, సారిపుత్త, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా తమ్హా కాయా చుతా అనాగామినో హోన్తి అనాగన్తారో ఇత్థత్త"న్తి. పఠమం.

౨. విభత్తిసుత్తం

౧౭౨. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి. "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"అద్ధమాసూపసమ్పన్నేన మే, ఆవుసో, అత్థపటిసమ్భిదా సచ్ఛికతా ఓధిసో బ్యఞ్జనసో. తమహం అనేకపరియాయేన ఆచిక్ఖామి దేసేమి పఞ్ఞాపేమి పట్ఠపేమి వివరామి విభజామి ఉత్తానీకరోమి. యస్స ఖో పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా, సో మం పఞ్హేన. అహం వేయ్యాకరణేన సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా యో నో ధమ్మానం సుకుసలో.

"అద్ధమాసూపసమ్పన్నేన మే, ఆవుసో, ధమ్మపటిసమ్భిదా సచ్ఛికతా ఓధిసో బ్యఞ్జనసో. తమహం అనేకపరియాయేన ఆచిక్ఖామి దేసేమి పఞ్ఞాపేమి పట్ఠపేమి వివరామి విభజామి ఉత్తానీకరోమి. యస్స ఖో పనస్స కఙ్ఖా వా

విమతి వా, సో మం పఞ్హేన. అహం వేయ్యాకరణేన సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా యో నో ధమ్మానం సుకుసలో.

“అద్ధమాసూపసమ్పన్నేన మే, ఆవుసో, నిరుత్తిపటిసమ్భిదా సచ్ఛికతా ఓధిసో బ్యఞ్జనసో. తమహం అనేకపరియాయేన ఆచిక్ఖామి దేసేమి పఞ్ఞాపేమి పట్ఠపేమి వివరామి విభజామి ఉత్తానీకరోమి. యస్స ఖో పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా, సో మం పఞ్హేన. అహం వేయ్యాకరణేన సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా యో నో ధమ్మానం సుకుసలో.

“అద్ధమాసూపసమ్పన్నేన మే, ఆవుసో, పటిభానపటిసమ్భిదా సచ్ఛికతా ఓధిసో బ్యఞ్జనసో. తమహం అనేకపరియాయేన ఆచిక్ఖామి దేసేమి పఞ్ఞాపేమి పట్ఠపేమి వివరామి విభజామి ఉత్తానీకరోమి. యస్స ఖో పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా, సో మం పఞ్హేన. అహం వేయ్యాకరణేన సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా యో నో ధమ్మానం సుకుసలో”తి. దుతియం.

౩. మహాకోట్ఠికసుత్తం

౧౭౪. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

“ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“ఛన్నం , ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థి చ నత్థి చ అఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నేవత్థి నో నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థి చ నత్థి చ అఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నేవత్థి నో నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి. యథా కథం పన, ఆవుసో, ఇమస్స భాసితస్స అత్థో దట్ఠబ్బో”తి?

“‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థి చ నత్థి చ అఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నేవత్థి నో నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. యావతా, ఆవుసో, ఛన్నం ఫస్సాయతనానం గతి తావతా పపఞ్చస్స గతి; యావతా పపఞ్చస్స గతి తావతా ఛన్నం ఫస్సాయతనానం గతి. ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా పపఞ్చనిరోధో పపఞ్చవూపసమో”తి. తతియం.

౪. ఆనన్దసుత్తం

౧౭౪. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేనాయస్మా మహాకోట్ఠికో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా మహాకోట్ఠికేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ –

“ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థి చ నత్థి చ అఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నేవత్థి నో నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ”తి?

“మా హేవం, ఆవుసో”.

“‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థి చ నత్థి చ అఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నేవత్థి నో నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘మా హేవం, ఆవుసో’తి వదేసి . యథా కథం పనావుసో, ఇమస్స భాసితస్స అత్థో దట్ఠబ్బో”తి?

‘‘‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా అత్థి చ నత్థి చ అఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. ‘ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా నేవత్థి నో నత్థఞ్ఞం కిఞ్చీ’తి, ఇతి వదం అప్పపఞ్చం పపఞ్చేతి. యావతా, ఆవుసో, ఛన్నం ఫస్సాయతనానం గతి తావతా పపఞ్చస్స గతి . యావతా పపఞ్చస్స గతి తావతా ఛన్నం ఫస్సాయతనానం గతి. ఛన్నం, ఆవుసో, ఫస్సాయతనానం అసేసవిరాగనిరోధా పపఞ్చనిరోధో పపఞ్చవూపసమో’’తి. చతుత్థం.

౫. ఉపవాణసుత్తం

౧౭౫. అథ ఖో ఆయస్మా ఉపవాణో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఉపవాణో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

‘‘కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, విజ్జాయన్తకరో హోతీ’’తి?

‘‘నో హిదం, ఆవుసో’’.

‘‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, చరణేనన్తకరో హోతీ’’తి?

‘‘నో హిదం, ఆవుసో’’.

‘‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, విజ్జాచరణేనన్తకరో హోతీ’’తి?

‘‘నో హిదం, ఆవుసో’’.

‘‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, అఞ్ఞత్ర విజ్జాచరణేనన్తకరో హోతీ’’తి?

‘‘నో హిదం, ఆవుసో’’.

‘‘‘కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, విజ్జాయన్తకరో హోతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘నో హిదం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, చరణేనన్తకరో హోతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘నో హిదం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, విజ్జాచరణేనన్తకరో హోతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘నో హిదం, ఆవుసో’తి వదేసి. ‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, అఞ్ఞత్ర విజ్జాచరణేనన్తకరో హోతీ’తి, ఇతి పుట్ఠో సమానో – ‘నో హిదం, ఆవుసో’తి వదేసి. యథా కథం పనావుసో, అన్తకరో హోతీ’’తి?

‘‘విజ్జాయ చే, ఆవుసో, అన్తకరో అభవిస్స, సఉపాదానోవ సమానో అన్తకరో అభవిస్స. చరణేన చే, ఆవుసో, అన్తకరో అభవిస్స, సఉపాదానోవ సమానో అన్తకరో అభవిస్స. విజ్జాచరణేన చే, ఆవుసో, అన్తకరో అభవిస్స, సఉపాదానోవ సమానో అన్తకరో అభవిస్స. అఞ్ఞత్ర విజ్జాచరణేన చే, ఆవుసో, అన్తకరో అభవిస్స, పుథుజ్జనో అన్తకరో అభవిస్స. పుథుజ్జనో హి,

ఆవుసో, అఞ్ఞత్ర విజ్జాచరణేన. చరణవిపన్నో ఖో, ఆవుసో, యథాభూతం న జానాతి న పస్సతి. చరణసమ్పన్నో యథాభూతం జానాతి పస్సతి. యథాభూతం జానం పస్సం అన్తకరో హోతీ"తి. పఞ్చమం.

౬. ఆయాచనసుత్తం

౧౭౬. "సద్ధో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం సమ్మా ఆయాచమానో ఆయాచేయ్య – 'తాదిసో హోమి యాదిసా సారిపుత్తమోగ్గల్లానా'తి [అ. ని. ౨.౧౩౧ ఇదం సుత్తం ఆగతం]. ఏసా, భిక్ఖవే , తులా ఏతం పమాణం మమ సావకానం భిక్ఖూనం, యదిదం సారిపుత్తమోగ్గల్లానా.

"సద్ధా, భిక్ఖవే, భిక్ఖునీ ఏవం సమ్మా ఆయాచమానా ఆయాచేయ్య – 'తాదిసా హోమి యాదిసా ఖేమా చ భిక్ఖునీ ఉప్పలవణ్ణా చా'తి. ఏసా, భిక్ఖవే, తులా ఏతం పమాణం మమ సావికానం భిక్ఖునీనం, యదిదం ఖేమా చ భిక్ఖునీ ఉప్పలవణ్ణా చ.

"సద్ధో, భిక్ఖవే, ఉపాసకో ఏవం సమ్మా ఆయాచమానో ఆయాచేయ్య – 'తాదిసో హోమి యాదిసో చిత్తో చ గహపతి హత్థకో చ ఆళవకో'తి. ఏసా, భిక్ఖవే, తులా ఏతం పమాణం మమ సావకానం ఉపాసకానం, యదిదం చిత్తో చ గహపతి హత్థకో చ ఆళవకో.

"సద్ధా, భిక్ఖవే, ఉపాసికా ఏవం సమ్మా ఆయాచమానా ఆయాచేయ్య – 'తాదిసా హోమి యాదిసా ఖుజ్జుత్తరా చ ఉపాసికా వేళుకణ్డకియా చ నన్దమాతా'తి. ఏసా, భిక్ఖవే, తులా ఏతం పమాణం మమ సావికానం ఉపాసికానం, యదిదం ఖుజ్జుత్తరా చ ఉపాసికా వేళుకణ్డకియా చ నన్దమాతా"తి. ఛట్ఠం.

౭. రాహులసుత్తం

౧౭౭. అథ ఖో ఆయస్మా రాహులో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం రాహులం భగవా ఏతదవోచ –

"యా చ, రాహుల , అజ్ఝత్తికా పథవీధాతు యా చ బాహిరా పథవీధాతు, పథవీధాతురేవేసా. 'తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా పథవీధాతుయా నిబ్బిన్దతి, పథవీధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

"యా చ, రాహుల, అజ్ఝత్తికా ఆపోధాతు యా చ బాహిరా ఆపోధాతు , ఆపోధాతురేవేసా. 'తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా ఆపోధాతుయా నిబ్బిన్దతి, ఆపోధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

"యా చ, రాహుల, అజ్ఝత్తికా తేజోధాతు యా చ బాహిరా తేజోధాతు, తేజోధాతురేవేసా. 'తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా తేజోధాతుయా నిబ్బిన్దతి, తేజోధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

“యా చ, రాహుల, అజ్ఝత్తికా వాయోధాతు యా చ బాహిరా వాయోధాతు, వాయోధాతురేవేసా. ‘తం నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి, ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దట్ఠబ్బం. ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ దిస్వా వాయోధాతుయా నిబ్బిన్దతి, వాయోధాతుయా చిత్తం విరాజేతి.

“యతో ఖో, రాహుల, భిక్ఖు ఇమాసు చతూసు ధాతూసు నేవత్తానం న అత్తనియం సమనుపస్సతి, అయం వుచ్చతి, రాహుల, భిక్ఖు అచ్ఛేచ్ఛి తణ్హం, వివత్తయి సంయోజనం, సమ్మా మానాభిసమయా అన్తమకాసి దుక్ఖస్సా”తి. సత్తమం.

౮. జమ్బాలీసుత్తం

౧౭౮. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతి. తస్స సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతో సక్కాయనిరోధే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి నాధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం [తస్స కో ఏతం (సీ. స్యా. కం. పీ.), ఏవం ఖో తస్స (?) “ఏవం హి తస్సా భిక్ఖవే జమ్బాలియా”తి పాఠో వియ], భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న సక్కాయనిరోధో పాటికఙ్ఖో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో లేపగతేన [లసగతేన (సీ. పీ.)] హత్థేన సాఖం గణ్హేయ్య, తస్స సో హత్థో సజ్జేయ్యపి గణ్హేయ్యపి [గయ్హేయ్యపి (?)] బజ్ఝేయ్యపి [ఖజ్జేయ్యపి (సీ.)]; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతి. తస్స సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతో సక్కాయనిరోధే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి నాధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న సక్కాయనిరోధో పాటికఙ్ఖో.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతి . తస్స సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతో సక్కాయనిరోధే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో సక్కాయనిరోధో పాటికఙ్ఖో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో సుద్ధేన హత్థేన సాఖం గణ్హేయ్య, తస్స సో హత్థో నేవ సజ్జేయ్య న గణ్హేయ్య న బజ్ఝేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతి. తస్స సక్కాయనిరోధం మనసి కరోతో సక్కాయనిరోధే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో సక్కాయనిరోధో పాటికఙ్ఖో.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతి. తస్స అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతో అవిజ్జాప్పభేదే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి నాధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న అవిజ్జాప్పభేదో పాటికఙ్ఖో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, జమ్బాలీ అనేకవస్సగణికా. తస్సా పురిసో యాని చేవ ఆయముఖాని తాని పిదహేయ్య, యాని చ అపాయముఖాని తాని వివరేయ్య, దేవో చ న సమ్మా ధారం అనుప్పవేచ్ఛేయ్య. ఏవఞ్హి తస్సా, భిక్ఖవే, జమ్బాలియా న ఆళిప్పభేదో పాటికఙ్ఖో. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతి. తస్స అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతో అవిజ్జాప్పభేదే చిత్తం న పక్ఖన్దతి నప్పసీదతి న సన్తిట్ఠతి నాధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో న అవిజ్జాప్పభేదో పాటికఙ్ఖో.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతి. తస్స అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతో అవిజ్జాప్పభేదే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో

అవిజ్జాప్పభేదో పాటికఙ్ఖో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, జమ్బాలీ అనేకవస్సగణికా. తస్సా పురిసో యాని చేవ ఆయముఖాని తాని వివరేయ్య, యాని చ అపాయముఖాని తాని పిదహేయ్య, దేవో చ సమ్మా ధారం అనుప్పవేచ్ఛేయ్య. ఏవఞ్హి తస్సా, భిక్ఖవే, జమ్బాలియా ఆళిప్పభేదో పాటికఙ్ఖో. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం సన్తం చేతోవిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతి. తస్స అవిజ్జాప్పభేదం మనసి కరోతో అవిజ్జాప్పభేదే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి అధిముచ్చతి. తస్స ఖో ఏవం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అవిజ్జాప్పభేదో పాటికఙ్ఖో . ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి''న్తి. అట్ఠమం.

౯. నిబ్బానసుత్తం

౧౭౯. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – ''కో ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా దిట్ఠేవ ధమ్మే న పరినిబ్బాయన్తీ''తి?

''ఇధావుసో ఆనన్ద, సత్తా ఇమా హానభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం నప్పజానన్తి, ఇమా ఠితిభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం నప్పజానన్తి, ఇమా విసేసభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం నప్పజానన్తి, ఇమా నిబ్బేధభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం నప్పజానన్తి. అయం ఖో, ఆవుసో ఆనన్ద, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా దిట్ఠేవ ధమ్మే న పరినిబ్బాయన్తీ''తి.

''కో పనావుసో సారిపుత్త, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయన్తీ''తి? ''ఇధావుసో ఆనన్ద, సత్తా ఇమా హానభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం పజానన్తి, ఇమా ఠితిభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం పజానన్తి, ఇమా విసేసభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం పజానన్తి, ఇమా నిబ్బేధభాగియా సఞ్ఞాతి యథాభూతం పజానన్తి. అయం ఖో, ఆవుసో ఆనన్ద, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చే సత్తా దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయన్తీ''తి. నవమం.

౧౦. మహాపదేససుత్తం

౧౮౦. ఏకం సమయం భగవా భోగనగరే విహరతి ఆనన్దచేతియే [ఆనన్దే చేతియే (దీ. ని. ౨.౧౮౬) మహావ. ౩౦౩ పన అఞ్ఞథా ఆగతం]. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ''భిక్ఖవో''తి. ''భదన్తే''తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – ''చత్తారోమే, భిక్ఖవే, మహాపదేసే దేసేస్సామి, తం సుణాథ , సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ''తి. ''ఏవం, భన్తే''తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

''కతమే, భిక్ఖవే, చత్తారో మహాపదేసా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – 'సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన'న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని [ఓసారేతబ్బాని], వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని [ఓసారియమానాని] వినయే సన్దస్సియమానాని న చేవ సుత్తే ఓతరన్తి [ఓసరన్తి (దీ. ని. ౨.౧౮౭)] న వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – 'అద్ధా,

ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స; ఇమస్స చ భిక్ఖునో దుగ్గహిత’న్తి. ఇతి హేతం [ఇతి హిదం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ క॰)], భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ.

[ఏత్తకో పాఠో దీఘనికాయే న దిస్సతి, పేయ్యాలముఖేన దస్సితో భవేయ్య] “ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని [ఏత్తకో పాఠో దీఘనికాయే న దిస్సతి, పేయ్యాలముఖేన దస్సితో భవేయ్య]. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని సుత్తే చేవ ఓతరన్తి వినయే చ సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స; ఇమస్స చ భిక్ఖునో సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అసుకస్మిం నామ ఆవాసే సఙ్ఘో విహరతి సథేరో సపామోక్ఖో. తస్స మే సఙ్ఘస్స సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని న చేవ సుత్తే ఓతరన్తి న వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ; తస్స చ సఙ్ఘస్స దుగ్గహిత’న్తి. ఇతి హేతం, భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అసుకస్మిం నామ ఆవాసే సఙ్ఘో విహరతి సథేరో సపామోక్ఖో. తస్స మే సఙ్ఘస్స సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని, వినయే సన్దస్సియమానాని సుత్తే చేవ ఓతరన్తి వినయే చ సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స; తస్స చ సఙ్ఘస్స సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అసుకస్మిం నామ ఆవాసే సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ విహరన్తి బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా. తేసం మే థేరానం సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే , భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని న చేవ సుత్తే ఓతరన్తి న వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స; తేసఞ్చ థేరానం దుగ్గహిత’న్తి. ఇతి హేతం, భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అసుకస్మిం నామ ఆవాసే సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ విహరన్తి బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా. తేసం మే థేరానం సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం

ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే , భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని సుత్తే చేవ ఓతరన్తి వినయే చ సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స; తేసఞ్చ థేరానం సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అసుకస్మిం నామ ఆవాసే ఏకో థేరో భిక్ఖు విహరతి బహుస్సుతో ఆగతాగమో ధమ్మధరో వినయధరో మాతికాధరో. తస్స మే థేరస్స సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని న చేవ సుత్తే ఓతరన్తి న వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స; తస్స చ థేరస్స దుగ్గహిత’న్తి. ఇతి హేతం, భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అసుకస్మిం నామ ఆవాసే ఏకో థేరో భిక్ఖు విహరతి బహుస్సుతో ఆగతాగమో ధమ్మధరో వినయధరో మాతికాధరో. తస్స మే థేరస్స సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో, అయం వినయో, ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓతారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓతారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని సుత్తే చేవ ఓతరన్తి వినయే చ సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం తస్స భగవతో వచనం అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స; తస్స చ థేరస్స సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, చతుత్థం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో మహాపదేసా”తి. దసమం.

సఞ్చేతనియవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

చేతనా విభత్తి కోట్ఠికో, ఆనన్దో ఉపవాణపఞ్చమం;
ఆయాచన-రాహుల-జమ్బాలీ, నిబ్బానం మహాపదేసనాతి.

(୮୯) ୪. బ్రాహ్మణవగ్గో

୧. యోధాజీవసుత్తం

୧୮୧. "చతూహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో యోధాజీవో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, యోధాజీవో ఠానకుసలో చ హోతి, దూరేపాతీ చ, అక్ఖణవేధీ చ, మహతో చ కాయస్స పదాలేతా. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో యోధాజీవో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఠానకుసలో చ హోతి, దూరేపాతీ చ, అక్ఖణవేధీ చ, మహతో చ కాయస్స పదాలేతా.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఠానకుసలో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి...పే.... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఠానకుసలో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దూరేపాతీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే , భిక్ఖు యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా...పే.... యా కాచి సఞ్ఞా... యే కేచి సఙ్ఖారా... యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా , సబ్బం విఞ్ఞాణం 'నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా'తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దూరేపాతీ హోతి.

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖణవేధీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు 'ఇదం దుక్ఖ'న్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... 'అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా'తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖణవేధీ హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహతో కాయస్స పదాలేతా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహన్తం అవిజ్జాక్ఖన్ధం పదాలేతా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహతో కాయస్స పదాలేతా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి...పే.... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా"తి. పఠమం.

୨. పాటిభోగసుత్తం

୧୮୨. [కథా॰ ౬౨౪] "చతున్నం , భిక్ఖవే, ధమ్మానం నత్థి కోచి పాటిభోగో – సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం.

"కతమేసం చతున్నం? 'జరాధమ్మం మా జీరీ'తి నత్థి కోచి పాటిభోగో – సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం; 'బ్యాధిధమ్మం మా బ్యాధియీ'తి నత్థి కోచి పాటిభోగో – సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా

మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం; ‘మరణధమ్మం మా మీయీ’తి నత్థి కోచి పాటిభోగో – సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం; ‘యాని ఖో పన తాని పుబ్బే అత్తనా కతాని పాపకాని కమ్మాని సంకిలేసికాని పోనోభవికాని సదరాని దుక్ఖవిపాకాని ఆయతిం జాతిజరామరణికాని, తేసం విపాకో మా నిబ్బత్తీ’తి నత్థి కోచి పాటిభోగో – సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మిం.

“ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, చతున్నం ధమ్మానం నత్థి కోచి పాటిభోగో – సమణో వా బ్రాహ్మణో వా దేవో వా మారో వా బ్రహ్మా వా కోచి వా లోకస్మి”న్తి. దుతియం.

౩. సుతసుత్తం

౧౮౩. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అహఞ్హి, భో గోతమ, ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠి [ఏవందిట్ఠీ (సబ్బత్థ)] – ‘యో కోచి దిట్ఠం భాసతి – ఏవం మే దిట్ఠన్తి, నత్థి తతో దోసో; యో కోచి సుతం భాసతి – ఏవం మే సుతన్తి, నత్థి తతో దోసో; యో కోచి ముతం భాసతి – ఏవం మే ముతన్తి, నత్థి తతో దోసో; యో కోచి విఞ్ఞాతం భాసతి – ఏవం మే విఞ్ఞాతన్తి, నత్థి తతో దోసో’”తి.

“నాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం దిట్ఠం భాసితబ్బన్తి వదామి; న పనాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం దిట్ఠం న భాసితబ్బన్తి వదామి; నాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం సుతం భాసితబ్బన్తి వదామి; న పనాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం సుతం న భాసితబ్బన్తి వదామి; నాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం ముతం భాసితబ్బన్తి వదామి; న పనాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం ముతం న భాసితబ్బన్తి వదామి; నాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం విఞ్ఞాతం భాసితబ్బన్తి వదామి; న పనాహం, బ్రాహ్మణ, సబ్బం విఞ్ఞాతం న భాసితబ్బన్తి వదామి.

“యఞ్హి, బ్రాహ్మణ, దిట్ఠం భాసతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం దిట్ఠం న భాసితబ్బన్తి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, బ్రాహ్మణ, దిట్ఠం అభాసతో కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం దిట్ఠం భాసితబ్బన్తి వదామి.

“యఞ్హి, బ్రాహ్మణ, సుతం భాసతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి , ఏవరూపం సుతం న భాసితబ్బన్తి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, బ్రాహ్మణ, సుతం అభాసతో కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం సుతం భాసితబ్బన్తి వదామి.

“యఞ్హి, బ్రాహ్మణ, ముతం భాసతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం ముతం న భాసితబ్బన్తి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, బ్రాహ్మణ, ముతం అభాసతో కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం ముతం భాసితబ్బన్తి వదామి .

“యఞ్హి , బ్రాహ్మణ, విఞ్ఞాతం భాసతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం విఞ్ఞాతం న భాసితబ్బన్తి వదామి. యఞ్చ ఖ్వస్స, బ్రాహ్మణ, విఞ్ఞాతం అభాసతో కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం విఞ్ఞాతం భాసితబ్బన్తి వదామీ”తి.

అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామీతి. తతియం.

౪. అభయసుత్తం

౧౮౪. అథ ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అహఞ్హి, భో గోతమ, ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠి – ‘నత్థి యో మరణధమ్మో సమానో న భాయతి, న సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్సా’”తి. “అత్థి, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో భాయతి, సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స; అత్థి పన, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో న భాయతి, న సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స.

“కతమో చ, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో భాయతి, సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో కామేసు అవీతరాగో హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స ఏవం హోతి – ‘పియా వత మం కామా జహిస్సన్తి, పియే చాహం కామే జహిస్సామీ’తి. సో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో భాయతి, సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఇధేకచ్చో కాయే అవీతరాగో హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స ఏవం హోతి – ‘పియో వత మం కాయో జహిస్సతి, పియఞ్చాహం కాయం జహిస్సామీ’తి. సో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో భాయతి, సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఇధేకచ్చో అకతకల్యాణో హోతి అకతకుసలో అకతభీరుత్తాణో కతపాపో కతలుద్దో కతకిబ్బిసో. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స ఏవం హోతి – ‘అకతం వత మే కల్యాణం, అకతం కుసలం, అకతం భీరుత్తాణం; కతం పాపం, కతం లుద్దం, కతం కిబ్బిసం. యావతా, భో, అకతకల్యాణానం అకతకుసలానం అకతభీరుత్తాణానం కతపాపానం కతలుద్దానం కతకిబ్బిసానం గతి తం గతిం పేచ్చ గచ్ఛామీ’తి. సో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో భాయతి, సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఇధేకచ్చో కఙ్ఖీ హోతి విచికిచ్ఛీ అనిట్ఠఙ్గతో సద్ధమ్మే. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స ఏవం హోతి – ‘కఙ్ఖీ వతమ్హి విచికిచ్ఛీ అనిట్ఠఙ్గతో సద్ధమ్మే’తి. సో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో భాయతి, సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స. ఇమే ఖో, బ్రాహ్మణ, చత్తారో మరణధమ్మా సమానా భాయన్తి, సన్తాసం ఆపజ్జన్తి మరణస్స.

“కతమో చ, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో న భాయతి, న సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో కామేసు వీతరాగో హోతి విగతచ్ఛన్దో విగతపేమో విగతపిపాసో విగతపరిళాహో విగతతణ్హో. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స న ఏవం హోతి – ‘పియా వత మం కామా జహిస్సన్తి, పియే చాహం కామే జహిస్సామీ’తి. సో న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయం ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో న భాయతి, న సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఇధేకచ్చో కాయే వీతరాగో హోతి విగతచ్ఛన్దో విగతపేమో విగతపిపాసో విగతపరిళాహో విగతతణ్హో. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స న ఏవం హోతి – ‘పియో వత మం కాయో జహిస్సతి, పియఞ్చాహం కాయం జహిస్సామీ’తి. సో న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో న భాయతి, న సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఇధేకచ్చో అకతపాపో హోతి అకతలుద్దో అకతకిబ్బిసో కతకల్యాణో కతకుసలో కతభీరుత్తాణో. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స ఏవం హోతి – ‘అకతం వత మే పాపం, అకతం లుద్దం, అకతం కిబ్బిసం; కతం కల్యాణం, కతం కుసలం, కతం భీరుత్తాణం. యావతా, భో, అకతపాపానం అకతలుద్దానం అకతకిబ్బిసానం కతకల్యాణానం కతకుసలానం కతభీరుత్తాణానం గతి తం గతిం పేచ్చ గచ్ఛామీ’తి. సో న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో న భాయతి, న సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఇధేకచ్చో అకఙ్ఖీ హోతి అవిచికిచ్ఛీ నిట్ఠఙ్గతో సద్ధమ్మే. తమేనం అఞ్ఞతరో గాళ్హో రోగాతఙ్కో ఫుసతి. తస్స అఞ్ఞతరేన గాళ్హేన రోగాతఙ్కేన ఫుట్ఠస్స ఏవం హోతి – ‘అకఙ్ఖీ వతమ్హి అవిచికిచ్ఛీ నిట్ఠఙ్గతో సద్ధమ్మే’తి. సో న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, మరణధమ్మో సమానో న భాయతి, న సన్తాసం ఆపజ్జతి మరణస్స. ఇమే ఖో, బ్రాహ్మణ, చత్తారో మరణధమ్మా సమానా న భాయన్తి, న సన్తాసం ఆపజ్జన్తి మరణస్సా”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. చతుత్థం.

౫. బ్రాహ్మణసచ్చసుత్తం

౧౮౫. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా పరిబ్బాజకా సిప్పినికాతీరే పరిబ్బాజకారామే పటివసన్తి, సేయ్యథిదం అన్నభారో వరధరో సకులుదాయీ చ పరిబ్బాజకో అఞ్ఞే చ అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా పరిబ్బాజకా. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన సిప్పినికాతీరే పరిబ్బాజకారామో తేనుపసఙ్కమి.

తేన ఖో పన సమయేన తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరా కథా ఉదపాది – "ఇతిపి బ్రాహ్మణసచ్చాని, ఇతిపి బ్రాహ్మణసచ్చానీ"తి. అథ ఖో భగవా యేన తే పరిబ్బాజకా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా తే పరిబ్బాజకే ఏతదవోచ –

"కాయ నుత్థ, పరిబ్బాజకా, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా"తి? "ఇధ, భో గోతమ, అమ్హాకం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – 'ఇతిపి బ్రాహ్మణసచ్చాని, ఇతిపి బ్రాహ్మణసచ్చానీ'"తి.

"చత్తారిమాని, పరిబ్బాజకా, బ్రాహ్మణసచ్చాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితాని. కతమాని చత్తారి? ఇధ, పరిబ్బాజకా, బ్రాహ్మణో ఏవమాహ – 'సబ్బే పాణా అవజ్ఝా'తి . ఇతి వదం బ్రాహ్మణో సచ్చం ఆహ, నో ముసా. సో తేన న సమణోతి మఞ్ఞతి, న బ్రాహ్మణోతి మఞ్ఞతి, న సేయ్యోహమస్మీతి మఞ్ఞతి, న సదిసోహమస్మీతి మఞ్ఞతి, న హీనోహమస్మీతి మఞ్ఞతి. అపి చ యదేవ తత్థ సచ్చం తదభిఞ్ఞాయ పాణానంయేవ అనుద్దయాయ [తదభిఞ్ఞాయ అనుదయాయ (క.)] అనుకమ్పాయ పటిపన్నో హోతి.

"పున చపరం, పరిబ్బాజకా, బ్రాహ్మణో ఏవమాహ – 'సబ్బే కామా అనిచ్చా దుక్ఖా విపరిణామధమ్మా'తి. ఇతి వదం బ్రాహ్మణో సచ్చమాహ, నో ముసా. సో తేన న సమణోతి మఞ్ఞతి, న బ్రాహ్మణోతి మఞ్ఞతి, న సేయ్యోహమస్మీతి మఞ్ఞతి, న సదిసోహమస్మీతి మఞ్ఞతి, న హీనోహమస్మీతి మఞ్ఞతి. అపి చ యదేవ తత్థ సచ్చం తదభిఞ్ఞాయ కామానంయేవ నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి.

"పున చపరం, పరిబ్బాజకా, బ్రాహ్మణో ఏవమాహ – 'సబ్బే భవా అనిచ్చా...పే.... భవానంయేవ నిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ పటిపన్నో హోతి.

"పున చపరం, పరిబ్బాజకా, బ్రాహ్మణో ఏవమాహ – 'నాహం క్వచని [క్వచన (సీ. స్యా.)] కస్సచి కిఞ్చనతస్మిం న చ మమ క్వచని కత్థచి కిఞ్చనతత్థీ'తి. ఇతి వదం బ్రాహ్మణో సచ్చం ఆహ, నో ముసా. సో తేన న సమణోతి మఞ్ఞతి, న బ్రాహ్మణోతి మఞ్ఞతి, న సేయ్యోహమస్మీతి మఞ్ఞతి, న సదిసోహమస్మీతి మఞ్ఞతి, న హీనోహమస్మీతి మఞ్ఞతి. అపి చ యదేవ తత్థ సచ్చం తదభిఞ్ఞాయ ఆకిఞ్చఞ్ఞంయేవ పటిపదం పటిపన్నో హోతి. ఇమాని ఖో, పరిబ్బాజకా, చత్తారి బ్రాహ్మణసచ్చాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ"తి. పఞ్చమం.

౬. ఉమ్మగ్గసుత్తం

౧౮౬. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "కేన ను ఖో, భన్తే, లోకో నీయతి, కేన లోకో పరికస్సతి, కస్స చ ఉప్పన్నస్స వసం గచ్ఛతీ"తి?

"సాధు సాధు, భిక్ఖు! భద్దకో ఖో తే, భిక్ఖు, ఉమ్మగ్గో [ఉమ్మఙ్గో (స్యా. క.)], భద్దకం పటిభానం, కల్యాణీ [కల్యాణా (క.)] పరిపుచ్ఛా. ఏవఞ్హి త్వం, భిక్ఖు, పుచ్ఛసి – 'కేన ను ఖో, భన్తే, లోకో నీయతి, కేన లోకో పరికస్సతి, కస్స చ ఉప్పన్నస్స వసం గచ్ఛతీ'"తి? "ఏవం, భన్తే". "చిత్తేన ఖో, భిక్ఖు, లోకో నీయతి, చిత్తేన పరికస్సతి, చిత్తస్స ఉప్పన్నస్స వసం గచ్ఛతీ"తి.

"సాధు , భన్తే"తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరి పఞ్హం అపుచ్ఛి – "'బహుస్సుతో ధమ్మధరో, బహుస్సుతో ధమ్మధరో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, బహుస్సుతో ధమ్మధరో హోతీ"తి?

"సాధు సాధు, భిక్ఖు! భద్దకో ఖో తే, భిక్ఖు ఉమ్మగ్గో, భద్దకం పటిభానం, కల్యాణీ పరిపుచ్ఛా. ఏవఞ్హి త్వం, భిక్ఖు, పుచ్ఛసి – 'బహుస్సుతో ధమ్మధరో, బహుస్సుతో ధమ్మధరోతి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, బహుస్సుతో ధమ్మధరో హోతీ'"తి? "ఏవం, భన్తే". "బహూ ఖో, భిక్ఖు, మయా ధమ్మా దేసితా [బహు ఖో భిక్ఖు మయా ధమ్మో దేసితో (క.)] – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథా, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. చతుప్పదాయ చేపి, భిక్ఖు, గాథాయ అత్థమఞ్ఞాయ ధమ్మమఞ్ఞాయ ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో హోతి బహుస్సుతో ధమ్మధరోతి అలం వచనాయా"తి.

"సాధు, భన్తే"తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరి పఞ్హం అపుచ్ఛి – "'సుతవా నిబ్బేధికపఞ్ఞో, సుతవా నిబ్బేధికపఞ్ఞో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సుతవా నిబ్బేధికపఞ్ఞో హోతీ"తి?

"సాధు సాధు, భిక్ఖు! భద్దకో ఖో తే, భిక్ఖు, ఉమ్మగ్గో, భద్దకం పటిభానం, కల్యాణీ పరిపుచ్ఛా. ఏవఞ్హి త్వం, భిక్ఖు, పుచ్ఛసి – 'సుతవా నిబ్బేధికపఞ్ఞో, సుతవా నిబ్బేధికపఞ్ఞోతి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సుతవా నిబ్బేధికపఞ్ఞో హోతీ'"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఇధ, భిక్ఖు, భిక్ఖునో 'ఇదం దుక్ఖ'న్తి సుతం హోతి, పఞ్ఞాయ చస్స అత్థం అతివిజ్ఝ పస్సతి; 'అయం దుక్ఖసముదయో'తి సుతం హోతి, పఞ్ఞాయ చస్స అత్థం అతివిజ్ఝ పస్సతి; 'అయం దుక్ఖనిరోధో'తి సుతం హోతి, పఞ్ఞాయ చస్స అత్థం అతివిజ్ఝ పస్సతి; 'అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా'తి సుతం హోతి, పఞ్ఞాయ చస్స అత్థం అతివిజ్ఝ పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, సుతవా నిబ్బేధికపఞ్ఞో హోతీ"తి.

"సాధు, భన్తే"తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరి పఞ్హం అపుచ్ఛి – "'పణ్డితో మహాపఞ్ఞో, పణ్డితో మహాపఞ్ఞో'తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, పణ్డితో మహాపఞ్ఞో హోతీ"తి?

"సాధు సాధు భిక్ఖు! భద్దకో ఖో తే, భిక్ఖు, ఉమ్మగ్గో, భద్దకం పటిభానం, కల్యాణీ పరిపుచ్ఛా. ఏవఞ్హి త్వం భిక్ఖు పుచ్ఛసి – 'పణ్డితో మహాపఞ్ఞో, పణ్డితో మహాపఞ్ఞోతి , భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, పణ్డితో మహాపఞ్ఞో హోతీ'"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఇధ, భిక్ఖు, పణ్డితో మహాపఞ్ఞో నేవత్తబ్యాబాధాయ చేతేతి న పరబ్యాబాధాయ చేతేతి న ఉభయబ్యాబాధాయ చేతేతి అత్తహితపరహితఉభయహితసబ్బలోకహితమేవ చిన్తయమానో చిన్తేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖు, పణ్డితో మహాపఞ్ఞో హోతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. వస్సకారసుత్తం

౧౮౭. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"జానేయ్య ను ఖో, భో గోతమ, అసప్పురిసో అసప్పురిసం – 'అసప్పురిసో అయం భవ'"న్తి? "అట్ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, అనవకాసో యం అసప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – 'అసప్పురిసో అయం భవ'"న్తి. "జానేయ్య పన, భో గోతమ, అసప్పురిసో సప్పురిసం – 'సప్పురిసో అయం భవ'"న్తి? "ఏతమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం అనవకాసో యం అసప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – 'సప్పురిసో అయం భవ'"న్తి. "జానేయ్య ను ఖో, భో గోతమ, సప్పురిసో సప్పురిసం – 'సప్పురిసో అయం భవ'"న్తి? "ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, విజ్జతి యం సప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – 'సప్పురిసో అయం భవ'"న్తి. "జానేయ్య పన, భో గోతమ, సప్పురిసో అసప్పురిసం – 'అసప్పురిసో అయం భవ'"న్తి? "ఏతమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఠానం విజ్జతి యం సప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – 'అసప్పురిసో అయం భవ'"న్తి.

"అచ్ఛరియం, భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! యావ సుభాసితం చిదం, భోతా గోతమేన – 'అట్ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, అనవకాసో యం అసప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – అసప్పురిసో అయం భవన్తి. ఏతమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం అనవకాసో యం అసప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – సప్పురిసో అయం భవన్తి. ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, విజ్జతి యం సప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – సప్పురిసో అయం భవన్తి. ఏతమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఠానం విజ్జతి యం సప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – అసప్పురిసో అయం భవ'"న్తి.

"ఏకమిదం, భో గోతమ, సమయం తోదేయ్యస్స బ్రాహ్మణస్స పరిసతి పరూపారమ్భం వత్తేన్తి – 'బాలో అయం రాజా ఏళేయ్యో సమణే రామపుత్తే అభిప్పసన్నో, సమణే చ పన రామపుత్తే ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోతి, యదిదం అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మ'న్తి. ఇమేపి రఞ్ఞో ఏళేయ్యస్స పరిహారకా బాలా – యమకో మోగ్గల్లో [పుగ్గలో (క.)] ఉగ్గో నావిన్దకీ గన్ధబ్బో అగ్గివేస్సో, యే సమణే రామపుత్తే అభిప్పసన్నా, సమణే చ పన రామపుత్తే ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోన్తి, యదిదం అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మన్తి. త్యాస్సుదం తోదేయ్యో బ్రాహ్మణో ఇమినా నయేన నేతి. తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో, పణ్డితో రాజా ఏళేయ్యో కరణీయాధికరణీయేసు వచనీయాధివచనీయేసు అలమత్థదసతరేహి అలమత్థదసతరో'తి? 'ఏవం, భో, పణ్డితో రాజా ఏళేయ్యో కరణీయాధికరణీయేసు వచనీయాధివచనీయేసు అలమత్థదసతరేహి అలమత్థదసతరో'"తి.

"యస్మా చ ఖో, భో, సమణో రామపుత్తో రఞ్ఞా ఏళేయ్యేన పణ్డితేన పణ్డితతరో కరణీయాధికరణీయేసు వచనీయాధివచనీయేసు అలమత్థదసతరేన అలమత్థదసతరో, తస్మా రాజా ఏళేయ్యో సమణే రామపుత్తే అభిప్పసన్నో, సమణే చ పన రామపుత్తే ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోతి, యదిదం అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మం".

“తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో, పణ్డితా రఞ్ఞో ఏళేయ్యస్స పరిహారకా – యమకో మోగ్గల్లో ఉగ్గో నావిన్దకీ గన్ధబ్బో అగ్గివేస్సో, కరణీయాధికరణీయేసు వచనీయాధివచనీయేసు అలమత్థదసతరేహి అలమత్థదసతరాతి? ‘ఏవం, భో, పణ్డితా రఞ్ఞో ఏళేయ్యస్స పరిహారకా – యమకో మోగ్గల్లో ఉగ్గో నావిన్దకీ గన్ధబ్బో అగ్గివేస్సో, కరణీయాధికరణీయేసు వచనీయాధివచనీయేసు అలమత్థదసతరేహి అలమత్థదసతరా’”తి.

“యస్మా చ ఖో, భో, సమణో రామపుత్తో రఞ్ఞో ఏళేయ్యస్స పరిహారకేహి పణ్డితేహి పణ్డితతరో కరణీయాధికరణీయేసు వచనీయాధివచనీయేసు అలమత్థదసతరేహి అలమత్థదసతరో, తస్మా రఞ్ఞో ఏళేయ్యస్స పరిహారకా సమణే రామపుత్తే అభిప్పసన్నా; సమణే చ పన రామపుత్తే ఏవరూపం పరమనిపచ్చకారం కరోన్తి, యదిదం అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మ”న్తి.

“అచ్ఛరియం, భో, గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! యావ సుభాసితం చిదం భోతా గోతమేన – ‘అట్ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, అనవకాసో యం అసప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – అసప్పురిసో అయం భవన్తి. ఏతమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, అట్ఠానం అనవకాసో యం అసప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – సప్పురిసో అయం భవన్తి. ఠానం ఖో ఏతం, బ్రాహ్మణ, విజ్జతి యం సప్పురిసో సప్పురిసం జానేయ్య – సప్పురిసో అయం భవన్తి. ఏతమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, ఠానం విజ్జతి యం సప్పురిసో అసప్పురిసం జానేయ్య – అసప్పురిసో అయం భవ’న్తి. హన్ద చ దాని మయం, భో గోతమ, గచ్ఛామ. బహుకిచ్చా మయం బహుకరణీయా”తి. “యస్సదాని త్వం, బ్రాహ్మణ, కాలం మఞ్ఞసీ”తి. అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామీతి. సత్తమం.

౮. ఉపకసుత్తం

౧౮౮. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. అథ ఖో ఉపకో మణ్డికాపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఉపకో మణ్డికాపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అహఞ్హి, భన్తే, ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠి – ‘యో కోచి పరూపారమ్భం వత్తేతి, పరూపారమ్భం వత్తేన్తో సబ్బో సో [సబ్బసో (సీ. పీ.)] న ఉపపాదేతి. అనుపపాదేన్తో గారయ్హో హోతి ఉపవజ్జో’”తి. “పరూపారమ్భం చే, ఉపక, వత్తేతి పరూపారమ్భం వత్తేన్తో న ఉపపాదేతి, అనుపపాదేన్తో గారయ్హో హోతి ఉపవజ్జో. త్వం ఖో, ఉపక, పరూపారమ్భం వత్తేసి, పరూపారమ్భం వత్తేన్తో న ఉపపాదేసి, అనుపపాదేన్తో గారయ్హో హోసి ఉపవజ్జో”తి. “సేయ్యథాపి, భన్తే , ఉమ్ముజ్జమానకంయేవ మహతా పాసేన బన్ధేయ్య; ఏవమేవం ఖో అహం, భన్తే, ఉమ్ముజ్జమానకోయేవ భగవతా మహతా వాదపాసేన [మహతా పాసేన (క.)] బద్ధో”తి.

“ఇదం అకుసలన్తి ఖో, ఉపక, మయా పఞ్ఞత్తం. తత్థ అపరిమాణా పదా అపరిమాణా బ్యఞ్జనా అపరిమాణా తథాగతస్స ధమ్మదేసనా – ఇతిపిదం అకుసలన్తి. తం ఖో పనిదం అకుసలం పహాతబ్బన్తి ఖో, ఉపక, మయా పఞ్ఞత్తం. తత్థ అపరిమాణా పదా అపరిమాణా బ్యఞ్జనా అపరిమాణా తథాగతస్స ధమ్మదేసనా – ఇతిపిదం అకుసలం పహాతబ్బన్తి.

“ఇదం కుసలన్తి ఖో, ఉపక, మయా పఞ్ఞత్తం. తత్థ అపరిమాణా పదా అపరిమాణా బ్యఞ్జనా అపరిమాణా తథాగతస్స ధమ్మదేసనా – ఇతిపిదం కుసలన్తి. తం ఖో పనిదం కుసలం భావేతబ్బన్తి ఖో, ఉపక, మయా పఞ్ఞత్తం. తత్థ అపరిమాణా పదా అపరిమాణా బ్యఞ్జనా అపరిమాణా తథాగతస్స ధమ్మదేసనా – ఇతిపిదం కుసలం భావేతబ్బ”న్తి.

అథ ఖో ఉపకో మణ్డికాపుత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేన రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా యావతకో అహోసి భగవతా సద్ధిం కథాసల్లాపో తం సబ్బం రఞ్ఞో మాగధస్స అజాతసత్తుస్స వేదేహిపుత్తస్స ఆరోచేసి.

ఏవం వుత్తే రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో కుపితో అనత్తమనో ఉపకం మణ్డికాపుత్తం ఏతదవోచ – “యావ ధంసీ వతాయం లోణకారదారకో యావ ముఖరో యావ పగబ్భో యత్ర హి నామ తం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఆసాదేతబ్బం మఞ్ఞిస్సతి; అపేహి త్వం, ఉపక, వినస్స, మా తం అద్దస”న్తి. అట్ఠమం.

౯. సచ్ఛికరణీయసుత్తం

౧౮౯. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, సచ్ఛికరణీయా ధమ్మా. కతమే చత్తారో? అత్థి , భిక్ఖవే, ధమ్మా కాయేన సచ్ఛికరణీయా; అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా సతియా సచ్ఛికరణీయా; అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా చక్ఖునా సచ్ఛికరణీయా; అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా పఞ్ఞాయ సచ్ఛికరణీయా. కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా కాయేన సచ్ఛికరణీయా? అట్ఠ విమోక్ఖా, భిక్ఖవే, కాయేన సచ్ఛికరణీయా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా సతియా సచ్ఛికరణీయా? పుబ్బేనివాసో, భిక్ఖవే, సతియా సచ్ఛికరణీయో.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా చక్ఖునా సచ్ఛికరణీయా? సత్తానం చుతూపపాతో, భిక్ఖవే, చక్ఖునా సచ్ఛికరణీయో.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా పఞ్ఞాయ సచ్ఛికరణీయా? ఆసవానం ఖయో, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాయ సచ్ఛికరణీయో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో సచ్ఛికరణీయా ధమ్మా”తి. నవమం.

౧౦. ఉపోసథసుత్తం

౧౯౦. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా తదహుపోసథే భిక్ఖుసఙ్ఘపరివుతో నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో భగవా తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసఙ్ఘం అనువిలోకేత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

“అపలాపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా నిప్పలాపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా సుద్ధా సారే పతిట్ఠితా. తథారూపో అయం , భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో, తథారూపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా. యథారూపా పరిసా దుల్లభా దస్సనాయపి లోకస్మిం, తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో, తథారూపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా. యథారూపా పరిసా ఆహునేయ్యా పాహునేయ్యా దక్ఖిణేయ్యా అఞ్జలికరణీయా అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స, తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో, తథారూపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా . యథారూపాయ పరిసాయ అప్పం దిన్నం బహు హోతి బహు దిన్నం బహుతరం, తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో, తథారూపాయం,

భిక్ఖవే, పరిసా. యథారూపం పరిసం అలం యోజనగణనానిపి దస్సనాయ గన్తుం అపి పుటోసేనాపి, తథారూపో అయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖుసఙ్ఘో, (తథారూపాయం, భిక్ఖవే, పరిసా) [( ) సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు నత్థి].

“సన్తి , భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే దేవప్పత్తా విహరన్తి; సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే బ్రహ్మప్పత్తా విహరన్తి; సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఆనేఞ్జప్పత్తా విహరన్తి; సన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే అరియప్పత్తా విహరన్తి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దేవప్పత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే.… పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే.… దుతియం ఝానం…పే.… తతియం ఝానం…పే.… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దేవప్పత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బ్రహ్మప్పత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. కరుణా… ముదితా… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బ్రహ్మప్పత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆనేఞ్జప్పత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆనేఞ్జప్పత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరియప్పత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే.… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరియప్పత్తో హోతీ”తి. దసమం.

బ్రాహ్మణవగ్గో [యోధాజీవవగ్గో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

యోధా పాటిభోగసుతం, అభయం బ్రాహ్మణసచ్చేన పఞ్చమం;
ఉమ్మగ్గవస్సకారో, ఉపకో సచ్ఛికిరియా చ ఉపోసథోతి.

(౨౦) ౫. మహావగ్గో

౧. సోతానుగతసుత్తం

౧౯౧. "సోతానుగతానం , భిక్ఖవే, ధమ్మానం, వచసా పరిచితానం, మనసానుపేక్ఖితానం, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధానం చత్తారో ఆనిసంసా పాటికఙ్ఖా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. తస్స తే ధమ్మా సోతానుగతా హోన్తి, వచసా పరిచితా, మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సో ముట్ఠస్సతి [ముట్ఠస్సతీ (సీ.)] కాలం కురుమానో అఞ్ఞతరం దేవనికాయం ఉపపజ్జతి. తస్స తత్థ సుఖినో ధమ్మపదా ప్లవన్తి [పిలపన్తి (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. దన్ధో, భిక్ఖవే, సతుప్పాదో; అథ సో సత్తో ఖిప్పంయేవ విసేసగామీ హోతి. సోతానుగతానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం, వచసా పరిచితానం, మనసానుపేక్ఖితానం, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధానం అయం పఠమో ఆనిసంసో పాటికఙ్ఖో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. తస్స తే ధమ్మా సోతానుగతా హోన్తి, వచసా పరిచితా, మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సో ముట్ఠస్సతి కాలం కురుమానో అఞ్ఞతరం దేవనికాయం ఉపపజ్జతి. తస్స తత్థ న హేవ ఖో సుఖినో ధమ్మపదా ప్లవన్తి; అపి చ ఖో భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అయం వా సో ధమ్మవినయో, యత్థాహం పుబ్బే బ్రహ్మచరియం అచరి'న్తి. దన్ధో, భిక్ఖవే, సతుప్పాదో; అథ సో సత్తో ఖిప్పమేవ విసేసగామీ హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో కుసలో భేరిసద్దస్స. సో అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో భేరిసద్దం సుణేయ్య. తస్స న హేవ ఖో అస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా – 'భేరిసద్దో ను ఖో, న ను ఖో భేరిసద్దో'తి! అథ ఖో భేరిసద్దోత్వేవ నిట్ఠం గచ్ఛేయ్య. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. తస్స తే ధమ్మా సోతానుగతా హోన్తి, వచసా పరిచితా, మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సో ముట్ఠస్సతి కాలం కురుమానో అఞ్ఞతరం దేవనికాయం ఉపపజ్జతి. తస్స తత్థ న హేవ ఖో సుఖినో ధమ్మపదా ప్లవన్తి; అపి చ ఖో భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అయం వా సో ధమ్మవినయో, యత్థాహం పుబ్బే బ్రహ్మచరియం అచరి'న్తి. దన్ధో, భిక్ఖవే, సతుప్పాదో; అథ సో సత్తో ఖిప్పంయేవ విసేసగామీ హోతి. సోతానుగతానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం , వచసా పరిచితానం, మనసానుపేక్ఖితానం, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధానం అయం దుతియో ఆనిసంసో పాటికఙ్ఖో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. తస్స తే ధమ్మా సోతానుగతా హోన్తి, వచసా పరిచితా, మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సో ముట్ఠస్సతి కాలం కురుమానో అఞ్ఞతరం దేవనికాయం ఉపపజ్జతి. తస్స తత్థ న హేవ ఖో సుఖినో ధమ్మపదా ప్లవన్తి, నపి భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి; అపి చ ఖో దేవపుత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి. తస్స ఏవం హోతి – 'అయం వా సో ధమ్మవినయో, యత్థాహం పుబ్బే బ్రహ్మచరియం అచరి'న్తి. దన్ధో, భిక్ఖవే, సతుప్పాదో; అథ సో సత్తో ఖిప్పంయేవ విసేసగామీ హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో కుసలో సఙ్ఖసద్దస్స. సో అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో సఙ్ఖసద్దం సుణేయ్య. తస్స న హేవ ఖో అస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా – 'సఙ్ఖసద్దో ను ఖో, న ను ఖో

సఙ్ఖసద్దో’తి! అథ ఖో సఙ్ఖసద్దోత్వేవ నిట్ఠం గచ్ఛేయ్య. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. తస్స తే ధమ్మా సోతానుగతా హోన్తి, వచసా పరిచితా, మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సో ముట్ఠస్సతి కాలం కురుమానో అఞ్ఞతరం దేవనికాయం ఉపపజ్జతి. తస్స తత్థ న హేవ ఖో సుఖినో ధమ్మపదా ప్లవన్తి, నపి భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి; అపి చ ఖో దేవపుత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అయం వా సో ధమ్మవినయో, యత్థాహం పుబ్బే బ్రహ్మచరియం అచరి’న్తి. దన్ధో, భిక్ఖవే, సతుప్పాదో; అథ సో సత్తో ఖిప్పంయేవ విసేసగామీ హోతి. సోతానుగతానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం, వచసా పరిచితానం, మనసానుపేక్ఖితానం, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధానం అయం తతియో ఆనిసంసో పాటికఙ్ఖో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. తస్స తే ధమ్మా సోతానుగతా హోన్తి, వచసా పరిచితా, మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సో ముట్ఠస్సతి కాలం కురుమానో అఞ్ఞతరం దేవనికాయం ఉపపజ్జతి. తస్స తత్థ న హేవ ఖో సుఖినో ధమ్మపదా ప్లవన్తి, నపి భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి, నపి దేవపుత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి; అపి చ ఖో ఓపపాతికో ఓపపాతికం సారేతి – ‘సరసి త్వం, మారిస, సరసి త్వం , మారిస, యత్థ మయం పుబ్బే బ్రహ్మచరియం అచరిమ్హా’తి. సో ఏవమాహ – ‘సరామి, మారిస, సరామి, మారిసా’తి. దన్ధో, భిక్ఖవే, సతుప్పాదో; అథ సో సత్తో ఖిప్పంయేవ విసేసగామీ హోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ద్వే సహాయకా సహపంసుకీళికా [సహపంసుకీళకా (స్యా॰ కం॰)]. తే కదాచి కరహచి అఞ్ఞమఞ్ఞం సమాగచ్ఛేయ్యుం. అఞ్ఞో పన [సమాగచ్ఛేయ్యుం, తమేనం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] సహాయకో సహాయకం ఏవం వదేయ్య – ‘ఇదమ్పి, సమ్మ, సరసి, ఇదమ్పి, సమ్మ, సరసీ’తి. సో ఏవం వదేయ్య – ‘సరామి , సమ్మ, సరామి, సమ్మా’తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం, గేయ్యం, వేయ్యాకరణం, గాథం, ఉదానం, ఇతివుత్తకం, జాతకం, అబ్భుతధమ్మం, వేదల్లం. తస్స తే ధమ్మా సోతానుగతా హోన్తి, వచసా పరిచితా, మనసానుపేక్ఖితా, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. సో ముట్ఠస్సతి కాలం కురుమానో అఞ్ఞతరం దేవనికాయం ఉపపజ్జతి. తస్స తత్థ న హేవ ఖో సుఖినో ధమ్మపదా ప్లవన్తి, నపి భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి, నపి దేవపుత్తో దేవపరిసాయం ధమ్మం దేసేతి; అపి చ ఖో ఓపపాతికో ఓపపాతికం సారేతి – ‘సరసి త్వం, మారిస, సరసి త్వం, మారిస, యత్థ మయం పుబ్బే బ్రహ్మచరియం అచరిమ్హా’తి. సో ఏవమాహ – ‘సరామి, మారిస, సరామి, మారిసా’తి. దన్ధో, భిక్ఖవే, సతుప్పాదో; అథ ఖో సో సత్తో ఖిప్పంయేవ విసేసగామీ హోతి. సోతానుగతానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం, వచసా పరిచితానం, మనసానుపేక్ఖితానం, దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధానం అయం చతుత్థో ఆనిసంసో పాటికఙ్ఖో. సోతానుగతానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం, వచసా పరిచితానం, మనసానుపేక్ఖితానం దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధానం ఇమే చత్తారో ఆనిసంసా పాటికఙ్ఖా”తి. పఠమం.

౨. ఠానసుత్తం

౧౯౨. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, ఠానాని చతూహి ఠానేహి వేదితబ్బాని. కతమాని చత్తారి? సంవాసేన, భిక్ఖవే, సీలం వేదితబ్బం, తఞ్చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేన. సంవోహారేన, భిక్ఖవే, సోచేయ్యం వేదితబ్బం, తఞ్చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేన. ఆపదాసు, భిక్ఖవే, థామో వేదితబ్బో, సో చ ఖో దీఘేన అద్ధునా , న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో

అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేన. సాకచ్ఛాయ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞా వేదితబ్బా, సా చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనాతి.

[సం॰ ని॰ ౧.౧౨౨] '''సంవాసేన , భిక్ఖవే, సీలం వేదితబ్బం, తఞ్చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సంవసమానో ఏవం జానాతి – 'దీఘరత్తం ఖో అయమాయస్మా ఖణ్డకారీ ఛిద్దకారీ సబలకారీ కమ్మాసకారీ, న సన్తతకారీ న సన్తతవుత్తి [సతతవుత్తి (స్యా॰ కం॰)]; సీలేసు దుస్సీలో అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా సీలవా'''తి.

'''ఇధ పన, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సంవసమానో ఏవం జానాతి – 'దీఘరత్తం ఖో అయమాయస్మా అఖణ్డకారీ అచ్ఛిద్దకారీ అసబలకారీ అకమ్మాసకారీ సన్తతకారీ సన్తతవుత్తి; సీలేసు సీలవా అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా దుస్సీలో'తి. 'సంవాసేన, భిక్ఖవే, సీలం వేదితబ్బం, తఞ్చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

'''సంవోహారేన, భిక్ఖవే, సోచేయ్యం వేదితబ్బం, తఞ్చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సంవోహరమానో ఏవం జానాతి – 'అఞ్ఞథా ఖో అయమాయస్మా ఏకేన ఏకో వోహరతి, అఞ్ఞథా ద్వీహి, అఞ్ఞథా తీహి, అఞ్ఞథా సమ్బహులేహి; వోక్కమతి అయమాయస్మా పురిమవోహారా పచ్ఛిమవోహారం; అపరిసుద్ధవోహారో అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా పరిసుద్ధవోహారో'''తి.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సంవోహరమానో ఏవం జానాతి – 'యథేవ ఖో అయమాయస్మా ఏకేన ఏకో వోహరతి, తథా ద్వీహి, తథా తీహి, తథా సమ్బహులేహి. నాయమాయస్మా వోక్కమతి పురిమవోహారా పచ్ఛిమవోహారం; పరిసుద్ధవోహారో అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా అపరిసుద్ధవోహారో'తి . 'సంవోహారేన, భిక్ఖవే, సోచేయ్యం వేదితబ్బం, తఞ్చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

'''ఆపదాసు, భిక్ఖవే, థామో వేదితబ్బో, సో చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా'తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఞాతిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో, భోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో, రోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో న ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'తథాభూతో ఖో అయం లోకసన్నివాసో తథాభూతో అయం అత్తభావపటిలాభో యథాభూతే లోకసన్నివాసే యథాభూతే అత్తభావపటిలాభే అట్ఠ లోకధమ్మా లోకం అనుపరివత్తన్తి లోకో చ అట్ఠ లోకధమ్మే అనుపరివత్తతి – లాభో చ, అలాభో చ, యసో చ, అయసో చ, నిన్దా చ, పసంసా చ, సుఖఞ్చ, దుక్ఖఞ్చా'తి. సో ఞాతిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో భోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో రోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి.

''ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఞాతిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో భోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో రోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'తథాభూతో ఖో అయం లోకసన్నివాసో తథాభూతో అయం అత్తభావపటిలాభో యథాభూతే

లోకసన్నివాసే యథాభూతే అత్తభావపటిలాభే అట్ఠ లోకధమ్మా లోకం అనుపరివత్తన్తి లోకో చ అట్ఠ లోకధమ్మే అనుపరివత్తతి – లాభో చ, అలాభో చ, యసో చ, అయసో చ, నిన్దా చ, పసంసా చ, సుఖఞ్చ, దుక్ఖఞ్చా’తి. సో ఞాతిబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో భోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో రోగబ్యసనేన వా ఫుట్ఠో సమానో న సోచతి న కిలమతి న పరిదేవతి, న ఉరత్తాళిం కన్దతి, న సమ్మోహం ఆపజ్జతి. ‘ఆపదాసు, భిక్ఖవే, థామో వేదితబ్బో, సో చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

‘‘‘సాకచ్ఛాయ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞా వేదితబ్బా, సా చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా’తి , ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సాకచ్ఛాయమానో ఏవం జానాతి – ‘యథా ఖో ఇమస్స ఆయస్మతో ఉమ్మగ్గో యథా చ అభినీహారో యథా చ పఞ్హాసముదాహారో, దుప్పఞ్ఞో అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా పఞ్ఞవా. తం కిస్స హేతు? తథా హి అయమాయస్మా న చేవ గమ్భీరం అత్థపదం ఉదాహరతి సన్తం పణీతం అతక్కావచరం నిపుణం పణ్డితవేదనీయం. యఞ్చ అయమాయస్మా ధమ్మం భాసతి తస్స చ నప్పటిబలో సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా అత్థం ఆచిక్ఖితుం దేసేతుం పఞ్ఞాపేతుం పట్ఠపేతుం వివరితుం విభజితుం ఉత్తానీకాతుం. దుప్పఞ్ఞో అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా పఞ్ఞవా’’’తి.

‘‘సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, చక్ఖుమా పురిసో ఉదకరహదస్స తీరే ఠితో పస్సేయ్య పరిత్తం మచ్ఛం ఉమ్ముజ్జమానం. తస్స ఏవమస్స – ‘యథా ఖో ఇమస్స మచ్ఛస్స ఉమ్మగ్గో యథా చ ఊమిఘాతో యథా చ వేగాయితత్తం, పరిత్తో అయం మచ్ఛో, నాయం మచ్ఛో మహన్తో’తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సాకచ్ఛాయమానో ఏవం జానాతి – ‘యథా ఖో ఇమస్స ఆయస్మతో ఉమ్మగ్గో యథా చ అభినీహారో యథా చ పఞ్హాసముదాహారో, దుప్పఞ్ఞో అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా పఞ్ఞవా. తం కిస్స హేతు? తథా హి అయమాయస్మా న చేవ గమ్భీరం అత్థపదం ఉదాహరతి సన్తం పణీతం అతక్కావచరం నిపుణం పణ్డితవేదనీయం. యఞ్చ అయమాయస్మా ధమ్మం భాసతి, తస్స చ న పటిబలో సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా అత్థం ఆచిక్ఖితుం దేసేతుం పఞ్ఞాపేతుం పట్ఠపేతుం వివరితుం విభజితుం ఉత్తానీకాతుం. దుప్పఞ్ఞో అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా పఞ్ఞవా’’’తి.

‘‘ఇధ పన, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సాకచ్ఛాయమానో ఏవం జానాతి – ‘యథా ఖో ఇమస్స ఆయస్మతో ఉమ్మగ్గో యథా చ అభినీహారో యథా చ పఞ్హాసముదాహారో, పఞ్ఞవా అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా దుప్పఞ్ఞో. తం కిస్స హేతు? తథా హి అయమాయస్మా గమ్భీరఞ్చేవ అత్థపదం ఉదాహరతి సన్తం పణీతం అతక్కావచరం నిపుణం పణ్డితవేదనీయం. యఞ్చ అయమాయస్మా ధమ్మం భాసతి, తస్స చ పటిబలో సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా అత్థం ఆచిక్ఖితుం దేసేతుం పఞ్ఞాపేతుం పట్ఠపేతుం వివరితుం విభజితుం ఉత్తానీకాతుం. పఞ్ఞవా అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా దుప్పఞ్ఞో’’’తి.

‘‘సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, చక్ఖుమా పురిసో ఉదకరహదస్స తీరే ఠితో పస్సేయ్య మహన్తం మచ్ఛం ఉమ్ముజ్జమానం. తస్స ఏవమస్స – ‘యథా ఖో ఇమస్స మచ్ఛస్స ఉమ్మగ్గో యథా చ ఊమిఘాతో యథా చ వేగాయితత్తం, మహన్తో అయం మచ్ఛో, నాయం మచ్ఛో పరిత్తో’తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలేన సద్ధిం సాకచ్ఛాయమానో ఏవం జానాతి – ‘యథా ఖో ఇమస్స ఆయస్మతో ఉమ్మగ్గో యథా చ అభినీహారో యథా చ పఞ్హాసముదాహారో, పఞ్ఞవా అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా దుప్పఞ్ఞో. తం కిస్స హేతు? తథా హి అయమాయస్మా గమ్భీరఞ్చేవ అత్థపదం ఉదాహరతి సన్తం

పణీతం అతక్కావచరం నిపుణం పణ్డితవేదనీయం. యఞ్చ అయమాయస్మా ధమ్మం భాసతి, తస్స చ పటిబలో సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా అత్థం ఆచిక్ఖితుం దేసేతుం పఞ్ఞాపేతుం పట్ఠపేతుం వివరితుం విభజితుం ఉత్తానీకాతుం. పఞ్ఞవా అయమాయస్మా, నాయమాయస్మా దుప్పఞ్ఞో'తి.

"'సాకచ్ఛాయ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞా వేదితబ్బా, సా చ ఖో దీఘేన అద్ధునా, న ఇత్తరం; మనసికరోతా, నో అమనసికరోతా; పఞ్ఞవతా, నో దుప్పఞ్ఞేనా'తి , ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి ఠానాని ఇమేహి చతూహి ఠానేహి వేదితబ్బానీ"తి. దుతియం.

౩. భద్దియసుత్తం

౧౯౩. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో భద్దియో లిచ్ఛవి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో భద్దియో లిచ్ఛవి భగవన్తం ఏతదవోచ –

"సుతం మేతం, భన్తే – 'మాయావీ సమణో గోతమో ఆవట్టనిం మాయం [ఆవట్టనీమాయం (సీ.), ఆవట్టనిమాయం (స్యా. కం. క.) మ. ని. ౨.౬౦ పస్సితబ్బం] జానాతి యాయ అఞ్ఞతిత్థియానం సావకే ఆవట్టేతీ'తి. యే తే, భన్తే, ఏవమాహంసు – 'మాయావీ సమణో గోతమో ఆవట్టనిం మాయం జానాతి యాయ అఞ్ఞతిత్థియానం సావకే ఆవట్టేతీ'తి, కచ్చి తే, భన్తే, భగవతో వుత్తవాదినో, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖన్తి, ధమ్మస్స చ అనుధమ్మం బ్యాకరోన్తి, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛతి, అనబ్భక్ఖాతుకామా హి మయం, భన్తే, భగవన్త"న్తి?

"ఏథ తుమ్హే, భద్దియ, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా 'సమణో నో గరూ'తి. యదా తుమ్హే, భద్దియ, అత్తనావ జానేయ్యాథ – 'ఇమే ధమ్మా అకుసలా, ఇమే ధమ్మా సావజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుగరహితా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీ'తి, అథ తుమ్హే, భద్దియ, పజహేయ్యాథ.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భద్దియ, లోభో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా"తి? "అహితాయ, భన్తే". "లుద్ధో పనాయం, భద్దియ, పురిసపుగ్గలో లోభేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పాణమ్పి హనతి, అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ [తదత్థాయ (క.) అ. ని. ౩.౬౬] సమాదపేతి యంస హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా"తి. "ఏవం, భన్తే".

"తం కిం మఞ్ఞథ, భద్దియ, దోసో పురిసస్స...పే.... మోహో పురిసస్స...పే.... సారమ్భో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా"తి? "అహితాయ, భన్తే". "సారద్ధో పనాయం, భద్దియ, పురిసపుగ్గలో సారమ్భేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పాణమ్పి హనతి, అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ సమాదపేతి యంస హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా"తి. "ఏవం, భన్తే".

“తం కిం మఞ్ఞథ, భద్దియ, ఇమే ధమ్మా కుసలా వా అకుసలా వా”తి? “అకుసలా, భన్తే”. “సావజ్జా వా అనవజ్జా వా”తి? “సావజ్జా, భన్తే”. “విఞ్ఞుగరహితా వా విఞ్ఞుప్పసత్థా వా”తి? “విఞ్ఞుగరహితా, భన్తే”. “సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి, నో వా? కథం వా ఏత్థ హోతీ”తి? “సమత్తా, భన్తే, సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి. ఏవం నో ఏత్థ హోతీ”తి.

“ఇతి ఖో, భద్దియ, యం తం తే అవోచుమ్హా – ఏథ తుమ్హే, భద్దియ, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా ‘సమణో నో గరూ’తి. యదా తుమ్హే, భద్దియ, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ‘ఇమే ధమ్మా అకుసలా, ఇమే ధమ్మా సావజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుగరహితా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీతి, అథ తుమ్హే, భద్దియ, పజహేయ్యాథా’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“ఏథ తుమ్హే, భద్దియ, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా ‘సమణో నో గరూ’తి. యదా తుమ్హే, భద్దియ, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ‘ఇమే ధమ్మా కుసలా, ఇమే ధమ్మా అనవజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుప్పసత్థా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీ’తి, అథ తుమ్హే, భద్దియ, ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యాథా”తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భద్దియ, అలోభో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా”తి? “హితాయ, భన్తే”. “అలుద్ధో పనాయం, భద్దియ, పురిసపుగ్గలో లోభేన అనభిభూతో అపరియాదిన్నచిత్తో నేవ పాణం హనతి, న అదిన్నం ఆదియతి, న పరదారం గచ్ఛతి, న ముసా భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ న సమాదపేతి యం’స హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి. “ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భద్దియ, అదోసో పురిసస్స…పే॰… అమోహో పురిసస్స…పే॰… అసారమ్భో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా”తి? “హితాయ, భన్తే”. “అసారద్ధో పనాయం, భద్దియ, పురిసపుగ్గలో సారమ్భేన అనభిభూతో అపరియాదిన్నచిత్తో నేవ పాణం హనతి, న అదిన్నం ఆదియతి, న పరదారం గచ్ఛతి, న ముసా భణతి , పరమ్పి తథత్తాయ న సమాదపేతి యం’స హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి. “ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భద్దియ, ఇమే ధమ్మా కుసలా వా అకుసలా వా”తి? “కుసలా, భన్తే”. “సావజ్జా వా అనవజ్జా వా”తి? “అనవజ్జా, భన్తే”. “విఞ్ఞుగరహితా వా విఞ్ఞుప్పసత్థా వా”తి? “విఞ్ఞుప్పసత్థా, భన్తే”. “సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి నో వా? కథం వా ఏత్థ హోతీ”తి? “సమత్తా, భన్తే, సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి. ఏవం నో ఏత్థ హోతీ”తి.

“ఇతి ఖో, భద్దియ, యం తం తే అవోచుమ్హా – ఏథ తుమ్హే, భద్దియ, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా ‘సమణో నో గరూ’తి. యదా తుమ్హే, భద్దియ, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ‘ఇమే ధమ్మా కుసలా,

ఇమే ధమ్మా అనవజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుప్పసత్థా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీతి , అథ తుమ్హే, భద్దియ, ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యాథా’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“యే ఖో తే, భద్దియ, లోకే సన్తో సప్పురిసా తే సావకం ఏవం సమాదపేన్తి – ‘ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, లోభం వినేయ్య [వినేయ్య వినేయ్య (సీ॰ స్యా॰ కం॰)] విహరాహి. లోభం వినేయ్య విహరన్తో న లోభజం కమ్మం కరిస్ససి కాయేన వాచాయ మనసా. దోసం వినేయ్య విహరాహి. దోసం వినేయ్య విహరన్తో న దోసజం కమ్మం కరిస్ససి కాయేన వాచాయ మనసా. మోహం వినేయ్య విహరాహి. మోహం వినేయ్య విహరన్తో న మోహజం కమ్మం కరిస్ససి కాయేన వాచాయ మనసా. సారమ్భం వినేయ్య విహరాహి. సారమ్భం వినేయ్య విహరన్తో న సారమ్భజం కమ్మం కరిస్ససి కాయేన వాచాయ మనసా’”తి.

ఏవం వుత్తే భద్దియో లిచ్ఛవి భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భన్తే…పే॰… ఉపాసకం మం, భన్తే, భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి.

“అపి ను తాహం, భద్దియ, ఏవం అవచం – ‘ఏహి మే త్వం, భద్దియ, సావకో హోహి; అహం సత్థా భవిస్సామీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “ఏవంవాదిం ఖో మం, భద్దియ, ఏవమక్ఖాయిం ఏకే సమణబ్రాహ్మణా అసతా తుచ్ఛా ముసా అభూతేన అబ్భాచిక్ఖన్తి – ‘మాయావీ సమణో గోతమో ఆవట్టనిం మాయం జానాతి యాయ అఞ్ఞతిత్థియానం సావకే ఆవట్టేతీ’”తి. “భద్దికా , భన్తే, ఆవట్టనీ మాయా. కల్యాణీ, భన్తే, ఆవట్టనీ మాయా. పియా మే, భన్తే, ఞాతిసాలోహితా ఇమాయ ఆవట్టనియా ఆవట్టేయ్యుం, పియానమ్పి మే అస్స ఞాతిసాలోహితానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. సబ్బే చేపి, భన్తే, ఖత్తియా ఇమాయ ఆవట్టనియా ఆవట్టేయ్యుం, సబ్బేసమ్పిస్స ఖత్తియానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. సబ్బే చేపి, భన్తే, బ్రాహ్మణా… వేస్సా … సుద్దా ఇమాయ ఆవట్టనియా ఆవట్టేయ్యుం, సబ్బేసమ్పిస్స సుద్దానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

“ఏవమేతం, భద్దియ, ఏవమేతం, భద్దియ! సబ్బే చేపి, భద్దియ, ఖత్తియా ఇమాయ ఆవట్టనియా ఆవట్టేయ్యుం అకుసలధమ్మప్పహానాయ కుసలధమ్మూపసమ్పదాయ, సబ్బేసమ్పిస్స ఖత్తియానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. సబ్బే చేపి, భద్దియ, బ్రాహ్మణా… వేస్సా… సుద్దా ఆవట్టేయ్యుం అకుసలధమ్మప్పహానాయ కుసలధమ్మూపసమ్పదాయ, సబ్బేసమ్పిస్స సుద్దానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. సదేవకో చేపి, భద్దియ, లోకో సమారకో సబ్రహ్మకో సస్సమణబ్రాహ్మణీ పజా సదేవమనుస్సా ఇమాయ ఆవట్టనియా ఆవట్టేయ్యుం [ఆవట్టేయ్య (?)] అకుసలధమ్మప్పహానాయ కుసలధమ్మూపసమ్పదాయ, సదేవకస్సపిస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. ఇమే చేపి, భద్దియ, మహాసాలా ఇమాయ ఆవట్టనియా ఆవట్టేయ్యుం అకుసలధమ్మప్పహానాయ కుసలధమ్మూపసమ్పదాయ, ఇమేసమ్పిస్స మహాసాలానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ ( ) [(సచే చేతేయ్యుం) (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), (ఆవట్టేయ్యుం) (క॰) అ॰ ని॰ ౮.౪౪]. కో పన వాదో మనుస్సభూతస్సా”తి! తతియం.

౪. సాముగియసుత్తం

౧౯౪. ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో కోలియేసు విహరతి సాముగం నామ [సాపూగం నామ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కోలియానం నిగమో. అథ ఖో సమ్బహులా సాముగియా కోలియపుత్తా యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో తే సాముగియే కోలియపుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

"చత్తారిమాని, బ్యగ్ఘపజ్జా, పారిసుద్ధిపధానియఙ్గాని తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతాని సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం [సోకపరిద్దవానం (సీ.)] సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ. కతమాని చత్తారి? సీలపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, చిత్తపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం , దిట్ఠిపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, విముత్తిపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం.

"కతమఞ్చ , బ్యగ్ఘపజ్జా, సీలపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం? ఇధ, బ్యగ్ఘపజ్జా, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. అయం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, సీలపారిసుద్ధి. ఇతి ఏవరూపిం సీలపారిసుద్ధిం అపరిపూరం వా పరిపూరేస్సామి పరిపూరం వా తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీతి, యో తత్థ ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ, ఇదం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, సీలపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం.

"కతమఞ్చ, బ్యగ్ఘపజ్జా, చిత్తపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం? ఇధ, బ్యగ్ఘపజ్జా, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే.… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, చిత్తపారిసుద్ధి. ఇతి ఏవరూపిం చిత్తపారిసుద్ధిం అపరిపూరం వా పరిపూరేస్సామి పరిపూరం వా తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీతి, యో తత్థ ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ, ఇదం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, చిత్తపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం.

"కతమఞ్చ, బ్యగ్ఘపజ్జా, దిట్ఠిపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం? ఇధ, బ్యగ్ఘపజ్జా, భిక్ఖు 'ఇదం దుక్ఖ'న్తి యథాభూతం పజానాతి… పే.… 'అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా'తి యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, దిట్ఠిపారిసుద్ధి. ఇతి ఏవరూపిం దిట్ఠిపారిసుద్ధిం అపరిపూరం వా…పే.… తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీతి, యో తత్థ ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ, ఇదం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, దిట్ఠిపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం .

"కతమఞ్చ, బ్యగ్ఘపజ్జా, విముత్తిపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం? స ఖో సో, బ్యగ్ఘపజ్జా, అరియసావకో ఇమినా చ సీలపారిసుద్ధిపధానియఙ్గేన సమన్నాగతో ఇమినా చ చిత్తపారిసుద్ధిపధానియఙ్గేన సమన్నాగతో ఇమినా చ దిట్ఠిపారిసుద్ధిపధానియఙ్గేన సమన్నాగతో రజనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం విరాజేతి, విమోచనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం విమోచేతి. సో రజనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం విరాజేత్వా, విమోచనీయేసు ధమ్మేసు చిత్తం విమోచేత్వా సమ్మావిముత్తిం ఫుసతి. అయం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, విముత్తిపారిసుద్ధి. ఇతి ఏవరూపిం విముత్తిపారిసుద్ధిం అపరిపూరం వా పరిపూరేస్సామి పరిపూరం వా తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీతి, యో తత్థ ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ, ఇదం వుచ్చతి, బ్యగ్ఘపజ్జా, విముత్తిపారిసుద్ధిపధానియఙ్గం.

"ఇమాని ఖో, బ్యగ్ఘపజ్జా, చత్తారి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గాని తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతాని సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స

అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయా’’తి. చతుత్థం.

౫. వప్పసుత్తం

౧౯౫. ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో వప్పో సక్కో నిగణ్ఠసావకో యేనాయస్మా మహామోగ్గల్లానో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో వప్పం సక్కం నిగణ్ఠసావకం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఏతదవోచ –

‘‘ఇధస్స , వప్ప, కాయేన సంవుతో వాచాయ సంవుతో మనసా సంవుతో అవిజ్జావిరాగా విజ్జుప్పాదా. పస్ససి నో త్వం, వప్ప, తం ఠానం యతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం [అన్వాస్సవేయ్యుం (క.)] అభిసమ్పరాయ’’న్తి? ‘‘పస్సామహం, భన్తే, తం ఠానం. ఇధస్స, భన్తే, పుబ్బే పాపకమ్మం కతం అవిపక్కవిపాకం. తతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం అభిసమ్పరాయ’’న్తి. అయఞ్చేవ ఖో పన ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స వప్పేన సక్కేన నిగణ్ఠసావకేన సద్ధిం అన్తరాకథా విప్పకతా హోతి.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ –

‘‘కాయ నుత్థ, మోగ్గల్లాన, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా; కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా’’తి? ‘‘ఇధాహం, భన్తే, వప్పం సక్కం నిగణ్ఠసావకం ఏతదవోచం – ‘ఇధస్స, వప్ప, కాయేన సంవుతో వాచాయ సంవుతో మనసా సంవుతో అవిజ్జావిరాగా విజ్జుప్పాదా. పస్ససి నో త్వం, వప్ప, తం ఠానం యతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం అభిసమ్పరాయ’న్తి? ఏవం వుత్తే, భన్తే, వప్పో సక్కో నిగణ్ఠసావకో మం ఏతదవోచ – ‘పస్సామహం, భన్తే, తం ఠానం. ఇధస్స, భన్తే, పుబ్బే పాపకమ్మం కతం అవిపక్కవిపాకం. తతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం అభిసమ్పరాయ’న్తి . అయం ఖో నో, భన్తే , వప్పేన సక్కేన నిగణ్ఠసావకేన సద్ధిం అన్తరాకథా విప్పకతా; అథ భగవా అనుప్పత్తో’’తి.

అథ ఖో భగవా వప్పం సక్కం నిగణ్ఠసావకం ఏతదవోచ – ‘‘సచే మే త్వం, వప్ప, అనుఞ్ఞేయ్యఞ్చేవ అనుజానేయ్యాసి, పటిక్కోసితబ్బఞ్చ పటిక్కోసేయ్యాసి, యస్స చ మే భాసితస్స అత్థం న జానేయ్యాసి మమేవేత్థ ఉత్తరి పటిపుచ్ఛేయ్యాసి – ‘ఇదం, భన్తే, కథం, ఇమస్స కో అత్థో’తి, సియా నో ఏత్థ కథాసల్లాపో’’తి. ‘‘అనుఞ్ఞేయ్యఞ్చేవాహం, భన్తే, భగవతో అనుజానిస్సామి, పటిక్కోసితబ్బఞ్చ పటిక్కోసిస్సామి, యస్స చాహం భగవతో భాసితస్స అత్థం న జానిస్సామి భగవన్తంయేవేత్థ ఉత్తరి పటిపుచ్ఛిస్సామి – ‘ఇదం భన్తే, కథం, ఇమస్స కో అత్థో’తి? హోతు నో ఏత్థ కథాసల్లాపో’’తి.

‘‘తం కిం మఞ్ఞసి, వప్ప, యే కాయసమారమ్భపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, కాయసమారమ్భా పటివిరతస్స ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. సో నవఞ్చ కమ్మం న కరోతి, పురాణఞ్చ కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరోతి, సన్దిట్ఠికా నిజ్జరా అకాలికా ఏహిపస్సికా ఓపనేయ్యికా పచ్చత్తం వేదితబ్బా విఞ్ఞూహి [విఞ్ఞూహీతి (సీ. పీ. క.) సం. ని. ౪.౨౬౪ పస్సితబ్బం]. పస్ససి నో త్వం, వప్ప, తం ఠానం యతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం అభిసమ్పరాయ’’న్తి? ‘‘నో హేతం, భన్తే’’.

“తం కిం మఞ్ఞసి, వప్ప, యే వచీసమారమ్భపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, వచీసమారమ్భా పటివిరతస్స ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. సో నవఞ్చ కమ్మం న కరోతి, పురాణఞ్చ కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరోతి. సన్దిట్ఠికా నిజ్జరా అకాలికా ఏహిపస్సికా ఓపనేయ్యికా పచ్చత్తం వేదితబ్బా విఞ్ఞూహి. పస్ససి నో త్వం, వప్ప, తం ఠానం యతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం అభిసమ్పరాయ”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, వప్ప, యే మనోసమారమ్భపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, మనోసమారమ్భా పటివిరతస్స ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. సో నవఞ్చ కమ్మం న కరోతి, పురాణఞ్చ కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరోతి. సన్దిట్ఠికా నిజ్జరా అకాలికా ఏహిపస్సికా ఓపనేయ్యికా పచ్చత్తం వేదితబ్బా విఞ్ఞూహి. పస్ససి నో త్వం, వప్ప, తం ఠానం యతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం అభిసమ్పరాయ”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, వప్ప, యే అవిజ్జాపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతపరిళాహా, అవిజ్జావిరాగా విజ్జుప్పాదా ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. సో నవఞ్చ కమ్మం న కరోతి, పురాణఞ్చ కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరోతి. సన్దిట్ఠికా నిజ్జరా అకాలికా ఏహిపస్సికా ఓపనేయ్యికా పచ్చత్తం వేదితబ్బా విఞ్ఞూహి. పస్ససి నో త్వం, వప్ప, తం ఠానం యతోనిదానం పురిసం దుక్ఖవేదనియా ఆసవా అస్సవేయ్యుం అభిసమ్పరాయ”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“ఏవం సమ్మా విముత్తచిత్తస్స ఖో, వప్ప, భిక్ఖునో ఛ సతతవిహారా అధిగతా హోన్తి. సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో; ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... పే... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా...పే.... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా...పే.... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో; ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సో కాయపరియన్తికం వేదనం వేదియమానో ‘కాయపరియన్తికం వేదనం వేదియామీ’తి పజానాతి; జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదియమానో ‘జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదియామీ’తి పజానాతి; ‘కాయస్స భేదా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీ భవిస్సన్తీ’తి పజానాతి”.

“సేయ్యథాపి, వప్ప, థూణం పటిచ్చ ఛాయా పఞ్ఞాయతి. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాలపిటకం ఆదాయ. సో తం థూణం మూలే ఛిన్దేయ్య; మూలే ఛిన్దిత్వా పలిఖణేయ్య; పలిఖణిత్వా మూలాని ఉద్ధరేయ్య, అన్తమసో ఉసీరనాళిమత్తానిపి [ఉసీరనాళమత్తానిపి (సీ.)]. సో తం థూణం ఖణ్డాఖణ్డికం ఛిన్దేయ్య. ఖణ్డాఖణ్డికం ఛేత్వా ఫాలేయ్య. ఫాలేత్వా సకలికం సకలికం కరేయ్య. సకలికం సకలికం కత్వా వాతాతపే విసోసేయ్య. వాతాతపే విసోసేత్వా అగ్గినా డహేయ్య. అగ్గినా డహిత్వా మసిం కరేయ్య . మసిం కరిత్వా మహావాతే వా ఓఫుణేయ్య నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేయ్య. ఏవం హిస్స, వప్ప, యా థూణం పటిచ్చ ఛాయా సా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా.

“ఏవమేవం ఖో, వప్ప, ఏవం సమ్మా విముత్తచిత్తస్స భిక్ఖునో ఛ సతతవిహారా అధిగతా హోన్తి. సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో; ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా...పే.... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా...పే.... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా...పే.... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో; ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సో కాయపరియన్తికం వేదనం వేదియమానో ‘కాయపరియన్తికం వేదనం వేదియామీ’తి పజానాతి; జీవితపరియన్తికం వేదనం వేదియమానో ‘జీవితపరియన్తికం వేదనం

వేదియామీ’తి పజానాతి; ‘కాయస్స భేదా ఉద్ధం జీవితపరియాదానా ఇధేవ సబ్బవేదయితాని అనభినన్దితాని సీతీ భవిస్సన్తీ’తి పజానాతి”.

ఏవం వుత్తే వప్పో సక్కో నిగణ్ఠసావకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సేయ్యథాపి, భన్తే, పురిసో ఉదయత్థికో అస్సపణియం పోసేయ్య. సో ఉదయఞ్చేవ నాధిగచ్ఛేయ్య, ఉత్తరిఞ్చ కిలమథస్స విఘాతస్స భాగీ అస్స. ఏవమేవం ఖో అహం, భన్తే, ఉదయత్థికో బాలే నిగణ్ఠే పయిరుపాసిం. స్వాహం ఉదయఞ్చేవ నాధిగచ్ఛిం, ఉత్తరిఞ్చ కిలమథస్స విఘాతస్స భాగీ అహోసిం. ఏసాహం, భన్తే, అజ్జతగ్గే యో మే బాలేసు నిగణ్ఠేసు పసాదో తం మహావాతే వా ఓఫుణామి నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేమి. అభిక్కన్తం, భన్తే…పే.… ఉపాసకం మం, భన్తే , భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. పఞ్చమం.

౬. సాళ్హసుత్తం

౧౯౬. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో సాళ్హో చ లిచ్ఛవి అభయో చ లిచ్ఛవి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సాళ్హో లిచ్ఛవి భగవన్తం ఏతదవోచ –

“సన్తి, భన్తే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ద్వయేన ఓఘస్స నిత్థరణం పఞ్ఞపేన్తి – సీలవిసుద్ధిహేతు చ తపోజిగుచ్ఛాహేతు చ. ఇధ, భన్తే, భగవా కిమాహా”తి?

“సీలవిసుద్ధిం ఖో అహం, సాళ్హ, అఞ్ఞతరం సామఞ్ఞఙ్గన్తి వదామి. యే తే, సాళ్హ, సమణబ్రాహ్మణా తపోజిగుచ్ఛావాదా తపోజిగుచ్ఛాసారా తపోజిగుచ్ఛాఅల్లీనా విహరన్తి, అభబ్బా తే ఓఘస్స నిత్థరణాయ. యేపి తే, సాళ్హ, సమణబ్రాహ్మణా అపరిసుద్ధకాయసమాచారా అపరిసుద్ధవచీసమాచారా అపరిసుద్ధమనోసమాచారా అపరిసుద్ధాజీవా, అభబ్బా తే ఞాణదస్సనాయ అనుత్తరాయ సమ్బోధాయ.

“సేయ్యథాపి, సాళ్హ, పురిసో నదిం తరితుకామో తిణ్హం కుఠారిం [కుధారిం (క.)] ఆదాయ వనం పవిసేయ్య. సో తత్థ పస్సేయ్య మహతిం సాలలట్ఠిం ఉజుం నవం అకుక్కుచ్చకజాతం. తమేనం మూలే ఛిన్దేయ్య; మూలే ఛేత్వా అగ్గే ఛిన్దేయ్య; అగ్గే ఛేత్వా సాఖాపలాసం సువిసోధితం విసోధేయ్య; సాఖాపలాసం సువిసోధితం విసోధేత్వా కుఠారీహి తచ్ఛేయ్య; కుఠారీహి తచ్ఛేత్వా వాసీహి తచ్ఛేయ్య; వాసీహి తచ్ఛేత్వా లేఖణియా లిఖేయ్య; లేఖణియా లిఖిత్వా పాసాణగుళేన ధోవేయ్య [ధోపేయ్య (సీ. స్యా. కం. పీ.)]; పాసాణగుళేన ధోవేత్వా నదిం పతారేయ్య.

“తం కిం మఞ్ఞసి, సాళ్హ, భబ్బో ను ఖో సో పురిసో నదిం తరితు”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అసు హి, భన్తే, సాలలట్ఠి బహిద్ధా సుపరికమ్మకతా అన్తో అవిసుద్ధా. తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – సాలలట్ఠి సంసీదిస్సతి, పురిసో అనయబ్యసనం ఆపజ్జిస్సతీ”తి.

“ఏవమేవం ఖో, సాళ్హ, యే తే సమణబ్రాహ్మణా తపోజిగుచ్ఛావాదా తపోజిగుచ్ఛాసారా తపోజిగుచ్ఛాఅల్లీనా విహరన్తి, అభబ్బా తే ఓఘస్స నిత్థరణాయ. యేపి తే, సాళ్హ, సమణబ్రాహ్మణా అపరిసుద్ధకాయసమాచారా అపరిసుద్ధవచీసమాచారా

అపరిసుద్ధమనోసమాచారా అపరిసుద్ధాజీవా, అభబ్బా తే ఞాణదస్సనాయ అనుత్తరాయ సమ్బోధాయ.

“యే చ ఖో తే, సాళ్హ, సమణబ్రాహ్మణా న తపోజిగుచ్ఛావాదా న తపోజిగుచ్ఛాసారా న తపోజిగుచ్ఛాఅల్లీనా విహరన్తి, భబ్బా తే ఓఘస్స నిత్థరణాయ. యేపి తే, సాళ్హ, సమణబ్రాహ్మణా పరిసుద్ధకాయసమాచారా పరిసుద్ధవచీసమాచారా పరిసుద్ధమనోసమాచారా పరిసుద్ధాజీవా, భబ్బా తే ఞాణదస్సనాయ అనుత్తరాయ సమ్బోధాయ.

“సేయ్యథాపి , సాళ్హ, పురిసో నదిం తరితుకామో తిణ్హం కుఠారిం ఆదాయ వనం పవిసేయ్య. సో తత్థ పస్సేయ్య మహతిం సాలలట్ఠిం ఉజుం నవం అకుక్కుచ్చకజాతం. తమేనం మూలే ఛిన్దేయ్య; మూలే ఛిన్దిత్వా అగ్గే ఛిన్దేయ్య; అగ్గే ఛిన్దిత్వా సాఖాపలాసం సువిసోధితం విసోధేయ్య; సాఖాపలాసం సువిసోధితం విసోధేత్వా కుఠారీహి తచ్ఛేయ్య; కుఠారీహి తచ్ఛేత్వా వాసీహి తచ్ఛేయ్య; వాసీహి తచ్ఛేత్వా నిఖాదనం ఆదాయ అన్తో సువిసోధితం విసోధేయ్య; అన్తో సువిసోధితం విసోధేత్వా లేఖణియా లిఖేయ్య; లేఖణియా లిఖిత్వా పాసాణగుళేన ధోవేయ్య; పాసాణగుళేన ధోవేత్వా నావం కరేయ్య; నావం కత్వా ఫియారిత్తం [పియారిత్తం (సీ॰ పీ॰)] బన్ధేయ్య; ఫియారిత్తం బన్ధిత్వా నదిం పతారేయ్య.

“తం కిం మఞ్ఞసి, సాళ్హ, భబ్బో ను ఖో సో పురిసో నదిం తరితు”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అసు హి, భన్తే, సాలలట్ఠి బహిద్ధా సుపరికమ్మకతా, అన్తో సువిసుద్ధా నావాకతా [సువిసుద్ధకతా (క॰)] ఫియారిత్తబద్ధా. తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – ‘నావా న సంసీదిస్సతి, పురిసో సోత్థినా పారం గమిస్సతీ’”తి.

“ఏవమేవం ఖో , సాళ్హ, యే తే సమణబ్రాహ్మణా న తపోజిగుచ్ఛావాదా న తపోజిగుచ్ఛాసారా న తపోజిగుచ్ఛాఅల్లీనా విహరన్తి, భబ్బా తే ఓఘస్స నిత్థరణాయ. యేపి తే, సాళ్హ, సమణబ్రాహ్మణా పరిసుద్ధకాయసమాచారా పరిసుద్ధవచీసమాచారా పరిసుద్ధమనోసమాచారా పరిసుద్ధాజీవా, భబ్బా తే ఞాణదస్సనాయ అనుత్తరాయ సమ్బోధాయ. సేయ్యథాపి, సాళ్హ, యోధాజీవో బహూని చేపి కణ్డచిత్రకాని జానాతి; అథ ఖో సో తీహి ఠానేహి రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి తీహి? దూరేపాతీ చ, అక్ఖణవేధీ చ, మహతో చ కాయస్స పదాలేతా.

“సేయ్యథాపి, సాళ్హ, యోధాజీవో దూరేపాతీ; ఏవమేవం ఖో, సాళ్హ, అరియసావకో సమ్మాసమాధి హోతి. సమ్మాసమాధి, సాళ్హ, అరియసావకో యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా సబ్బం రూపం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా…పే॰… యా కాచి సఞ్ఞా… యే కేచి సఙ్ఖారా… యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి.

“సేయ్యథాపి, సాళ్హ, యోధాజీవో అక్ఖణవేధీ; ఏవమేవం ఖో, సాళ్హ, అరియసావకో సమ్మాదిట్ఠి హోతి. సమ్మాదిట్ఠి , సాళ్హ, అరియసావకో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి.

“సేయ్యథాపి, సాళ్హ, యోధాజీవో మహతో కాయస్స పదాలేతా; ఏవమేవం ఖో, సాళ్హ, అరియసావకో సమ్మావిముత్తి హోతి. సమ్మావిముత్తి, సాళ్హ, అరియసావకో మహన్తం అవిజ్జాక్ఖన్ధం పదాలేతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. మల్లికాదేవీసుత్తం

౧౯౭. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో మల్లికా దేవీ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో మల్లికా దేవీ భగవన్తం ఏతదవోచ –

“కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో దుబ్బణ్ణా చ హోతి దురూపా సుపాపికా [స్యా॰ పీ॰ పోత్థకేసు “దుబ్బణో చ హోతి దురూపో సుపాపకో”తి ఏవమాదినా పుల్లిఙ్గికవసేన దిస్సతి] దస్సనాయ; దలిద్దా చ హోతి అప్పస్సకా అప్పభోగా అప్పేసక్ఖా చ?

“కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో దుబ్బణ్ణా చ హోతి దురూపా సుపాపికా దస్సనాయ; అడ్ఢా చ హోతి మహద్ధనా మహాభోగా మహేసక్ఖా చ?

“కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో అభిరూపా చ హోతి దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా; దలిద్దా చ హోతి అప్పస్సకా అప్పభోగా అప్పేసక్ఖా చ?

“కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో అభిరూపా చ హోతి దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా, అడ్ఢా చ హోతి మహద్ధనా మహాభోగా మహేసక్ఖా చా”తి?

“ఇధ , మల్లికే, ఏకచ్చో మాతుగామో కోధనా హోతి ఉపాయాసబహులా. అప్పమ్పి వుత్తా సమానా అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సా [సో (స్యా॰)] న దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. ఇస్సామనికా [ఇస్సామనకో (స్యా॰)] ఖో పన హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు ఇస్సతి ఉపదుస్సతి ఇస్సం బన్ధతి. సా చే తతో చుతా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సా [సో (స్యా॰)] యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి దుబ్బణ్ణా చ హోతి దురూపా సుపాపికా దస్సనాయ; దలిద్దా చ హోతి అప్పస్సకా అప్పభోగా అప్పేసక్ఖా చ.

“ఇధ పన, మల్లికే, ఏకచ్చో మాతుగామో కోధనా హోతి ఉపాయాసబహులా. అప్పమ్పి వుత్తా సమానా అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సా దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. అనిస్సామనికా ఖో పన హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు న ఇస్సతి న ఉపదుస్సతి న ఇస్సం బన్ధతి. సా చే తతో చుతా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సా యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి దుబ్బణ్ణా చ హోతి దురూపా సుపాపికా దస్సనాయ; అడ్ఢా చ హోతి మహద్ధనా మహాభోగా మహేసక్ఖా చ.

“ఇధ పన, మల్లికే, ఏకచ్చో మాతుగామో అక్కోధనా హోతి అనుపాయాసబహులా. బహుమ్పి వుత్తా సమానా నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిత్థీయతి, న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సా న దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. ఇస్సామనికా ఖో పన హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు ఇస్సతి ఉపదుస్సతి ఇస్సం బన్ధతి. సా చే తతో చుతా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సా యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి అభిరూపా చ హోతి దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా; దలిద్దా చ హోతి అప్పస్సకా అప్పభోగా అప్పేసక్ఖా చ.

“ఇధ పన, మల్లికే, ఏకచ్చో మాతుగామో అక్కోధనా హోతి అనుపాయాసబహులా. బహుమ్పి వుత్తా సమానా నాభిసజ్జతి న కుప్పతి న బ్యాపజ్జతి న పతిత్థీయతి, న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సా దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. అనిస్సామనికా ఖో పన హోతి; పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు న ఇస్సతి న ఉపదుస్సతి న ఇస్సం బన్ధతి. సా చే తతో చుతా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, సా యత్థ యత్థ పచ్చాజాయతి అభిరూపా చ హోతి దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా; అడ్ఢా చ హోతి మహద్ధనా మహాభోగా మహేసక్ఖా చ.

“అయం ఖో, మల్లికే, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో దుబ్బణ్ణా చ హోతి దురూపా సుపాపికా దస్సనాయ; దలిద్దా చ హోతి అప్పస్సకా అప్పభోగా అప్పేసక్ఖా చ. అయం పన, మల్లికే, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో దుబ్బణ్ణా చ హోతి దురూపా సుపాపికా దస్సనాయ; అడ్ఢా చ హోతి మహద్ధనా మహాభోగా మహేసక్ఖా చ. అయం ఖో, మల్లికే, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో అభిరూపా చ హోతి దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా; దలిద్దా చ హోతి అప్పస్సకా అప్పభోగా అప్పేసక్ఖా చ. అయం పన, మల్లికే, హేతు అయం పచ్చయో, యేన మిధేకచ్చో మాతుగామో అభిరూపా చ హోతి దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా; అడ్ఢా చ హోతి మహద్ధనా మహాభోగా మహేసక్ఖా చా”తి.

ఏవం వుత్తే మల్లికా దేవీ భగవన్తం ఏతదవోచ – “యా నూనాహం [సా నూనాహం (స్యా.), యం నూనాహం (క.)] భన్తే, అఞ్ఞం జాతిం [అఞ్ఞాయ జాతియా (స్యా.)] కోధనా అహోసిం ఉపాయాసబహులా, అప్పమ్పి వుత్తా సమానా అభిసజ్జిం కుప్పిం బ్యాపజ్జిం పతిత్థీయిం కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాత్వాకాసిం, సాహం, భన్తే, ఏతరహి దుబ్బణ్ణా దురూపా సుపాపికా దస్సనాయ.

“యా నూనాహం, భన్తే, అఞ్ఞం జాతిం దాతా అహోసిం సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం, సాహం, భన్తే, ఏతరహి అడ్ఢా [అడ్ఢా చ (సీ. పీ. క.)] మహద్ధనా మహాభోగా.

“యా నూనాహం, భన్తే, అఞ్ఞం జాతిం అనిస్సామనికా అహోసిం, పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు న ఇస్సిం న ఉపదుస్సిం న ఇస్సం బన్ధిం, సాహం, భన్తే, ఏతరహి మహేసక్ఖా. సన్తి ఖో పన, భన్తే, ఇమస్మిం రాజకులే ఖత్తియకఞ్ఞాపి బ్రాహ్మణకఞ్ఞాపి గహపతికఞ్ఞాపి, తాసాహం ఇస్సరాధిపచ్చం కారేమి. ఏసాహం, భన్తే, అజ్జతగ్గే అక్కోధనా భవిస్సామి అనుపాయాసబహులా, బహుమ్పి వుత్తా సమానా నాభిసజ్జిస్సామి న కుప్పిస్సామి న బ్యాపజ్జిస్సామి న పతిత్థీయిస్సామి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ న పాతుకరిస్సామి; దస్సామి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం

పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. అనిస్సామనికా భవిస్సామి, పరలాభసక్కారగరుకారమాననవన్దనపూజనాసు న ఇస్సిస్సామి న ఉపదుస్సిస్సామి న ఇస్సం బన్ధిస్సామి. అభిక్కన్తం, భన్తే...పే.... ఉపాసికం మం, భన్తే, భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. సత్తమం.

౮. అత్తన్తపసుత్తం

౧౯౮. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో [పు॰ ప॰ ౧౭౪; మ॰ ని॰ ౨.౭; దీ॰ ని॰ ౩.౩౧౪; అ॰ ని॰ ౩.౧౫౭-౧౬౩] పుగ్గలో అత్తన్తపో హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో పరన్తపో హోతి పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తన్తపో చ హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో, పరన్తపో చ పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవత్తన్తపో హోతి నాత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో న పరన్తపో న పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. సో నేవ అత్తన్తపో న పరన్తపో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతీభూతో సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తన్తపో హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అచేలకో హోతి ముత్తాచారో హత్థాపలేఖనో నఏహిభద్దన్తికో నతిట్ఠభద్దన్తికో నాభిహటం న ఉద్దిస్సకతం న నిమన్తనం సాదియతి. సో న కుమ్భిముఖా పటిగ్గణ్హాతి, న కళోపిముఖా పటిగ్గణ్హాతి, న ఏళకమన్తరం న దణ్డమన్తరం న ముసలమన్తరం న ద్విన్నం భుఞ్జమానానం న గబ్భినియా న పాయమానాయ న పురిసన్తరగతాయ న సఙ్కిత్తీసు న యత్థ సా ఉపట్ఠితో హోతి న యత్థ మక్ఖికా సణ్డసణ్డచారినీ న మచ్ఛం న మంసం న సురం న మేరయం న థుసోదకం పివతి. సో ఏకాగారికో వా హోతి ఏకాలోపికో ద్వాగారికో వా హోతి ద్వాలోపికో...పే.... సత్తాగారికో వా హోతి సత్తాలోపికో; ఏకిస్సాపి దత్తియా యాపేతి ద్వీహిపి దత్తీహి యాపేతి...పే.... సత్తహిపి దత్తీహి యాపేతి; ఏకాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి ద్వాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి...పే.... సత్తాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి. ఇతి ఏవరూపం అడ్ఢమాసికమ్పి పరియాయభత్తభోజనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి.

“సో సాకభక్ఖోపి హోతి సామాకభక్ఖోపి హోతి నీవారభక్ఖోపి హోతి దద్దులభక్ఖోపి హోతి హటభక్ఖోపి హోతి కణభక్ఖోపి హోతి ఆచామభక్ఖోపి హోతి పిఞ్ఞాకభక్ఖోపి హోతి తిణభక్ఖోపి హోతి గోమయభక్ఖోపి హోతి; వనమూలఫలాహారోపి యాపేతి పవత్తఫలభోజీ.

“సో సాణానిపి ధారేతి మసాణానిపి ధారేతి ఛవదుస్సానిపి ధారేతి పంసుకూలానిపి ధారేతి తిరీటానిపి ధారేతి అజినమ్పి ధారేతి అజినక్ఖిపమ్పి ధారేతి కుసచీరమ్పి ధారేతి వాకచీరమ్పి ధారేతి ఫలకచీరమ్పి ధారేతి కేసకమ్బలమ్పి ధారేతి వాళకమ్బలమ్పి ధారేతి ఉలూకపక్ఖమ్పి ధారేతి; కేసమస్సులోచకోపి హోతి కేసమస్సులోచనానుయోగమనుయుత్తో; ఉబ్భట్ఠకోపి హోతి ఆసనప్పటిక్ఖిత్తో; ఉక్కుటికోపి హోతి ఉక్కుటికప్పధానమనుయుత్తో; కణ్టకాపస్సయికోపి హోతి కణ్టకాపస్సయే సేయ్యం కప్పేతి; సాయతతియకమ్పి ఉదకోరోహనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి. ఇతి ఏవరూపం అనేకవిహితం కాయస్స ఆతాపనపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తన్తపో హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరన్తపో హోతి పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఓరబ్భికో హోతి సూకరికో సాకుణికో మాగవికో లుద్దో మచ్ఛఘాతకో చోరో చోరఘాతకో గోఘాతకో బన్ధనాగారికో, యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి కురూరకమ్మన్తా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరన్తపో హోతి పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తన్తపో చ హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో పరన్తపో చ పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో రాజా వా హోతి ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో, బ్రాహ్మణో వా హోతి మహాసాలో. సో పురత్థిమేన నగరస్స నవం సన్ధాగారం కారాపేత్వా కేసమస్సుం ఓహారేత్వా ఖరాజినం నివాసేత్వా సప్పితేలేన కాయం అబ్భఞ్జిత్వా మగవిసాణేన పిట్ఠిం కణ్డువమానో నవం సన్ధాగారం పవిసతి, సద్ధిం మహేసియా బ్రాహ్మణేన చ పురోహితేన. సో తత్థ అనన్తరహితాయ భూమియా హరితుపలిత్తాయ సేయ్యం కప్పేతి. ఏకిస్సాయ గావియా సరూపవచ్ఛాయ యం ఏకస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన రాజా యాపేతి; యం దుతియస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన మహేసీ యాపేతి; యం తతియస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన బ్రాహ్మణో పురోహితో యాపేతి; యం చతుత్థస్మిం థనే ఖీరం హోతి తేన అగ్గిం జుహతి [జుహన్తి (సీ. పీ.)]; అవసేసేన వచ్ఛకో యాపేతి. సో ఏవమాహ – ‘ఏత్తకా ఉసభా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా వచ్ఛతరా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా వచ్ఛతరియో హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా అజా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, ఏత్తకా ఉరబ్భా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ, (ఏత్తకా అస్సా హఞ్ఞన్తు యఞ్ఞత్థాయ,) [( ) నత్థి సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు] ఏత్తకా రుక్ఖా ఛిజ్జన్తు యూపత్థాయ, ఏత్తకా దబ్భా లూయన్తు బరిహిసత్థాయా’తి [పరికమ్మత్థాయాతి (క.)]. యేపిస్స తే హోన్తి దాసాతి వా పేస్సాతి వా కమ్మకరాతి వా తేపి దణ్డతజ్జితా భయతజ్జితా అస్సుముఖా రుదమానా పరికమ్మాని కరోన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అత్తన్తపో చ హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో పరన్తపో చ పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తన్తపో హోతి నాత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో న పరన్తపో న పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో? సో అనత్తన్తపో అపరన్తపో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతీభూతో సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతి. ఇధ, భిక్ఖవే, తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తం ధమ్మం సుణాతి గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా అఞ్ఞతరస్మిం వా కులే పచ్చాజాతో. సో తం ధమ్మం సుత్వా తథాగతే సద్ధం పటిలభతి. సో తేన సద్ధాపటిలాభేన సమన్నాగతో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘సమ్బాధో ఘరావాసో రజాపథో, అబ్భోకాసో పబ్బజ్జా; నయిదం సుకరం అగారం అజ్ఝావసతా ఏకన్తపరిపుణ్ణం ఏకన్తపరిసుద్ధం సఙ్ఖలిఖితం బ్రహ్మచరియం చరితుం; యంనూనాహం కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య’న్తి. సో అపరేన సమయేన అప్పం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ, మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ, అప్పం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ, మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ, కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి.

“సో ఏవం పబ్బజితో సమానో భిక్ఖూనం సిక్ఖాసాజీవసమాపన్నో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరతి. అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి దిన్నాదాయీ దిన్నపాటికఙ్ఖీ, అథేనేన సుచిభూతేన అత్తనా విహరతి. అబ్రహ్మచరియం పహాయ బ్రహ్మచారీ హోతి ఆరాచారీ విరతో అసద్ధమ్మా గామధమ్మా. ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో హోతి సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధో థేతో పచ్చయికో అవిసంవాదకో లోకస్స. పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, న ఇతో సుత్వా అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, న అముత్ర వా సుత్వా ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ; ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా, సహితానం వా అనుప్పదాతా, సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా హోతి. ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి; యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి. సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ; నిధానవతిం వాచం భాసితా హోతి కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం.

“సో బీజగామభూతగామసమారమ్భా పటివిరతో హోతి. ఏకభత్తికో హోతి రత్తూపరతో విరతో వికాలభోజనా. నచ్చగీతవాదితవిసూకదస్సనా పటివిరతో హోతి. మాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఉచ్చాసయనమహాసయనా పటివిరతో హోతి. జాతరూపరజతపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఆమకధఞ్ఞపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఆమకమంసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఇత్థికుమారికపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. దాసిదాసపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. అజేళకపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. కుక్కుటసూకరపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. హత్థిగవాస్సవళవపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. ఖేత్తవత్థుపటిగ్గహణా పటివిరతో హోతి. దూతేయ్యపహిణగమనానుయోగా పటివిరతో హోతి. కయవిక్కయా పటివిరతో హోతి. తులాకూటకంసకూటమానకూటా పటివిరతో హోతి. ఉక్కోటనవఞ్చననికతిసాచియోగా పటివిరతో హోతి. ఛేదనవధబన్ధనవిపరామోసఆలోపసహసాకారా పటివిరతో హోతి.

“సో సన్తుట్ఠో హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. సో యేన యేనేవ పక్కమతి సమాదాయేవ పక్కమతి. సేయ్యథాపి నామ పక్ఖీ సకుణో యేన యేనేవ డేతి, సపత్తభారోవ డేతి; ఏవమేవం భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి కాయపరిహారికేన చీవరేన కుచ్ఛిపరిహారికేన పిణ్డపాతేన. సో యేన యేనేవ పక్కమతి , సమాదాయేవ పక్కమతి. సో ఇమినా అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అనవజ్జసుఖం పటిసంవేదేతి.

“సో చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం; చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి; రక్ఖతి మనిన్ద్రియం; మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సో ఇమినా అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో అజ్ఝత్తం అబ్యాసేకసుఖం పటిసంవేదేతి.

“సో అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ హోతి, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ హోతి, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ హోతి, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ హోతి, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ హోతి, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ హోతి, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ హోతి .

“సో ఇమినా చ అరియేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో, (ఇమాయ చ అరియాయ సన్తుట్ఠియా సమన్నాగతో,) [( ) నత్థి సీ. స్యా. పోత్థకేసు. మ॰ ని॰ ౧.౨౯౬; మ॰ ని॰ ౨.౧౩ పస్సితబ్బం] ఇమినా చ అరియేన ఇన్ద్రియసంవరేన సమన్నాగతో, ఇమినా చ అరియేన సతిసమ్పజఞ్ఞేన సమన్నాగతో [సమన్నాగతో. సో (క॰)] వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి. బ్యాపాదపదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ, బ్యాపాదపదోసా చిత్తం పరిసోధేతి. థినమిద్ధం పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి. విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి. సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే వివిచ్చేవ కామేహి…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ…పే॰… సత్తానం చుతూపపాతఞాణాయ…పే॰… (సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే) ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ‘ఇమే ఆసవా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి , ‘అయం ఆసవనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి.

“తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి; విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నేవత్తన్తపో హోతి నాత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో న పరన్తపో న పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. సో న అత్తన్తపో న పరన్తపో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతీభూతో సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. అట్ఠమం.

౯. తణ్హాసుత్తం

౧౯౯. భగవా ఏతదవోచ – “తణ్హం వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి జాలినిం సరితం విసటం విసత్తికం, యాయ అయం లోకో ఉద్ధస్తో పరియోనద్ధో తన్తాకులకజాతో గులాగుణ్ఠికజాతో [కులాగుణ్ఠికజాతో (సీ. స్యా. కం॰ పీ॰) అ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౨.౪.౧౯౯]

ముఞ్జపబ్బజభూతో అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం సంసారం నాతివత్తతి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమా చ సా, భిక్ఖవే, తణ్హా జాలినీ సరితా విసటా విసత్తికా, యాయ అయం లోకో ఉద్ధస్తో పరియోనద్ధో తన్తాకులకజాతో గులాగుణ్ఠికజాతో ముఞ్జపబ్బజభూతో అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం సంసారం నాతివత్తతి ? అట్ఠారస ఖో పనిమాని, భిక్ఖవే, తణ్హావిచరితాని అజ్ఝత్తికస్స ఉపాదాయ, అట్ఠారస తణ్హావిచరితాని బాహిరస్స ఉపాదాయ.

"కతమాని అట్ఠారస తణ్హావిచరితాని అజ్ఝత్తికస్స ఉపాదాయ? అస్మీతి, భిక్ఖవే, సతి ఇత్థస్మీతి హోతి, ఏవంస్మీతి [ఏవమస్మి (సీ.), ఏవస్మి (స్యా. కం. పీ.) విభ. ౯౭౩ పస్సితబ్బం] హోతి, అఞ్ఞథాస్మీతి హోతి, అసస్మీతి హోతి, సతస్మీతి హోతి, సన్తి హోతి, ఇత్థం సన్తి హోతి, ఏవం సన్తి హోతి, అఞ్ఞథా సన్తి హోతి, అపిహం [అపిహ (సీ. పీ.), అపి (స్యా. కం.)] సన్తి హోతి, అపిహం [అపి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఇత్థం సన్తి హోతి, అపిహం [అపి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఏవం సన్తి హోతి, అపిహం [అపి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అఞ్ఞథా సన్తి హోతి , భవిస్సన్తి హోతి, ఇత్థం భవిస్సన్తి హోతి, ఏవం భవిస్సన్తి హోతి, అఞ్ఞథా భవిస్సన్తి హోతి. ఇమాని అట్ఠారస తణ్హావిచరితాని అజ్ఝత్తికస్స ఉపాదాయ.

"కతమాని అట్ఠారస తణ్హావిచరితాని బాహిరస్స ఉపాదాయ? ఇమినాస్మీతి, భిక్ఖవే, సతి ఇమినా ఇత్థస్మీతి హోతి, ఇమినా ఏవంస్మీతి హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథాస్మీతి హోతి, ఇమినా అసస్మీతి హోతి, ఇమినా సతస్మీతి హోతి, ఇమినా సన్తి హోతి, ఇమినా ఇత్థం సన్తి హోతి, ఇమినా ఏవం సన్తి హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథా సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం ఇత్థం సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం ఏవం సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం అఞ్ఞథా సన్తి హోతి, ఇమినా భవిస్సన్తి హోతి, ఇమినా ఇత్థం భవిస్సన్తి హోతి, ఇమినా ఏవం భవిస్సన్తి హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథా భవిస్సన్తి హోతి. ఇమాని అట్ఠారస తణ్హావిచరితాని బాహిరస్స ఉపాదాయ.

"ఇతి అట్ఠారస తణ్హావిచరితాని అజ్ఝత్తికస్స ఉపాదాయ, అట్ఠారస తణ్హావిచరితాని బాహిరస్స ఉపాదాయ. ఇమాని వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఛత్తింస తణ్హావిచరితాని. ఇతి ఏవరూపాని అతీతాని ఛత్తింస తణ్హావిచరితాని, అనాగతాని ఛత్తింస తణ్హావిచరితాని , పచ్చుప్పన్నాని ఛత్తింస తణ్హావిచరితాని. ఏవం అట్ఠసతం తణ్హావిచరితం హోన్తి.

"అయం ఖో సా, భిక్ఖవే, తణ్హా జాలినీ సరితా విసటా విసత్తికా, యాయ అయం లోకో ఉద్ధస్తో పరియోనద్ధో తన్తాకులకజాతో గులాగుణ్ఠికజాతో ముఞ్జపబ్బజభూతో అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం సంసారం నాతివత్తతీ"తి. నవమం.

౧౦. పేమసుత్తం

౨౦౦. "చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, (పేమాని) [( ) నత్థి సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు] జాయన్తి. కతమాని చత్తారి? పేమా పేమం జాయతి, పేమా దోసో జాయతి, దోసా పేమం జాయతి, దోసా దోసో జాయతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పేమా పేమం జాయతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలస్స ఇట్ఠో హోతి కన్తో మనాపో. తం పరే ఇట్ఠేన కన్తేన మనాపేన సముదాచరన్తి. తస్స ఏవం హోతి – 'యో ఖో మ్యాయం పుగ్గలో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో, తం పరే ఇట్ఠేన కన్తేన మనాపేన సముదాచరన్తీ'తి . సో తేసు పేమం జనేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పేమా పేమం జాయతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పేమా దోసో జాయతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలస్స ఇట్ఠో హోతి కన్తో మనాపో. తం పరే అనిట్ఠేన అకన్తేన అమనాపేన సముదాచరన్తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘యో ఖో మ్యాయం పుగ్గలో ఇట్ఠో కన్తో మనాపో, తం పరే అనిట్ఠేన అకన్తేన అమనాపేన సముదాచరన్తీ’తి. సో తేసు దోసం జనేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పేమా దోసో జాయతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, దోసా పేమం జాయతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలస్స అనిట్ఠో హోతి అకన్తో అమనాపో. తం పరే అనిట్ఠేన అకన్తేన అమనాపేన సముదాచరన్తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘యో ఖో మ్యాయం పుగ్గలో అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో, తం పరే అనిట్ఠేన అకన్తేన అమనాపేన సముదాచరన్తీ’తి. సో తేసు పేమం జనేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దోసా పేమం జాయతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, దోసా దోసో జాయతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుగ్గలస్స అనిట్ఠో హోతి అకన్తో అమనాపో . తం పరే ఇట్ఠేన కన్తేన మనాపేన సముదాచరన్తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘యో ఖో మ్యాయం పుగ్గలో అనిట్ఠో అకన్తో అమనాపో, తం పరే ఇట్ఠేన కన్తేన మనాపేన సముదాచరన్తీ’తి. సో తేసు దోసం జనేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, దోసా దోసో జాయతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి పేమాని జాయన్తి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే… పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, యమ్పిస్స పేమా పేమం జాయతి తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి, యోపిస్స పేమా దోసో జాయతి సోపిస్స తస్మిం సమయే న హోతి, యమ్పిస్స దోసా పేమం జాయతి తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి, యోపిస్స దోసా దోసో జాయతి సోపిస్స తస్మిం సమయే న హోతి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే… దుతియం ఝానం…పే… తతియం ఝానం…పే… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, యమ్పిస్స పేమా పేమం జాయతి తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి, యోపిస్స పేమా దోసో జాయతి సోపిస్స తస్మిం సమయే న హోతి, యమ్పిస్స దోసా పేమం జాయతి తమ్పిస్స తస్మిం సమయే న హోతి, యోపిస్స దోసా దోసో జాయతి సోపిస్స తస్మిం సమయే న హోతి.

“యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, యమ్పిస్స పేమా పేమం జాయతి తమ్పిస్స పహీనం హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం, యోపిస్స పేమా దోసో జాయతి సోపిస్స పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, యమ్పిస్స దోసా పేమం జాయతి తమ్పిస్స పహీనం హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావంకతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం, యోపిస్స దోసా దోసో జాయతి సోపిస్స పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నేవ ఉస్సేనేతి న పటిసేనేతి [న పటిస్సేనేతి (సీ. పీ.)] న ధూపాయతి న పజ్జలతి న సమ్పజ్ఝాయతి [న అపజ్ఝాయతి (సీ.), న పజ్ఝాయతి (స్యా. కం. పీ.)].

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉస్సేనేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, రూపవన్తం వా అత్తానం, అత్తని వా రూపం, రూపస్మిం వా అత్తానం; వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, వేదనావన్తం వా అత్తానం , అత్తని వా వేదనం, వేదనాయ వా అత్తానం; సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి, సఞ్ఞావన్తం వా అత్తానం, అత్తని వా సఞ్ఞం, సఞ్ఞాయ వా అత్తానం;

సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం, అత్తని వా సఙ్ఖారే, సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం; విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం, అత్తని వా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఉస్సేనేతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న ఉస్సేనేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న రూపం అత్తతో సమనుపస్సతి, న రూపవన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా రూపం, న రూపస్మిం వా అత్తానం; న వేదనం అత్తతో సమనుపస్సతి, న వేదనావన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా వేదనం, న వేదనాయ వా అత్తానం; న సఞ్ఞం అత్తతో సమనుపస్సతి, న సఞ్ఞావన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా సఞ్ఞం , న సఞ్ఞాయ వా అత్తానం; న సఙ్ఖారే అత్తతో సమనుపస్సతి, న సఙ్ఖారవన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా సఙ్ఖారే, న సఙ్ఖారేసు వా అత్తానం; న విఞ్ఞాణం అత్తతో సమనుపస్సతి, న విఞ్ఞాణవన్తం వా అత్తానం, న అత్తని వా విఞ్ఞాణం, న విఞ్ఞాణస్మిం వా అత్తానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న ఉస్సేనేతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసేనేతి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోసన్తం పచ్చక్కోసతి, రోసన్తం పటిరోసతి, భణ్డన్తం పటిభణ్డతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసేనేతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న పటిసేనేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్కోసన్తం న పచ్చక్కోసతి, రోసన్తం న పటిరోసతి, భణ్డన్తం న పటిభణ్డతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న పటిసేనేతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధూపాయతి? అస్మీతి, భిక్ఖవే, సతి ఇత్థస్మీతి హోతి, ఏవంస్మీతి హోతి, అఞ్ఞథాస్మీతి హోతి, అసస్మీతి హోతి, సతస్మీతి హోతి, సన్తి హోతి, ఇత్థం సన్తి హోతి, ఏవం సన్తి హోతి, అఞ్ఞథా సన్తి హోతి, అపిహం సన్తి హోతి, అపిహం ఇత్థం సన్తి హోతి, అపిహం ఏవం సన్తి హోతి, అపిహం అఞ్ఞథా సన్తి హోతి, భవిస్సన్తి హోతి, ఇత్థం భవిస్సన్తి హోతి, ఏవం భవిస్సన్తి హోతి, అఞ్ఞథా భవిస్సన్తి హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధూపాయతి.

"కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు న ధూపాయతి? అస్మీతి, భిక్ఖవే, అసతి ఇత్థస్మీతి న హోతి, ఏవంస్మీతి న హోతి, అఞ్ఞథాస్మీతి న హోతి, అసస్మీతి న హోతి, సతస్మీతి న హోతి, సన్తి న హోతి, ఇత్థం సన్తి న హోతి, ఏవం సన్తి న హోతి, అఞ్ఞథా సన్తి న హోతి, అపిహం సన్తి న హోతి, అపిహం ఇత్థం సన్తి న హోతి, అపిహం ఏవం సన్తి న హోతి, అపిహం అఞ్ఞథా సన్తి న హోతి, భవిస్సన్తి న హోతి, ఇత్థం భవిస్సన్తి న హోతి, ఏవం భవిస్సన్తి న హోతి, అఞ్ఞథా భవిస్సన్తి న హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న ధూపాయతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పజ్జలతి? ఇమినా అస్మీతి, భిక్ఖవే, సతి ఇమినా ఇత్థస్మీతి హోతి, ఇమినా ఏవంస్మీతి హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథాస్మీతి హోతి, ఇమినా అసస్మీతి హోతి, ఇమినా సతస్మీతి హోతి, ఇమినా సన్తి హోతి, ఇమినా ఇత్థం సన్తి హోతి, ఇమినా ఏవం సన్తి హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథా సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం ఇత్థం సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం ఏవం సన్తి హోతి, ఇమినా అపిహం అఞ్ఞథా సన్తి హోతి, ఇమినా భవిస్సన్తి హోతి, ఇమినా ఇత్థం భవిస్సన్తి హోతి, ఇమినా ఏవం భవిస్సన్తి హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథా భవిస్సన్తి హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పజ్జలతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న పజ్జలతి? ఇమినా అస్మీతి, భిక్ఖవే, అసతి ఇమినా ఇత్థస్మీతి న హోతి, ఇమినా ఏవంస్మీతి న హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథాస్మీతి న హోతి, ఇమినా అసస్మీతి న హోతి, ఇమినా సతస్మీతి న హోతి, ఇమినా సన్తి న హోతి, ఇమినా ఇత్థం సన్తి న హోతి, ఇమినా ఏవం సన్తి న హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథా సన్తి న హోతి, ఇమినా అపిహం సన్తి న హోతి,

ఇమినా అపిహం ఇత్థం సన్తి న హోతి, ఇమినా అపిహం ఏవం సన్తి న హోతి, ఇమినా అపిహం అఞ్ఞథా సన్తి న హోతి, ఇమినా భవిస్సన్తి న హోతి, ఇమినా ఇత్థం భవిస్సన్తి న హోతి, ఇమినా ఏవం భవిస్సన్తి న హోతి, ఇమినా అఞ్ఞథా భవిస్సన్తి న హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న పజ్జలతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్పజ్ఝాయతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అస్మిమానో పహీనో న హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్పజ్ఝాయతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న సమ్పజ్ఝాయతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో అస్మిమానో పహీనో హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న సమ్పజ్ఝాయతీ”తి. దసమం.

మహావగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

సోతానుగతం ఠానం, భద్దియ సాముగియ వప్ప సాళ్హా చ;
మల్లిక అత్తన్తాపో, తణ్హా పేమేన చ దసా తేతి.

చతుత్థమహాపణ్ణాసకం సమత్తం.

౫. పఞ్చమపణ్ణాసకం

(౨౧) ౧. సప్పురిసవగ్గో

౧. సిక్ఖాపదసుత్తం

౨౦౧. "అసప్పురిసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరఞ్చ; సప్పురిసఞ్చ, సప్పురిసేన సప్పురిసతరఞ్చ. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి; అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి; అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి, పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి; అత్తనా చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి, పరఞ్చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానే సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా వేరమణియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో"తి [పు॰ ప॰ ౧౩౯]. పఠమం.

౨. అస్సద్ధసుత్తం

౨౦౨. "అసప్పురిసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరఞ్చ; సప్పురిసఞ్చ, సప్పురిసేన సప్పురిసతరఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰….

"కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి, అప్పస్సుతో హోతి, కుసీతో హోతి, ముట్ఠస్సతి హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ అస్సద్ధో హోతి, పరఞ్చ అస్సద్ధియే [అసద్ధాయ (క.)] సమాదపేతి; అత్తనా చ అహిరికో హోతి, పరఞ్చ అహిరికతాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ అనోత్తప్పీ హోతి, పరఞ్చ అనోత్తప్పే సమాదపేతి; అత్తనా చ అప్పస్సుతో హోతి, పరఞ్చ అప్పస్సుతే సమాదపేతి; అత్తనా చ కుసీతో హోతి, పరఞ్చ కోసజ్జే సమాదపేతి; అత్తనా చ ముట్ఠస్సతి హోతి, పరఞ్చ ముట్ఠస్సచ్చే [ముట్ఠసచ్చే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సమాదపేతి; అత్తనా చ దుప్పఞ్ఞో హోతి, పరఞ్చ దుప్పఞ్ఞతాయ సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సద్ధో హోతి, హిరిమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, బహుస్సుతో హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, సతిమా హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ సద్ధాసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ సద్ధాసమ్పదాయ సమాదపేతి ; అత్తనా చ హిరిమా హోతి, పరఞ్చ హిరిమతాయ [హిరిసమ్పదాయ (క.)] సమాదపేతి; అత్తనా చ ఓత్తప్పీ హోతి, పరఞ్చ ఓత్తప్పే సమాదపేతి; అత్తనా చ బహుస్సుతో హోతి, పరఞ్చ బాహుసచ్చే సమాదపేతి; అత్తనా చ ఆరద్ధవీరియో హోతి, పరఞ్చ వీరియారమ్భే సమాదపేతి; అత్తనా చ ఉపట్ఠితస్సతి హోతి, పరఞ్చ సతిఉపట్ఠానే [సతిపట్ఠానే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సమాదపేతి; అత్తనా చ పఞ్ఞాసమ్పన్నో హోతి, పరఞ్చ పఞ్ఞాసమ్పదాయ సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో”తి. దుతియం.

౩. సత్తకమ్మసుత్తం

౨౦౩. “అసప్పురిసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరఞ్చ ; సప్పురిసఞ్చ, సప్పురిసేన సప్పురిసతరఞ్చ. తం సుణాథ…పే.….

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి; అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి; అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి, పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి; అత్తనా చ పిసుణవాచో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ ఫరుసవాచో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపే సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ

వాచాయ పటివిరతో, హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో? ఇధ భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో”తి. తతియం.

౪. దసకమ్మసుత్తం

౨౦౪. “అసప్పురిసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరఞ్చ ; సప్పురిసఞ్చ, సప్పురిసేన సప్పురిసతరఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰….

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, అభిజ్ఝాలు హోతి, బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి…పే॰… అత్తనా చ అభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అభిజ్ఝాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ బ్యాపాదే సమాదపేతి, అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి…పే॰… అత్తనా చ అనభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అనభిజ్ఝాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ అబ్యాపాదే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో”తి. చతుత్థం.

౫. అట్ఠఙ్గికసుత్తం

౨౦౫. “అసప్పురిసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరఞ్చ; సప్పురిసఞ్చ, సప్పురిసేన సప్పురిసతరఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰….

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో హోతి, మిచ్ఛావాచో హోతి, మిచ్ఛాకమ్మన్తో హోతి, మిచ్ఛాఆజీవో హోతి, మిచ్ఛావాయామో హోతి, మిచ్ఛాసతి హోతి, మిచ్ఛాసమాధి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో? ఇధ భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాసఙ్కప్పో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాసఙ్కప్పే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛావాచో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛావాచాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాకమ్మన్తో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాకమ్మన్తే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాఆజీవో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాఆజీవే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛావాయామో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛావాయామే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాసతి హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాసతియా సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛాసమాధి హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాసమాధిమ్హి సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, సమ్మావాచో హోతి, సమ్మాకమ్మన్తో హోతి, సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మావాయామో హోతి, సమ్మాసతి హోతి, సమ్మాసమాధి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాసఙ్కప్పే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మావాచో హోతి, పరఞ్చ సమ్మావాచాయ సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మాకమ్మన్తో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాకమ్మన్తే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మాఆజీవో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాఆజీవే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మావాయామో హోతి, పరఞ్చ సమ్మావాయామే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మాసతి హోతి, పరఞ్చ సమ్మాసతియా సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మాసమాధి హోతి, పరఞ్చ సమ్మాసమాధిమ్హి సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో”తి. పఞ్చమం.

౬. దసమగ్గసుత్తం

౨౦౬. “అసప్పురిసఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరఞ్చ; సప్పురిసఞ్చ, సప్పురిసేన సప్పురిసతరఞ్చ. తం సుణాథ…పే॰… .

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి …పే॰… మిచ్ఛాఞాణీ హోతి, మిచ్ఛావిముత్తి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి…పే॰… అత్తనా చ మిచ్ఛాఞాణీ హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాఞాణే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛావిముత్తి హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛావిముత్తియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అసప్పురిసేన అసప్పురిసతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాదిట్ఠికో హోతి…పే॰… సమ్మాఞాణీ హోతి, సమ్మావిముత్తి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ సమ్మాఞాణీ హోతి, పరఞ్చ సమ్మాఞాణే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మావిముత్తి హోతి, పరఞ్చ సమ్మావిముత్తియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సప్పురిసేన సప్పురిసతరో”తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమపాపధమ్మసుత్తం

౨౦౭. “పాపఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, పాపేన పాపతరఞ్చ; కల్యాణఞ్చ, కల్యాణేన కల్యాణతరఞ్చ. తం సుణాథ... పే....

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపేన పాపతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపేన పాపతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి...పే.... సమ్మాదిట్ఠికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణేన కల్యాణతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణేన కల్యాణతరో”తి. సత్తమం.

౮. దుతియపాపధమ్మసుత్తం

౨౦౮. “పాపఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, పాపేన పాపతరఞ్చ; కల్యాణఞ్చ, కల్యాణేన కల్యాణతరఞ్చ. తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ; భాసిస్సామీ”తి. ఏవం...పే.... ఏతదవోచ –

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి...పే.... మిచ్ఛాఞాణీ హోతి, మిచ్ఛావిముత్తి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపేన పాపతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ మిచ్ఛాఞాణీ హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాఞాణే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛావిముత్తి హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛావిముత్తియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపేన పాపతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాదిట్ఠికో హోతి ...పే.... సమ్మాఞాణీ హోతి, సమ్మావిముత్తి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణేన కల్యాణతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ సమ్మాఞాణీ హోతి , పరఞ్చ సమ్మాఞాణే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మావిముత్తి హోతి, పరఞ్చ సమ్మావిముత్తియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణేన కల్యాణతరో”తి. అట్ఠమం.

౯. తతియపాపధమ్మసుత్తం

౨౦౯. “పాపధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరఞ్చ; కల్యాణధమ్మఞ్చ, కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరఞ్చ. తం సుణాథ...పే....

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపధమ్మో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరో? ఇధ భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి...పే.... సమ్మాదిట్ఠికో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి...పే.... అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరో”తి. నవమం.

౧౦. చతుత్థపాపధమ్మసుత్తం

౨౧౦. “పాపధమ్మఞ్చ వో, భిక్ఖవే, దేసేస్సామి, పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరఞ్చ; కల్యాణధమ్మఞ్చ, కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరఞ్చ. తం సుణాథ...పే....

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపధమ్మో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి...పే.... మిచ్ఛాఞాణీ హోతి, మిచ్ఛావిముత్తి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి…పే॰… అత్తనా చ మిచ్ఛాఞాణీ హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాఞాణే సమాదపేతి; అత్తనా చ మిచ్ఛావిముత్తి హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛావిముత్తియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాపధమ్మేన పాపధమ్మతరో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాదిట్ఠికో హోతి…పే॰… సమ్మాఞాణీ హోతి, సమ్మావిముత్తి హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి…పే॰… అత్తనా చ సమ్మాఞాణీ హోతి, పరఞ్చ సమ్మాఞాణే సమాదపేతి; అత్తనా చ సమ్మావిముత్తి హోతి, పరఞ్చ సమ్మావిముత్తియా సమాదపేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కల్యాణధమ్మేన కల్యాణధమ్మతరో”తి. దసమం.

సప్పురిసవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

సిక్ఖాపదఞ్చ అస్సద్ధం, సత్తకమ్మం అథో చ దసకమ్మం;
అట్ఠఙ్గికఞ్చ దసమగ్గం, ద్వే పాపధమ్మా అపరే ద్వేతి.

(౨౨) ౨. పరిసావగ్గో

౧. పరిసాసుత్తం

౨౧౧. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, పరిసదూసనా. కతమే చత్తారో? భిక్ఖు, భిక్ఖవే [ఇధ భిక్ఖవే భిక్ఖు (పీ. క.)], దుస్సీలో పాపధమ్మో పరిసదూసనో; భిక్ఖునీ, భిక్ఖవే, దుస్సీలా పాపధమ్మా పరిసదూసనా; ఉపాసకో, భిక్ఖవే, దుస్సీలో పాపధమ్మో పరిసదూసనో; ఉపాసికా, భిక్ఖవే, దుస్సీలా పాపధమ్మా పరిసదూసనా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పరిసదూసనా.

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, పరిససోభనా. కతమే చత్తారో? భిక్ఖు, భిక్ఖవే, సీలవా కల్యాణధమ్మో పరిససోభనో ; భిక్ఖునీ, భిక్ఖవే, సీలవతీ కల్యాణధమ్మా పరిససోభనా; ఉపాసకో, భిక్ఖవే, సీలవా కల్యాణధమ్మో పరిససోభనో; ఉపాసికా, భిక్ఖవే, సీలవతీ కల్యాణధమ్మా పరిససోభనా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో పరిససోభనా”తి. పఠమం.

౨. దిట్ఠిసుత్తం

౨౧౨. “చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? కాయదుచ్చరితేన, వచీదుచ్చరితేన, మనోదుచ్చరితేన, మిచ్ఛాదిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి ? కాయసుచరితేన, వచీసుచరితేన, మనోసుచరితేన, సమ్మాదిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. దుతియం.

౩. అకతఞ్ఞుతాసుత్తం

౨౧౩. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? కాయదుచ్చరితేన, వచీదుచ్చరితేన, మనోదుచ్చరితేన, అకతఞ్ఞుతా అకతవేదితా [అకతఞ్ఞుతాఅకతవేదితాయ (సీ.)] – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? కాయసుచరితేన, వచీసుచరితేన, మనోసుచరితేన, కతఞ్ఞుతాకతవేదితా [కతఞ్ఞుతాకతవేదితాయ (సీ.)] – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. తతియం.

౪. పాణాతిపాతీసుత్తం

౨౧౪. ...పే.... పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి...పే.... పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా

పటివిరతో హోతి. చతుత్థం.

౫. పఠమమగ్గసుత్తం

౨౧౫. ...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో హోతి, మిచ్ఛావాచో హోతి, మిచ్ఛాకమ్మన్తో హోతి...పే.... సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, సమ్మావాచో హోతి, సమ్మాకమ్మన్తో హోతి. పఞ్చమం.

౬. దుతియమగ్గసుత్తం

౨౧౬. ...పే.... మిచ్ఛాఆజీవో హోతి, మిచ్ఛావాయామో హోతి, మిచ్ఛాసతి హోతి, మిచ్ఛాసమాధి హోతి...పే.... సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మావాయామో హోతి, సమ్మాసతి హోతి, సమ్మాసమాధి హోతి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమవోహారపథసుత్తం

౨౧౭. ...పే.... అదిట్ఠే దిట్ఠవాదీ హోతి, అసుతే సుతవాదీ హోతి, అముతే ముతవాదీ హోతి, అవిఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదీ హోతి...పే.... అదిట్ఠే అదిట్ఠవాదీ హోతి, అసుతే అసుతవాదీ హోతి, అముతే అముతవాదీ హోతి, అవిఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదీ హోతి. సత్తమం.

౮. దుతియవోహారపథసుత్తం

౨౧౮. ...పే.... దిట్ఠే అదిట్ఠవాదీ హోతి, సుతే అసుతవాదీ హోతి, ముతే అముతవాదీ హోతి, విఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదీ హోతి...పే.... దిట్ఠే దిట్ఠవాదీ హోతి, సుతే సుతవాదీ హోతి, ముతే ముతవాదీ హోతి, విఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదీ హోతి. అట్ఠమం.

౯. అహిరికసుత్తం

౨౧౯. ...పే.... అస్సద్ధో హోతి, దుస్సీలో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి...పే.... సద్ధో హోతి, సీలవా హోతి, హిరిమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి. నవమం.

౧౦. దుస్సీలసుత్తం

౨౨౦. "చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? అస్సద్ధో హోతి, దుస్సీలో హోతి, కుసీతో హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

"చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి ? సద్ధో హోతి, సీలవా హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే"తి. దసమం.

పరిసావగ్గో [సోభనవగ్గో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] దుతియో.

తస్సుద్దానం –

పరిసా దిట్ఠి అకతఞ్ఞుతా, పాణాతిపాతాపి ద్వే మగ్గా;
ద్వే వోహారపథా వుత్తా, అహిరికం దుప్పఞ్ఞేన చాతి.

(౨౩) ౩. దుచ్చరితవగ్గో

౧. దుచ్చరితసుత్తం

౨౨౧. "చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, వచీదుచ్చరితాని. కతమాని చత్తారి? ముసావాదో, పిసుణా వాచా, ఫరుసా వాచా, సమ్ఫప్పలాపో – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి వచీదుచ్చరితాని. చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, వచీసుచరితాని. కతమాని చత్తారి? సచ్చవాచా, అపిసుణా వాచా, సణ్హా వాచా, మన్తవాచా [మన్తా వాచా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి వచీసుచరితానీ"తి. పఠమం.

౨. దిట్ఠిసుత్తం

౨౨౨. "చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం; బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి చతూహి? కాయదుచ్చరితేన, వచీదుచ్చరితేన, మనోదుచ్చరితేన, మిచ్ఛాదిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి.

"చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి చతూహి? కాయసుచరితేన, వచీసుచరితేన, మనోసుచరితేన, సమ్మాదిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో విఞ్ఞూనం; బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతీ"తి. దుతియం.

౩. అకతఞ్ఞుతాసుత్తం

౨౨౩. "చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి చతూహి? కాయదుచ్చరితేన, వచీదుచ్చరితేన, మనోదుచ్చరితేన, అకతఞ్ఞుతా అకతవేదితా – ఇమేహి…పే.… పణ్డితో… కాయసుచరితేన, వచీసుచరితేన, మనోసుచరితేన కతఞ్ఞుతాకతవేదితా…పే.…. తతియం.

౪. పాణాతిపాతీసుత్తం

౨౨౪. … పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి…పే.… పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి…పే.…. చతుత్థం.

౫. పఠమమగ్గసుత్తం

౨౨౫. … మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో హోతి, మిచ్ఛావాచో హోతి, మిచ్ఛాకమ్మన్తో హోతి…పే॰… సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, సమ్మాసఙ్కప్పో హోతి, సమ్మావాచో హోతి, సమ్మాకమ్మన్తో హోతి…పే॰… పఞ్చమం.

౬. దుతియమగ్గసుత్తం

౨౨౬. … మిచ్ఛాఆజీవో హోతి, మిచ్ఛావాయామో హోతి, మిచ్ఛాసతి హోతి, మిచ్ఛాసమాధి హోతి…పే॰… సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మావాయామో హోతి, సమ్మాసతి హోతి, సమ్మాసమాధి హోతి…పే॰… ఛట్ఠం.

౭. పఠమవోహారపథసుత్తం

౨౨౭. … అదిట్ఠే దిట్ఠవాదీ హోతి, అసుతే సుతవాదీ హోతి, అముతే ముతవాదీ హోతి, అవిఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదీ హోతి…పే॰… అదిట్ఠే అదిట్ఠవాదీ హోతి, అసుతే అసుతవాదీ హోతి, అముతే అముతవాదీ హోతి, అవిఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదీ హోతి…పే॰… సత్తమం.

౮. దుతియవోహారపథసుత్తం

౨౨౮. … దిట్ఠే అదిట్ఠవాదీ హోతి, సుతే అసుతవాదీ హోతి, ముతే అముతవాదీ హోతి, విఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదీ హోతి…పే॰… దిట్ఠే దిట్ఠవాదీ హోతి, సుతే సుతవాదీ హోతి, ముతే ముతవాదీ హోతి, విఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదీ హోతి…పే॰… అట్ఠమం.

౯. అహిరికసుత్తం

౨౨౯. … అస్సద్ధో హోతి, దుస్సీలో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి…పే॰… సద్ధో హోతి, సీలవా హోతి, హిరిమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి…పే॰… నవమం.

౧౦. దుప్పఞ్ఞసుత్తం

౨౩౦. … అస్సద్ధో హోతి, దుస్సీలో హోతి, కుసీతో హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి…పే॰… సద్ధో హోతి, సీలవా హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతీ”తి. దసమం.

౧౧. కవిసుత్తం

౨౩౧. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, కవీ. కతమే చత్తారో? చిన్తాకవి, సుతకవి, అత్థకవి, పటిభానకవి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో కవీ”తి. ఏకాదసమం.

దుచ్చరితవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

> దుచ్చరితం దిట్ఠి అకతఞ్ఞూ చ, పాణాతిపాతాపి ద్వే మగ్గా;
> ద్వే వోహారపథా వుత్తా, అహిరికం దుప్పఞ్ఞకవినా చాతి.

(౨౪) ౪. కమ్మవగ్గో

౧. సంఖిత్తసుత్తం

౨౩౨. “చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితాని. కతమాని చత్తారి? అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం [అకణ్హం అసుక్కం (సీ. స్యా. పీ.) (దీ. ని. ౩.౩౧౨; మ. ని. ౨.౮౧)] అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ”తి. పఠమం.

౨. విత్థారసుత్తం

౨౩౩. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితాని. కతమాని చత్తారి? అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే , కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝం [సబ్యాపజ్ఝం (సబ్బత్థ)] కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో సబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా సబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం సబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపన్నం సమానం సబ్యాబజ్ఝా ఫస్సా ఫుసన్తి. సో సబ్యాబజ్ఝేహి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో సబ్యాబజ్ఝం వేదనం వేదియతి [వేదయతి (క.) అ. ని. ౬.౬౩] ఏకన్తదుక్ఖం, సేయ్యథాపి సత్తా నేరయికా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం.

“కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, అబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, అబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, అబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, అబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా అబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం అబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపన్నం సమానం అబ్యాబజ్ఝా ఫస్సా ఫుసన్తి. సో అబ్యాబజ్ఝేహి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో అబ్యాబజ్ఝం వేదనం వేదియతి ఏకన్తసుఖం, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి లోకం ఉపపన్నం సమానం సబ్యాబజ్ఝాపి అబ్యాబజ్ఝాపి ఫస్సా ఫుసన్తి. సో

సబ్యాబజ్ఝేహిపి అబ్యాబజ్ఝేహిపి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వేదనం వేదియతి వోకిణ్ణసుఖదుక్ఖం, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి? తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం తస్స పహానాయ యా చేతనా, యమిదం [యమ్పిదం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం తస్స పహానాయ యా చేతనా, యమిదం [యమ్పిదం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం తస్స పహానాయ యా చేతనా – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే , కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ”తి. దుతియం.

౩. సోణకాయనసుత్తం

౨౩౪. అథ ఖో సిఖామోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సిఖామోగ్గల్లానో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“పురిమాని, భో గోతమ, దివసాని పురిమతరాని సోణకాయనో మాణవో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం ఏతదవోచ – ‘సమణో గోతమో సబ్బకమ్మానం అకిరియం పఞ్ఞపేతి, సబ్బకమ్మానం ఖో పన అకిరియం పఞ్ఞపేన్తో ఉచ్ఛేదం ఆహ లోకస్స – కమ్మసచ్చాయం [కమ్మసచ్చాయీ (క.)], భో, లోకో కమ్మసమారమ్భట్ఠాయీ’”తి.

“దస్సనమ్పి ఖో అహం, బ్రాహ్మణ, సోణకాయనస్స మాణవస్స నాభిజానామి; కుతో పనేవరూపో కథాసల్లాపో! చత్తారిమాని, బ్రాహ్మణ, కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితాని. కతమాని చత్తారి? అత్థి, బ్రాహ్మణ, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం; అత్థి, బ్రాహ్మణ, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం; అత్థి, బ్రాహ్మణ, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం; అత్థి , బ్రాహ్మణ, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి.

“కతమఞ్చ, బ్రాహ్మణ, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో సబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా సబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం సబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపన్నం సమానం సబ్యాబజ్ఝా ఫస్సా ఫుసన్తి. సో సబ్యాబజ్ఝేహి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో సబ్యాబజ్ఝం వేదనం వేదియతి ఏకన్తదుక్ఖం, సేయ్యథాపి సత్తా నేరయికా. ఇదం వుచ్చతి, బ్రాహ్మణ, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం.

“కతమఞ్చ , బ్రాహ్మణ, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, అబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, అబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, అబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా , అబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా అబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం అబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపన్నం సమానం అబ్యాబజ్ఝా ఫస్సా ఫుసన్తి. సో అబ్యాబజ్ఝేహి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో

సమానో అబ్యాబజ్ఝం వేదనం వేదియతి ఏకన్తసుఖం, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. ఇదం వుచ్చతి, బ్రాహ్మణ, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, బ్రాహ్మణ, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి లోకం ఉపపన్నం సమానం సబ్యాబజ్ఝాపి అబ్యాబజ్ఝాపి ఫస్సా ఫుసన్తి. సో సబ్యాబజ్ఝేహిపి అబ్యాబజ్ఝేహిపి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వేదనం వేదియతి వోకిణ్ణసుఖదుక్ఖం, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. ఇదం వుచ్చతి, బ్రాహ్మణ, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, బ్రాహ్మణ, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి? తత్ర, బ్రాహ్మణ, యమిదం కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం తస్స పహానాయ యా చేతనా, యమిదం కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం తస్స పహానాయ యా చేతనా, యమిదం కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం తస్స పహానాయ యా చేతనా – ఇదం వుచ్చతి, బ్రాహ్మణ, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, బ్రాహ్మణ, చత్తారి కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ”తి. తతియం.

౪. పఠమసిక్ఖాపదసుత్తం

౨౩౫. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితాని. కతమాని చత్తారి? అత్థి , భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం ; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠాయీ హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి…పే॰… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి? తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం…పే॰… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ”తి. చతుత్థం.

౫. దుతియసిక్ఖాపదసుత్తం

౨౩౬. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితాని. కతమాని చత్తారి? అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చేన మాతా [ఏకచ్చో మాతరం (క.)] జీవితా వోరోపితా హోతి, పితా [పితరం (క.)] జీవితా వోరోపితో [వోరోపితా (క.)] హోతి, అరహం [అరహన్తం (క.)] జీవితా వోరోపితో [వోరోపితా (క.)] హోతి , తథాగతస్స దుట్ఠేన చిత్తేన లోహితం ఉప్పాదితం [ఉప్పాదితా (క.)] హోతి, సఙ్ఘో భిన్నో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, అనభిజ్ఝాలు హోతి, అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, సమ్మాదిట్ఠి [సమ్మాదిట్ఠికో (సీ. స్యా. కం.)] హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి…పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి? తత్ర, భిక్ఖవే, యమిదం కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం…పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ”తి. పఞ్చమం.

౬. అరియమగ్గసుత్తం

౨౩౭. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితాని. కతమాని చత్తారి? అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం; అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి…పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం.

“కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి…పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి…పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి? సమ్మాదిట్ఠి…పే.… సమ్మాసమాధి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. బోజ్ఝఙ్గసుత్తం

౨౩౮. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, కమ్మాని…పే.… కణ్హం కణ్హవిపాకం…పే.… ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి…పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి… పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి…పే.… ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి? సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో – ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి కమ్మాని మయా సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదితానీ”తి. సత్తమం.

౮. సావజ్జసుత్తం

౨౩౯. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? సావజ్జేన కాయకమ్మేన, సావజ్జేన వచీకమ్మేన, సావజ్జేన మనోకమ్మేన, సావజ్జాయ దిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? అనవజ్జేన కాయకమ్మేన, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన, అనవజ్జాయ దిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. అట్ఠమం.

౯. అబ్యాబజ్ఝసుత్తం

౨౪౦. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? సబ్యాబజ్ఝేన కాయకమ్మేన, సబ్యాబజ్ఝేన వచీకమ్మేన, సబ్యాబజ్ఝేన మనోకమ్మేన, సబ్యాబజ్ఝాయ దిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి

ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? అబ్యాబజ్ఝేన కాయకమ్మేన, అబ్యాబజ్ఝేన వచీకమ్మేన, అబ్యాబజ్ఝేన మనోకమ్మేన, అబ్యాబజ్ఝాయ దిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. నవమం.

౧౦. సమణసుత్తం

౨౪౧. “‘ఇధేవ, భిక్ఖవే, (పఠమో) సమణో, ఇధ దుతియో సమణో, ఇధ తతియో సమణో, ఇధ చతుత్థో సమణో; సుఞ్ఞా పరప్పవాదా సమణేహి అఞ్ఞేహీ’తి [సమణేహి అఞ్ఞేతి (సీ. పీ. క.) ఏత్థ అఞ్ఞేహీతి సకాయ పటిఞ్ఞాయ సచ్చాభిఞ్ఞేహీతి అత్థో వేదితబ్బో. దీ. ని. ౨.౨౧౪; మ. ని. ౧.౧౪౦] – ఏవమేతం, భిక్ఖవే, సమ్మా సీహనాదం నదథ.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పఠమో సమణో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో. అయం, భిక్ఖవే, పఠమో సమణో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, దుతియో సమణో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. అయం, భిక్ఖవే, దుతియో సమణో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, తతియో సమణో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. అయం, భిక్ఖవే, తతియో సమణో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, చతుత్థో సమణో? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం, భిక్ఖవే, చతుత్థో సమణో.

“‘ఇధేవ, భిక్ఖవే, పఠమో సమణో, ఇధ దుతియో సమణో, ఇధ తతియో సమణో, ఇధ చతుత్థో సమణో; సుఞ్ఞా పరప్పవాదా సమణేభి అఞ్ఞేహీ’తి – ఏవమేతం, భిక్ఖవే, సమ్మా సీహనాదం నదథా”తి. దసమం.

౧౧. సప్పురిసానిసంససుత్తం

౨౪౨. “సప్పురిసం , భిక్ఖవే, నిస్సాయ చత్తారో ఆనిసంసా పాటికఙ్ఖా. కతమే చత్తారో? అరియేన సీలేన వడ్ఢతి, అరియేన సమాధినా వడ్ఢతి, అరియాయ పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి, అరియాయ విముత్తియా వడ్ఢతి – సప్పురిసం, భిక్ఖవే, నిస్సాయ ఇమే చత్తారో ఆనిసంసా పాటికఙ్ఖా”తి. ఏకాదసమం.

కమ్మవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

సంఖిత్త విత్థార సోణకాయన,

సిక్ఖాపదం అరియమగ్గో బోజ్ఝఙ్గం;
సావజ్జఞ్చేవ అబ్యాబజ్ఝం,
సమణో చ సప్పురిసానిసంసోతి.

(౨౫) ౫. ఆపత్తిభయవగ్గో

౧. సఙ్ఘభేదకసుత్తం

౨౪౩. ఏకం సమయం భగవా కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ – "అపి ను తం, ఆనన్ద, అధికరణం వూపసన్త"న్తి? "కుతో తం, భన్తే, అధికరణం వూపసమిస్సతి [వూపసమ్మిస్సతి (?)]! ఆయస్మతో , భన్తే, అనురుద్ధస్స బాహియో నామ సద్ధివిహారికో కేవలకప్పం సఙ్ఘభేదాయ ఠితో. తత్రాయస్మా అనురుద్ధో న ఏకవాచికమ్పి భణితబ్బం మఞ్ఞతీ"తి.

"కదా పనానన్ద, అనురుద్ధో సఙ్ఘమజ్ఝే అధికరణేసు [అధికరణేసు తేసు (క.)] వోయుఞ్జతి! నను, ఆనన్ద, యాని కానిచి అధికరణాని ఉప్పజ్జన్తి, సబ్బాని తాని తుమ్హే చేవ వూపసమేథ సారిపుత్తమోగ్గల్లానా చ.

"చత్తారోమే, ఆనన్ద, అత్థవసే సమ్పస్సమానో పాపభిక్ఖు సఙ్ఘభేదేన నన్దతి. కతమే చత్తారో? ఇధానన్ద, పాపభిక్ఖు దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో అసుచి సఙ్కస్సరసమాచారో పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో అన్తోపూతి అవస్సుతో కసమ్బుజాతో. తస్స ఏవం హోతి – 'సచే ఖో మం భిక్ఖూ జానిస్సన్తి – దుస్సీలో పాపధమ్మో అసుచి సఙ్కస్సరసమాచారో పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో అన్తోపూతి అవస్సుతో కసమ్బుజాతోతి, సమగ్గా మం సన్తా నాసేస్సన్తి; వగ్గా పన మం న నాసేస్సన్తీ'తి. ఇదం, ఆనన్ద, పఠమం అత్థవసం సమ్పస్సమానో పాపభిక్ఖు సఙ్ఘభేదేన నన్దతి.

"పున చపరం, ఆనన్ద, పాపభిక్ఖు మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో. తస్స ఏవం హోతి – 'సచే ఖో మం భిక్ఖూ జానిస్సన్తి – మిచ్ఛాదిట్ఠికో అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతోతి, సమగ్గా మం సన్తా నాసేస్సన్తి; వగ్గా పన మం న నాసేస్సన్తీ'తి. ఇదం, ఆనన్ద, దుతియం అత్థవసం సమ్పస్సమానో పాపభిక్ఖు సఙ్ఘభేదేన నన్దతి.

"పున చపరం, ఆనన్ద, పాపభిక్ఖు మిచ్ఛాఆజీవో హోతి, మిచ్ఛాఆజీవేన జీవికం [జీవితం (స్యా. కం. పీ. క.)] కప్పేతి. తస్స ఏవం హోతి – 'సచే ఖో మం భిక్ఖూ జానిస్సన్తి – మిచ్ఛాఆజీవో మిచ్ఛాఆజీవేన జీవికం కప్పేతీతి, సమగ్గా మం సన్తా నాసేస్సన్తి; వగ్గా పన మం న నాసేస్సన్తీ'తి. ఇదం, ఆనన్ద, తతియం అత్థవసం సమ్పస్సమానో పాపభిక్ఖు సఙ్ఘభేదేన నన్దతి.

"పున చపరం, ఆనన్ద, పాపభిక్ఖు లాభకామో హోతి సక్కారకామో అనవఞ్ఞత్తికామో. తస్స ఏవం హోతి – 'సచే ఖో మం భిక్ఖూ జానిస్సన్తి – లాభకామో సక్కారకామో అనవఞ్ఞత్తికామోతి, సమగ్గా మం సన్తా న సక్కరిస్సన్తి న గరుం కరిస్సన్తి న మానేస్సన్తి న పూజేస్సన్తి; వగ్గా పన మం సక్కరిస్సన్తి గరుం కరిస్సన్తి మానేస్సన్తి పూజేస్సన్తీ'తి. ఇదం, ఆనన్ద, చతుత్థం అత్థవసం సమ్పస్సమానో పాపభిక్ఖు సఙ్ఘభేదేన నన్దతి. ఇమే ఖో, ఆనన్ద, చత్తారో అత్థవసే సమ్పస్సమానో పాపభిక్ఖు సఙ్ఘభేదేన నన్దతీ"తి. పఠమం.

౨. ఆపత్తిభయసుత్తం

౨౪౪. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, ఆపత్తిభయాని. కతమాని చత్తారి? సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా రఞ్ఞో దస్సేయ్యుం – ‘అయం తే, దేవ, చోరో ఆగుచారీ. ఇమస్స దేవో దణ్డం పణేతూ’తి. తమేనం రాజా ఏవం వదేయ్య – ‘గచ్ఛథ , భో, ఇమం పురిసం దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథికాయ రథికం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖామేత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స సీసం ఛిన్దథా’తి. తమేనం రఞ్ఞో పురిసా దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథికాయ రథికం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖామేత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స సీసం ఛిన్దేయ్యుం. తత్రఞ్ఞతరస్స థలట్ఠస్స పురిసస్స ఏవమస్స – ‘పాపకం వత, భో, అయం పురిసో కమ్మం అకాసి గారయ్హం సీసచ్ఛేజ్జం. యత్ర హి నామ రఞ్ఞో పురిసా దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథికాయ రథికం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖామేత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స సీసం ఛిన్దిస్సన్తి ! సో వతస్సాహం [సో వతస్సాయం (సీ॰)] ఏవరూపం పాపకమ్మం [పాపం కమ్మం (సీ॰ పీ॰)] న కరేయ్యం [న కరేయ్య (సీ॰) దీ॰ ని॰ ౧.౧౮౩ పాళియా తదట్ఠకథాయ చ సంసన్దేతబ్బం] గారయ్హం సీసచ్ఛేజ్జ’న్తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఏవం తిబ్బా భయసఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా హోతి పారాజికేసు ధమ్మేసు. తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – అనాపన్నో వా పారాజికం ధమ్మం న ఆపజ్జిస్సతి, ఆపన్నో వా పారాజికం ధమ్మం యథాధమ్మం పటికరిస్సతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో కాళవత్థం [కాళకం వత్థం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పరిధాయ కేసే పకిరిత్వా ముసలం ఖన్ధే ఆరోపేత్వా మహాజనకాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘అహం, భన్తే, పాపకమ్మం అకాసిం గారయ్హం మోసల్లం, యేన మే ఆయస్మన్తో అత్తమనా హోన్తి తం కరోమీ’తి. తత్రఞ్ఞతరస్స థలట్ఠస్స పురిసస్స ఏవమస్స – ‘పాపకం వత, భో, అయం పురిసో కమ్మం అకాసి గారయ్హం మోసల్లం. యత్ర హి నామ కాళవత్థం పరిధాయ కేసే పకిరిత్వా ముసలం ఖన్ధే ఆరోపేత్వా మహాజనకాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వక్ఖతి – ‘అహం, భన్తే, పాపకమ్మం అకాసిం గారయ్హం మోసల్లం, యేన మే ఆయస్మన్తో అత్తమనా హోన్తి తం కరోమీతి. సో వతస్సాహం ఏవరూపం పాపకమ్మం న కరేయ్యం గారయ్హం మోసల్ల’న్తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఏవం తిబ్బా భయసఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా హోతి సఙ్ఘాదిసేసేసు ధమ్మేసు, తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – అనాపన్నో వా సఙ్ఘాదిసేసం ధమ్మం న ఆపజ్జిస్సతి, ఆపన్నో వా సఙ్ఘాదిసేసం ధమ్మం యథాధమ్మం పటికరిస్సతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో కాళవత్థం పరిధాయ కేసే పకిరిత్వా భస్మపుటం [అస్సపుటం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఖన్ధే ఆరోపేత్వా మహాజనకాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘అహం, భన్తే, పాపకమ్మం అకాసిం గారయ్హం భస్మపుటం. యేన మే ఆయస్మన్తో అత్తమనా హోన్తి తం కరోమీ’తి. తత్రఞ్ఞతరస్స థలట్ఠస్స పురిసస్స ఏవమస్స – ‘పాపకం వత, భో, అయం పురిసో కమ్మం అకాసి గారయ్హం భస్మపుటం. యత్ర హి నామ కాళవత్థం పరిధాయ కేసే పకిరిత్వా భస్మపుటం ఖన్ధే ఆరోపేత్వా మహాజనకాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వక్ఖతి – అహం, భన్తే, పాపకమ్మం అకాసిం గారయ్హం భస్మపుటం; యేన మే ఆయస్మన్తో అత్తమనా హోన్తి తం కరోమీతి. సో వతస్సాహం ఏవరూపం పాపకమ్మం న కరేయ్యం గారయ్హం భస్మపుట’న్తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఏవం తిబ్బా భయసఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా హోతి పాచిత్తియేసు ధమ్మేసు , తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – అనాపన్నో వా పాచిత్తియం ధమ్మం న ఆపజ్జిస్సతి, ఆపన్నో వా పాచిత్తియం ధమ్మం యథాధమ్మం పటికరిస్సతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో కాళవత్థం పరిధాయ కేసే పకిరిత్వా మహాజనకాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదేయ్య – ‘అహం, భన్తే, పాపకమ్మం అకాసిం గారయ్హం ఉపవజ్జం. యేన మే ఆయస్మన్తో అత్తమనా హోన్తి తం కరోమీ’తి. తత్రఞ్ఞతరస్స థలట్ఠస్స పురిసస్స ఏవమస్స – ‘పాపకం వత, భో, అయం పురిసో కమ్మం అకాసి గారయ్హం ఉపవజ్జం. యత్ర హి నామ కాళవత్థం పరిధాయ కేసే పకిరిత్వా మహాజనకాయం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వక్ఖతి – అహం, భన్తే, పాపకమ్మం అకాసిం గారయ్హం ఉపవజ్జం; యేన మే ఆయస్మన్తో అత్తమనా హోన్తి తం కరోమీతి. సో వతస్సాహం ఏవరూపం పాపకమ్మం న కరేయ్యం గారయ్హం ఉపవజ్జ’న్తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యస్స కస్సచి భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఏవం తిబ్బా భయసఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా హోతి పాటిదేసనీయేసు ధమ్మేసు, తస్సేతం పాటికఙ్ఖం – అనాపన్నో వా పాటిదేసనీయం ధమ్మం న ఆపజ్జిస్సతి, ఆపన్నో వా పాటిదేసనీయం ధమ్మం యథాధమ్మం పటికరిస్సతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి ఆపత్తిభయానీ”తి. దుతియం.

౩. సిక్ఖానిసంససుత్తం

౨౪౩. “సిక్ఖానిసంసమిదం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియం వుస్సతి పఞ్ఞుత్తరం విముత్తిసారం సతాధిపతేయ్యం. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సిక్ఖానిసంసం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ఆభిసమాచారికా సిక్ఖా పఞ్ఞత్తా అప్పసన్నానం పసాదాయ పసన్నానం భియ్యోభావాయ. యథా యథా, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ఆభిసమాచారికా సిక్ఖా పఞ్ఞత్తా అప్పసన్నానం పసాదాయ పసన్నానం భియ్యోభావాయ తథా తథా సో తస్సా సిక్ఖాయ అఖణ్డకారీ హోతి అచ్ఛిద్దకారీ అసబలకారీ అకమ్మాసకారీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ఆదిబ్రహ్మచరియికా సిక్ఖా పఞ్ఞత్తా సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యథా యథా, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ఆదిబ్రహ్మచరియికా సిక్ఖా పఞ్ఞత్తా సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ తథా తథా సో తస్సా సిక్ఖాయ అఖణ్డకారీ హోతి అచ్ఛిద్దకారీ అసబలకారీ అకమ్మాసకారీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సిక్ఖానిసంసం హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞుత్తరం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ధమ్మా దేసితా సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యథా యథా, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ధమ్మా దేసితా సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ తథా తథాస్స తే ధమ్మా పఞ్ఞాయ సమవేక్ఖితా హోన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్ఞుత్తరం హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, విముత్తిసారం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ధమ్మా దేసితా సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. యథా యథా, భిక్ఖవే, మయా సావకానం ధమ్మా దేసితా సబ్బసో సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ తథా తథాస్స తే ధమ్మా విముత్తియా ఫుసితా హోన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, విముత్తిసారం హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, సతాధిపతేయ్యం హోతి? ‘ఇతి అపరిపూరం వా ఆభిసమాచారికం సిక్ఖం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా ఆభిసమాచారికం సిక్ఖం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీ’తి – అజ్ఝత్తంయేవ సతి సూపట్ఠితా హోతి. ‘ఇతి అపరిపూరం వా ఆదిబ్రహ్మచరియికం సిక్ఖం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా ఆదిబ్రహ్మచరియికం సిక్ఖం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీ’తి – అజ్ఝత్తంయేవ సతి సూపట్ఠితా హోతి. ‘ఇతి అసమవేక్ఖితం వా ధమ్మం పఞ్ఞాయ సమవేక్ఖిస్సామి, సమవేక్ఖితం వా ధమ్మం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీ’తి – అజ్ఝత్తంయేవ సతి సూపట్ఠితా హోతి. ‘ఇతి అఫుసితం వా

ధమ్మం విముత్తియా ఫుసిస్సామి, ఫుసితం వా ధమ్మం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీ’తి – అజ్ఝత్తంయేవ సతి సూపట్ఠితా హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సతాధిపతేయ్యం హోతి. ‘సిక్ఖానిసంసమిదం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియం వుస్సతి పఞ్ఞుత్తరం విముత్తిసారం సతాధిపతేయ్య’న్తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. తతియం.

౪. సేయ్యాసుత్తం

౨౪౬. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సేయ్యా. కతమా చతస్సో? పేతసేయ్యా, కామభోగిసేయ్యా , సీహసేయ్యా, తథాగతసేయ్యా. కతమా చ, భిక్ఖవే, పేతసేయ్యా? యేభుయ్యేన, భిక్ఖవే, పేతా ఉత్తానా సేన్తి; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పేతసేయ్యా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, కామభోగిసేయ్యా? యేభుయ్యేన, భిక్ఖవే, కామభోగీ వామేన పస్సేన సేన్తి; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కామభోగిసేయ్యా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సీహసేయ్యా? సీహో , భిక్ఖవే, మిగరాజా దక్ఖిణేన పస్సేన సేయ్యం కప్పేతి, పాదే పాదం అచ్చాధాయ, అన్తరసత్థిమ్హి నఙ్గుట్ఠం అనుపక్ఖిపిత్వా. సో పటిబుజ్ఝిత్వా పురిమం కాయం అబ్భున్నామేత్వా పచ్ఛిమం కాయం అనువిలోకేతి. సచే, భిక్ఖవే, సీహో మిగరాజా కిఞ్చి పస్సతి కాయస్స విక్ఖిత్తం వా విసటం వా, తేన, భిక్ఖవే, సీహో మిగరాజా అనత్తమనో హోతి. సచే పన, భిక్ఖవే, సీహో మిగరాజా న కిఞ్చి పస్సతి కాయస్స విక్ఖిత్తం వా విసటం వా, తేన , భిక్ఖవే, సీహో మిగరాజా అత్తమనో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సీహసేయ్యా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, తథాగతసేయ్యా? ఇధ, భిక్ఖవే, తథాగతో వివిచ్చేవ కామేహి…పే.… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, తథాగతసేయ్యా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో సేయ్యా”తి. చతుత్థం.

౫. థూపారహసుత్తం

౨౪౭. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, థూపారహా. కతమే చత్తారో? తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో థూపారహో, పచ్చేకబుద్ధో థూపారహో, తథాగతసావకో థూపారహో, రాజా చక్కవత్తీ థూపారహో – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో థూపారహా”తి. పఞ్చమం.

౬. పఞ్ఞావుద్ధిసుత్తం

౨౪౮. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా పఞ్ఞావుద్ధియా సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో? సప్పురిససంసేవో, సద్ధమ్మస్సవనం, యోనిసోమనసికారో, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా పఞ్ఞావుద్ధియా సంవత్తన్తీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. బహుకారసుత్తం

౨౪౯. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా మనుస్సభూతస్స బహుకారా హోన్తి. కతమే చత్తారో? సప్పురిససంసేవో, సద్ధమ్మస్సవనం, యోనిసోమనసికారో, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా మనుస్సభూతస్స బహుకారా హోన్తీ”తి. సత్తమం.

౮. పఠమవోహారసుత్తం

౨౫౦. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అనరియవోహారా. కతమే చత్తారో? అదిట్ఠే దిట్ఠవాదితా, అసుతే సుతవాదితా, అముతే ముతవాదితా, అవిఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదితా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అనరియవోహారా”తి. అట్ఠమం.

౯. దుతియవోహారసుత్తం

౨౫౧. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, అరియవోహారా. కతమే చత్తారో? అదిట్ఠే అదిట్ఠవాదితా, అసుతే అసుతవాదితా, అముతే అముతవాదితా, అవిఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదితా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అరియవోహారా”తి. నవమం.

౧౦. తతియవోహారసుత్తం

౨౫౨. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అనరియవోహారా. కతమే చత్తారో? దిట్ఠే అదిట్ఠవాదితా, సుతే అసుతవాదితా, ముతే అముతవాదితా, విఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదితా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అనరియవోహారా”తి. దసమం.

౧౧. చతుత్థవోహారసుత్తం

౨౫౩. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అరియవోహారా. కతమే చత్తారో? దిట్ఠే దిట్ఠవాదితా, సుతే సుతవాదితా, ముతే ముతవాదితా, విఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదితా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అరియవోహారా”తి. ఏకాదసమం.

ఆపత్తిభయవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

భేదఆపత్తి సిక్ఖా చ, సేయ్యా థూపారహేన చ;
పఞ్ఞావుద్ధి బహుకారా, వోహారా చతురో ఇతాతి.

పఞ్చమపణ్ణాసకం సమత్తం.

(౨౬) ౬. అభిఞ్ఞావగ్గో

౧. అభిఞ్ఞాసుత్తం

౨౫౪. “చత్తారోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే చత్తారో? అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా; అత్థి, భిక్ఖవే , ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా; అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా; అత్థి, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా? పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా [పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధాతిస్స వచనీయం (క.)] – ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే , ధమ్మా అభిఞ్ఞా పరిఞ్ఞేయ్యా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా? అవిజ్జా చ భవతణ్హా చ – ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా పహాతబ్బా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా? సమథో చ విపస్సనా చ – ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా భావేతబ్బా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా? విజ్జా చ విముత్తి చ – ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ధమ్మా అభిఞ్ఞా సచ్ఛికాతబ్బా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో ధమ్మా”తి. పఠమం.

౨. పరియేసనాసుత్తం

౨౫౫. “చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, అనరియపరియేసనా. కతమా చతస్సో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా జరాధమ్మో సమానో జరాధమ్మంయేవ పరియేసతి; అత్తనా బ్యాధిధమ్మో సమానో బ్యాధిధమ్మంయేవ పరియేసతి; అత్తనా మరణధమ్మో సమానో మరణధమ్మంయేవ పరియేసతి; అత్తనా సంకిలేసధమ్మో సమానో సంకిలేసధమ్మంయేవ పరియేసతి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, చతస్సో అనరియపరియేసనా.

“చతస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, అరియపరియేసనా. కతమా చతస్సో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అత్తనా జరాధమ్మో సమానో జరాధమ్మే ఆదీనవం విదిత్వా అజరం అనుత్తరం యోగక్ఖేమం నిబ్బానం పరియేసతి; అత్తనా బ్యాధిధమ్మో సమానో బ్యాధిధమ్మే ఆదీనవం విదిత్వా అబ్యాధిం అనుత్తరం యోగక్ఖేమం నిబ్బానం పరియేసతి; అత్తనా మరణధమ్మో సమానో మరణధమ్మే ఆదీనవం విదిత్వా అమతం అనుత్తరం యోగక్ఖేమం నిబ్బానం పరియేసతి; అత్తనా సంకిలేసధమ్మో సమానో సంకిలేసధమ్మే ఆదీనవం విదిత్వా అసంకిలిట్ఠం అనుత్తరం యోగక్ఖేమం నిబ్బానం పరియేసతి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే , చతస్సో అరియపరియేసనా”తి. దుతియం.

౩. సఙ్గహవత్థుసుత్తం

౨౫౬. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, సఙ్గహవత్థూని. కతమాని చత్తారి? దానం, పేయ్యవజ్జం [పియవాచా (క.) అ. ని. ౪.౩౨ పస్సితబ్బం], అత్థచరియా, సమానత్తతా – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి సఙ్గహవత్థూనీ”తి.

౪. మాలుక్యపుత్తసుత్తం

౨౫౭. అథ ఖో ఆయస్మా మాలుక్యపుత్తో [మాలుఙ్క్యపుత్తో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా మాలుక్యపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"సాధు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేతు, యమహం భగవతో ధమ్మం సుత్వా ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరేయ్య"న్తి. "ఏత్థ ఇదాని, మాలుక్యపుత్త, కిం దహరే భిక్ఖూ వక్ఖామ; యత్ర హి నామ త్వం జిణ్ణో వుద్ధో మహల్లకో తథాగతస్స సంఖిత్తేన ఓవాదం యాచసీ"తి! "దేసేతు మే, భన్తే, భగవా సంఖిత్తేన ధమ్మం; దేసేతు సుగతో సంఖిత్తేన ధమ్మం. అప్పేవ నామాహం భగవతో భాసితస్స అత్థం ఆజానేయ్యం; అప్పేవ నామాహం భగవతో భాసితస్స దాయాదో [భగవతో సావకో (క.)] అస్స"న్తి.

"చత్తారోమే , మాలుక్యపుత్త, తణ్హుప్పాదా యత్థ భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. కతమే చత్తారో? చీవరహేతు వా, మాలుక్యపుత్త, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. పిణ్డపాతహేతు వా, మాలుక్యపుత్త, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. సేనాసనహేతు వా, మాలుక్యపుత్త, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. ఇతిభవాభవహేతు వా, మాలుక్యపుత్త, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. ఇమే ఖో, మాలుక్యపుత్త, చత్తారో తణ్హుప్పాదా యత్థ భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి. యతో ఖో, మాలుక్యపుత్త , భిక్ఖునో తణ్హా పహీనా హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా, అయం వుచ్చతి, మాలుక్యపుత్త, 'భిక్ఖు అచ్ఛేచ్ఛి తణ్హం, వివత్తయి సంయోజనం, సమ్మా మానాభిసమయా అన్తమకాసి దుక్ఖస్సా'"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా మాలుక్యపుత్తో భగవతా ఇమినా ఓవాదేన ఓవదితో ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. అథ ఖో ఆయస్మా మాలుక్యపుత్తో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. "ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా"తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పనాయస్మా మాలుక్యపుత్తో అరహతం అహోసీతి. చతుత్థం.

౫. కులసుత్తం

౨౫౮. "యాని కానిచి, భిక్ఖవే, కులాని భోగేసు మహత్తం పత్తాని న చిరట్ఠితికాని భవన్తి, సబ్బాని తాని చతూహి ఠానేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన. కతమేహి చతూహి? నట్ఠం న గవేసన్తి, జిణ్ణం న పటిసఙ్ఖరోన్తి, అపరిమితపానభోజనా హోన్తి, దుస్సీలం ఇత్థిం వా పురిసం వా ఆధిపచ్చే ఠపేన్తి. యాని కానిచి, భిక్ఖవే, కులాని భోగేసు మహత్తం పత్తాని న చిరట్ఠితికాని భవన్తి, సబ్బాని తాని ఇమేహి చతూహి ఠానేహి , ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన.

"యాని కానిచి, భిక్ఖవే, కులాని భోగేసు మహత్తం పత్తాని చిరట్ఠితికాని భవన్తి, సబ్బాని తాని చతూహి ఠానేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేన. కతమేహి చతూహి? నట్ఠం గవేసన్తి, జిణ్ణం పటిసఙ్ఖరోన్తి, పరిమితపానభోజనా హోన్తి, సీలవన్తం ఇత్థిం వా

పురిసం వా ఆధిపచ్చే ఠపేన్తి. యాని కానిచి, భిక్ఖవే, కులాని భోగేసు మహత్తం పత్తాని చిరట్ఠితికాని భవన్తి, సబ్బాని తాని ఇమేహి చతూహి ఠానేహి, ఏతేసం వా అఞ్ఞతరేనా"తి. పఞ్చమం.

౬. పఠమఆజానీయసుత్తం

౨౫౯. "చతూహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే॰… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు 'ఇదం దుక్ఖ'న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… 'అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా'తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో హోతి .

"ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా"తి. ఛట్ఠం.

౭. దుతియఆజానీయసుత్తం

౨౬౦. "చతూహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి, బలసమ్పన్నో చ, జవసమ్పన్నో చ, ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే.… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి చతూహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి, బలసమ్పన్నో చ, జవసమ్పన్నో చ, ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా…పే.… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే , భిక్ఖు ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో హోతి.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే.… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. సత్తమం.

౮. బలసుత్తం

౨౬౧. “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, బలాని. కతమాని చత్తారి? వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి బలానీ”తి . అట్ఠమం.

౯. అరఞ్ఞసుత్తం

౨౬౨. “చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నాలం అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. కతమేహి చతూహి? కామవితక్కేన, బ్యాపాదవితక్కేన, విహింసావితక్కేన, దుప్పఞ్ఞో హోతి జళో ఏలమూగో – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నాలం అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం.

“చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితుం. కతమేహి చతూహి? నేక్ఖమ్మవితక్కేన, అబ్యాపాదవితక్కేన, అవిహింసావితక్కేన , పఞ్ఞవా హోతి అజళో అనేలమూగో – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అలం అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవితు”న్తి. నవమం.

౧౦. కమ్మసుత్తం

౨౬౩. "చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి చతూహి? సావజ్జేన కాయకమ్మేన, సావజ్జేన వచీకమ్మేన, సావజ్జేన మనోకమ్మేన, సావజ్జాయ దిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి.

"చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి చతూహి? అనవజ్జేన కాయకమ్మేన, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన, అనవజ్జాయ దిట్ఠియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతీ"తి. దసమం.

అభిఞ్ఞావగ్గో ఛట్ఠో.

తస్సుద్దానం –

అభిఞ్ఞా పరియేసనా, సఙ్గహం మాలుక్యపుత్తో;
కులం ద్వే చ ఆజానీయా, బలం అరఞ్ఞకమ్మునాతి.

(౨౭) ౭. కమ్మపథవగ్గో

౧. పాణాతిపాతీసుత్తం

౨౬౪. "చతూహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి, పాణాతిపాతే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, పాణాతిపాతస్స చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

"చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి చతూహి? అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి, పాణాతిపాతా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, పాణాతిపాతా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే"తి. పఠమం.

౨. అదిన్నాదాయీసుత్తం

౨౬౫. "చతూహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి చతూహి? అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి, అదిన్నాదానే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అదిన్నాదానస్స చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో…పే॰….

"అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి, అదిన్నాదానా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అదిన్నాదానా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే…పే॰…. దుతియం.

౩. మిచ్ఛాచారీసుత్తం

౨౬౬. … అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారస్స చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో…పే॰….

అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో…పే॰…. తతియం.

౪. ముసావాదీసుత్తం

౨౬౭. … అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి, పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి, ముసావాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ముసావాదస్స చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో…పే॰….

అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి, ముసావాదా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ముసావాదా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి…పే॰… చతుత్థం.

౫. పిసుణవాచాసుత్తం

౨౬౮. … అత్తనా చ పిసుణవాచో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి…పే॰…

అత్తనా చ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి… పే॰… పఞ్చమం.

౬. ఫరుసవాచాసుత్తం

౨౬౯. … అత్తనా చ ఫరుసవాచో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ చ వణ్ణం భాసతి…పే॰…

అత్తనా చ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో…పే॰… ఛట్ఠం.

౭. సమ్ఫప్పలాపసుత్తం

౨౭౦. … అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపే సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, సమ్ఫప్పలాపస్స చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి…పే॰…

అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే…పే॰… సత్తమం.

౮. అభిజ్ఝాలుసుత్తం

౨౭౧. … అత్తనా చ అభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అభిజ్ఝాయ చ వణ్ణం భాసతి…పే॰…

“అత్తనా చ అనభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అనభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అనభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అనభిజ్ఝాయ చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో…పే॰… అట్ఠమం.

౯. బ్యాపన్నచిత్తసుత్తం

౨౭౨. … అత్తనా చ బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ బ్యాపాదే సమాదపేతి, బ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, బ్యాపాదస్స చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి…పే.…

అత్తనా చ అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ అబ్యాపాదే సమాదపేతి, అబ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి, అబ్యాపాదస్స చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో…పే.… నవమం.

౧౦. మిచ్ఛాదిట్ఠిసుత్తం

౨౭౩. … అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి, మిచ్ఛాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి…పే.…

అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి, సమ్మాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి, సమ్మాదిట్ఠియా చ వణ్ణం భాసతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, చతూహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. దసమం.

కమ్మపథవగ్గో సత్తమో.

(౨౮) ౮. రాగపేయ్యాలం

౧. సతిపట్ఠానసుత్తం

౨౭౪. “రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం; వేదనాసు…పే॰… చిత్తే…పే॰… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. పఠమం.

౨. సమ్మప్పధానసుత్తం

౨౭౫. “రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ…పే॰… అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ… పే॰… ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. దుతియం.

౩. ఇద్ధిపాదసుత్తం

౨౭౬. “రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి; వీరియసమాధి…పే॰… చిత్తసమాధి…పే॰… వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. తతియం.

౪-౩౦. పరిఞ్ఞాదిసుత్తాని

౨౭౭-౩౦౩. “రాగస్స , భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞాయ…పే॰… పరిక్ఖయాయ… పహానాయ… ఖయాయ … వయాయ… విరాగాయ… నిరోధాయ… చాగాయ… పటినిస్సగ్గాయ చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా…పే॰…. తింసతిమం.

౩౧-౫౧౦. దోసఅభిఞ్ఞాదిసుత్తాని

౩౦౪-౭౮౩. “దోసస్స…పే॰… మోహస్స… కోధస్స… ఉపనాహస్స… మక్ఖస్స… పళాసస్స… ఇస్సాయ… మచ్ఛరియస్స… మాయాయ… సాఠేయ్యస్స… థమ్భస్స… సారమ్భస్స… మానస్స… అతిమానస్స… మదస్స… పమాదస్స అభిఞ్ఞాయ… పరిఞ్ఞాయ… పరిక్ఖయాయ… పహానాయ… ఖయాయ… వయాయ… విరాగాయ… నిరోధాయ… చాగాయ… పటినిస్సగ్గాయ ఇమే చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. దసుత్తరపఞ్చసతిమం.

రాగపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

చతుక్కనిపాతపాళి నిట్ఠితా.